ಕರ್ನಾಟಕದ
ಜನತೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ

ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್

ಜೀವನ ಕಾರ್ಯಾಲಯ
ಬೆಂಗಳೂರು

ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ ೧೯೩೧
ಎರಡನೆಯ „ ೧೯೪೪
ಮೂರನೆಯ „ ೧೯೫೨
ನಾಲ್ಕನೆಯ „ ೧೯೫೭
ಐದನೆಯ „ ೧೯೬೯

ಆರನೆಯ „ ೧೯೭೩

ರಾಷ್ಟ್ರೋತ್ಥಾನ ಮುದ್ರಣಾಲಯ
ಬೆಂಗಳೂರು ೧೯

ಮುನ್ನುಡಿ

ಸರ್ ಆರ್. ವೆಂಕಟರತ್ನಂ ನಾಯುಡು ಅವರು ಮದ್ರಾಸಿನ ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾಲಯದ ವೈಸ್ – ಛಾನ್ಸಲರ್ ಪದವಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ್ಯೆ ಆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ದ್ರಾವಿಡದೇಶದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಕೆಲವು ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು ನಡೆಯುವಂತೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಉಪನ್ಯಾಸಮಾಡುವ ಪುಣ್ಯವು ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂತು. ಕರ್ಣಾಟಕದ ಜನತೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಈ ಉಪನ್ಯಾಸವು ಆಗ ನಾನು ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ನಾಲ್ಕು ಭಾಷಣಗಳ ಸಾರಾಂಶ. ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ತೋರಿದ ಎರಡು ಕಡೆ ಈಚೆಗೆ ಕಂಡ ವಿಷಯದ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿದೇನೆ. ಈ ಉಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮತಗಳ ಮೇಲ್ಮೆ ಕೀಳ್ಮೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದೇನೆಂದು ಯಾರೂ ಭಾವಿಸಬಾರದು. ಕುಂದು ಕೊರತೆಗಳ ಮಾತನ್ನಾಡುವಾಗ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಇದ್ದಿದೆಯೇ ಹೊರತು ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಜಾತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಜನ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕಾದರೆ ನಮ್ಮ ಈಗಣ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ವಿಚಾರ ಅವಶ್ಯಕ. ಈ ವಿಚಾರದ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಉದ್ದೇಶ. ಈ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ ಆರ್. ವೆಂಕಟರತ್ನಂ ನಾಯುಡು ಅವರಿಗೂ, ಉಪನ್ಯಾಸಮಾಡುವ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ನನಗೆ ತೋರಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಮದ್ರಾಸು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಿಗೂ, ಭಾಷಣಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ವಂದನೆಯನ್ನು ನಾನು ಈಗ ಮರಳಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಉಪನ್ಯಾಸವು ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಆ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಕರ್ತರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು, ಪ್ರಜೋತ್ಪತ್ತಿ ಸಂ॥
ಆಶ್ವಯುಜ ಶುದ್ಧ ಪಂಚಮಿ

ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್

ಕರ್ಣಾಟಕದ

ಜನತೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ

ವಿಷಯದ ಸ್ವರೂಪ : ವಿಚಾರದ ಆವಶ್ಯಕತೆ

ಭರತಖಂಡದ ಪ್ರಕೃತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ನೇತೃಗಳು ಜನಸಾಮಾನ್ಯದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಮಾಡುವುದು ಪಲವು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಆವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಜನದ ಜೀವನವು ಈಗ ಹೊಸದೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುಮುಖವಾಗಿ ಹಬ್ಬುತ್ತಿದೆ. ಈ ಹಬ್ಬುಗೆಯು ಶುಭಪ್ರದವಾಗಬೇಕಾದರೆ ನಾವು ಅದನ್ನು ಸರಿಯಾದ ದಾರಿಗಳಿಗೆ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಳೆಯದನ್ನು ತೀರಾ ಬಿಡದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅತಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟುಬೀಳದೆ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ ಹೊರಗಣಿಂದ ಬರುವ ಅನೇಕರೂ, ಅವರ ಅನುಕರಣದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಕಾಣುವ ನಮ್ಮವರು ಕೆಲವರೂ, ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ದೋಷಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವರು. ಇಂಥವರು ನಿಂದಿಸುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಮ್ಮದು ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ನಾವು ಕೋಪಮಾಡಿದರೆ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲ; ಅಥವಾ ಇವರು ತಿಳಿದವರು, ಹೇಳಿದರು, ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ. ಇಂಥವರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಸಾಧುತೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ನಾವು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹೊಗಳಿಕೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೇಳಿ ಆ ಜನದ ಏಳಿಗೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ನೋಡಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಅತೃಪ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥವರಿಗೆ, ನಮ್ಮ ಜನಾಂಗದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ದೋಷಗಳಿರುವಂತೆಯೇ ಗುಣಗಳೂ ಇವೆ, ದೋಷಗಳಿಂದ ನಾವು ಕುಗ್ಗ

ಬೇಕಾಗಿರುವಂತೆ ಗುಣಗಳಿಂದ ನಾವು ಧೈರ್ಯಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ, ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ತೋರಿಸಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಜನರು ಎಷ್ಟೋ ವಿನಯದಿಂದಲಾದರೂ ತಲೆಯೆತ್ತಿಕೊಂಡು ನಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದೆಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ನಾಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ವಿಚಾರವು ಆವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ.

ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಜನಾಂಗದ ದಿನ ದಿನದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜ್ಞಾನವು ಕೇವಲ ಆವಶ್ಯಕ. ಇದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ನಗರದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬೀದಿಯ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಯೋಚಿಸಬಹುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವವರು ಎಷ್ಟು ಜನ? ಊರು ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಬೇಕು. ನಿಜ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ನಾಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಜನಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಂಗ್ಲೇಯರು ಮುನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಬಡವರನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಿ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುಕರಿರಕೂಡದೆಂದು ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಹೂಡಿದರು. ಈಗ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಯಾವನಾದರೂ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗುವುದು. ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬೇಡುವವನೇ ಆದರೂ ನೆಪಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಿಗರೇಟನ್ನೋ ಒಂದು ಬೆಂಕಿಯ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನೋ ಮಾರಿ ನಾಲ್ಕು ಆಣೆ ದಾನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದಾನಿಯು ದಾನವನ್ನು ವ್ಯಾಪಾರದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು; ಬೇಡುವನು ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬೆಲೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಭಿಕ್ಷುಕನು ಕೆಡುವನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಈ ಜನಾಂಗ ನೀಡುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುಕರ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ಕಾನೂನು ಆಗಬೇಕೆಂದು ಆಗಾಗ ಮಾತು ಬರುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಬಿಡುವುದೇ? ಹೊಲದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಮರ ಬೆಳೆದು ಬೆಳೆಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ಅದನ್ನು ಕಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮವರು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಅದರಲ್ಲಿ ಭೂತವಿದೆಯೆಂಬುದು. ಊರಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸರ್ಕಾರದವರು ಹುಡುಕಬಹುದು. ಜನ ಅಲ್ಲಿ ಮನೆ ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಸಾಲಾ

ವಳಿಯಿಲ್ಲ ಎಂದು; ಅಥವಾ ನಿಮಿತ್ತ ಹೇಳುವವನು ಅದು ಕೆಟ್ಟದು ಎಂದ ಎಂದು. ಹೀಗೆ ದಿನದಿನದ ಬಾಳಿನಲ್ಲೂ ಜನದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಜನದ ಪುರೋಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿಯೋ ಸಹಾಯವಾಗಿಯೋ ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಪುರೋಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಪೇಕ್ಷಿಸುವವರು ಈ ವಿವರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಭರತಖಂಡದ ಒಟ್ಟಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ದೇಶದ ಮುಖಂಡರು ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಜನರು ತಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಜನೆ ಮಾಡುವುದು ಆವಶ್ಯಕ. ಭರತಖಂಡದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಾಡುಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಬಹುಭಾಗ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇರಬಹುದು; ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರುವುದೇ ನಿಜ. ಆದರೆ ಆಯಾ ನಾಡಿನ ಲಕ್ಷಣ ಸೌಕರ್ಯ ಇತಿಹಾಸಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಗುಣಗಳೂ ಕೆಲವು ಕಾಣುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೆನ್ನುವುದು ಜನದ ಒಟ್ಟು ಎಲ್ಲಾ ಅನುಭವದಿಂದ ಅದರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಪರಿಣಾಮ. ಇದು ಒಟ್ಟು ದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ಆಗಲಾರದು; ಭಾಗ ಭಾಗದಲ್ಲೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ಇದ್ದೀತು. ಅಥವಾ ಅಂಥ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೇ ಆದರೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳೇನೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು ಆವಶ್ಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಉಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಜನತೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಯತ್ನಮಾಡಿದೆ.

ಕರ್ಣಾಟಕದ ಜನತೆ: ಇದರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ

ಕಾವೇರಿಯಿಂದ ಗೋದಾವರಿವರೆಗಿನ ನಾಡು ಕನ್ನಡ ನಾಡೆಂದು ಪೂರ್ವದ ರಾಜಕವಿಯೊಬ್ಬನು ಹೇಳಿದನು. ಈಗ ಕನ್ನಡವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮೈಸೂರು, ಧಾರವಾಡ, ಬಿಜಾಪುರ, ಬೆಳಗಾಂ, ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಹೈದರಾಬಾದು, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಕೊಯಿಮತ್ತೂರು, ಮಧುರೆ ಈ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದೆ. ಉತ್ತರದ ಕಡೆ ಸಂಕೋಚವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣದ

ಕಡೆ ಕಾವೇರಿಯಿಂದಾಚೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗಿದೆ. ಈ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಡುವ ಪ್ರಜೆ ಒಟ್ಟು ಒಂದು ಕೋಟಿ ಹತ್ತೂವರೆ ಲಕ್ಷದಷ್ಟು ಇದೆ. ಇದು ಕನ್ನಡ ವನ್ನು ಮಾತೃಭಾಷೆಯೆಂದು ಹೇಳುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯುಳ್ಳ ಜನರೆಲ್ಲಾ ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿಲ್ಲ. ಮೈಸೂರಿನ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವನ್ನರಿಯದ ಜನವೇ ಇಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು. ತಮಿಳು ತೆಲುಗು ಮಾತೃಭಾಷೆಯೆಂದು ಹೇಳುವ ಅನೇಕರಿಗೆ ಆ ಮಾತೃಭಾಷೆಗಳಿಗಿಂತ ಕನ್ನಡದಲ್ಲೇ ಬಳಕೆ ಹೆಚ್ಚು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಮಾತೃಭಾಷೆ ಕನ್ನಡವೆಂದರೂ ಮರಾಠಿ, ತೆಲುಗು ಅಥವಾ ತಮಿಳು ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಆಯಾ ಭಾಷೆಗಳ ಪರಿಚಯ ವಿದ್ದು ಕನ್ನಡವನ್ನರಿಯದವರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ನಾವು ಎಣಿಸಬೇಕು. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಬೇರೆ ಮಾತೃಭಾಷೆಯನ್ನು ಮರೆತಿರುವವರನ್ನೂ, ಬೇರೆ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವವರನ್ನೂ ಸುಮಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸರಿಸಮನೆಂದು ಎಣಿಸಿದರೆ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವನ್ನಾ ಡುವ ಅಥವಾ ಅದರಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯುಳ್ಳ ಪ್ರಜೆ ಸುಮಾರು ೧೨೦ ಲಕ್ಷ ಆಗು ತ್ತದೆ.

ಕರ್ಣಾಟಕದ ಜನರಲ್ಲಿ ಈ ನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸದಿಂದೆಲ್ಲ ವಾಸಿತವಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಂದು ಉಂಟಾಗಿದೆ. ದ್ರಾವಿಡ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕವೇ ಮಧ್ಯ ದೇಶ. ತಮಿಳಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ; ತೆಲುಗಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋಯಿತು. ಕರ್ಣಾಟಕದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಈ ಎರಡು ಪಕ್ಷವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಮಧ್ಯವರ್ತಿ ಯಾಗಿ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಭಾಷೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮಾತನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ರೀತಿಯಿಂದಲೇ ಇದನ್ನು ಊಹಿಸಬಹುದು. ತಮಿಳಿನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮಾತು ರೂಪು ಮಾರ್ಪಡದೆ ಸಿಕ್ಕುವುದೇ ಇಲ್ಲ; ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ರೂಪು ಮಾರ್ಪಟ್ಟು ಇರುವುದು ಕಡಿಮೆ; ಹುಟ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತ ತುಂಬಿರುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಹಾಗೆ ಅರ್ಧ ಹೀಗೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಅನೇಕ ಕವಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವಿಶೇಷ ಕನ್ನಡ ಪದಗಳನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯು ಮಧ್ಯ ಮಾರ್ಗಾವಲಂಬನವು ಈ ನಾಡಿನ ಸ್ಥಾನದ

ಫಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳು ಆಗಾಗ ಕೆಲವು ತಮಿಳು ರಾಜರುಗಳ ಕೈಯಲ್ಲೂ ಕೆಲವು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜರುಗಳ ಕೈಯಲ್ಲೂ ಇದ್ದುವು. ಕರ್ಣಾಟಕದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಇದರಿಂದ ಇತರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತು. ಈ ನಾಡು ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶದ ಮೂವರು ಮತಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಜನ್ಮಭೂಮಿ ಅಥವಾ ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನ. ಅಲ್ಲದೆ ವೀರಶೈವ ಮತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯ ಕಾರ್ಯರಂಗ. ಇಲ್ಲಿಯದೇ ಒಂದು ಶಿಲ್ಪರೀತಿಯಿದೆ. ಇದನ್ನು ಹೊಯ್ಸಳ ಶಿಲ್ಪ, ಚಾಲುಕ್ಯರ ಶಿಲ್ಪ, ಎಂದು ವಿದೇಶೀಯರು ವರ್ಣಿಸಿದಾರೆ. ಮುಖ್ಯ ಇದು ಕರ್ಣಾಟಕದ ಶಿಲ್ಪ. ಗಾನ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕದ್ದು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನದೊಂದು ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ಅದು ಈಚೆಗೆ ಬೆಳೆದದ್ದು ಕರ್ಣಾಟಕದವರಿಂದಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳ ಮುಂದೆ ಹಾಕುವ ಊರ ಹೆಸರುಗಳಂತೆ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಸಂಗೀತವೆಂಬ ಈ ಸಂಗೀತ ಪದ್ಧತಿಯು ಈಗ ತಮಿಳರಲ್ಲೀ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದರೂ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಅದು ಕರ್ಣಾಟಕದ್ದು ಎಂದು ಆ ಹೆಸರು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಬೆಳೆದ ರೀತಿ

ಉತ್ತಮವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯುಳ್ಳ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತರಾದವರ ತಿಳಿವು ಅಸಂಸ್ಕೃತರ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಸಹಜವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯುಳ್ಳ ಜನದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಈ ರೀತಿಯ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಸರಣದ ವಿನ್ಯಾಸವು ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಊರಿಗೆ ತಿಳಿದವನು ಒಬ್ಬನೇ ಆದರೂ ಅವನ ನಡೆ ನುಡಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕೇಳಿ ಸಭ್ಯರಾಗುವವರು ಅನೇಕರು. ಇದು ತಿಳಿವಿನಲ್ಲಿರುವ ಮಹಿಮೆ. ತಿಳಿದವನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೂ ಲೋಭಿ ತನ್ನ ಮನೆಗೆಂದೇ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿಟ್ಟ ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಂತೆ ಅವನ ತಿಳಿವು ಅವನಿಂದ ಇನ್ನೊಬ್ಬನ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ತಿಳಿದವರು ತಿಳಿಯದವರಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗುವಂತೆ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಹರಡುವುದೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ಜನರು ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಜನಾಂಗದ ಜ್ಞಾನದ ಸಾರವು ಜನರಲ್ಲಿ

ಊರಿತ್ತು. ನವನಾಗರಿಕತೆಯ ಅನೇಕ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಕಂಡಿರುವ ನಾವು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರು ಜನರ ತಿಳಿವನ್ನು ವೃದ್ಧಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನೂ ಜನಾಂಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಎಷ್ಟು ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಊಹೆಯನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಇದೇವೆ. ನಾವು ಈಗ ಜನಕ್ಕೆ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡು ತ್ತೇವೆ; ಅವರು ಏನನ್ನು ಓದುತ್ತಾರೋ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನವರು ಅಕ್ಷರ ಹೇಳಿಕೊಡದೆ ಇದ್ದರೂ ಊರಲ್ಲಿ ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತವನ್ನು ಓದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ವಧುವಿನಂಬಕ ಚಕೋರಕಂ ಪೊರೆಯೆ ಎಂಬ ಮಾತು ಈಗ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರುಷಗಳ ಕೆಳಗೆ ಹಳ್ಳಿಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಜನಕ್ಕೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಓದುಬರಹವನ್ನು ಕಲಿಸುವುದು ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಕಲಿಸಬೇಕು; ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಕಲಿಸು ವುದಷ್ಟೇ ಸಾಲದು. ಜನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿವು; ತಿಳಿವಿನ ಸಾಧನ ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಬರಬಹುದು. ಬಾಳನ್ನು ಬೆಳಗಿಸುವ ಮೂಲ ತತ್ತ್ವಗಳು ಮೊದಲು ತಿಳಿಯಬೇಕು; ಅವುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತಿಳಿಯುವ ದಾರಿ ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಆಮೇಲೆ ಬರಬಹುದು. ರಸದ ಅನುಭವ ಮೊದಲು ಆಗಬೇಕು; ಅದರ ವಿಮರ್ಶೆ ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಆಮೇಲೆ ಬರಬಹುದು. ಕಾವ್ಯವು ಮನಮುಟ್ಟುವುದು ಮುಖ್ಯ; ಅದನ್ನು ನಾನೇ ಓದಿ ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆಯೋ ಓದುವವರಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆಯೋ ಎನ್ನು ವುದರಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ? ಸಾಮಾನ್ಯನು ತಾನೇ ಓದಿ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಬುದ್ಧಿ ವಂತನಾದ ಒಬ್ಬನು ಓದಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸು ವನು. ಇಂಥ ಏರ್ಪಾಡಿನ ಪ್ರಯೋಜನವೆಷ್ಟೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಈಗ ಸಂಸ್ಕೃತರಾದ ನಾವು ಓದುತ್ತಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳು ಯಾವುವು ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ದರೆ ಸಾಕು. ಓದು ಕಲಿತ ನಾವು ಅದರ ಸರಿಯಾದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯು ತ್ತಿಲ್ಲ. ಓದು ಕಲಿಯದೆ ಇದ್ದರೂ ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ಜನರಿಗೆ ಓದಿನ ಮುಖ್ಯ ಫಲ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಇದರಂತೆ ಇತರ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಏರ್ಪಾಡುಗಳಿಂದ ಜನರು ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಪುರಾಣ ಶ್ರವಣವೆನ್ನುವುದು ಇಂತಹುದೊಂದು ಏರ್ಪಾಡು. ನಮ್ಮ ಪುರಾಣಗಳು, ಚರಿತ್ರೆ, ಭೂವಿವರಣೆ, ಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ತತ್ತ್ವ, ಭೂಲೋಕ, ದೇವಲೋಕ, ಸ್ವರ್ಗ, ನರಕ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮೊದಲಿಂದ ಕೊನೆಗೆ ವರ್ಣಿಸುತ್ತವೆ. ಇವು ಜನರಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದುವು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಸಂದರ್ಭ ಬೇರೆ. ಹರಿಕಥೆ ಇಂಥ ಇನ್ನೊಂದು ಏರ್ಪಾಡು. ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಕಾರ ಮಾಡುವ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಉಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ವಿಷಯ ನಿರೂಪಣೆಯೂ ವಿಚಾರದ ಸೋಪಾನವೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಕತೆ ; ಅದರಲ್ಲಿ ವರ್ಣನೆ ; ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಉಪಕತೆಗಳು ; ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ, ಸಂಗೀತ ಬೇರೆ. ಸರಿಯಾದ ಹರಿಕಥೆಯಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಮತದ ಮುಖ್ಯ ತತ್ತ್ವ, ಉದ್ಧಾರವಾಗುವ ಮಾರ್ಗ, ಇವೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟಿಗೆ ದೊರಕುತ್ತಿದ್ದುವು. ಇನ್ನು ದೇವಸ್ಥಾನ, ಭಜನೆಯ ಮನೆ ಮುಂತಾದ ಇತರ ಸಂಸ್ಕಾರಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು. ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ರತಗಳು. ಆಗಾಗ ಹಬ್ಬ ಹುಣ್ಣಿಮೆ. ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ದೇವರು ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಏರ್ಪಾಡು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಚಾರವನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಿ ನೋಡಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ದೇವರು ಒಬ್ಬನು ಇದಾನೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಬರುವುದು ಬಹು ಹಿರಿಯ ವಿಷಯಂ. ಅವನು ನಮ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅವನನ್ನು ನಮ್ಮ ಸೇವೆಯಿಂದ ಮೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು, ಮೆಚ್ಚಿಸಬೇಕು, ಎನ್ನುವುದು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹಿರಿಯದು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ನಾಡುಗಳಲ್ಲೂ ದೇವಾಲಯವೆನ್ನುವ ಕಟ್ಟಡವೊಂದು ಏರ್ಪಾಡಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಸೀಮೆಯ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಗುಣ. ಇಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ರಾಜನೊಬ್ಬನ ಮನೆಯಂತೆ ನಡೆಯಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಹೋದವನಿಗೆ ಕಣ್ಣು, ನಾಲಗೆ, ಕಿವಿ, ಮನಸ್ಸು ಎಲ್ಲ ತಣಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಏರ್ಪಾಡು ಇದೆ. ಇದು ದಕ್ಷಿಣದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ. ಈ ವಿಶೇಷ ಗುಣವು ಕರ್ಣಾಟಕದ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬ ಇದೆ. ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋದವರು ಒಳ್ಳೆಯ ಕಟ್ಟಡವನ್ನೇ ನೋಡುವರು ; ದೇವರ ಕತೆಯನ್ನು

ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ನೋಡುವರು; ಪ್ರಸಾದಕ್ಕೆಂದಾದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಇರುವರು. ಇದಿಷ್ಟನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಎಂತಹವರಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಸ್ಕಾರ ಉಂಟಾಗುವುದು; ಬರಿಯ ಮಾತಿಗಾದರೂ ನಾರಾಯಣ ಎನ್ನುವುದು ಜನರಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಯಾಗುವುದು. ಇದರಿಂದ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ ಎಂದು ಯಾರಾದರೂ ಕೇಳಬಹುದು. ಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ಹೋದವನಿಗೆ ಹೆಸರನ್ನು ಬರೆಯುವಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಲಿವು ಬಂದರೂ ಅದು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ: ಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವುದೇ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇದರಂತೆಯೇ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದೆನ್ನುವುದು ಒಂದು ಶಿಕ್ಷೆ. ಭಕ್ತಿಯೆನ್ನುವುದು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಪೈರು. ಅದರ ಮೊದಲನ್ನು ಹೀಗೆಂದೇ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ದೇವರೆಂಬ ಭಾವ ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ಕಾದು ಕಾದು ಅವನು ಏನಾದರೊಂದು ನಷ್ಟ ಅನುಭವಿಸಿದಾಗಲೋ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವಾಗಲೋ ಭಗವಂತನ ಸಹಾಯ ಬೇಕೆಂದರೆ ಒಳಹೊಗುತ್ತದೆ. ಅವರೆಗೆ ಅವನು ಅದಕ್ಕೆ ಹೃದಯದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವವರು ಆ ಭಾವವನ್ನು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಇರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಮಾಡಬೇಕು. ನಮ್ಮವರು ಹಿಂದೆ ಇದನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಇದರಂತೆಯೇ ಭಜನೆಯ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಪಂಥದ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಇದೇ ರೀತಿಯ ಪರಿಪಾಕ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇವೆಲ್ಲ ಜನಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದ ಏರ್ಪಾಡುಗಳೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯಬಾರದು.

ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದುಂಟಾದ ಜನತಾ ಶೀಲ

ಇದರಿಂದುಂಟಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ವರ್ಣಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಆದರೆ ಅದರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಜನದ ಜೀವನದಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ನಾನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಶ್ಯಾನುಭೋಗರು ಇದ್ದರು. ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅರುವತ್ತು ಎಲೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮಂ

ದಿರು, ತಮ್ಮಂದಿರ ಹೆಂಡತಿಯರು, ಮಕ್ಕಳು; ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳು, ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯರು, ಗಂಡಂದಿರು; ತಮ್ಮಂದಿರ ಅಳಿಯಂದರು; ಅಳಿಯಂದರ ತಮ್ಮಂದಿರು, ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ. ಇವರಮೇಲೆ ಊರಿಗೆ ಬರುವವರು ಹೋಗುವವರು. ಇಷ್ಟು ಸಂಸಾರವನ್ನೂ ಒಂದು ದಿನ ಗೊಣಗುಟ್ಟದೆ ಒಂದು ದಿನ ಬೇಸರಪಡದೆ ಆತ ಹತ್ತಾರು ವರುಷ ಸಾಕಿದರು. ವೆಚ್ಚ ವಾಗುತ್ತಿದೆಯೆ? ಆಯವಾದದ್ದು ಹೇಗೆ? ದೇವರು ಕೊಡುತ್ತಾ ಇದಾನೆ; ಖರ್ಚಾಗುತ್ತಾ ಇದೆ; ನಮಗೇಕೆ ಚಿಂತೆ? ಇವರಂತಹವರು ಅಪೂರ್ವರಲ್ಲ. ಇವರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಇವರ ತಮ್ಮಂದಿರು; ಇವರಂತೆಯೇ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯ ಗೌಡರು; ಅವರಂತೆ ನಮ್ಮೂರ ಬಳಿ ಇನ್ನೊಂದು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಗೌಡರು. ನಾನು ಈಗ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮೈಸೂರ ಬಳಿ ಒಂದುಕಡೆ ಒಬ್ಬ ಗೌಡನನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಮಾರ್ಗಶಿರ ಮಾಸದ ಕೊನೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಒಂದು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಅವರೇಗಿಡಕ್ಕೆ ನೀರು ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಿಂದಿಗೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಮಗನು ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಸೊಸೆಯೂ ಇದ್ದಳು. ಅವರನ್ನು ಕಳುಹಿಸದೆ ನೀನೇಕೆ ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. "ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟು ದೂರ ಹೋಗಿ ನೀರು ಹೊಯ್ದು ಸಾಕಿ ಅವರೇಕಾಯಿ ತಿಂದು ಆಗುವುದೇನು, ಅಂತ ಅಲಕ್ಷ್ಯ" ಎಂದ. "ನಿನಗೆ ಬಹಳ ಆಸೆಯೇ?" "ಆಸೇನು ಉಂಟು. ಅಲ್ಲದೀರ, ಗಿಡ ಬೆಳೆಯುವಷ್ಟು ದಿನ ಬೆಳಸಿ ಕಾಯಿ ತಕೋಬೇಕು. ಕೊಂಚ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸೋಮಾರಿತನ ಮಾಡಿ ಬರುವ ಫಲ ಬಿಡೋದೆ? ಇನ್ನೊಂದು ತಿಂಗಳಾದಮೇಲೆ ಕಾಯಿ ಬೇಕು ಎಂದರೆ ಸಿಕ್ಕ್ಯಾತೆ? ಈಗ ನೋಡಿ ಹದಿನೈದು ದಿನದಿಂದ ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ಯಾರ ಮನೆಯಲ್ಲೂ ಅವರೇಕಾಯಿ ಇಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಮನೇಲಿ ದಿನಾ ನಾಲ್ಕು ಕಾಳು ಇದೆ." ನನ್ನ ಬಳಿ ಆಗಾಗ ಒಬ್ಬ ಹರಿದಾಸರು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅರ್ಧಗಂಟೆ ಕುಳಿತು ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತು ಆಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಬರುವಾಗ್ಗೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಯೋಚನೆಯಿದ್ದರೆ ಅವರು ಹೋಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಯೋಚನೆ

ಯೇನೆಂದು ನಾವು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ. ಹೇಗೋ ಮಾತು ತಿರುಗುತ್ತದೆ. "ನೋಡಿ ಸ್ವಾಮಿ, ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣಂದಿರು ನೋಡಿಕೋತ ಇದ್ದರು ಸಂಸಾರಾನ. ನನಗೆ ಅರುವತ್ತು ವರುಷ ಆಗೋತನಕ ಅವರು ನನಗೆ ತಂದೆಯಂತೆ ಇದ್ದರು. ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಬಂತು. ನೋಡಿ, ನೀನು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಡ, ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಕರ್ತ ಇದಾನೆ, ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ನಿನಗೆ ಭಾರ ಆಗೋದಿಲ್ಲ, ಎಂದರು. ದೊಡ್ಡ ಸಂಸಾರ. ಹತ್ತುವರುಷ ಆಯಿತಲ್ಲ; ನೋಡಿ ನಡೆಯಿಸಿಬಿಟ್ಟ ದೇವರು. ಸ್ವಾಮಿ, ನಾವು ಮಾಡುತ್ತೇವೆ ಎಂತ ಚಿಂತೆ ಯಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ನಮ್ಮಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತೆ. ಆದರೆ ಮಾಡುವವರು ನಾವಲ್ಲ. ಅವ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ." ಆಮೇಲೆ "ಅವ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಎಂತ ನಾವು ಕೂತಿರಲಾಗದು. ನಮ್ಮಿಂದಲೇ ಆಗೋದು ಅದು, ಅವ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ." "ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಮಾಡೋಕೆ ನಾವು ಸ್ವತಂತ್ರರಲ್ಲ. ನಾನು ಮಾಡಿದೆ ಎಂತ ದೇವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದರೂ ಫಲವಿಲ್ಲ. ಅವ ಬುದ್ಧಿಕೊಟ್ಟು ಮಾಡಿಸಿದ. ನಮ್ಮಿಂದ ಆಯಿತು" ಎಂದು ಇದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇವರು ಹರಿಕಥಾಮೃತ ಸಾರದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುವರು. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ಈ ಜ್ಞಾನ ಎಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕು ಎಂದರೆ, "ಸ್ವಾಮಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಗಾಗ ಇದನ್ನು ಅಂದುಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು, ಬರುತ್ತೆ. ಸಂಸಾರವೇನು ಸಂನ್ಯಾಸವೇನು ಸ್ವಾಮಿ ? ಎಣಿಸಿದಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತೆ. ದುಡಿಯುವುದೆಲ್ಲ ದೇವರಿಗಾಗಿ ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಪೂಜೆಯೇ" ಎಂದು ಸಾಧನದ ಬಗೆಗಾಣೆ ಎನ್ನಬಹುದೇ ಎಂಬ ದೇವರ ನಾಮವನ್ನು ಹೇಳುವರು. "ಮಕ್ಕಳನ್ನ ಮರೀನ ನಮ್ಮದು ಎಂದರೆ ಭಯವಾಗಿ ಹೇಗಪ್ಪ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಅವನವು ಅಂದ್ರೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತೆ. ಅವರನ್ನು ಸಾಕೋದು ಅವನ ಕೆಲಸ. ನಮ್ಮನ್ನಿಟ್ಟು ಸಾಕಿಸುತ್ತಾನೆ." "ಸ್ವಾಮಿ ತಿಳಿದವರು ಮಕ್ಕಳನ್ನ ದಾದಿ ಯಜಮಾನನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಾಣೋಹಾಗೆ ಕಾಣಬೇಕು. ಪ್ರೇಮೆಯಿಂದ ಸಾಕಬೇಕು. ಯಾಕೆ ? ತಪ್ಪಿದರೆ ಯಜಮಾನ ಕೋಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ನನ್ನದು ಅನ್ನಕೂಡದು. ಲಾಲಿಸು

ಅಂದರೆ ಲಾಲಿಸಿದೆವು; ಬೇಡವೆಂದರೆ ಬಿಟ್ಟೆವು. ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯದೇ ಯಾವುದು ಸರಿ ಎಂತ." ನನಗೇನೋ ಈ ಹರಿದಾಸರ ಸಂಗಡ ಅರ್ಧಗಂಟೆ ಮಾತನಾಡಿದರೆ ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಓದಿ ಕೇಳಿ ನೋಡಿ ಕಲಿತ ಕಲಿವಿನ ಸಾರವೆಲ್ಲ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮರಳಿ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಮಿತ್ರರೊಬ್ಬರು ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಾರದೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತರಂತೆ. ಅದು ಶಿವಾಚಾರದವರ ಒಂದು ಮಠ. ಇವರು ಬಂಡಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಇಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದರಂತೆ. ಮಠದ ಅಯ್ಯನೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಮುದುಕಿಯೂ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರೂ ಬಂದು ಬರಬೇಕು ಬರಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆದರದಿಂದ ಇವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಊಟಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲು ತಕ್ಕೊಳ್ಳಿ. ಎಂದು ಕೊಟ್ಟು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಾಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಕಂಬಳಿ ಮೊದಲಾದುದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರಂತೆ. ನಾನು ಒಂದು ಸಲ ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋದೆನು. ಆ ಕಾಡು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮನೆ. ಇದು ಯಾರದೆಂದೆ. ಚೆನ್ನೇಗೌಡನದು ಎಂದೋ ಏನೋ ಹೆಸರು ಹೇಳಿದರು. ನಾವು ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮನೆಯ ಮುದುಕಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದರು. ಒಂದೆರಡು ಮಾತಾಡಮೇಲೆ "ಇದು ಚೆನ್ನೇಗೌಡರ ಮನೆಯೇ" ಎಂದೆ. "ಹೌದು." "ಚೆನ್ನೇಗೌಡರು ಎಲ್ಲಿ?" "ಶಿವನಪುರಿಗೆ ಹೋಗ್ಯಾರೆ." ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನು "ಶಿವನಪುರಿ ಎಲ್ಲಿದೆ?" ಎಂದೆ. ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದವರು ಚೆನ್ನೇಗೌಡ ತೀರಿಹೋಗಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ನಾನು "ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ" ಎಂದು "ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲಮ್ಮಾ" ಎಂದೆ. ಮುದುಕಿ "ಅಯ್ಯೋ ನನ್ನಪ್ಪಾ ಏನು ಮಾತು ತಿಳಿಯೋಕೆ ಬಿಡಿ. ಅವರು ಹೋಗಿ ಹತ್ತುವರುಷ ಆಯಿತು" ಎಂದರು. "ಶಿವನಪುರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ!" ಮತ್ತೆ ನೋಡುವ ಭರವಸೆ ಉಂಟು ಎಂದು ಅರ್ಥ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈ ಅರ್ಥ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿ

ನಲ್ಲಿತ್ತೆ ಎಂದು ಸಂದೇಹ ಅವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲ. ಮಾತು ಹುಟ್ಟಿ ಅರ್ಥ ಬರಲಿಲ್ಲ; ಅರ್ಥವಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಮಾತು ಬಂತು.

ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಫಲವಾದ ಗ್ರಾಮ ಜೀವನ

ಇದೇ ರೀತಿಯ ನಯವನ್ನು ನಮ್ಮ ಗ್ರಾಮಗಳ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ನೋಡಬಹುದು. ನವನಾಗರಿಕತೆಯ ಬಡಿತದಿಂದ ಈಗ ನಮ್ಮ ಊರುಗಳ ಬದುಕಿನ ಕಟ್ಟು ಸಡಿಲವಾಗಿದೆ. ಈಗ ಕೆಲವು ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಅದು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಭದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಜನರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಇದು ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಚರಿತ್ರೆಯ ಫಲ; ದಿನಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬನು ನಾಯಕನೆಂದರೆ, ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವಾದರೇನು ರಾವಣನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವಾದರೇನು ರಾಗಿ ಬೀಸುವುದು ತಪ್ಪಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಹುಟ್ಟು ವುದು ಸ್ವಭಾವ. ಆದರೆ ಊರೆಂದರೆ ಯಾರೂ ಅಸಡ್ಡೆ ಮಾಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಜನ ನಾಡಿಗೆ ಅಂಟಿದ್ದಿತು: ಬಡಗ ನಾಡಿನವರು ಸೀರ ನಾಡಿನವರು ಮುಂಡ್ಯ ದವರು ಕೀಳು ನಾಡಿನವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಮತೆ ಹೆಚ್ಚು. ಊರ ಜನ ಅದರ ಬಳಿ ತೋಪು ಕೊಳ ಗುಡಿ ಮಂಟಪ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹತ್ತು ಜನಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ವಾಗುವ ಕೆಲಸವೆಂದರೆ ಪುಣ್ಯವೆಂದು ಭಾವನೆ. ರಂಗಪ್ಪನ ತೋಪು ಗಿರಿಯಪ್ಪನ ಬಾವಿ ಎಂದು ರಂಗಪ್ಪ ಹಾಕಿಸಿದ ತೋಪನ್ನೂ ಗಿರಿಯಪ್ಪನು ಮಾಡಿಸಿದ ಬಾವಿಯನ್ನೂ ಕರೆಯುವರು. ಊರಿನ ಮುಂದೆ ರಚ್ಚೆಗಳು; ದಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರೇಕಲ್ಲುಗಳು, ಜಲಸಂದ್ರಗಳು; ಬಿಸಿಲ ದಿನದಲ್ಲಿ ಅರವಟ್ಟಿಗೆ ಗಳು. ಊರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಿನ ದಿನವೂ ಒಬ್ಬರಲ್ಲ ದಿದ್ದರೆ ಒಬ್ಬರ ಸೇವೆ. ಕಾಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಯುಧಪೂಜೆ; ಬಿತ್ತುವಂದು ಭೂಮಿಯ ಪೂಜೆ. ಹೊಲ ಗದ್ದೆಗಳ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ನೆರವು. ಊರ ಹುಡುಗರಿಗಾಗಿ ಉಪ್ಪರಪಟ್ಟೆ ಗುಡುಗಿನಾಟ ಮುಂತಾದ ಆಟಗಳು. ಹಬ್ಬಗಳು. ಊರ ಜಗಳದ ನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಬೇರೆಯವರನ್ನು ಕರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಊರ ಜನದ ಅಂತಸ್ಸಾಕ್ಷಿಯು ಊರ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಈಗ ಅದು

ನಾಡಿನ ಅಂತಸ್ಸಾಕ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ನಮ್ಮ ನ್ಯಾಯಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕದೆ ಮರೆಯಾಗಿದೆ. ಅದು ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಜನರು ಅದರೆದುರಿಗೆ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದು ಗ್ರಾಮವೂ ಒಂದೊಂದು ಸಂಸಾರದಂತೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು.

ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲೆತ ವಿವಿಧ ಮತಗಳು

ಜನದ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಹಲವು ಮತಗಳ ಸೇರುವೆಯಿಂದ ಬೆಳೆಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ನಾವು ಈಗ ಹಿಂದೂಮತವೆನ್ನುವುದರ ಮಧ್ಯಭಾಗ. ವಿದೇಶೀಯರು ನಮ್ಮ ಮತಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕ್ರೈಸ್ತ ಮತ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಮತಗಳನ್ನು ಬೇರೆಯೆಂದು ಎಣಿಸುವಂತೆ ಸನಾತನ ಧರ್ಮದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆ ಮತಗಳೆಂದು ಎಣಿಸಿ ಬರೆದಿದಾರೆ. ಇದು ತಪ್ಪು ರೀತಿಯ ಭಾವನೆ. ಬೌದ್ಧಮತ ಜೈನಮತಗಳು ಹಿಂದೂಮತದಿಂದ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಪ್ರೊಟೆಸ್ಟೆಂಟ್ ಕ್ರೈಸ್ತಜನರು ಪ್ರೊಟೆಸ್ಟೆಂಟರಾದರೂ ಕ್ರೈಸ್ತರು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಬೌದ್ಧರೂ ಜೈನರೂ ಬೌದ್ಧ ಜೈನರಾದರೂ ಹಿಂದೂಗಳೇ; ಸನಾತನ ಧರ್ಮದ ಮಧ್ಯ ಕಾಂಡವನ್ನಲ್ಲ, ಶಾಖೆಗಳನ್ನವಲಂಬಿಸಿರುವರು ಅಷ್ಟೇ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕೆಲವರು ವಿದೇಶೀಯರು ವೀರಶೈವ ಮತವನ್ನು ಕೂಡ ಹಿಂದೂಮತದಿಂದ ಬೇರೆ ಎಂಬಂತೆ ಮಾತನಾಡಿದಾರೆ. ಹಿಂದೂಮತವನ್ನು ಇವರು "ಬ್ರಾಹ್ಮನಿಕಲ್" ಎಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಾತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರ ವೈಷಮ್ಯಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಕಾರಣವಾಗಿದೆಯೆನ್ನಬೇಕು. ಸನಾತನ ಧರ್ಮವು ಯಾವ ಒಂದು ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದುದೂ ಅಲ್ಲ. ಅದು ಬ್ರಾಹ್ಮನಿಕಲ್ಲೂ ಅಲ್ಲ ಶೂದ್ರ್ಯಿಕಲ್ಲೂ ಅಲ್ಲ; ಅದಕ್ಕೆ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ತತ್ತ್ವಗಳು ವಿರೋಧವಾದುವಲ್ಲ; ವೀರಶೈವ ಮತವು ಅದರ ಆವರಣದಿಂದ ಹೊರಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ವೀರಶೈವ ಮೊದಲಾದ ಹಲವು ಶಾಖೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಈ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಭಾಗವೆನ್ನುವುದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿರುತ್ತ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಮಾರ್ಪಟ್ಟರೂ ಮೊತ್ತದಲ್ಲಿ ಆದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಚ್ಚ

ನಲ್ಲೇ ನಡೆದುಬರುತ್ತಿರುವ ಮತವು. ಇದನ್ನು ನಾವು ಸ್ಮಾರ್ತಮತವೆಂದು ಕರೆಯುಬಹುದು. ಕರ್ಣಾಟಕದ ಜನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚಿತ್ರಪಟದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಣ್ಣ ಈ ಸ್ಮಾರ್ತಮತದ್ದು. ಇದಾದಮೇಲೆ ಬೌದ್ಧಮತದ ಬಣ್ಣ ಸ್ವಲ್ಪ ಸೇರಿರಬೇಕು; ಇದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನಮತದ ಬಣ್ಣ ಸ್ವಲ್ಪ ಸೇರಿತು. ಆಮೇಲೆ ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಮತದ ವರ್ಣ ಒಂದುಕಡೆ ಸೇರಿತು. ಇತ್ತ ಇದು ಸೇರಿರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದುಕಡೆ ಈ ನಾಡಿನ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿದ ವೀರಶೈವ ಮತವೂ ಹರಿದಾಸಪಂಥವೂ ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯ ತೀವ್ರ ವರ್ಣಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದುವು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡು ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಪುರೋಗಮನದಲ್ಲಿ ಭಂಗವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಮ್ಮದಿ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಜನ ಒಂದು ಮುಖವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವು ದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲದೆಹೋದರೂ ಜನರು ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯರಿಂದ ಬಂದ ಧರ್ಮ ವನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡುಬಂದರು. ನಮ್ಮ ಜನರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಯಲ್ಲಿ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಬಣ್ಣ ವೀರಶೈವ ಮತದ್ದು ಮಾಧ್ವ ಮತದ್ದು. ಈಚೆಗೆ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಮತ ಕ್ರೈಸ್ತ ಮತಗಳ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದಲೂ ಕೆಲವು ಕೆಲವು ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳು ಉಂಟಾಗಿವೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಮತಗಳ ಅನುಭಾವ

ಕರ್ಣಾಟಕದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಬೌದ್ಧಮತದಿಂದ ಯಾವ ವಿಶೇಷ ಗುಣ ವನ್ನು ಪಡೆದಿರಬಹುದೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಬುದ್ಧಮತಾವ ಲಂಬಿಯಾದ ಅಶೋಕ ಮಹಾರಾಜನ ಶಾಸನಗಳು ಮೂರು ಮೈಸೂರ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಬೌದ್ಧರು ತಮ್ಮ ಮತಪ್ರಚಾರ ಕ್ಕಾಗಿ ಭರತವರ್ಷದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದರಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಕರ್ಣಾ ಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲಸಮಾಡಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿದೆ. ಅಜಂತದ ದೇವಾಲಯಗಳೂ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಎಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಬೌದ್ಧ ಶ್ರಮಣರು ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮತವನ್ನು ಪ್ರಚಾರಮಾಡಿದ್ದೇನೋ ಇರಬೇಕು. ಆದರೆ ಅದರ ಗುರುತು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ

ಸಿಕ್ಕುವಂತಿಲ್ಲ. ಫಾಹಿಯಾನ್ ಎಂಬ ಚೀನನು ಬೌದ್ಧಮತಗ್ರಂಥಗಳ ಅನ್ವೇಷಣಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸೀಮೆಗೆ ಬಂದವನು ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದ ಪ್ರಯಾಣ ಮುಗಿಸಿದಮೇಲೆ ನಾವೆಯನ್ನೇರಿ ಸಿಂಹಳದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೋದಂತೆ ಅವನ ಪ್ರಯಾಣಕಥೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅವನು ಇಲ್ಲಿಗೂ ಪ್ರಾಯಶಃ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಂದರೆ ಬೌದ್ಧಮತವು ಕರ್ಣಾಟಕದ ಅಂಚನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಹೊರತು ಇಲ್ಲಿ ನೆಲಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಇದು ಹೇಗಾದರೂ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಸನಾತನ ಧರ್ಮ ಸ್ಥಾಪನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಮತ ಖಂಡನಮಾಡುತ್ತಾ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಅಂಶಗಳು ಜನರಲ್ಲಿ ಊರಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಡದಂತೆ ಮುಖ್ಯ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅವನ್ನು ಸಮನ್ವಯಂ ಮಾಡಿ ಬೌದ್ಧಮತವು ಬೇರೆಯ ಮತವಾಗಿ ಜನರಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾದ ಆವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಕಳೆದರು. ಬೌದ್ಧಮತದ ಉಪಯುಕ್ತ ತತ್ತ್ವಗಳು ಹಲವು ಹೀಗೆ ಸನಾತನ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬೆರೆತುಹೋಗಿರಬೇಕು.

ಜೈನಮತದ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳವೂ ಕಾರಕಳವೂ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿರುವ ಜೈನ ಯಾತ್ರಾಸ್ಥಾನಗಳು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆರಂಭಕಾಲದ ಉದ್ದಾಮ ಕವಿಗಳೆಲ್ಲ ಜೈನರೇ. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಜೈನ ಅರಸರು ಅನೇಕರು ಆಳಿದರು. ಜೈನರು ಈಗಲೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಮುಂಜಿಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುವರಂತೆ. ಕರ್ಣಾಟಕದ ಜೈನರು ಆಡುವ ಮಾತು ಕೂಡ ಅಚ್ಚಗನ್ನಡ. ಸರ್ವಜ್ಞನು ಜೈನಮತವನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಾನೆ. ಬೇರೇ ದೇವರು ಜಿನ್ನೇದೇವರನ್ನು ಬಟ್ಟೆ ಬೇಡಿದಹಾಗೆ ಎನ್ನುವ ನಾಣ್ಣುಡಿಯಿಂದ ಜಿನಮೂರ್ತಿಯು ಜನಕ್ಕೆ ಪರಿಚಿತಮೂರ್ತಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಜೈನರ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಬರಬರುತ್ತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳು ಆದುವು. ರಾಮಾನುಜರ ಮತವು ಮೈಸೂರ ನಾಡಿಗೆ ಬಂದು ಜೈನರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಇವರಿಂದಲೂ ಇವರ ಮತದಿಂದಲೂ ಜನದ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂಸ್ಕಾರವುಂಟಾಗಿತ್ತೋ ಅದು ಬೇರೆಯಾಗಿ ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕದಂತೆ

ಸನಾತನ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಹೋಯಿತು. ಈಗ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜೈನರು ಉತ್ತಮ ತರಗತಿಯ ಸನಾತನ ಧರ್ಮಿಗಳಂತೆಯೇ ಕಾಣುವರು. ಮಾತ ನಾಡಿಸಿ ನೋಡಿದರೂ ಜೈನರಿಗೂ ಹಿಂದೂಗಳಿಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನೆಂದು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿವಧೆಯು ತಪ್ಪೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಜನರಲ್ಲಿ ಜೈನಮತದಿಂದ ಹರಡಿರಬೇಕು.

ಸನಾತನ ಧರ್ಮದ ಅನುಭಾವ

ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಮತಗಳು ಶಿಲವಾದರೂ ಅವುಗಳ ಉತ್ತಮ ಗುಣ ಗಳನ್ನು ಒಳಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೆಚ್ಚು ಜನರದಾಗಿ ನಿಂತ ಮತವನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಮತ ಸ್ಮಾರ್ತ ಮತ ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಕರೆದಿದೆ. ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ವಿಶೇಷ ಗುಣ. ಇದು ಇನ್ನು ಯಾವ ಮತದಿಂದಲೂ ಮರೆ ಯಾಗಿ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಈ ಮತವು ಮನುಷ್ಯ ವರ್ಗದ ಎಲ್ಲಾ ಅವಸ್ಥೆಗಳಿಗೂ ಅನುಕೂಲವಾದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತದ ಕಡೆಯ ಎಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುವ ಜ್ಞಾನಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತ ಏಳುತ್ತ ದೇವರನ್ನು ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ಭಾವಿಸಿ ಅವನ ಕೃಪೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಒಡೆಯ ಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜ್ಞಾನಿಯವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಮಟ್ಟದ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಜನಕ್ಕೂ ಸ್ಥಳವಿದೆ; ಮಾನವ ಹೃದಯದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಕ್ಕೂ ಒಂದು ಅವಕಾಶ ವಿದೆ; ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಲು ದಾರಿಯಿದೆ. ಇದರ ತತ್ತ್ವಗಳು ಇಷ್ಟೇ ಎಂದು ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದರಿಂದ ಇದು ಒಂದು ಮತವೇ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಕೂಡ ಆಗಿದೆ. ಇದು ತತ್ತ್ವ ಕೆಲವನ್ನು ಹೇಳಿ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದವರೇ ತನ್ನವರೆನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಬಂದ ಎಲ್ಲಾ ಜನರನ್ನು ತನ್ನವ ರೆಂದು ಅವರ ಬದುಕನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಏರ್ಪಾಡುಮಾಡಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಆವಶ್ಯಕವಾದ ಮುಖ್ಯ ಸೂತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಅಡಕವಾಗಿವೆ; ದಿನದ ಆಚಾರ, ವ್ಯವಹಾರ, ಪೂಜೆ ಪುರಸ್ಕಾರ, ಹಬ್ಬಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಇರುವುದು ಹೋಗುವುದು, ಕಷ್ಟ ಸುಖ,

ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದು ಉಚ್ಚನಿಯಮಕ್ಕೆ ವಿಧೇಯವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇದು ಜನದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಯಂತೆ ಬೆಳಕಿನಂತೆ ಎಲ್ಲೆಡೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಅದನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಲ್ಲೆಲ್ಲ ತಿದ್ದುತ್ತ ಇದ್ದಿದೆ.

ಸ್ಮಾರ್ತ ಮತವು ತಿಳಿವನ್ನೆಲ್ಲ ಜನರಿಂದ ಮರೆಯಿಸಿತ್ತೆಂದೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಪುರೋಹಿತ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತೆಂದೂ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಧರ್ಮಜ್ಞರು ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಮ್ಮ ಜನರೂ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ಓದುಬರಹ ಕಲಿಸಲು, ಜನರಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದನೆಯ ಸಾಧನವನ್ನು ಕೊಡಲು, ಹಿಂದೆ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂದರೂ ಜನಾಂಗದ ಜ್ಞಾನದ ಸಾರವನ್ನು ಜನರಲ್ಲಿ ಹರಡುವುದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡದೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಈ ಮೊದಲೇ ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಈ ಮತವು ಮುಖ್ಯವಾದ ಆಚಾರವನ್ನು ವಿಧಿಸಿ ಬದುಕನ್ನು ತಿದ್ದಿತು. ನಾವು ಈಚೆಗೆ ಕರ್ಮವೆಂದರೆ ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭಮಾಡಿದೇವೆ. ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಬೇಕು ? ಎನ್ನುವೆವು. ನಮ್ಮ ತಾತಂದಿರು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯಾದರೂ ದೇವರನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾವು ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾದರೂ ನೆನೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ದೇವರ ಪೂಜೆಗೆ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಹೋಗಬೇಕು ಎನ್ನುವೆವು; ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದೂ ಇಲ್ಲ, ಬೇರೆಕಡೆ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದೆಂದು ನಿರ್ಧಾರವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಜನರು ಮಾಡುವರು. ಇಂದು ಅದರ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ ಮುಂದೆ ಅದನ್ನು ಅವರು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಕರ್ಮವನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವುದರ ಉದ್ದೇಶ್ಯ ಇದು. ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಅರ್ಥ ತಿಳಿದಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಮರೆಯುವುದೂ ನಿಜ. ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಮೊದಲು ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದವರಮೇಲೆ ತಪ್ಪು ಹೊರಿಸುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಸ್ಮಾರ್ತ ಮತವು ಮೊದಲು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕರ್ಮವನ್ನು ವಿಧಿಸಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಬಾಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕರಿಸಲು ಯತ್ನಮಾಡಿತು. ಬರಿಯ ಕರ್ಮದಿಂದ ಜನ ಉದ್ಧಾರವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೊಸ ಮತಗಳು ಏಳಲು ಅವುಗಳ ಉತ್ತಮ ಭಾಗಗಳನ್ನು

ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತಂದಿತು. ಇತರ ಮತಗಳು ದೇಶಭಾಷೆಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ನೀತಿಯನ್ನು ಕಲಿಸಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ತಾನೂ ದೇಶಭಾಷೆಯ ಸಹಾಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಕಾಲಾನುಗುಣ ವಾಗಿ ಹೊಸ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಸಾಧ್ಯ ವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಡೆಯಿಸುತ್ತ ಬೆಳೆಯಿತು.

ಸ್ಮಾರ್ತ ಮತವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರನ್ನು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಮತ್ತು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರ ಶ್ಲೋಕಮಂಜರಿಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗು ತ್ತದೆ. ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಗಿಂತ ಸರಳವಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇವು ಹೇಳುವಷ್ಟು ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯಾದರೂ ನೋಡುವುದು ದುರ್ಲಭ. ಆ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ತತ್ತ್ವಗಳಂತೂ ಹಿರಿಯರು ಕಿರಿಯರಿಗೆನ್ನದೆ ಸರ್ವರಿಗೂ ಬೇಕಾದುವಾಗಿವೆ. ಶಾಂಕರ ಮತವು ಜೀವವನ್ನೇ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆಂದೂ, ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಯ ವೆಂದು ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆಂದೂ, ಅದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆಂದೂ ಒಳ್ಳೆಯತನಕ್ಕೆ ಸಾಕಾದ ಪ್ರಯೋ ಜನವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆಂದೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಭಾವನೆಯು ಕೆಲವು ಜನರಲ್ಲಿ ಹರಡಿದೆ. ಈ ದೋಷಗಳನ್ನು ಈ ಮತದ ವಿರೋಧಿಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಆರೋಪಿ ಸುವರು. ಇದೆಲ್ಲ ಭ್ರಮೆಯ ಮಾತು. ಶಾಂಕರ ಮತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸು ವವರು ಕೂಡ ಅದ್ವೈತವು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಬಲ್ಲರು. ಆ ಮತವಾಗಲಿ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಇಷ್ಟಬಂದಹಾಗೆ ಮಾಡೆಂದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ; ಶುಷ್ಕ ಮಾಯಾವಾದವಲ್ಲಿ ಬದುಕನ್ನು ಮುಗಿಸು ಎನ್ನುವುದಿಲ್ಲ; ಒಳ್ಳೆಯದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಆಚಾರ್ಯರ ಭಜಗೋವಿಂದಂ ಶ್ಲೋಕಮಂಜರಿ ಯಲ್ಲಿ ಈ ಮುಖ್ಯ ತತ್ತ್ವವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಗೋವಿಂದನನ್ನು ಭಜಿಸು. ಸಾವು ಬಂದಾಗ ಡುಕೃಂಕರಣೆಯು ರಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನದ ಸಲಕರಣೆ ಜ್ಞಾನವಲ್ಲ; ಜ್ಞಾನವನ್ನೇ ಸಂಪಾದಿಸು; ಅದರಂತೆ ನಡೆ. ನಾನು ಯಾರು, ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೆ, ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು ಯೋಚನೆ ಮಾಡು. ಇದು ಬುದ್ಧಿವಂತನ ಲಕ್ಷಣ. ಸಾಮಾನ್ಯನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಟದಲ್ಲಿಯೂ ಯೌವನದಲ್ಲಿ

ಸುಖದಲ್ಲಿಯೂ ವಾರ್ಧಿಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಗ್ನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ; ಹೀಗಿರಬಾರದು. ಪರವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರಿ. ಅದರ ವಿಶ್ವ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನಡೆದುಕೋ. ಸರಿಯಾದ ಭಾವದಿಂದ ಗೀತೆಯ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಪಾಠಮಾಡಿದರೂ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟು; ಅದಿಲ್ಲದೆ ಗೀತೆ ಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಾಠಮಾಡಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ವಿಷಯಸುಖವು ಹೇಯ ವಾದದ್ದು, ಕ್ಷಣಿಕವಾದದ್ದು; ಅದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡಬೇಡ. ನಿತ್ಯ ಸುಖವು ಹಿರಿಯದು; ಅದನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸು; ಅದನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಯತ್ನ ಮಾಡು; ಇತ್ಯಾದಿ. ಇತ್ಯಾದಿ. ವೇದಾಂತದ ಸಾರವೇ ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟಿ ಇಳಿದಿದೆ.

ಅನುಭವಾಮೃತ ಕಾವ್ಯ

ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಜನದ ಉಪದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ಮಾರ್ತಮತಾವಲಂಬಿ ಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಷಟ್ಪದೀ ಕಾವ್ಯಗಳು ಸೃಷ್ಟವಾದುವು. ಬರಬರುತ್ತ ಜ್ಞಾನವು ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಅದನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು ಯಾವ ಭಾಷೆ ಯಲ್ಲಿ ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಜನರಿಗೆ ತೋರಿತು. ಇದಿಷ್ಟು ಕಷ್ಟವಾದ ವಿಷಯವೇ ಎಂದು ನಾವು ಕೆಲವರು ಕೇಳಬಹುದು. ನಿಜ ವಾಗಿಯೂ ಇದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಈ ಕಷ್ಟದ ಅನುಭವ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಲ್ಯಾಟಿನ್, ಗ್ರೀಕ್ ಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಕ್ರೈಸ್ತ ಬೈಬಲ್ ಗ್ರಂಥವು ಸಾಮಾನ್ಯಜನದ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಸಾವಿರದ ಐದುನೂರು ವರ್ಷ ಕಳೆಯಿತು. ಇಂಥಾ ಭಾವನೆ ಇನ್ನೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಂಡಿತರಿಗಿರುವ ಈ ಭಾವನೆಯು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷನ್ನು ಕಲಿತ ನಮಗೆ ಇದೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಿಗೆ ಈಗಲೂ ಸಂದೇಹ. ಕನ್ನಡದ ಜನದ ತಲೆಗೆ ಅಂಟಬಹುದಾದ ಭಾವವೆಲ್ಲಾ ಕನ್ನಡದ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದೆಂದು ನಾವು ಒಮ್ಮೆಗೆ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ

ಈ ಭಾವವು ಬರುವುದು ಹೀಗೆಯೇ ಸಾವಕಾಶವಾಯಿತು. ಬಂದಾಗ್ಯೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಜನರಿಂದ ಯಾವುದನ್ನೂ ಬಚ್ಚಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅನುಭವಾಮೃತವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಈ ವಿಷಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡವನ್ನು ಸುಲಿದ ಬಾಳೆಯು ಹಣ್ಣಿನಂದ ಕಳೆದ ಸಿಗುರಿನ ಕಬ್ಬಿನಂದ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೊಗಳುವ ಪದ್ಯವನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿರುವೆವು. ಆ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಉಜ್ವಲ ಭಾಷಾಪ್ರೇಮವು ಈಗ ದೇಶವತ್ಸಲರೆನ್ನಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅನೇಕರಿಗೆ ಇರಲಾರದು. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಗಂಧವನ್ನೇ ಅರಿಯದವರಾದರೂ ನಾವು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲೇನಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತೇವೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲೇನಿದೆ ಎಂದು ಯಾರೂ ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಹಲವು ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದೆ ಅನುಭವಾಮೃತ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದ ಕವಿಯು ಕನ್ನಡವನ್ನು ಸಾಕೆಂದದ್ದಲ್ಲದೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೇನಿದೆ ಎಂದನು. ಇವನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಿಷಯು ಮುಕ್ತಿಸಾಧನೆಯ ಮಾರ್ಗ. ತಿಳಿವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಎರಚುವುದೇ, ಬೇಡಿಬಂದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕೊಡುವುದೇ, ಎಂಬುದು ಚರ್ಚಾರ್ಹವಾದ ವಿಷಯು. ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದು ಮೂರ್ಖತನ ಎಂಬ ಸಂಪ್ರದಾಯುವಿರುವಲ್ಲಿ, ಬೇಕಾದವರು ಓದಲಿ ಎಂದು ಈತನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಮಗೆ ಈತನ ಔದಾರ್ಯ ಎಷ್ಟು ಹಿರಿಯದೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಈ ಗ್ರಂಥವು ಜನದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವಾಡಿಕೆಗೆ ಬಂದಿತು. ದತ್ತಪುತ್ರನಿಗೆ ಏತಕ್ಕೆ ಪಿತೃಭಕ್ತಿ ಎಂಬ ರೀತಿಯ ಮಾತುಗಳು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಬರುತ್ತವೆ. ಇಂಥಾ ನಾಣ್ಣುಡಿಗಳನ್ನು ಜನಕ್ಕೆ ಈ ಗ್ರಂಥವೇ ಕೊಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಸ್ಮಾರ್ತಮತ ದಿಂದ ಜನರಲ್ಲಿ ಹರಡಿತೆನ್ನುವ ತಿಳಿವಿನ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕೆಲವು ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ತಿಳಿದುಬರುವುದು.

ಮುಕ್ತಿಯೇ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸುಖ, ಅದನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಯತ್ನಿಸುವುದೇ ಮಾನವನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯ, ಎನ್ನುವುದೇ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಮೂಲ ಸೂತ್ರ. ಮುಕ್ತಿ ಎಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ. ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿ

ಯಾರು ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಸಜ್ಜನನ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇಂಥಾ ಮನುಷ್ಯನು ದಾನ ಧರ್ಮದಯಾನ್ವಿತನಾಗಿರಬೇಕು ; ನಿರ್ಮಾನಮದಮತ್ಸರನಾಗಿರಬೇಕು ; ಜ್ಞಾನಸಾಧನ ಶಮದಮಾದಿ ವಿಧಾನ ನಿರತನಾಗಿರಬೇಕು. ದಂಭದರ್ಪಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲದ ಶಾಂತನಾಗಿರಬೇಕು. ಬಂದ ಸುಖದುಃಖಗಳು ತನ್ನನ್ನು ಮುಂದುಗೆಡಿಸಲು ನೋಯದುಬ್ಬದೆ ಬಂದುದೆಲ್ಲವೂ ಈಶ್ವರಾಜ್ಞೆ ಎನ್ನುತ್ತಾ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ದೃಢವಿರಕ್ತಿಯು ಹೊಂದಿ ಭೋಗಭ್ರಾಂತಿಯಳಿದರೆ ಅಂದಾ ಮನುಜನು ಮುಕ್ತನೆನಿಸುವನು. ಇಂಥವನು ತರುಣಿಯರು ತನ್ನಿದಿರೊಳೆಸೆದಿರೆ ಕುರುಡನಂತಿರುವನು. ಅನ್ಯರು ಪರರ ನಿಂದೆಯನೊರೆಯಲು ಬಧಿರನಂದದಿ ಕೇಳನದನೊಲಿದು ; ಕರವಿಕಲನಂದದಲಿ ಹಿರಿದಾದರೂ ಪರಧನವನಾ ಹಿಡಿಯನು. ದುಷ್ಟರು ತನ್ನನ್ನು ಜರಿಯೆ ಮರಳಿ ಜರಿಯ. ಎದರಿನಲಿ ಎದೆಗುಂದದುಬ್ಬದೆ ಪೃಥವಿಗಧಿಪತಿಯಾಗೆ ಹಿಗ್ಗದೆ ಬಡತನದಿ ಕಂಗೆಡದೆ ವಿತ್ತವಗಳಿಸಿ ಗರ್ವಿಸದೆ ಮಡದಿ ಮನೆ ಮನೆವಾರ್ತೆ ಮಕ್ಕಳ ಗೊಡವಿಯಲಿ ಕಡು ಮಮತೆ ಇಲ್ಲದೆ ದೃಢವಿರಕ್ತಿಯಲಿರಲು ಮನುಷ್ಯನು ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆಯುವನು. ಈ ದಾರಿಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡದೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲೇ ಮನಸಿಟ್ಟವನು ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುವನು. ಮಾಯೆ ಮೊದಲೇ ಮುಚ್ಚಿದೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಸೋತರೆ ಮರುಳು ಹಿಡಿದವನು ಮದ್ದು ಗುಳಿಕೆಯನಾ ತಿಂದಂತಾಯಿತು. ಇಂಥಾ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಬರಬರುತ್ತಾ ಸಂಸಾರದ ತೊಡರು ಹೆಚ್ಚುವುದೇ ಹೊರತು ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಾರದು. ತೆರಳಿಯ ಹುಳು ನಡೆದಂತೆಲ್ಲಾ ಅದರ ಭಾರ ಹೆಚ್ಚುವಂತೆ ಇವನ ಸ್ಥಿತಿ. ಇಂಥವರಿಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾದ ಜರೆ ಮರವು ಮರಣವೆಂಬ ದುಃಖವು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಒರಳಲ್ಲಿ ತಲೆಯಿಟ್ಟವನಿಗೆ ಒನಕೆಯ ಪೆಟ್ಟು ತಪ್ಪಿದ್ದೆ ? ಭವಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಕಷ್ಟ ಸಿದ್ಧ. ಕೊರಳಿಗೆ ಸುತ್ತಿದ ಹಾವು ಕಚ್ಚದೆ ಮರಳುವುದೆ ? ಇಂಥವನು ಮೋಕ್ಷದ ಮಾತನ್ನು ನೆನೆದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣು ಕಾಣದವನಿಗೆ ಕನ್ನಡಿಯೇಕೆ ! ನಪುಂಸಕನಿಗೆ ರಾಣಿಯೇಕೆ ? ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅವನು ಅದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಲೂ ಆರನು. ಕತ್ತೆ ಕಸ್ತೂರಿಯನ್ನರಿವುದೇ ?

ದತ್ತಾಗಿ ಹೋದ ಮಗನಿಗೆ ಹೆತ್ತ ತಂದೆಯಮೇಲೆ ಭಕ್ತಿ ಹೇಗೆ ಬರಬೇಕು ? ಅವನು ಬೇರೆಯ ಜನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದನು. ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋದವನಿಗೆ ಪರತತ್ತ್ವದ ಮಾತೇಕೆ. ಇಂಥವನು ವೇದಾಂತದ ಲಾಂಛನವನ್ನು ಧರಿಸಿದರೂ ವೇದಾಂತಿಯಾಗಲಾರನು. ಎತ್ತಿಗೆ ಲಿಂಗಮುದ್ರೆ ಹಾಕಿದರೆ ಅದು ಬಸವ ನಾಗುವುದು. ಕತ್ತೆಗೆ ಲಿಂಗಮುದ್ರೆ ಹಾಕಿದರೆ ಕತ್ತೆಯಲ್ಲದೆ ಬಸವ ನಾಗಲಾರದು. ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದವನು ನನಗೇಕೆ ಎಂದು ಬಿಡುವುದಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲ. ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ಯತ್ನಮಾಡಬೇಕು. ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸದವನ ಬದುಕು ವ್ಯರ್ಥ. ನಿಜವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಬರಿಯ ದಾರಿಯನ್ನರಿತ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅದು ಬರುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಮೀನು ನೀರಿನಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ನಾನವಾಯಿತೆ ? ಬಕ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿದ್ದೇನು ? ಮರ್ಕಟ ಕಾನನದಲ್ಲಿದ್ದೇನು ? ಕೋಗಿಲೆ ಮೌನದಲ್ಲಿದ್ದೇನು ? ಇವು ಏನನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಲಾರವು. ಹೀಗೆಯೇ ಬರಿಯ ತಪದಿಂದ ಫಲವಿಲ್ಲ. ಹುತ್ತ ಬಡಿದರೆ ಹಾವು ಸಾವುದೇ ? ಮೈಯನ್ನು ಒಣಗಿಸಿದರೆ ಆಸೆ ಬತ್ತುವುದೇ ? ಮುಖ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರವು ಅಸಾರವೆಂಬ ಜ್ಞಾನವು ಹುಟ್ಟ ಬೇಕು. ಆಗ ಅವನು ಬೇರೆಯಾದ ನಿತ್ಯಸುಖವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವನು. ಸಂಸಾರವು ಅಸಾರವೆಂಬುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿದರೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಮನು ಷ್ಯನು ಹುಟ್ಟುವಾಗ ತಾನೊಬ್ಬ ಸಾಯುವಾಗ ತಾನೊಬ್ಬ ಮಧ್ಯೆ ಬಂಧುಗಳ ಸಂಸರ್ಗ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಮನುಜರು ಅರವಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ದಾಹವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಆಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗು ವಂತೆ ಸಂಸಾರ. ಮರದಮೇಲೆ ನೂರಾರು ಹಕ್ಕಿಗಳು ಸೇರಿ ಗಜಿಬಿಜಿ ಮಾಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತುಹೋದನಂತರ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ನಡೆಯುವಂತೆ ಸಂಸಾರ. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸ್ಥಿರವಾದ ನಂಟು ಒಂದೂ ಇಲ್ಲ. ಒಂದೊಂದು ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ರಕ್ಷಕರು. ದೇಹವು ನೀರಮೇಲಣಗುಳ್ಳೆಯಂತೆ. ಅದನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂಬ ಪ್ರಯತ್ನ ನೀರ ಗುಳ್ಳೆಗೆ ಹಾಕುವ ಲೋಹದ ಕಟ್ಟು. ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮೈಯನ್ನು ಮನುಷ್ಯನು ಮುದ್ದಿ

ಸುವುದು ಜಾರೆಯಾದ ಹೆಂಡತಿಯು ಮಗುವನ್ನು ತನ್ನದೆಂದು ಭ್ರಮಿಸುವಂತೆ. ಹಿಂಸೆಗೆಂದು ಜನಿಸಿರುವ ನಾವು ಏನೋ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಖದ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತೇವೆ; ಹರಕೆಗೆ ತಂದ ಕುರಿ ತೋರಣದ ಚಿಗುರನ್ನು ತಿಂದಂತೆ. ಸರ್ಪದ ಬಾಯಲ್ಲಿರುವ ಕಪ್ಪೆ ಹತ್ತಿರಬಂದ ನೊಣವನ್ನು ಕಬಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನೋಡುವಂತೆ, ಕೇಡಿಗೆ ಉದ್ದಿಷ್ಟರಾದ ನಾವು ಇತರರಿಗೆ ಕೇಡನ್ನು ಬಗೆಯುವೆವು. ಧನವಿರಲು ನಂಟರು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಇತರರಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿ ತನ್ನವರನ್ನು ಸಾಕುವುದೂ ಬೇರೆಯವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳೆಂದು ಅವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಾಕುವುದೂ ಪಾಪಕ್ಕೆ ದಾರಿ. ಎಲ್ಲರೂ ಕಾಲವಶರು. ಎಲ್ಲವೂ ಕರ್ಮಾಧೀನ. ಜಗದ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲಾ ನಿಯಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ನಾವು ಇದೆಲ್ಲಾ ಈಶ್ವರಾಜ್ಞೆಯೆನ್ನಬೇಕು. ಇದು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಉದ್ಧತನಾಗುವನು. ಕೋಪ ಕೆಟ್ಟುದು; ಕಾಮ ಕೆಟ್ಟುದು; ನೋಡಿದರೆ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ ಅಸಹ್ಯಕರ. ಒಂದೊಂದೇ ಇಂದ್ರಿಯವು ಕೇಡಿಗೆ ಕಾರಣ. ಇಂಥದರಲ್ಲಿ ನಾವು ಅನೇಕ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಮನಗೊಟ್ಟರೆ ಗತಿಯೇನು? ಆದ್ದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಮುಕ್ತಿಯೆಂಬ ನಿತ್ಯ ಸುಖದ ದಾರಿಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಕ್ಷಣಿಕ ಸುಖ ಸ್ವರ್ಗದ ಕಲ್ಪದ ಸುಖ ಇದನ್ನು ಕಷ್ಟದೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಸಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಸಂಸಾರ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಸುತ್ತುವುದಾಗುತ್ತದೆ.

ತಿಳಿವು; ತಿಳಿವಿನ ಆಭಾಸ

ಅನುಭವಾಮೃತ ಕಾವ್ಯದ ಒಂದೆರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಈ ಸಾರಾಂಶ ಶ್ರವಣದಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಗಹನವಾದ ವಿಷಯವು ಎಷ್ಟು ಲಲಿತವಾಗಿ ಸರ್ವರಿಗೂ ಸಿಕ್ಕುವಂತೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಇದಿಷ್ಟು ವಿಷಯವೂ ಜನರಿಗಲ್ಲ ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ತಿಳಿದಿತ್ತೆಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲರ ಜೀವನದಲ್ಲೂ ಅದು ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತೆಂದಾಗಲಿ ಯಾರೂ ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿವು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಜೀವನದಲ್ಲಿ

ಸಾಧನೆಗೆ ತರುವುದು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೇ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ. ಇನ್ನು ಜನಾಂಗದ ಮಾತೇನು ? ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಬಹು ಜನ್ಮಗಳ ಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದ ಜ್ಞಾನ ಲಭಿಸುವುದೆಂದು ಗೀತೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಒಂದು ಜನ್ಮದಲ್ಲೇ ಒಳ್ಳೆಯದು ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬರುವುದೆಂದು ಯಾರು ಹೇಳಿಯಾರು ? ಅಲ್ಲದೆ ಚಿನ್ನಕ್ಕೆ ಕಾಗೆಯ ಬಂಗಾರದಂತೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾದ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುವಿಗೂ ಒಂದು ಅಭಾಸ ರೂಪವುಂಟು. ವೇದಾಂತಿಯ ಸಹನೆಯನ್ನು ಅನುಕರಿಸಹೋಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯನು ಹೇಡಿಯಾಗಬಹುದು. ಎಲ್ಲರೂ ಸಮನೆಂದು ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಕಲಿತ ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವ ಜೀವವೂ ಸಣ್ಣದಲ್ಲವೆಂದು ನಿಕೃಷ್ಟ ಜೀವಕ್ಕೂ ಒಂದು ಕನಿಕರವನ್ನು ತೋರುವ ಬದಲು ತನ್ನ ಗುರುವನ್ನೂ ರಾಜನನ್ನೂ ತನಗಿಂತ ಹಿರಿಯರಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಮುಗಿಯಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಸೀಮೆ ಯಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತದಿಂದ ಇಂಥ ವಿಕಾರ ಫಲಗಳು ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾವು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದು ವೇದಾಂತದ ದೋಷವೂ ಅಲ್ಲ ; ಅದನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಮಾಡಿದವರ .ದೋಷವೂ ಅಲ್ಲ. ವೇದಾಂತದ ಸಾರವನ್ನು ಜನರ ಮುಂದಿಟ್ಟ ಜನರೇ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸು ಎಂದೂ ಗುರುವಿನ ಮೂಲಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸು ಎಂದೂ ಹೇಳಿದರು. ಗುರು ವಿಂದ ಕಲಿ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶ ಅನುಷ್ಠಾನದ ದಾರಿಯು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಿ ಎನ್ನುವುದೇ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವೇದಾಂತದ ಆಭಾಸಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಬರುವ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ನಿಜವಾದ ವೈರಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಬದುಕನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಆವಶ್ಯಕವಲ್ಲ. ಆಸೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನು ಏನನ್ನಾದರೂ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ; ಅವನು ಮುಕ್ತನು. ಆಸೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡವನು ಏನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೂ ಮುಕ್ತನಲ್ಲ, ವೈರಾಗ್ಯಬೋಧೆಯ ಉದ್ದೇಶವು ಕ್ಷಣಿಕವಾದ ಅಲ್ಪವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಬೇಡ, ನಿತ್ಯಸುಖವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯವಸಾಯಮಾಡು ಎಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡನೇ ಮೆಟ್ಟಲು ಅಷ್ಟು ವಾಡಿಕೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಬದುಕಿನಲ್ಲೇನಿದೆ ಎಂದು ಎಂಥವನೂ ಹೇಳಬಹುದು ; ಅದು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ತಿಳಿದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ.

ಸ್ಮಾರ್ತಮತದ ವೈರಾಗ್ಯಬೋಧೆಯು ಆಭಾಸದಿಂದ ಜನದಲ್ಲಿ ತಾಮಸ ವೈರಾಗ್ಯವಾದಂತೆ ಅವರ ಕರ್ಮ ವಿಧಿಯು ಜನರಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಾಮಸ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚುರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಕರ್ಮವೆನ್ನುವುದು ಜನರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾದ ಎಲ್ಲ ಮತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಕಟ್ಟುಪಾಡಿಗೆ ಬರಲೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಸನಾತನ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಯಜ್ಞಗಳು ಬರ ಬರುತ್ತ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಗಳು ತಿರಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದುವು. ಬೌದ್ಧಮತದಿಂದ ವಿನಿವರ್ತಿಯಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸ್ಮಾರ್ತ ಮತವು ಪ್ರಾಯಶಃ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತು. ನಾನು ಈ ಮೊದಲು ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ಜವರೇಗೌಡನು ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತು ಆಡುತ್ತಾ, "ನಾವೇನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಸ್ವಾಮಿ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ಪಾಪಮಾಡಿ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ," ಎಂದನು. ಇದೀಗ ಕರ್ಮಕಾಂಡದ ವಿಪರೀತಾವಸ್ಥೆ. ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಬೇಡಿದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆಯುಂಟು. ಆದರೆ ಬೇಡುವ ಎಂದೇ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಪ್ಪುಮಾಡಿದರೆ ? ಮನುಷ್ಯನು ಪತಿತ ನಾಗುವನು. ಆದರೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವನೆ ಹುಟ್ಟಿರುವುದು ನಿಜ. ಹೀಗೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಇಂಥ ಕುತರ್ಕ ನಮ್ಮ ಸೀಮೆಗೆ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದದ್ದೆಂದು ತಿಳಿಯ ಬಾರದು. ರಷ್ಯಾ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರ್‍ಯಾಸ್‌ಪುಟಿನ್ ಎಂಬಾತನು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬ ಕ್ರೈಸ್ತನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಪರೀತ ರೂಪಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿದನಂತೆ. ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡಬೇಕಾದರೆ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ ? ಆದ್ದರಿಂದ ರ್‍ಯಾಸ್‌ಪುಟಿನ್, "ತಪ್ಪುಮಾಡದೆ ಇದ್ದರೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ; ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಿಲ್ಲದೆ ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ ; ಆದ್ದರಿಂದ ತಪ್ಪುಮಾಡದೇ ಇದ್ದವನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜನರೆಲ್ಲ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿ ಬದುಕಿ," ಎಂದನಂತೆ. ರ್‍ಯಾಸ್‌ಪುಟಿನ್ ಹೀಗೆ ಹೇಳದೆ ಇದ್ದರೂ ಅನೇಕ ಜನರು ಹೀಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡದ್ದೇನೋ ಉಂಟು. ಇಂಥಾ ಆಭಾಸ ಎಲ್ಲಾ ತತ್ತ್ವಪ್ರಚಾರದ ಉದ್ಯಮಗಳಿಗೂ ಸಹಜವಾದ ಒಂದು ಪರಿಣಾಮ.

ಕರ್ಮವು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಾಗ್ಗೆ ಅದರ ಸುಧಾರಣೆಯೂ ಒಡನೆಯೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ; ಅದನ್ನು ಯಾವ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಮಾಡುವೆವೆನ್ನುವುದು ಮುಖ್ಯ. ಎಂದರೆ ಶೀಲ ವಿನಯ ಭಕ್ತಿಗಳು ಮುಖ್ಯ. ಶೀಲವೇ ವಿನಯವೇ ಭಕ್ತಿಯೇ ಮುಖ್ಯವೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಯಾವ ಒಂದು ಮತದ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲ. ಅದು ಎಲ್ಲ ಮತದಲ್ಲಿಯೂ ಅಡಗಿದೆ. ಆದರೆ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅದು ಮರೆತು ಹೋಗಿ ಮತ್ತೆ ಉದ್ಬೋಧನೆಯು ಅವಶ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯೆಂದರೆ ಕುಳಿತು ಬೆರಳೆಣಿಸುವುದೂ ತುಟಿಯನ್ನು ಪಿಟಪಿಟ ಅಲುಗಿಸುವುದೂ ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಅನೇಕರು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡುವಾಗ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮ ಅಷ್ಟೇ; ಅದರ ಅರ್ಥ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಅವರು ಅದನ್ನು ಆಗ ನೆನೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಕರ್ಮವು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶುಷ್ಕವಾದಾಗಲೇ ದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥಗಳ ಗುಂಪುಗಳು ಎದ್ದು ನಿಂತವು.

ವೀರಶೈವ ಮತ

ಇಂಥ ಮತಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಮತವು ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಮತ. ದ್ರಾವಿಡ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಇದ್ದಿದೆ. ಕರ್ಣಾಟಕದ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಆ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಜೊತೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವೋ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಚರಿತ್ರಕಾರರು ಹೇಳಬೇಕು. ಅಂತು ವೀರಶೈವ ಮತಕ್ಕೆ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಮಹನೀಯನೊಬ್ಬನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಕನಾದನು. ಈ ಮಹನೀಯನ ಚರಿತ್ರೆ ತಿಳಿದಿರುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರ. ಆ ಸ್ವಲ್ಪ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದೇ ಇದೆ. ಈತನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಕುಲವೆಂದೂ ಕರ್ಮವೆಂದೂ ಹೆಮ್ಮೆಪಡುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ಸುತ್ತಣ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಬೇಸರದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವೀರಶೈವಾಚಾರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದನೆನ್ನುವುದು ಅದರ ಮುಖ್ಯಾಂಶ. ಇವನು ಹೀಗೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲೇ

ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವೆನ್ನುವುದರ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಕುಲವೆನ್ನುವುದರ ವಿಚಾರದಲ್ಲೂ ಬಹಳ ಬೇಸರ ಹುಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಬಸವಣ್ಣನವರು ಪ್ರಾಪ್ತವಯಸ್ಕರಾಗಿ ಬಿಜ್ಜಳನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಪದವಿಗೆ ಬಂದರು; ವೀರಶೈವ ಮತದ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿದರು; ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹಿರಿಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದರು; ಅದರ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಜಂಗಮರ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದರು. ಕಡೆಗೆ ವೀರಶೈವ ಮತವು ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಉರುಳಿಸುವ ಪ್ರಬಲ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತುಂಬಿತು. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಪಂಥಗಳು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬುತ್ತಿದ್ದುವೆಂಬುದು ನಮಗೆ ಈಗ ಊಹೆಗೆ ಕೂಡ ಸಿಕ್ಕದಂತೆ ಆಗಿದೆ. ಉತ್ತರ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲೆಲ್ಲ ವೀರಶೈವ ಮತವು ಒಂದೆ ಸಮನೆ ಹರಡಿತು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಮಠಗಳು; ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಜಂಗಮರು; ವೀರಶೈವ ಮತದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಇವರು ಪದ್ಯಗಳಾಗಿ, ವಚನಗಳಾಗಿ, ಗೀತೆಗಳಾಗಿ ಜನರಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತಂದರು. ಹೀಗೆ ವೀರಶೈವ ಮತವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮತಕ್ಕೂ ಕ್ರೀಸ್ತಮತಕ್ಕೂ ಎಲ್ಲ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂಬ ಮತಕ್ಕೂ ಆಧಾರವಾದ ಮೂಲ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನೇ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸುಲಭವಾಗಿ ಮಾಡಿತು. ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಈಗ ಈ ಮತದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತು ಲಕ್ಷದಷ್ಟು ಇದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಭಾವನೆಯೆಲ್ಲ ವೀರಶೈವ ಮತದ್ದು, ವೀರಶೈವ ವಚನಗಳದು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ವಚನಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ವರ್ಣಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯಕ. ಅದರಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಮತದ ಉತ್ತಮವಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ತೋರಿಬರುವುದಲ್ಲದೆ ಅದು ಜನಸಾಮಾನ್ಯದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಾಧಕ ಕಾರಣವೂ ಫಲವೂ ಆಯಿತೆನ್ನುವುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು.

ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು

ನಮ್ಮ ತತ್ತ್ವಸೋಪಾನದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮೊದಲನೆಯ ಮೆಟ್ಟಲು ಸಂಸಾರವು ಸುಖವಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತು. ಮನುಷ್ಯನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದು ಸುಖ. ಕಾಲ

ದೇಶ ಅವಸ್ಥೆಗಳು ಭಿನ್ನವಾದಂತೆ ಭಿನ್ನವಾಗುವ ಸುಖವು ಸುಖವಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನು ಬೇರೆಯಾದಂತೆ ಬೇರೆಯಾಗುವ ಸುಖವು ಸುಖವಲ್ಲ. ನಿಜವಾದ ಸುಖವು ಕಾಲದೇಶ ವರ್ತಮಾನಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ್ದು. ಅಪೇಕ್ಷೆ ಪಟ್ಟು ಅದನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದರಿಂದ ಬರುವ ಸುಖವು ಸುಖವಲ್ಲ. ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕಾಣದ ಮರ ಕಲ್ಲು ಮೊದಲಾದ ಜಡವಸ್ತುಗಳ ಇರವು ಸುಖವಲ್ಲ. ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನರಿತು ಅದರ ಕೋಟಲೆಗೆ ಒಳಗಾಗದಿರುವ ಸುಖ ಸುಖ. ಈ ಸುಖ ಹಿರಿಯದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಇವಲ್ಲದ ಇನ್ನೆಲ್ಲ ತರದ ಸುಖವೆಂಬ ಅವಸ್ಥೆಯೂ ಇದಕ್ಕೆ ಕೀಳಾದದ್ದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮವರು ಸಂಸಾರವು ಅಸಾರವೆಂದು ಒತ್ತಿ ಒತ್ತಿ ಹೇಳು ತ್ತಿದ್ದರು. ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಿಚಾರವು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. "ಕಪ್ಪೆ ಸರ್ಪನ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಇರ್ಪಂತೆ ಸಂಸಾರ", "ಅಕಟ ಕಟಾ ಸಂಸಾರ ವೃಥಾ ಹೋಯಿತು! ಕರ್ತೃ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ ಇವನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಎನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಯ್ಯಾ ಪ್ರಭುವೇ." "ಶೂಲದ ಮೇಲಣ ಭೋಗ ಸಂಸಾರವೇನಾದೊಡೇನೋ; ನಾನಾವರ್ಣದ ಸಂಸಾರ ಹಾವ ಹಾವಾಡಿಗನ ಸ್ನೇಹದಂತೆ." "ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದೆನಯ್ಯಾ" "ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸರ್ಪ ಮುಟ್ಟಲು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯದ ವಿಷಯವೆಂಬ ವಿಷ ದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಮುಂದುಗೆಟ್ಟ." "ಎಂದೋ ಸಂಸಾರ ದಂದುಗ ಹಿಂಗುವುದು. ಎಂದೋ ಮನದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮವಹುದೆನಗೆ. ಎಂದೋ ಎಂದೋ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ. ಇನ್ನೆಂದೋ ಪರಮ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿಹು ದೆನಗೆಂದೋ." ಆದರೆ ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆ ಬರುವತನಕ ಇದರಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯು ದಾರಿಯಿಲ್ಲ. "ಲೇಸಕಂಡು ಮನದಲ್ಲಿ ಬಯಸಿ ಆಸೆಮಾಡಿದಡಿಲ್ಲ ಕಂಡಯ್ಯಾ. ತಾಳಮರಕ್ಕೆ ಕಯ್ಯನೀಡಿ ಮೇಲೆ ನೋಡಿ ಗೋಣು ನೊಂದುದಯ್ಯಾ. ನೀನೀವ ಕಾಲಕ್ಕಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ ಕಂಡಯ್ಯಾ." ಮನಸ್ಸು ಸಿಕ್ಕಿದಂತೆ ಆಡುವುದು. "ಕೊಂಬೆಯ ಮೇಲಣ ಮರ್ಕಟನಂತೆ ಲಂಘಿಸುವುದು ಎನ್ನ ಮನ. ನಿಂದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲೀಯದೆನ್ನ ಮನ. ಹೊಂದಿದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಲೀಯದು...." "ಮರ ನೇರಿದ ಮರ್ಕಟದಂತೆ ಹಲವು ಕೊಂಬಿಂಗೆ ಹಾರುತಲಿದ್ದೇನೆ. ಬೆಂದ ಮನ

ವನು ನಾನೆಂತು ನಂಬುವೆನಯ್ಯ." ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ಆಸೆಗಳಿಗೆ ಮೊದಲು ಕೊನೆ ಯಿಲ್ಲ. ಅವನ್ನು ತಡೆಯುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ನಮಗಿಲ್ಲ. "ವಿಷಯವೆಂಬ ಹಸುರನೆನ್ನ ಮುಂದೆ ತಂದು ಪಸರಿಸದಿರಯ್ಯ; ಪಶುವೇನ ಬಲ್ಲದು ಹಸುರೆಂ ದೆಳಸುವುದಲ್ಲದೆ? ವಿಷಯ ರಹಿತನ ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿರಸವ ದಣಿಯ ಮೇಯಿಸಿ ಸುಬುದ್ಧಿ ಎಂಬ ಉದಕವನೆರೆದು ನೋಡಿ ಸಲಹು." ಇದಕ್ಕೇನು ಗತಿ? ಆಸೆಯೇ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಆಗುವುದೇ ಗತಿ. "ಅತ್ತಲಿತ್ತ ಹೋಗದಂತೆ ಪೆಳವನ ಮಾಡಯ್ಯಾ ತಂದೆ. ಸುತ್ತಿ ಸುಳಿದು ನೋಡದಂತೆ ಅಂಧಕನ ಮಾಡಯ್ಯಾ ತಂದೆ. ಮತ್ತೊಂದ ಕೇಳದಂತೆ ಕಿವುಡನ ಮಾಡಯ್ಯಾ ತಂದೆ. ನಿಮ್ಮ ಶರಣರ ಪಾದವಲ್ಲದೆ ಇತರ ವಿಷಯಕ್ಕೆಳಸದಂತೆ ಇರಿಸು." ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಪಾಪ, ಈ ಸಂಸಾರ ಬಂಧನ ಹೋಗುವುದು ಹೇಗೆ? "ಕರಿಯಂಜು ವುದು ಅಂಕುಶಕಯ್ಯ, ಗಿರಿಯಂಜುವುದು ಕುಲಿಶಕಯ್ಯ, ತಮಂಧವಂಜು ವುದು ಜ್ಯೋತಿಗಯ್ಯಾ, ಕಾನನವಂಜುವುದು ಬೇಗೆಗಯ್ಯಾ, ಪಂಚಮಹಾ ಪಾತಕಂಗಳಂಜುವುದು ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವರ ನಾಮಕ್ಕಯ್ಯಾ." "ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯವೆಂಬುದೇ ಮಂತ್ರ. ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯವೆಂಬುದೇ ತಂತ್ರ. ನಮ್ಮ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವರ ನೆನೆವುದೇ ಮಂತ್ರ." "ಎನ್ನ ಭವಬಂಧನ ದುರಿತಂಗಳ ಗೆಲುವೊಡೆ ಓನ್ನಮಃ ಶಿವಾಯ ಶಿವ ಶರಣೆಂದರೆ ಸಾಲದೆ." "ಪಾತಕ ಶತಕೋಟಿಗಳನೊರಸಲು ಸಾಲದೆ ಒಂದೆ ಶಿವನಾಮ ಸಾಲದೆ ಒಂದೆ ಹರನ ನಾಮ." ಹಾಗಾದರೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಶಿವ ಶಿವ ಎಂದರೆ ಸಾಕೊ? "ಒಳಗೆ ಕುಟಿಲ ಹೊರಗೆ ವಿನಯವಾಗಿ ಭಕ್ತರೆನಿಸಿಕೊಂಬುವರ ಒಲ್ಲನೊಲ್ಲನಯ್ಯಾ ಲಿಂಗವು. ಅವರು ಶಿವಪಥಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲರು ಸಲ್ಲರಯ್ಯ. ಒಳ ಹೊರಗೊಂದಾಗದವರಿಗೆ ಅಳಿಯಾಸೆದೋರಿ ಬೀಸಾಡುವನವರ ಜಗದೀಶ." ಮನೆಯೊಳಗೆ ಮನೆಯಾತನಿರಲು ಕಸ ಇರುವುದಿಲ್ಲ; ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಬೆಳೆದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಶಿವನಿದ್ದರೆ ಮನಸ್ಸು ನಿರ್ಮಲ ವಾಗಿರುವುದು, ಬದುಕು ಚೆನ್ನಾಗಿರುವುದು. ಅವನು ಒಳಗೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬಹಳ ಡಂಭವಾಯಿತೇ ಹೊರತು ಅದರಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ.

ಬದುಕು ಕೊಳಕಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. "ಕುಂಬಳದ ಕಾಯಿಗೆ ಕಬ್ಬಿನದ ಕಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರೆ ಕೊಳೆವುದಲ್ಲದೆ ಬಲುಹಾಗಬಲ್ಲದೆ, ಅಳಿಮನದಂಗೆ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಭಕ್ತಿ ಎಂತಹುದೋ—ಮುನ್ನಿನಂತೆ." "ಸಗಣಿಯ ಬೆನಕಂಗೆ ಸಂಪಿಗೆಯರಳಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ರಂಜನೆಯಹುದಲ್ಲದೆ ಆದರ ಗಂಜಳ ಬಿಡದಣ್ಣ. ಮಣ್ಣ ಪುತ್ಥಳಿಯ ಮಾಣದೆ ಜಲದಲ್ಲಿ ತೊಳೆದರೆ ನಿಚ್ಚ ನಿಚ್ಚ ಕೆಸರಹು ದಲ್ಲದೆ ಅದರಚ್ಚುಗ ಬಿಡದಣ್ಣ. ಲೋಕದ ಮಾನವರಿಗೆ ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯ ಕೊಟ್ಟರೆ ಕೆಟ್ಟವನೇಕೆ ಸದ್ಭಕ್ತನಹನು." "ಎನಿಸು ಕಾಲ ಕಲ್ಲು ನೀರೊಳಗಿದ್ದರೇನು. ನೆನೆದು ಮೃದುವಾಗಬಲ್ಲುದೆ? ಎನಿಸು ಕಾಲ ನಿಮ್ಮ ಪೂಜಿಸುವೆ ನಮ್ಮಾ ಮನದಲ್ಲಿ ದೃಢವಿಲ್ಲದನ್ನಕ್ಕರ?" ಉದ್ಧಾರವಾಗುವೆನೆನ್ನುವವನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ ಎಂದು ಬದುಕನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಬಾರದು. "ಮರ್ತ್ಯಲೋಕವೆನ್ನುವುದು ಕರ್ತಾರನ ಕಮ್ಮಟ. ಇಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲುವರು ಅಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲುವರು, ಇಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲದವರು ಅಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲರು." ಒಳ್ಳೆಯ ಜೀವನ ಆವಶ್ಯಕ. ಒಳ್ಳೆಯ ಬಾಳೇ ದೇವಲೋಕ; ಕೆಟ್ಟ ಬಾಳೇ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕ. ಮನುಷ್ಯನು ದಯಾವಂತನಾಗಿರಬೇಕು; ದೇವರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು. ಹಲವು ದೇವರನ್ನು ನಂಬುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ದೇವರ ಭಕ್ತನೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೊಳಕು ಜೀವನದಲ್ಲಿರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ದೇವರೆಂದ ಮೇಲೆ ದಿನ ವಾರಗಳ ಶುದ್ಧಿ ಯೆಂಬ ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ದೇವರ ಶರಣರೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಜಾತಿ. ಒಳ್ಳೆಯ ನಡತೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಜಾತಿ; ಕೆಟ್ಟ ನಡತೆ ಕೆಟ್ಟ ಜಾತಿ. ಮನುಷ್ಯನ ಬದುಕು ಚೆನ್ನಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಒಳ್ಳೆಯದಕ್ಕೆ ಸೋಲಬೇಕು. ಮನಸ್ಸು ಎಂದಿನಂತೆ ಇದ್ದರೆ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿ ಸುಲಭವಲ್ಲ; ಕರಗಸದಂತೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಕೊಯ್ಯುತ್ತದೆ ಬರುತ್ತಾ ಕೊಯ್ಯುತ್ತದೆ. ನಾನು ಭಕ್ತನೆಂದರೆ ದೇವರು ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡಿ ನೋಡು ವನು. ಶರಣಾಗತಿ ಹಿರಿದು. ತನು ನಿನ್ನದು, ಮನ ನಿನ್ನದು, ಧನ ನಿನ್ನದು ಎಂದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ದೇವರಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಣೆಮಾಡಿದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ನಿಜವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಈ ಮತದ ಅನುಭಾವ

ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳಿಂದಲೂ ಬದುಕಿನಿಂದಲೂ ಆತ್ಮೋದ್ಧರಣದ ಮೂಲ ಸೂತ್ರಗಳಾದ ಈ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಗಳು ಜನರಲ್ಲೆಲ್ಲ ವಾಡಿಕೆಗೆ ಬಂದುವು. ವೀರಶೈವ ಮತವು ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಜಂಗಮ ರನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿತು. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವೂ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾದ ಆತ್ಮಪರೀಕ್ಷೆಯೂ ಪತ್ತಾರು ಜನರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಈ ಮತದ ಮುಖ್ಯ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಪಲವರು ಹೆಂಗಸರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಉಡುತಡಿಯ ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕನ ವಚನ ಗಳು ಇನ್ನು ಯಾವ ಭಕ್ತಶಿರೋಮಣಿಯ ವಚನಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ ವೆಂಬಂತೆ ಇವೆ. ಈ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಪಂಡಿತರಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇವರ ಸಾಧನೆ ಬರಿಯ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಅಂತಸ್ತನ್ನು ಮೀರಿದ್ದು. ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಲುಕದ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಈ ವಚನಕಾರರು ಊರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಮಾತು ಗಳಲ್ಲೇ ರೂಪನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಇವರು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಂದ ಬಂದ ಸಿದ್ಧರು; ಅವರ ಬಾಳನ್ನು ಬಲ್ಲವರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಅನುಭವ ಗಳನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದಾರೆ. ಇವರ ಉದಾ ಹರಣೆಗಳು ಹಳ್ಳಿಯುವು, ಇವರ ಉಪಮೆಗಳು ಹಳ್ಳಿಯ ಬದುಕಿನಿಂದ ಬಂದವು. ವೀರಶೈವ ಮತವು ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರಿಂದ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನಕ್ಕಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇದು ಜನಾಂಗದ ಜೀವನದ ಅಂತರ್ಯವನ್ನೇ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿತು.

ಶಿವಶರಣರೆಲ್ಲರೂ ಜನರಿಗೆ ಉಪದೇಶಮಾಡಿದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅವರಲ್ಲಿ ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು ನೂರಾರು ಜನ. ಶ್ರೀಮಾನ್ ಹಳಕಟ್ಟಿ ಗುರುಶಾಂತಪ್ಪ ಫಕೀರಪ್ಪನವರು ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸಿರುವ ವಚನಶಾಸ್ತ್ರ ಸಾರ ದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರು ಜನ ಶರಣರ ವಚನಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ನೀತಿಬೋಧೆಯು ಎಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾದದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ಆ ಗ್ರಂಥದ ವಿಷಯಂ ಸೂಚಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಕಾಣಬಹುದು. ಲಿಂಗಾಂಗಿ ಸದಾಚಾರಿಯಾಗಿರಬೇಕು.

ಮನುಷ್ಯನು ಸತ್ಯವನ್ನು ನುಡಿಯಬೇಕು, ಕಳವು ಮಾಡಬಾರದು, ಜೀವಹಿಂಸೆ ಮಾಡಬಾರದು ; ಎಲ್ಲರೂ ಸಮನೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು, ಸಮಾಧಾನಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ದುರಾಶೆ ಕೂಡದು, ಲೋಭ ಕೂಡದು, ಅಹಂಕಾರ ಕೂಡದು ; ವ್ಯಭಿಚಾರ ಕೂಡದು, ಭಕ್ತನೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆ ಕೂಡದು. ಮನುಷ್ಯನು ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು, ಶರಣರನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು ; ಶುದ್ಧನಾಗಿರಬೇಕು, ನಿಷ್ಠೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿರಬೇಕು ; ವ್ರತ ನಿಯಮವನ್ನು ಬಿಡಬಾರದು, ಆದರೆ ತಾಮಸ ವ್ರತ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯಬಾರದು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸದ್ವರ್ತನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಸೂತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಈ ವಿಷಯ ಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಮತವು ಸಾಮಾನ್ಯರೆಂದು ಎಣಿಸಬಹುದಾದ ಎಂಥೆಂಥವರಲ್ಲಿದ್ದ ದೊಡ್ಡತನವನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹಿತೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಶರಣರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರ ಹೆಸರನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಾಕು. ಮಡಿವಳ ಮಾಚಯ್ಯ, ಸೌದೆ ಮಾರುವ ಮಾರಯ್ಯ, ಮಾದಾರ ಚನ್ನಯ್ಯ, ಮಾದಾರ ಧೂಳಯ್ಯ, ತಳವಾರ ಕಾಮಿದೇವ, ಕಿರಾತ ಸಂಗಯ್ಯ, ಹೊಡೆಹುಲ್ಲ ಬಂಕಣ್ಣ, ಗಾಣದ ಕನ್ನಪ್ಪ, ತುರುಗಾಹಿ ರಾಮಣ್ಣ, ಮೇದರ ಕೇತಯ್ಯ, ಕೊಟ್ಟಣದ ಸೋಮಪ್ಪ, ಹಡಪದ ರೇಚಣ್ಣ, ಹಡಪದ ಅಪ್ಪಣ್ಣ, ಕಾಮಾಟದ ಭೀಮಣ್ಣ. ಮನುಷ್ಯನು ಹಿರಿಯನಾಗುವುದು ಅವನು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸದಿಂದಲ್ಲ ; ಅವನ ಅಂತರ್‍ಯದ ಪರಿಶುದ್ಧಿಯಿಂದ. ವೀರಶೈವ ಮತವು ಮಾಡಿದ ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸವೆಂದರೆ ಹೀಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರನ್ನು ಕಾಣಿಸಿದ್ದು. ಇದರಂತೆಯೇ ಹೆಂಗಸರು ಹತ್ತಾರು ಜನ ವಚನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಪತ್ನಿ ಗಂಗಾಂಬಿಕೆ ; ಮೋಳಿಗೆ ಮಾರಯ್ಯ, ಕೊಂಡೇ ಮಂಚಣ್ಣ, ರಾಯಸದ ಮಂಚಣ್ಣ, ಉರಿಲಿಂಗ ಪೆದ್ದಿ ಇವರ ಪತ್ನಿಯರು, ಉಡುತಡಿಯ ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕ, ಇಬ್ಬರು ಕಾಳವ್ವೆಯರು, ಇಬ್ಬರು ರೆಮ್ಮವ್ವೆಯರು, ರೇಚವ್ವೆ, ಸತ್ಯಕ್ಕ, ಗೊಗ್ಗವ್ವ, ರೇಕಮ್ಮ ; ಹೀಗೆಯೇ ಇನ್ನು ಹತ್ತು ಜನ. ಇಷ್ಟು ಜನ ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ವಚನಗಳನ್ನು ನುಡಿಯುವಷ್ಟು ಆತ್ಮಗೌರವ ಉಂಟಾಗಬೇಕಾದರೆ ಈ ಮತವು ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಎಷ್ಟು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಕಂಡಿತೆಂಬುದೂ ಇದರಿಂದ ಎಷ್ಟು ಶುಭ

ಉಂಟಾಯಿತೆಂದೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಬೇಕು. ತನ್ನ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ತಾನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಈ ಮತದಿಂದ ಜನರಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಯಾಯಿತು. ಇದು ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮೂಲ ಮಂತ್ರ. ದೇವರು ಒಬ್ಬನೇ ಎಂಬುದೂ, ಕ್ಷುದ್ರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬಾರದೆಂಬುದೂ, ಭಾವ ಶುದ್ಧಿಯೇ ಪೂಜೆ ಎಂಬುದೂ, ಜಾತಿ ಜಾತಿ ಎನ್ನಬಾರದೆಂಬುದೂ, ಪ್ರಾಣಿ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಕೂಡದೆನ್ನುವುದೂ, ತಿಥಿ ವಾರ ನಕ್ಷತ್ರವೆಂದು ಕ್ಲೇಶಪಡಬಾರದೆಂಬುದೂ ಜನರಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಯಾಯಿತು. ಇದೆಲ್ಲ ಜನರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಯಾಯಿತೆಂದಲ್ಲ; ಜ್ಞಾನವು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾವು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸರಿಯಾದದ್ದು ಬೇರೆ ಒಂದು ದಾರಿ ಇದೆ ಎಂದು ಜನಕ್ಕೆ ತೋರುವುದೇ ಒಂದು ವಿಶೇಷ. ಧ್ಯೇಯವೊಂದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದ ಕಟ್ಟು ಸಡಿಲವಾಗುವುದೇ ಒಂದು ಶುಭ ಚಿಹ್ನೆ. ಸಂಸ್ಕಾರಕರು ನಮಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದೂ ಇದೇ ಸಹಾಯ. ವೀರಶೈವ ಮತದಿಂದ ಜನಜೀವನದ ಹಿಂದಣ ಬಂಧನಗಳು ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾದವು; ಜನರ ವಿವೇಕದ ಮಟ್ಟವೇ ಏರಿತು. ತಿಳಿವು ಬೇರೊಂದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತ ಸಾರ ಮಾತ್ರ ಜನಕ್ಕೆ ಎಂಬ ಅಜ್ಞಾನ ಹೋಯಿತು. ಧ್ಯಾನವೂ ಭಕ್ತಿಯೂ ದೇವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಎನ್ನುವುದೂ ಕೆಲವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೇರಿದ ಅಧಿಕಾರವಲ್ಲ; ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಪ್ರಯೋಜನಗಳೆಂದು ಜನರಲ್ಲಿ ಭಾವನೆಯುಂಟಾಯಿತು.

ಸರ್ವಜ್ಞ

ಜನರಲ್ಲಿ ಈ ಉಚ್ಚ ಭಾವನೆಗಳು ಹರಡಿ ಎಂಥ ಸಂಸ್ಕಾರವುಂಟಾಯಿತೆನ್ನುವುದು ನಮಗೆ ಸರ್ವಜ್ಞನ ತ್ರಿಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸರ್ವಜ್ಞನ ಕೃತಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ತಿಳಿವಿನ ಫಲ. ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಕುಂಬಾರರಲ್ಲಿ; ಕಲಿತದ್ದೆಲ್ಲಿ ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಅವನು ಕಲಿತ ಶಾಲೆ ಅವನ ಸುತ್ತಣ ಜೀವನವೇ. ಅವನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬದುಕಿನ ಗರುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿತನೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅವನ ಮಾತು ಜನದ ಮಾತು; ನಯವಾಗಿದೆ.

ನಿಜ; ಆದರೆ ತಿಳಿದ ಜನರ ಮಾತಾದದ್ದರಿಂದ ನಯವಾಗಿದೆ. ಅವನು ಎಲ್ಲಿ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಬಲ್ಲನು; ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಜನದ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ನಡೆದು ಇವನ ಮಾತು ನಾಣ್ಯವಾಗಿದೆ. ಸಣ್ಣ ಮಾತಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಅರ್ಥವೆಂದರೆ ಸರ್ವಜ್ಞನ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬೇಕು. ಇವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರಲ್ಲಿ ಹರಡಿದ್ದ ಜ್ಞಾನ ಎಂಥದೆಂದು ಅವನ ತ್ರಿಪದಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನು ಸತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಇದಕ್ಕೆ ಗುರುವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕು; ಅವನನ್ನು ಎತ್ತಂತೆ ತೊತ್ತಂತೆ ಹಿತ್ತಲಿನ ಗಿಡದಂತೆ ಪಾದದ ಕೆರದಂತೆ ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಅದರಂತೆಯೇ ಗುರುವಾದವನು ನೆಲೆಯರಿತವನಾಗಿರಬೇಕು. ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನನ್ನು ನಂಬಿದ ಶಿಷ್ಯನು ಕೊಳವನ್ನು ಹೊಕ್ಕ ಕುರುಡನಂತಾಗುತ್ತಾನೆ. ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಶಿವನು ಸಿಕ್ಕುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಆಗಿಲ್ಲ ಹೋಗಿಲ್ಲ; ಮೇಗಿಲ್ಲ ಕೆಳಗಿಲ್ಲ; ದೇಗುಲವು ಇಲ್ಲ. ಅವನು ಹೃದಯದೊಳಗಿದಾನೆ. ಅವನೊಬ್ಬನೆ. ಕಣಿಕವೊಂದರಿಂದ ಹಲವು ಅಡಿಗೆಯಾಗುವಂತೆ ಅವನಿಂದ ಸರ್ವವೂ ಆಗಿದೆ. ಅವನನ್ನು ಇದ್ದಲ್ಲೇ ನೆನೆಯಬಹುದು. ನೆನೆಯುವುದೇ ಆದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆನೆದರೂ ಮರದಲ್ಲಿ ನೆನೆದರೂ ಫಲವೊಂದೇನೆ. ತಾರಣಪುರುಷನು ಒಳಗಿರಲಾಗಿ ವಾರಣಾಸಿಗೆ ಹೋಗುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ತತ್ತ್ವವನ್ನರಿಯದೆ ವೇಷ ಮಾಡುವುದು ವ್ಯರ್ಥ. ಕತ್ತೆ ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಳಿದರೆ ಯತಿಯಪ್ಪುದೇ ? ವಿಭೂತಿಯಿಂದ ಯತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತಿಳಿದವನು ವಿನಯದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಇತರರು ತಾವಾಗಿ ಬಂದು ಆಶ್ರಯಿಸುವರು. ಕನ್ನಡಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಬಂದು ನೋಡಿ ಎಂದು ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಅದರ ಬಳಿ ತಾವೇ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಬದುಕಿರುವಾಗ ಸಂಸಾರ, ಆಮೇಲೆ ಮೋಕ್ಷ, ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ತಪ್ಪು. ಜೀವ ಇರುವಾಗ ಸರಿಯಾದ ದಾರಿಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಅದರಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕು. ಒಡಲನ್ನು ದಂಡಿಸಿ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯುವೆನೆನ್ನುವುದು ಹುತ್ತ ಹೊಡೆದು ಹಾವನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವೆವೆಂಬ ರೀತಿ ಅಸಮಂಜಸ. ವೇಷ ಲಾಂಛನಗಳು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ; ಒಳ್ಳೆಯ ಅಂತರ್ಯ ಮುಖ್ಯ. ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಕುಲವಿಲ್ಲ; ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೊಲಗೇರಿಯಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯವರಾದವರು ಒಂದು

ಕುಲ, ಒಂದು ಜಾತಿ. ನಡೆಯುವುದು ಒಂದೇ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ; ಕುಡಿಯುವುದು ಒಂದೇ ನೀರು ; ಎಲ್ಲರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸುಡುವುದು ಒಂದೇ ಅಗ್ನಿ ; ಇನ್ನು ಕುಲವು ಬೇರೆ ಹೇಗೆ ? ಜಾತಿ ಹೀನರ ಮನೆಯ ಜ್ಯೋತಿ ಹೀನವಾದದ್ದೇನು ? ಜಾತಿ ವಿಜಾತಿ ಎನ್ನಬಾರದು. ದೇವನೊಲಿದಾತನು ಜಾತ.

ಇದೆಲ್ಲ ತತ್ತ್ವ ಮತ ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಮಾತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ವಿಶಾಲವಾದ ಪ್ರಾಜ್ಞತೆಯೇ ಸರ್ವಜ್ಞನ ವ್ಯವಹಾರ ವಿಷಯಕವಾದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಹಾಸ್ಯ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ದಾನಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಸಮಯನರಿತು ಮಿತವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಸೊಡರಿನಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆ ತೀರಿದರೆ ಕೊಡವನ್ನೆತ್ತಿ ಹುಯ್ಯುವರೆ ? ಸ್ವಲ್ಪಹಾಕುವರು. ಹಾಗೆಯೇ ಬೇಡಿದವರಿಗೆ ಕೊಡುವುದೆಂದು ಅತಿಯಾಗಿ ಕೊಡಬಾರದು ; ಇಲ್ಲವೆಂದು ಬರಿಯ ಕಯ್ಯಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸಬಾರದು. ಸೇವಕನಾದವನು ಸ್ವಾಮಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮಡಿಯಲಾದರೂ ಬೇಕು : ಹಿಂಜರಿಯಬಾರದು. ಅಡಿಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟರೆ ಸ್ವರ್ಗ, ಹಿಂದಕ್ಕಿಟ್ಟರೆ ನರಕ. ಬಲ್ಲಿದರೊಡನೆ ಜಗಳ ಬಾರದು ; ಪಾಚಿ ಕಟ್ಟಿರುವ ಕಲ್ಲಮೇಲೆ ಅಡಿಯಿಡಬಾರದು. ಮಾಳಿಗೆ ಸಡಲಿದರೆ ಅಲ್ಲಿರಬಾರದು ; ಹಲ್ಲುದುರಿದ ಸೂಳೆಯ ಬಳಿ ನಿಲ್ಲಬಾರದು. ದೊರೆ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿದರೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ತೊಲಗುವುದು ಕ್ಷೇಮ. ಬೊಲಿಯನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದನ್ನು ಹೆಂಡಕ್ಕಿಡುತ್ತಾನೆ ; ಕೃಷಿಕನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದನ್ನು ದಂಡಕ್ಕಿಡುತ್ತಾನೆ ; ಹಾರುವನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದನ್ನು ಪಿಂಡಕ್ಕೆ ಇಡುತ್ತಾನೆ. ಅಲಸಿಕೆಯ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಕಲಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಂಬಲಿಯಿಲ್ಲ ; ಅಲಸಿಕೆಯಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಬೇರಿಂದ ವಲಸು ಕಾತಂತೆ ತುಂಬ ಧನ ಧಾನ್ಯ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಅನ್ನದೇವರ ಮುಂದೆ ಇನ್ನು ದೇವರು ಯಾಕೆ ? ಅನ್ನವಿರುವತನಕ ಪ್ರಾಣ. ಜಗದಲ್ಲಿ ಅನ್ನವೇ ದೈವ. ಏನಾದರೂ ಕೊಟ್ಟು ಜ್ಞಾನಿಯ ಕೆಳೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸು. ಅಜ್ಞಾನಿಗೆ ಬೇಕಾದದ್ದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ದೂರ ಕಳುಹಿಸು. ಅಕ್ಕಸಾಲೆಯ ಮಗು ಚಿಕ್ಕದೆಂದೆನ್ನಬೇಡ ; ಚಿಕ್ಕಾಡು ಮೈಕಡಿವಂತೆ ಕಮ್ಮಟವನಿಕ್ಕುತಲೆ ಕಳುತ್ತದೆ. ಗಾಣಿಗನು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಕಾಣನೆಂಬುದು ನಿಜ. ಈಶ್ವರನು

ಬಂದರೂ ಗಾಣಿಗ ಅವನಿಂದ ಗಾಣವಾಡಿಸುವನು. ನಲ್ಲ ಒಲ್ಲೀ ಒಲ್ಲ; ಒಳ್ಳೆ ಅಕ್ಕಿ ಅನ್ನ ಒಲ್ಲ; ಏಕೆ? ಇಲ್ಲದ್ದಕ್ಕೆ ಒಲ್ಲ. ಗೌಡನಲ್ಲಿ ಹಗೆತನ, ಕಿವುಡನಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತ, ತವುಡು ತಿಂದಂತೆ. ಹುಲ್ಲೆಯ ಚರ್ಮವನ್ನು ಹೊದ್ದು ಕಲ್ಲಮೇಲೆ ಮಲಗುವ ತಪಸ್ವಿಯ ಮನಸ್ಸು ಕೂಡ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಸೋಲುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕೊಂಕುಗುರುಳ ರಂಭೆ, ಪಂಕಜ ಗಂಧಿ ಎಂದು ಹೊಗಳದಿರು. ಒಲಿದವನಿಗೆ ಮಂಕೇ ಮಾಣಿಕ್ಯ. ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ನಾರು ಬೇರು ಇಡಬೇಡ; ಅದರಿಂದೇನೂ ಆಗುವು ದಿಲ್ಲ. ನಾರಿಯಾಗಲಿ ಜಗವಾಗಲಿ ಒಲಿಯಬೇಕಾದರೆ ಹೊನ್ನಿನ ಬೇರನ್ನಿಕ್ಕು, ಒಲಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಸರ್ವಜ್ಞನ ಜ್ಞಾನವಿಶಾಲವಾದದ್ದು, ಉದಾರವಾದುದ್ದು; ಜೀವನದ ಒಳಗಿಂದ ಬಂದದ್ದು, ಸುತ್ತಣ ಬಾಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಬೆಳೆದದ್ದು. ಇವನ ಭಾವನೆ ಉದಾತ್ತವಾದದ್ದು. ಇವನಂ ಪರಿಹಾಸ್ಯ ನಿಸರ್ಗಜನ್ಯವಾದದ್ದು. ಮಾತು ಸರಳ, ಸುಂದರ, ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತ. ಸರ್ವಜ್ಞನು ಆ ಕಾಲದ ಜನದ ತಿಳಿವಿನ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಆ ತಿಳಿವಿನ ಸಾರವನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟನು. ಅದರಿಂದ ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರುಗಳಿಗೆ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಯಾಯಿತು. ಸರ್ವಜ್ಞನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಜನ ಆಗಾಗ ಹೇಳು ತ್ತಲೇ ಇರುವರು. ನೀಲಗಿರಿಯ ಬಡಗರಲ್ಲಿ ಓಡಿಯಾಡಿದ ನಮ್ಮ ಮಿತ್ರ ರೊಬ್ಬರು ಅವರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜ್ಞನ ಪದಗಳು ಬಹಳ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಸರ್ವಜ್ಞನ ಮಾತುಗಳು ನಾಣ್ಣುಡಿಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳ ಸಂಘರ್ಷಣದಿಂದ ನಮ್ಮ ಜನಕ್ಕೆ ಜನವೇ ತ್ರಿಪದಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವ ವಾಡಿಕೆ ಯನ್ನು ಕಲಿಯಿತೆನ್ನಬಹುದು. ಸರ್ವಜ್ಞನವೆಂದು ಹೇಳುವ ಅನೇಕ ತ್ರಿಪ ದಿಗಳು ಸರ್ವಜ್ಞನವೋ ಬೇರೆಯವರವೋ ಎಂದು ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಸಂದೇಹ ವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇವನ ಹೆಸರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಜನರಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿರುವ ಬಹು ಪದ್ಯಗಳು ತ್ರಿಪದಿಗಳು. ಇವುಗಳೆಲ್ಲದರ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯೂ ಸರ್ವಜ್ಞ ನಿಂದ ಬಂದದ್ದೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗ

ಸ್ಮಾರ್ತ ಮತ ವೀರಶೈವ ಮತಗಳಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಜನಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಚಳವಳಿಯು ಹರಿದಾಸರದು ಎಂದು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದೆ. ಹರಿದಾಸ ಮತವು ಮುಖ್ಯ ಮತದ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಗುಣವನ್ನೇ ಬೆಳೆಯಿಸಿತು. ಭಕ್ತಿ ಭಗವದನುಸಂಧಾನಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವೆನುವುದು ಮುಖ್ಯ ಮತದಲ್ಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಮಾರ್ಗ. ಮುಖ್ಯ ಮತವು ಒಂದು ದಾರಿಯನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ; ಎಲ್ಲಾ ತರಗತಿಯ ಜನಕ್ಕೊಂದು ದಾರಿಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಒಂದೊಂದು ವೇಳೆ ಎಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲಾ ದಾರಿಯನ್ನೂ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ನೋಡುವರು ; ಯಾರಿಗೂ ಯಾವ ದಾರಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವುದು. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬರಿದ್ದು ಜನಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವುದು ಮುಖ್ಯ ಎಂದು ತೋರಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಬರಬರುತ್ತ ಜನರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ದಾರಿಯೇ ಸುಲಭ, ಸರಿ, ಎಂಬ ಭಾವನೆ ನೆಲೆಸುತ್ತ ಬಂತು. ಅದರಿಂದಲೇ ಸೀಮೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿ ಎದ್ದದ್ದು. ದೇವರು ಇರುವನೆ ಇಲ್ಲವೆ ? ಇದ್ದರೆ ಅವನ ಸ್ವರೂಪವೇನು ? ಅವನ ನಮ್ಮ ಸಂಬಂಧ ಯಾವುದು ? ನಾವು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ? ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು ಎಲ್ಲ ಬುದ್ಧಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಆದರೆ ದೇವರು ಒಬ್ಬನೆ, ಅವನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಂದೆ, ಅವನ ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾನರು, ಅವನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಬೇಕು ಎಂದು ತಿಳಿದವರು ಹೇಳಿದರೆ ಅದನ್ನು ನಂಬಿ ಅವರಂತೆ ನಡೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ಇದೇ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದ ಮೂಲ ಮಂತ್ರ. ಮುಖ್ಯ ಮತದಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ದಾರಿಯೆಂದು ಭಾವನೆ. ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೇ ದಾರಿ ಅಥವಾ ಈ ದಾರಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯ ಭಾವನೆ. ಸ್ಮಾರ್ತಮತದ ಮಧ್ಯದ ತಾಳನ್ನು ಬಿಡದಂತೆ ಎಲ್ಲರಿಗಾಗಿ ಈ ಮತವನ್ನು ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಬೋಧಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ಮೊದಲನೆಯವರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅವರ ಹಿಂದೆ ತಮಿಳು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಾರುಗಳೆಂದು ಈ ಮತದ ಆಚಾರ್ಯರು ಇದ್ದರು. ಅವರು

ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ್ದ ಮತವನ್ನು ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ಎಲ್ಲರಿಗಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಿದರು. ಇದನ್ನು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಇಡಬೇಕೆಂದು ಗುರು ಹೇಳಿದಂತೆಯೂ ಆಚಾರ್ಯರು ಅವರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರೆಂದೂ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣ. ಎಲ್ಲರೂ ಮುಕ್ತರಾಗಬೇಕು, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇದು ಸಾಧ್ಯ, ಶರಣಾಗತಿಯೇ ಇದಕ್ಕೆ ದಾರಿ, ಎಂದು ಈ ಮತದ ಗುರುಗಳೆಲ್ಲ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಭಕ್ತಿ ಮತವು ಭರತವರ್ಷದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹರಡಿತು. ಆಚಾರ್ಯರು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿದರು ; ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು ; ಇಲ್ಲಿಯ ಕನ್ನಡದ ರಾಜನಾದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನನ್ನು ತಮ್ಮ ಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನ ಮೂಲಕ ಮತವನ್ನು ಪ್ರಚುರ ಮಾಡಿದರು. ಒಂದೆರಡು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಮರಿಗೆ ಕೂಡ ಹೋಗಿಬರುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ಕಲ್ಪಿಸಿದರು.

ಹರಿದಾಸರು : ಪುರಂದರದಾಸರು

ಇದಾದ ಕೊಂಚಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಭಕ್ತಿಪಂಥದ ಈ ಏಳಿಗೆಯು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿಗೊಂಡಿತು. ಈ ಗುರುಗಳ ಮತವು ಜನರ ಸೇವೆಗಾಗಿ ದಾಸಕೂಟವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿತು. ಈ ಕೂಟಕ್ಕೆ ಮೂಲಪುರುಷರು ನರಹರಿತೀರ್ಥರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರನಂತರ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಬಂದರು. ಪುರಂದರದಾಸರು ಇವರ ಶಿಷ್ಯರಂತೆ. ಹರಿದಾಸರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಸಾರ್ವಭೌಮರು. ಇವರ ಹೆಸರಾದಮೇಲೆ ಕನಕದಾಸರದು ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಹೆಸರು. ಇವರಂತೆಯೇ ಇತರ ಹರಿದಾಸರು ಇನ್ನೂ ನೂರಾರು ಜನ ಬಂದರು; ಈಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಕ್ಕೆ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದರು. ದಾಸ ಕೂಟದ ಮೂಲಪುರುಷರ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ಪಂಥದ ಗುಣಗಳು ಕಾಣಬರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅವರ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪದಗಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಇವರು ತ್ಯಾಗಿಗಳಾದದ್ದು ಹೇಗೆಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕತೆಯಿದೆ. ಇವರು ಮೊದಲು ಎಲ್ಲರಂತೆ ಸಂಸಾರಿ

ಗಳಾಗಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಬೇಸರಗೊಂಡು ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದಂತವರೆಂದು ಇದರಿಂದ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅವರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಹೀಗೆಂದೇ ಕಾಣುವುದು. ಇವರ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯನ ಜೀವನದ ಅರಿವು ಇದೆ. ಒಂದುಸಲ ಇವರು ಅನಂತ ಅಪರಾಧ ಎನ್ನಲ್ಲಿ ಇರಲಾಗಿ ಬಿನ್ನಹಕೆ ಬಾಯಿ ಇಲ್ಲವಯ್ಯಾ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭಂಗಪಟ್ಟರೆ ದೇವರ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ತಿರುಗುವುದು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬರುವಂತೆ "ಹಂಗಿಸಿ ಹಂಗಿಸಿ ಎನಗೆ ಪರಿಣಾಮ ನಿಲಿಸಿದರು" ಎಂದು ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಅನುಭವವು "ನಿನ್ನನೇ ನಂಬಿದೆನು ನೀನೆನ್ನ ಸಲಹಯ್ಯ" ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಬೇಸರವಾದಾಗ "ಕಂಡು ಕಂಡು ಎನ್ನ ಕೈ ಬಿಡುವರೆ ಕೃಷ್ಣ" ಎಂದು ಮೊರೆ ಹೇಳಿದಾರೆ. ಕ್ಷಣವೊಂದು ಯುಗವಾಯಿತಂತೆ ಇವರಿಗೆ, ಇವರು ತೃಣಕ್ಕಿಂತ ಕಡೆಯಾದರಂತೆ. ಜನರನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಲು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಸೀಮೆಯನ್ನು ಸುತ್ತುವಲ್ಲಿ, ಹೋದಕಡೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಆದರವಿಲ್ಲದಿರಲು ಇವರು "ಯಾಕೆನ್ನ ಈ ರಾಜ್ಯಕೆಳತಂದೆ ಹರಿಯೇ" ಎಂದುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ "ಆರು ಒದುಕಿದರು ಹರಿ ನಿನ್ನ ನಂಬಿ. . . . ದೊರೆ ಪುರಂದರವಿಠಲ ನಿನ್ನ ನಂಬಿದರೆ ತಿರುಪೆಯೂ ಹುಟ್ಟಲೊಲ್ಲದು ಕೇಳು ಹರಿಯೇ. . . ." ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಭಕ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗ ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಬಸವಣ್ಣನವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಭಕ್ತಿ ಕರಗಸ; ಹೋಗುತ್ತ ಕೊಯ್ಯುವುದು, ಬರುತ್ತ ಕೊಯ್ಯುವುದು. ಆದರೆ ಇವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಿದ್ಧಾಂತವು "ವಾರಿಜನಾಭನ ಕರುಣವೆ ಸ್ಥಿರ। ಸಂಸಾರ ಎರವು ಕೇಳಾತ್ಮ" ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು. ಪುರಂದರದಾಸರ ಅನುಭವ ಬಹಳ ವಿಸ್ತಾರವಾದದ್ದು. ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಅನುಭವದ ಬೆಳಕು ತುಂಬಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿವೆ. ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅನುಭವದಿಂದ ಇವರ ಭಾವನೆ ಉದಾರವಾಯಿತು. ಬೇರೆಬೇರೆ ಮಟ್ಟದ ಎಲ್ಲ ಜನರ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನೂ ಇವರು ಊಹಿಸಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು. ಸಂಸಾರವು ನೀರ ಕಡೆದಂತೆ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದು ಇವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ

ವಾದರೂ "ಹಂಗಾಗಿರಬೇಕು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹಿಂಗೆ ಬರೆದಿತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನ ದಲ್ಲಿ........" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಹುಟ್ಟಿದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ ಮನುಷ್ಯನು ಉದ್ಧಾರವಾಗಬೇಕು. ಸಂಸಾರ ದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಮುಕ್ತನಾಗಿರಬೇಕು. "ಈಸಬೇಕು ಇದ್ದು ಜೈಸ ಬೇಕು." ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಸ್ಥಿತಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅವರು ರಚಿಸಿದ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ "ನಾ ನಿನ್ನ ಧ್ಯಾನದೊಳಿರಲು ಹೀನ ಮಾನವರಿಂದ ಏನಗೇನಾಗು ವುದು" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಪುರಂದರದಾಸರು ಎಲ್ಲರಂತೆ ಸಂಸಾರದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಈಸಿ ಜಯಿಸಿದವರು. ಅವರ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಿರಿಯ ಜೀವನದ ಹೆಗ್ಗುರುತುಗಳು ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ. ಬರಿಯ ಅವರ ಪದ್ಯಗ ಳನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಒಂದು ಜೀವನ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೇ ರಚಿಸಬಹುದು. ಅವರ ಜ್ಞಾನವು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ. ಅವರ ಭಕ್ತಿಯು ಅಗಾಧವಾದದ್ದು. ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ನಡೆದು ಅವರ ಮಾತು ಸರಳವಾಗಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯ ವನ್ನು ಹೊಗುವಂತಾಗಿತ್ತು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ವೇದಾಂತಿಗಳಾದ ದದ್ದರಿಂದ ಇವರು ವೇದಾಂತದ ಸಾರವನ್ನೇ ಜನರ ತಿಳಿವಿನಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿ ಹೋದರು.

ದಾಸರ ಜೀವನ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ

ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸರ ಅನಂತರ ಬಂದ ದಾಸರೂ ಅವರವರ ಅನುಭವವನ್ನು ದೇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಟ್ಟಿದಾರೆ. ಆತ್ಮೀಯವಾದ ಅನುಭವವನ್ನೂ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೂ ಬರೆಯುವುದು ಹೀಗೆ ಒಂದು ಸಂಪ್ರ ದಾಯವಾಯಿತು. ಗುರುವಿನಿಂದ ಶಿಷ್ಯ, ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಶಿಷ್ಯ; ಹೀಗೆ ಹಿರಿಯರ ಮಾತು ಬೀದಿಬೀದಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳಬಂದಿತು. ಹರಿ ದಾಸರಿಂದ ಹೀಗೆ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದ ಜೀವನತತ್ತ್ವವನ್ನು ಜನರಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆ ಯಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಹಾಡುಗಳಿಂದ ನಾವು ತಿಳಿಯಬಹುದು. "ನರ ಜನ್ಮ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಮೈ ಒಂದು ಹಿರಿಯ ವಸ್ತುವಲ್ಲ. ಬದುಕು ನಿತ್ಯವಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯದವನು ಸಂತೆಗೆ ಬಂದ ಕುರುಡು ನಾಯಂತೆ ಬಾಳನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿ

ಕೊಳ್ಳುವನು. ಐಶ್ವರ್ಯ ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ, ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಚಿಂತೆ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ವೇಷದಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ನಿಜವಾದ ನೇಮ ಮಾಡು. ಸರಿಯಾದುದನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಾಚಿಕೆ ಪಡಬೇಡ. ಸಾಧನೆಯ ದಾರಿ ತಿಳಿದೇ ಇದೆ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸು. ತಪಸ್ಸು ಆವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲ. ಈ ದೇಹವನ್ನು ದಂಡಿಸಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ದೇವರಿಲ್ಲದೆ ಹಿಂದಿಲ್ಲ ಮುಂದಿಲ್ಲ. ಅವನಿರಬೇಕಾದರೆ ಬಡತನವಿಲ್ಲ. ಶರಣಾಗತನಾಗು. ಬಿಡೆ ನಿನ್ನ ಪಾದವ ಎಂದು ಹರಿಯ ಪಾದವನ್ನು ಹಿಡಿ. ಇದರಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯದು ಖಂಡಿತ ಬರುತ್ತೆ. ರಂಗಯ್ಯನನ್ನು ನಂಬಿ ಕೆಟ್ಟವರಿಲ್ಲ. ನಂಬದೇ ಕೆಟ್ಟವರುಂಟು. ಒಳ್ಳೆಯವರಂತೆ ನಡೆ. ನಡೆಯುತ್ತೇನೆಂದು ಆಣೆಯಿಟ್ಟುಕೊ. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಧೈರ್ಯವಾಗಿರು. ಬಂದದ್ದೆಲ್ಲಾ ಬರಲಿ ಗೋವಿಂದನ ದಯೆ ಒಂದಿರಲಿ.

ದೇವರನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ದಾರಿ ತಿಳಿದಂತಲ್ಲದೆ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಸೊಗಸೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ತತ್ತ್ವಗಳೂ ತಿಳಿದುವು. "ನೀ ಮಾಯೆಯೊಳಗೊ ನಿನ್ನೊಳು ಮಾಯೆಯೊ" ಎನ್ನುವ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ವೇದಾಂತದ ಕೊನೆಯ ಮಾತನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇವರೇ ರಚಿಸಿರುವ "ತನು ನಿನ್ನದು ಜೀವನು ನಿನ್ನದೋ" ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ "ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆನ್ನುವುದು ದೇವರದು. ಮನುಷ್ಯನಿಗಿರುವುದು ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ ಮಾತ್ರ. ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮವೂ ದೇವರಿತ್ತ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನ ಪ್ರೇರಣೆಯಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ", ಎಂಬುದು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ "ಭಾಗ್ಯದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬಾರಮ್ಮ" ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುವ ಪದ್ಯದಲ್ಲೂ, "ಶ್ರೀಶ ಕೊಳಲನೂದುತ ಬಂದ," "ಕೊಳಲನೂದುವ ಚದುರನಾರೆ ಪೇಳಮ್ಮಯ್ಯ," "ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದ್ದಂತಿದೆ", ಮುಂತಾದ ಕೃಷ್ಣದೇವರನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜನರಿಗೆ ಸುಂದರವಾದ ಕಾವ್ಯದ ಸುಖ ದೊರೆತಿತು. ಹೀಗೆ ಹರಿದಾಸರ ಪ್ರಥಮ ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಗ

ಳಿಂದ ಜನರು ಉದಾತ್ತವಾದ ನೀತಿಯನ್ನು ಕಲಿತರು; ಉತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ವನ್ನು ಪಡೆದರು; ಗಹನವಾದ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದರು.

ಹರಿದಾಸರ ಕತೆಗಳು

ವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅನೇಕ ಮುಖ್ಯತತ್ತ್ವಗಳು ಜನರಲ್ಲಿ ದಾಸ ರನ್ನು ಕುರಿತ ಹಲವು ಕತೆಗಳಿಂದ ಹರಡಿವೆ. ದೇವರು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯ ಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದು, ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ಅವರ ಗುರು ಒಂದು ಹಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಕಡೆ ತಿನ್ನು ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ, ಅವರು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯೂ ದೇವರಿದ್ದಾನೆ, ಎಲ್ಲಿಯೂ ತಿನ್ನಲಾಗಲಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ಎನ್ನುವ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಿತವಾಗಿದೆ. ಯಾವ ಭೂತಕ್ಕೆ ತೃಪ್ತಿಯಾದರೂ ಭಗವಂತನಿಗೇ ತೃಪ್ತಿ ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಕನಕದಾಸರು ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕದ್ದ ಒಂದು ನಾಯಿಗೆ ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕೊಟ್ಟರು ಎಂಬ ಕತೆ ಯಲ್ಲಿ ಗರ್ಭೀಕೃತವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಒಬ್ಬನೇ ದೇವರು, ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಒಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸಿನ ಯೋಚನೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ, ಎಂಬುದು ಕನಕದಾಸರ ಮಾನಸಪೂಜೆಯ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಗರ್ಭೀ ಕೃತವಾಗಿದೆ. ಕುಲ ಹಿರಿಯದಲ್ಲ, ಯೋಗ್ಯತೆ ಹಿರಿಯದು, ಎನ್ನುವುದು ಕನಕನ ಕಿಂಡಿಯ ಕತೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಅಹಂಕಾರ ಹೋದರೆ ಮುಕ್ತಿ ಯೆನ್ನುವುದು ಕನಕದಾಸರು ಗುರುವಿಗೆ ನಾನು ಹೋದರೆ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ಎಂಬ ಕತೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತ ಕತೆಗಳು ಹರಿಕತೆಗಳ ಮೂಲಕ ಜನರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹರಡಿ ಈ ವಂಥದ ತತ್ತ್ವ ಗಳು ಜನರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಕಲಿತವು. ಅಲ್ಲದೆ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದ ಸಾರ ವಿಷಯ ವನ್ನು ಕನಕದಾಸರೂ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರೂ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ ಹರಿಕಥಾಮೃತ ಸಾರ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾವ್ಯವಾಗಿ ದೊರೆಯು ವಂತೆ ಮಾಡಿದರು.

ಸುಲಭ ಕಾವ್ಯಗಳು: ಸಾಂಗತ್ಯಗಳು

ವೀರಶೈವ ಮತದಿಂದಲೂ ಹರಿದಾಸ ಕೂಟದಿಂದಲೂ ತಿಳಿವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ

ಬೇಕಾದದ್ದೆಂಬ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಲಸ ನಡೆದಮೇಲೆ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗಾಗಿ ಬರೆದ ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಸಂಸ್ಕೃತದ ವೃತ್ತವು ಎಷ್ಟೇ ಸುಲಭವಾದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವುದು ಕಷ್ಟ. ಅವರಲ್ಲಿ ಮಾತಿನ ಕಟ್ಟು ಬಿಗಿ. ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಸಮಸ್ತ ಪದಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಾಕುವುದು ವಾಡಿಕೆಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತು ಆಡುವ ಮಾತಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ ಸಾಂಗತ್ಯಗಳ ಬರಹ ವಾಡಿಕೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಹೀಗೆ ವಾಡಿಕೆಯಾದ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತ, ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತ, ಸಾಂಗತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರ ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ, ಇವು ಮುಖ್ಯ. ಈ ಕಾವ್ಯಗಳ ವಿಷಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಕವಿತೆಯೆಂದೇ ನೋಡಿದರೆ ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತದ ಪದ್ಯಗಳೂ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಪದ್ಯಗಳೂ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ತರಗತಿಗೆ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಸಂಸಾರದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ನೀತಿಬೋಧಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯ ಚಿತ್ರಕಾರರು ಇಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು. ಅವನೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ಅವನ ಕಾವ್ಯವು ಅರಸುಗಳಿಗೆ ವೀರ, ದ್ವಿಜರಿಗೆ ವೇದಸಾರ, ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಸಾರ, ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಆಗಿದೆ. ಎಂದರೆ ಈ ಕಾವ್ಯವು ಕರ್ನಾಟಕದ ಆಗಿನ ಜೀವನದ ವಿಶ್ವಕೋಶವೆನ್ನಬಹುದು. ಕನಕದಾಸರ ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿಯನ್ನು ನಾನು ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೇಳಿದ್ದು ಎಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೆ. ಇದನ್ನು ಹೆಂಗಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯವೂ ಬಂದಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮುಖ್ಯ ಹೆಂಗಸರಿಗೆಂದೇ ಬರೆದುದಾದರೂ ಸಾಂಗತ್ಯಗಳು ನೀರಸವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಅಸಡ್ಡೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಬರೆದ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲ. ಜೈನಕವಿ ರತ್ನಾಕರನಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಭರತೇಶ ವೈಭವವು ಇಂಥ ಒಂದು ಕಾವ್ಯ. ಅದರ ವರ್ಣನೆಗಳು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುವಂತಿವೆ. ಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ಕವಿಯು ಅದನ್ನು ಕೊನೆಮುಟ್ಟಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ನಾಟಕದ ವಿಚಾರ, ಆರೋಗಣೆಯ ವಿಚಾರ, ಸರಸದ ವಿಚಾರ, ಎಲ್ಲವೂ ಅಂದವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ. ಮುಖ್ಯ ಈ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿದರೆ ಆಗಿನ ಜನರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಪ್ರಪಂಚ ಜ್ಞಾನ

ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಭರತೇಶವೈಭವವನ್ನು ದಿನಾ ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಕಂಡಿದ್ದ ಹೆಂಗಸರೂ ಗಂಡಸರೂ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ನಾವು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೇಳ ಬಹುದು. ಹೀಗೆಯೇ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಭಾರತವನ್ನು ಓದಿ ಕೇಳಿ ಧರ್ಮನ ನಡತೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ನಡತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸಿಯೇ ನಮ್ಮ ಜನರು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ನಡೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹಿರಿಯ ನಾಯಕನಂತೆ ಆಡುವ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಯಾವನೊಬ್ಬ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯನು ಆಡುವ ಮಾತುಗಳೆಂದೇ ಭಾವಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾತಿನ ರೀತಿ ಹಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳು ಜನದ ನಡತೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದರಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಜನರಿಗೆ ನೀತಿಯ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಟ್ಟರು.

ಜನಪ ಲಾವಣಿ ಸಾಂಗತ್ಯಗಳು

ವಿದ್ಯಾವಂತರು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಜನರಲ್ಲಿ ಅರಿ ವಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಜೀವಂತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವ ಜನರಲ್ಲೆಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾವಂತರು ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಅವಿದ್ಯಾ ವಂತರೂ ರಚಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾವಂತರು ಜನರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸದೆಹೋದರೂ ಅವಿದ್ಯಾವಂತರೇ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ೧೫ ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಾಂಗತ್ಯಗಳು ಅನೇಕವಾಗಿ ರಚಿತವಾದವು. ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಕಾವ್ಯರಚನೆ ಆಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯ ವನ್ನು ಕುರಿತ ಒಂದು ಉಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ನಾನು ಕೋಲಾರ ತುಮಕೂರು ಕಡೆಯ ಮುದ್ದಲಗುಮ್ಮನ ತೆಲುಗು ಪದಗಳನ್ನೂ, ಮೈಸೂರಿನ ಕಡೆಯ ಗಂಜಾಂ ಲಾವಣಿ, ಧಾರವಾಡದ ಕಡೆಯ “ಗೆಳತಿ ಕರೆಯುತಾಳೆ” “ಕರ್ನಾಟಕದ ಹೆಣ್ಣೇ”, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿನ ಕಡೆಯ ಮಲೆನಾಡ ಲಾವಣಿ

ಗಳು, ಸೀರ್ಯದ ಕಡೆಯ ಜೋಗಿಯ ಭಾರತದ ಹಾಡು, ಇಂಥ ಹಲವು ಕವಿತೆಗಳನ್ನು-ಕುರಿತು ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿದೇನೆ. ಈಚೆಗೆ ಮುದ್ದಲಗುಮ್ಮನ ಪದಗಳು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವನ್ನೂ ಇತರ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿದೇನೆ. ನಮ್ಮ ಮಿತ್ರರಾದ ಧಾರವಾಡದ ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪಿನ ಕವಿಗಳು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಿ ಜಯಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದಾರೆ. ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಜೀವವಾಗಿದ್ದರೆ ಕಾವ್ಯ ಬಂದರೂ ಬಾರದಿದ್ದರೂ ಕವನ ನಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಕೊರಟಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೊಬ್ಬರು ಗುತ್ತಿಗೆಯ ಮನುಷ್ಯ ಗುತ್ತಿಗೆ ಧಾನ್ಯ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೊಡದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಮಲ್ದಾರ್ ವೀರಾಸಾಮಿ ಮೊದಲಿಯಾರ್‍ರಿಗೆ ಅರ್ಜಿ ಬರೆಯಬೇಕಾದರೆ ಒಂದು ಕಗ್ಗ ಬರೆದರು. ಇದನ್ನು ನಾನು ಓದಿ ಕೇಳಿದೇನೆ. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಕರಿಬಸವಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೆನ್ನುವವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಳವಾಗಿ ಪೋಲೀಸಿನವರಿಂದ ವಸ್ತು ಪತ್ತೆಯಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಅರ್ಜಿಹಾಕಬೇಕಾದರೆ ಅದನ್ನು ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದರು. ಕವನ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವ ಕಡೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಜನದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹಜವಾಗಿ ಕಾವ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಜನಸಾಮಾನ್ಯದ ಕಾವ್ಯವೆಂದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕವನ ಸಾಮಾನ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ. ಜನದ ಬದುಕು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ನಡೆದಷ್ಟು, ಜನದ ನಯ ಆಳವಾಗಿ ಇಳಿದಷ್ಟು, ಜನದ ನುಡಿಗೆ ಭಾವವ್ಯಂಜನೆಯ ಶಕ್ತಿಯೂ ಸೊಗಸೂ ಸೇರೆಯುವುವು. ಧಾರವಾಡದ ಕಡೆಯ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಉದಹರಿಸಿ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬಹುದು. "ಜನಕರಾಯನ ಮಗಳು ವನಕೆ ತೊಟ್ಟಿಲಕಟ್ಟಿ ಕುಶಲವರ ನಿಟ್ಟು ತೂಗ್ಯಾಳೋ ಸೀತಾದೇವಿ ನಗುತೆ ವನವಾಸ ಕಳೆದಾಳೋ." ಜನಕರಾಯನ ಮಗಳು ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಕವಿ ಆಕೆಯ ತೌರ ಸೌಭಾಗ್ಯವೆಂತದೆಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ದಶರಥರಾಯನ ಸೊಸೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಲ್ಲ ; ಸೊಸೆಗೆ ಮಾವನ ಹಿರಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಯಾವ ಹೆಣ್ಣುಮಗುವಿಗೂ ತೌರುಮನೆಯ ಕನಿಕರ ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೆಯೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ನಮ್ಮ ನಾಡು ನಮ್ಮ ಮನೆಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸು

ತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಮಗಳು ವನಕೆ ತೊಟ್ಟಿಲ ಕಟ್ಟಿದಳಂತೆ. ಕಂಬಕ್ಕೆ ಸಂಸಾರ ಮಾಡುವುದೇ ಎನ್ನುವಂತೆ ವನಕ್ಕೆ ತೊಟ್ಟಿಲು ಕಟ್ಟುವುದು ಎನ್ನು ವಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯು ಒಂದು ಪದಿರು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮಾತಿನ ಅರ್ಥ ಅಗಾಧವಾಗಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅರಮನೆಗೆ ಅಲ್ಲ ವನಕ್ಕೆ; ಮರಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲ ವನಕ್ಕೆ; ಇಂದು ಒಂದು ಮರ, ನಾಳೆ ಒಂದು ಮರ. ಅಲ್ಲದೆ ಉದ್ಯಾನ ದಲ್ಲಿ ಗಾಳಿ ಬೀಸುವಂತೆ ವಿನೋದವಾಗಿರುವಂತೆ ಮರಕ್ಕೆ ಎಂದು ಎಣಿಸ ಬಾರದು. ವನಕ್ಕೆ; ಕಾಡಿಗೆ; ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಇರುಳಿಗ ಸೋಲಿ ಗರಂತೆ ಅಥವಾ ಮನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಅಲೆಯುವ ಕೊರಮ ಕೊರಚ ಹಂದಿಜೋಗಿ ಗಳಂತೆ, ಈ ರಾಜಪುತ್ರಿ ಮಗುವನ್ನು ತೂಗುವ ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ಕಾಡಿನ ಮರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದಳು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಶಲವರನ್ನಿಟ್ಟು ತೂಗಿದಳು ಎಂದರೆ ತನ್ನ ನೋವನ್ನು ಬಹಳ ನೆನೆದಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಇಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳೆರಡನ್ನೂ ಆ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿಟ್ಟು ತೂಗುತ್ತ—ತೂಗಲು ಚೀಟಿಯಿಲ್ಲ. ಇವ್ವರೂ ಈಕೆ ಬಿಡುತ್ತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಮಾತೆಯು ಮಮತೆ ಹಿರಿದು—ನಗುತ ವನವಾಸ ಕಳೆದಳು. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ನೋವನ್ನು ಮರೆಯಿಸಿಕೊಂಡಳು. ನಗು ಮಾತ್ರ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಕವಿ ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲ ತೆರೆಯನ್ನು ಬರೆದು ಅದರ ಮೇಲೆ ಲೋಕಮಾತೆಯು ಈ ಹಸನ್ಮುಖವನ್ನು ಹಚ್ಚಿದಾನೆ. ಆ ನಗೆಯ ಹಿಂದೆ ಹಿರಿದಾದ ಅಳಲು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಭಾವನೆಯ ಸೊಗಸೂ ಮಾತಿನ ಚಾತುರ್ಯವೂ ಅಸಾಧಾರಣವಾದುವು. ಇಂಥ ಅಸಾ ಧಾರಣವಾದ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದು ನಾಡ ಪದಗಳನ್ನು ನೋಡಿದವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಕಾಣುವುದು. ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪಿ ನಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ನಾಡ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸು ಎಷ್ಟು ಅಚ್ಚ ಎಷ್ಟು ಎಳಸು ಎಷ್ಟು ಸರಸ ಎನ್ನುವುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ; ನಮ್ಮ ನಾಡ ತಾಯಂದಿರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ, ಅವಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟವನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತಾರೆ, ಅವು ಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸುಖಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ, ಎನ್ನುವುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ; ಗಂಡನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಗಂಡನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಹಿರಿದಾದ ಪ್ರೇಮ

ವಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇದೆಲ್ಲಾ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಮಾತು ದಿನದ ಬಳಕೆಯ ಮಾತು; ಅರ್ಥಯುಕ್ತವಾದದ್ದು; ತಿಳಿವಿನಿಂದ ಉಪ ಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉದಾರವಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಆಳವಾದ ರಾಗಗಳು ಇರುವಂತೆ ನಯವಾದ ಪರಿಹಾಸ್ಯವೂ ಸೇರಿದೆ. ನಮ್ಮ ನಾಡ ಸಾಂಗತ್ಯಗಳು ಅನೇಕವೇಳೆ ನೀತಿಬೋಧೆಗಾಗಿ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಸಂಪ್ರದಾ ಯದ ಕತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಕತೆಯೆಂದು ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿರುವ ಕತೆಯು ಜನರಿಗೆ ದಾನ ಶೀಲತೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಎಂದು ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮುದುಕಿ ಮಗನ ಕತೆ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅಕ್ಕ ತಮ್ಮನ ಮೈಮೇಲಿದ್ದ ಚಿನ್ನದ ಕಾಪಿನ ಆಸೆಗಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಕೊಂದು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಸರಕಾರ ಇದೆ, ತಪ್ಪುಮಾಡಿದವರನ್ನು ದಂಡಿಸುತ್ತದೆ, ಎಂದು ತಿಳಿಸುವುದೇ ಇದರ ಉದ್ದೇಶ. ಈಚೆಗೆ ನಾನು ನೋಡಿದ ದೊಂಬರ ಚೆನ್ನಿ ಎಂಬದೊಂದು ನಾಡಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜನ ಗುರು ದೊಂಬರ ಹುಡುಗಿ ಚೆನ್ನಿಯನ್ನು ಮೋಹಿಸಿ ಅವಳ ಜತೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗಲು ದೊರೆಯೂ ಅವನ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೋದನೆಂದೂ ಆಮೇಲೆ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಕೇಳಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿ ಗುರುವು ಗುರುಪ್ರೇಯಸಿ ಚೆನ್ನಿಯು ಈಶ್ವರ ಪಾರ್ವತಿಯರೆಂದು ತಿಳಿಯಿತೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ಗುರುವಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ನಂಬಿಕೆಯಿರಬೇಕು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಲಿಸುವುದು. ಜನರು ಕಲಿತದ್ದು ಈ ಜನತೆಯ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡು ಇತರ ಜನಕ್ಕೆ ಅದೇ ಕಲಿವು ಸುಲಭವಾಗಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಕಾಣುವುದು.

ಊರುಗಳ ಹೆಸರುಗಳು

ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬರುವ ಎಕ್ಕಲು ಮಣ್ಣಿನಂತೆ ಇಂತ ಕೃತಿ ಜನರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಫಲಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸದಾ ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಿರಿಯ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅವರ ಅಂತಸ್ತನ್ನೇ

ಹೆಚ್ಚಿಸತಕ್ಕ ಒಂದು ಸೊಗಸು ನಮ್ಮ ಸೀಮೆಯ ಊರ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಾನು ಬೇರೆ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸೀಮೆಯ ಲೇಪಾಕ್ಷಿ, ಮದಲಿಂಗನ ನಣಿವೆ, ಬಂದಳಿಕೆ, ಎಂಬ ಮೂರು ಸ್ಥಳಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೇನೆ. ಹೀಗೆಯೇ ತಿರುಗಣ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಂತರಗಂಗೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಬಾಬ್ಬಾಬುಡನ್‌ಗಿರಿ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನ ಗುಂಡ್ಲು, ಖಾಂಡ್ಯ, ಬಸವನಗುಡಿ, ನಿಜಗಲ್‌ದುರ್ಗ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಊರುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕತೆಗಳು ಹಲವು ಜನರಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಂತೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಸೊಗಸಾದ ಇತರ ಹೆಸರುಗಳು ಅನೇಕ ಇವೆ. ಅರಳಮಲ್ಲಿಗೆ, ಮಲ್ಲಿಗೆವಾಳು, ಕುಡುಮಲ್ಲಿಗೆ, ಮಲ್ಲಿಗೇನಹಳ್ಳಿ, ಈ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟ ಜನರು ಮಲ್ಲಿಗೆ ಎನ್ನುವ ಮಾತನ್ನು ನುಡಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ನಾಲಗೆಗೆ ಇರುವ ಸುಖವನ್ನೂ, ಮಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ಮುಂದೆ ಬರುವ ಚಿತ್ರದ ಸೊಗಸನ್ನೂ, ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಉಂಟಾಗುವ ಶುದ್ಧ ಪರಿತೃಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಬಲ್ಲವರು. ಇದನ್ನು ಹೇಳುವ ಜನರು ತಿಳಿದೋ ತಿಳಿಯದೆಯೋ ಆ ಹೆಸರಿಂದ ಬರುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಸೊಗಸಾಗಿರುವ ಹೆಸರುಗಳು, ಇಲ್ಲಿ ಸಿರಿವಾಸಿ, ಇಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯಂಗಳ, ಇಲ್ಲಿ ಸಿರಿವಂತೆ, ಇಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯೂರು; ಸೊಗದವಾಣಿ, ಮಾದಲ, ಹಿಪ್ಪಲ; ಪೂನಾಡು, ಬೆಳಪಲ, ಸಂಪಿಗೆ; ಅಮೃತಾಪುರ, ಅಮೃತಊರು. ಈ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸೊಗಸಡಗಿದೆ. ಇದರಿಂದೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಜನರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನೆನವು ನಿಂತಿದೆ.

ಈ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ದೊಡ್ಡವರಲ್ಲೂ ತಿಳಿದವರಲ್ಲೂ ಹಿರಿಯ ಸಂಸ್ಕಾರ ವುಂಟಾಗುತ್ತದೆಯೇ? ರಾಮಾಯಣದ ಕತೆಯನ್ನು ಓದಿ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲ ಜನಕ್ಕೆ ರಾಮಾಯಣದ ಕತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಆಗಬೇಕಾದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ಎಂದು ಕೆಲವರಿಗೆ ತೋರಬಹುದು. ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಸ್ವತಃ ಓದಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಆ ಓದುವ ವಯಸ್ಸು ಬಂದಾಗ್ಗೆ ಇಂಥಾ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿರುತ್ತದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಕೆಲವರಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ ; ಕೆಲವರಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಓದಿದಾಗ ಸೀತಾದೇವಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ದೈವೀಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. ನಮ್ಮೂರ ಹೊಳೆಯ ಬಳಿ ಆಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರು, ಆಗಿನಿಂದ ನೀರು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಿ, ಅರಿಸಿನದ ಬಣ್ಣದಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಸೀತಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಹೇಗಾದರೂ ತಿಳಿಯದ ಜನಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಂಥಾ ಕತೆಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸು ವಿಕಾಸವಾಗುವುದೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಅರಿತವರಿಗೆ ಕಟ್ಟು ಕತೆಯಾಗಿ ಕಾಣತಕ್ಕದ್ದು ಇಂತಹ ಸರಳಮತಿಗಳಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಚರಿತ್ರೆಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ನಿಜವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ಜನದ ಊಹೆ ಇಂಥ ಹಿರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಬದುಕು ಪರಿಷ್ಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾವು ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ, ನಾವು ಓಡಿಯಾಡಿದ ದೇಶದ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮಮತೆ ಬೆಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಇದೆಲ್ಲ ಕಾರಣ. ಈ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪ್ರೇಮವು ದೇಶಲತೆಯ ಕೊಡಿಗಳಂತೆ ನಮ್ಮ ಹೃದಯವನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ನಾಡೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅಲುಗಿಸುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳ ನೆನವು ನಮ್ಮ ನಾಡ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಸ್ತೂರಿಯ ಗಂಧದಂತೆ ಪರದಿ ಎಲ್ಲಾ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸೌಖ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಜನಸಾಮಾನ್ಯದ ಕಾವ್ಯಗಳು

ಸಣ್ಣ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಊರ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಇದೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. "ಧರಣಿಮಂಡಲ ಮಧ್ಯದೊಳಗೆ ಮೆರೆಯುತಿಹ ಕರ್ಣಾಟದೇಶದಿ ಇರುವ ಕಾಳಿಂಗನೆಂಬ ಗೊಲ್ಲನ ಪರಿ"ಯನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲ ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಸಣ್ಣ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಈ ಕವಿಯು ಹಳ್ಳಿಯ ಮಾಳದ ಎಳೆಯ ಮಾವಿನ ಮರದ, ಇನ್ನೂ ಇದೇ ರೀತಿಯ ಇತರವಾದ, ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು

ಬಲ್ಲನು ; ಹಿರಿಯ ನಡತೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲನು. ಸತ್ಯವೆಂಬುದು ತಾಯಿತಂದೆ ಸತ್ಯವೆಂಬುದು ಬಂಧುಬಳಗ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಾವ್ಯದ ಹಸು ಕೊಟ್ಟ ಭಾಷೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಲಾರದು. ಇವನಿಗೆ ದನಗಳೆಂದರೆ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿ. ಗಂಗೆ ಬಾರೇ ಗೌರಿ ಬಾರೇ ತುಂಗಭದ್ರೆ ನೀನು ಬಾರೇ ಎಂದು ಇವನು ಹಸುಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಿಂಡುವುದು ಇವನಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿದೆ. ತಾಯಿ ಕರುವಿಗೆ ಹೇಳುವ ಮಾತೂ ಜೊತೆಯ ಹಸುವಿಗೆ ಹೇಳುವ ಮಾತೂ, ಕರು ತಾಯಿಗೆ ಹೇಳುವ ಮಾತೂ ಕರುಳನ್ನು ನುಲಿಸುತ್ತವೆ. ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾವನೆಯಾದರೂ ಸಹಜವಲ್ಲದ್ದಿಲ್ಲ. ಕವಿ ನೀತಿಯನ್ನು ಮುಖ್ಯ ವಾಗಿಟ್ಟು ಕತೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಈ ನೀತಿ ಬೇಸರವಾಗುವಂತೆ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಕತೆಯನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಲ್ಲ. ದನಗಳನ್ನು ಸಾಕಿ ಜೀವಿಸುವ ಜನಾಂಗದ ಮನಸ್ಸಿನ ಹಿರಿಯ ಗುಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕವಿಯು ಇಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕಾವ್ಯ ತುರುಗಾಹಿ ಜನದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂಕ್ಷೇಪ ಕೋಶ. ಇದು ನಮ್ಮ ಜನರಲ್ಲಿ ಆದರಪಡೆದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿ ರುಚಿಯು ಎಷ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇದು ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದೆಂಬುದೂ ಕಾಣುವುದು. ಈ ಕತೆಯನ್ನು ಕೇಳದವರೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡ ಕಾವ್ಯಗಳ ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ನಳಚರಿತ್ರೆ ಎಂಬ ಒಂದು ಕೃತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ನಾಲ್ಕು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ನಳ ದಮಯಂತಿಯರ ಕತೆ ಜನದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ನಳನು ರಾಜನು. ಆದರೆ ಅವನ ಮಾತೆಲ್ಲಾ ಹಳ್ಳಿಯ ರೀತಿಯ ಮಾತು. ಅವನ ಮಂತ್ರಿಯೂ ಹಳ್ಳಿಯ ಒಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯ. ಹಂಸಗಳೂ ಕತೆಯ ರೀತಿಯವು. ಪಂಡಿತರಾದ ಕವಿಗಳು ಕೂಡ ಹಂಸಗಳನ್ನು ನೋಡಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಈತನು ನೋಡಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು ? ಪಕ್ಷಿಯೊಂದು ಮರದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರಲು ಅದನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ನಳನು ಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ಮರ ಹತ್ತು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ಸದ್ಯ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹಾಗಿರಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಒಂದು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಯಜಮಾನಿಕೆಗೆ ಕೂಡ ಮರ ಹತ್ತುವುದರಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಿಗೆ ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ಎಂತ ಅಲಕ್ಷ್ಯವೆಂತಲೋ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವೆಂತಲೋ ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರಗಳ ರೀತಿಯ ಮಾತು ಸಹಜವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯೆ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ತನ್ನ ಗುರುಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಕೃತಿ, ಕಂದ, ವಚನ, ಯಾಲಪದ್ಯ, ಸೀಸಪದ್ಯ, ಸೊಬಗಿನ ಸೋನೆ ಮುಂತಾದ ಮಾದರಿ ಮಾದರಿಯ ಪದ್ಯಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಮರಗಳು ದೊಡ್ಡ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಕಂಡದ್ದು ಕಾಣದ್ದು ಎಲ್ಲಾ ಬರುತ್ತವೆ. ವಿರಹವೂ ಶೃಂಗಾರವೂ ಕಾವ್ಯದ ರೀತಿಯವು. ಅಂತೂ ಕವಿಯು ಎಲ್ಲಿಯೂ ತಡೆಯದೆ ತನ್ನ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ ಸಂಕೋಚಗಳಿಲ್ಲದೆ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇಂಥ ಕತೆಗಳು ಅನೇಕ ಇವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯಜನರು ಇವುಗಳನ್ನೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಓದುವುದು.

ಗಾದೆಗಳು

ಜನದ ಮನಸ್ಸು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಅವರ ಗಾದೆಗಳಿಂದಲೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ತಿಳಿವು ತಕ್ಕ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಾಗ ನಾಲ್ಕು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಘನಿಸಿ ಮುತ್ತಿನಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಹಲವರ ಭಾವ ಒಬ್ಬನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಆ ಮಾತು ಹಲವರ ಮಾತಾಗುತ್ತದೆ. ಗಾದೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಜನಾಂಗದ ಮನಸ್ಸು ಎಂಥದೆಂದು ಊಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಕಾರಣ. ನಮ್ಮ ಸೀಮೆಯ ಗಾದೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಬುದ್ಧಿವೈಶಾಲ್ಯವು ಅದ್ಭುತವಾದದ್ದು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಜನರ ಮೂಢ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿವೆ; ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಜಾತಿಗಳ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿವೆ; ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುವುವು; ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಜನರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು

ವರ್ಣಿಸುವುವು. ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶಾಲವಾದ ಪ್ರಪಂಚ ಜ್ಞಾನವಿದೆ. ಅನೇಕ ಗಾದೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರಸವಾದ ಹಾಸ್ಯವಿದೆ. ಇದು ಕಾಣುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಜನರಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ; ಅದು ಯಾರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದು ಮುಖ್ಯ. ಶಂಖದಿಂದ ಬಿದ್ದರೆ ತೀರ್ಥ. ಅಕ್ಕಸಾಲೆ ಕಿವಿ ಚುಚ್ಚಿದರೆ ಸೊಚ್ಚಗೆ. ಅವನು ಕೆಡಿಸಿದರೂ ಸರಿಯೆ; ಇನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಚುಚ್ಚಿದರೆ ಅದು ಸರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಸಿನ ಆಸೆಗೆ ಕಯ್ಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸುಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲೋ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ದುಡ್ಡಿನ ಆಸೆಗೆ ಬೆಲ್ಲ ಮಾರಿ ಗೋಣಿ ಚೀಲ ನೆಕ್ಕಿದ ಎಂಬ ಗಾದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ನೆನೆದಿರಬೇಕಾದ ವಿವೇಕ "ಅಡಕೆಗೆ ಹೋದ ಮಾನ ಆನೆ ಕೊಟ್ಟರೂ ಬಾರದು", "ಕುಣೆಯೋಕೆ ನಿಂತ ಮೇಲೆ ಕೊನೆಮುಸುಕು ಯಾಕೆ", "ಕುಂತುಕೊಂಡು ಉಂಬುವನಿಗೆ ಕುಡಿಕೆಯ ಹಣ ಸಾಲದು", "ಗಂಡಸು ಕೂತು ಕೆಟ್ಟ, ಹೆಂಗಸು ತಿರುಗಿ ಕೆಟ್ಟಳು", "ತಾಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮಗಳನ್ನ ತಕ್ಕೊ, ಹಾಲು ನೋಡಿ ಎಮ್ಮೆ ತಕ್ಕೊ" ಎಂಬ ಗಾದೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಜಾತಿಗಳ ಬುದ್ಧಿಗಳು "ಅಕ್ಕನ ಚಿನ್ನ ಆದರೂ ಅಕ್ಕಸಾಲೆ ಟೊಣೆಯದೆ ಬಿಡ", "ಹಾರುವನ ಆಳಾಗಬೇಡ ಗಾಣಿಗನ ಎತ್ತಾಗಬೇಡ", "ಹೊಲೆಯನಿಗೆ ಒಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಕಲ್ಲು ಕಟ್ಟಿ ಹರಿದ", "ಕಂಕುಳಲ್ಲಿ ಕುರುಸಲ್ಲ ಕೋಮಟಿಗನ ನೆರೆಸಲ್ಲ" ಮುಂತಾದ ಗಾದೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. "ಕತ್ತೆಯಂತ ಅತ್ತೆ ಬೇಕು ಮುತ್ತಿನಂತ ತಾಯಿ ಬೇಕು" ಎಂಬ ಸೊಸೆಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಹಾರೈಕೆಗೆ ರೂಪು ಬಂದಿದೆ. "ನುಚ್ಚು ಉಂಡ ಮಗ ಇಚ್ಚೇಲಿ ಇದ್ದ, ತುಪ್ಪ ಉಂಡಳಿಯ ತಿಪ್ಪೇಲಿ ನಿಂತು ಬಗುಳಿದ" ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮಗ ಅಳಿಯಂದಿರ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. "ಪ್ರೋಲೀಗೆ ತಾಲಿ ಕಟ್ಟಿದರೆ ಪ್ರೋಲಿ ಪ್ರೋಲಿ ತಾಲಿ ತಾಲಿ" ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಜನರ ಹುಟ್ಟು ಸ್ವಭಾವ ತಿದ್ದಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. "ಅರಸನ ಚಿತ್ತ ಮರದ ನೆರಳು", "ಆದರೊಂದು ಅಡಿಕೇ ಮರ, ಹೋದರೊಂದು ಗೋಟಡಿಕೆ", "ಆಲಕ್ಕೆ ಹೂವಿಲ್ಲ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಕೊನೆಯಿಲ್ಲ", "ತಂಗಳ ಉಂಡ ಬಡ್ಡಿ ಗಂಡನ ಹಸಿವು ಬಲ್ಲಳೇ", "ತಾಯಿ

ಇದ್ದರೆ ತವರುಮನೆ ನೀರಿದ್ದರೆ ಬಾವಿ", "ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವ ಕಪ್ಪೆ ಕುಡಿದರೂ ಕುಡಿಯಿತು, ಕುಡಿಯದಿದ್ದರೂ ಕುಡಿಯಿತು." ಎಂಬ ಗಾದೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವಾದ ಪ್ರಪಂಚ ಜ್ಞಾನವು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹಾಸ್ಯರಸ ಕಾಣುವ ಗಾದೆಗಳು ಮೇಲೆಯೇ ಕೆಲವು ಬಂದಿವೆ. "ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದ ಹಾರುವ ಹೋಮ ಮಾಡಿ ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆ ಸುಟ್ಟುಕೊಂಡ", "ಗಾಣಿಗನ ಸಂಗಡ ಜೊಡೆದಾಡಿ ಒಣರೊಟ್ಟಿ ತಿಂದನಂತೆ", "ಹನುಮಂತರಾಯ ಹಗ್ಗ ತಿನ್ನುವಾಗ ಪೂಜಾರಯ್ಯ ಶಾವಿಗೆ ಬೇಡಿದ", "ಅಜ್ಜಾ ಮದುವೆ ಎಂದರೆ ಯಾರಿಗೆ ನಂಗಾ ಎಂದಂತೆ" ಎಂಬ ಗಾದೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಹಾಸ್ಯ ಎಷ್ಟು ಸರಸವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಕಾಣುವುದು. ಕೆಲವು ಗಾದೆಗಳಂತೂ ನಾಲ್ಕು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಕತೆಗಳಂತಿವೆ. "ಓಡಿಹೋಗೋ ಬಡ್ಡಿ ಹಾಲಿಗೆ ಹೆಪ್ಪು ಹಾಕುತಾಳೆಯೇ", "ಬೆಟ್ಟ ಎತ್ತಿ ತಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟರೆ ಎಷ್ಟು ದೂರ ಹೊತ್ತೇನೋ" ಎಂಬ ಗಾದೆಗಳು ಎರಡೂ ಎರಡು ಕತೆಯಾಗಿವೆ.

ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಗುಣಗಳು

ಈ ಉಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ನಮ್ಮ ಜನದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ ಹಲವು ಮತಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಬೆಳೆದ ರೀತಿಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿವರಿಸಿ ಅನಂತರ ಆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಜನದ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಾದೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಈಗ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿಷಾದಿನಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಬಹುದು.

ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದೆಂದರೆ ಅದು ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದೆನ್ನುವುದು. ನೇತಿ ನೇತಿ ಎಂದು ಪರತತ್ತ್ವವನ್ನು ಅರಸುತ್ತ ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವುದು ಜ್ಞಾನದ ಮೇಲಣ ಮೆಟ್ಟಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ನಿಲುವು. ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಕೆಲವು ಗೊತ್ತಾದ ನಂಬಿಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ಜೀವನದ ಅಸ್ತಿವಾರ ಹಾಕಿಕೊಡಬೇಕು.

ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಗುಣ ಇದೆ. ದೇವರು ಇದಾನೆ; ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುತಿದಾನೆ; ಅವನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೊನೆಗೆ ಸತ್ಯಕ್ಕೇ ಜಯ; ಸುಳ್ಳಿಗಲ್ಲ. ನಾವು ಸದಾ ಅವನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿದೇವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನೆದು ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇವೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಜೀವನ ಪಥದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯವಾಗುವ ಹಲವು ತತ್ತ್ವಗಳು ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಾಂಶವಾಗಿ ಸೇರಿವೆ. ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಬೇರೆಬೇರೆಯ ಮಟ್ಟದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಹು ಮತದ ಜನರು ಸೌಹಾರ್ದದಿಂದ ನಡೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ; ಅವರವರ ಮನೋಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರವರು ನಡೆಯ ಬಹುದೆಂಬ ಸಮಾಧಾನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಜನರಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಗೆ ತಂದಿದೆ. ಕೇವಲ ವಿಚಾರ ಪದ್ಧತಿಯ ಬೌದ್ಧಮತದಿಂದ ತಾಮಸ ಪೂಜೆಯೆಂಬ ಶಿಲಾಪೂಜೆ ಗಳವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಇದು ಎಡೆಗೊಟ್ಟು ಎಲ್ಲವರ ಸಮುಚ್ಚಯವಾಗಿದೆ. ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಇದು ಒಳಗಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಎಂದರೆ ಇದು ಸಜೀವವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ. ದೋಷಗಳು ತಲೆದೋರಿದಹಾಗೆಲ್ಲ ಅವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ಏರ್ಪಾಡುಗಳು ತಲೆಯೆತ್ತಿರುವುದು ಇದರ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವುದು. ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಇದು ಒಂದೇ ಏರ್ಪಾಡಿನಲ್ಲಿ ದೇಶಕ್ಕೆಲ್ಲ ಹರಡು ತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಇದರ ಧ್ಯೇಯ ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯ ಮನುಷ್ಯನನ್ನೂ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಸಮಾಜವನ್ನೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು; ಉತ್ತಮ ಜನಾಂಗವನ್ನಲ್ಲ. ಈ ಧ್ಯೇಯ ಉತ್ತಮವಾದದ್ದು ಆದರೂ ಮಿತಪರಿತದ್ದು. ಇದರಲ್ಲಿ ತಿಳಿವಿಗೆ ಬೆಲೆಕಟ್ಟುವ ಧಾರ್ಷ್ಟ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪುರಾಣ ಹೇಳುವವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ; ಕೊಡುವವನು ಬೇಕಾದದ್ದನ್ನು ಕೊಡ ಬಹುದು. ನೀತಿ ಹೇಳುವವನು ಹಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾನೆ; ನಿಮಗೆ ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೆ ಹಿಡಿ ಅಕ್ಕಿ ಹಾಕಬಹುದು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬಿಡಬಹುದು. ಪ್ರತಿ ಯೊಂದು ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ಉತ್ತಮವಾಗಲೆಂದು ಇದು ಪಂಗಡ ಪಂಗಡ ಗಳಿಗೆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಹಂಚಿದೆ. ತಿಳಿದವರು ತಿಳಿಯುವವರಿಗಾಗಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು

ಹರಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಾಡಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಲೆಗಳೂ ಜನ ಜೀವನದ ಪರಿಷ್ಕರಣಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗಿ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇದು ಜನಕ್ಕೆಲ್ಲ ತಿಳಿವು ಸುಲಭವಾಗುವಂತೆ ಕತೆಯಿಂದ ಪುರಾಣದಿಂದ ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ನೀತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದೆ. ಇದು ಸಾಹಿತ್ಯ, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ, ಮತ, ತತ್ತ್ವ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇವು ಪಾಠಕ್ಕಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾದರೂ ಬಾಳಿನ ಏಳಿಗೆಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಎಂಬ ವಿವೇಚನೆಯು ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಗಡೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಇದರ ಕೆಲವು ಕೊರತೆಗಳು

ಇಷ್ಟು ಗುಣಗಳಿವೆಯೆಂದಮೇಲೆ ಕೆಲವು ದೋಷಗಳೂ ಕಾಣುವುದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಆ ದೋಷಗಳು ಈ ಗುಣಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಬಂದುವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಮುಖ್ಯ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಡೆಯುವುದು ಸಾಕು ಎಂದೂ, ವಿಚಾರ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳವೇ ಇಲ್ಲವೊ ಎನ್ನುವಂತಾಗಿದೆ. ದೇವರು ಇದಾನೆಯೇ, ಧರ್ಮವೇ ಜಯಿಸುವುದೆನ್ನುವುದು ನಿಜವೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೇ ತಪ್ಪು ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಊರಿಹೋಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಹೊರಗೆ ದೀಪವಿರುವಾಗ ಕಣ್ಣೇಕೆ ಬೇಕು ಮುಚ್ಚಿಕೊ ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಮಾಯಾ, ಕರ್ಮ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಮುಂತಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಜನರಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಗೆ ತಂದು ಅವುಗಳ ಭಾವಕ್ಕೆ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯದೆ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ ಚಿನ್ನಕ್ಕೆ ಬದಲು ಕಾಗೆಯ ಬಂಗಾರದಂತೆ ಸರಿಯಾದ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ತಪ್ಪು ಭಾವನೆಗಳು ಹಲವು ಜನರಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಗೆ ಬರುವಂತಾಯಿತು. ಹಿಡಿ ಹಿಡಿ ಜನರನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಇದು ಜನರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ನಾಡು ನಮ್ಮ ರಾಜ ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಗಮನ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ; ರಾಜ್ಯದ ಒಳ್ಳೆಯದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಪಂಗಡ ನಷ್ಟವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಜನರಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಜನಾಂಗದ

ಒಂದೊಂದು ಪಂಗಡ ಒಂದೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರದ ಕೆಲಸದವರನ್ನು ಅತಿಸ್ವತಂತ್ರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು, ಇತರರಿಗೆ ಈ ಮಾತು ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಿತು; ಇವರಿಂದ ಹಲವು ಅನರ್ಥಗಳು ಉಂಟಾದವು. ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರದವರ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅನಂತವಾದ ಧರ್ಮತತ್ತ್ವಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಅಂತ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿತು. ಜ್ಞಾನದ ಬಾವಿಯನ್ನು ತೋಡುತ್ತ ನೀರಕಣ್ಣು ಸಿಕ್ಕುವವರೆಗೂ ಆಳಪಡಿಸಿ ಎಷ್ಟು ಸೇದಿದರೂ ನೀರು ಇರುವಂತೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಮೈಸೂರಿನ ಅಗ್ರಹಾರಗಳ ಆಚಾರವಂತರ ಬಾವಿಗಳಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತೋಡಿ ಮೇಲಿಂದ ಎಷ್ಟು ನೀರು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅಷ್ಟು ನೀರು ಅದರಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿತು ; ಮನುಷ್ಯನ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಞಾನದ ಮೂಲವನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸ ಲಿಲ್ಲ. "ದೊಡ್ಡವರು ಹೇಳಿದಂತೆ, ನಮಗೇನು ?" ಎಂಬ ತಾಮಸ ವಿಧೇಯತೆ ಯನ್ನು ಜನರಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಗೆ ತಂದಿತು. ದೇವರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸರಿಪಡಿಸು ತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಅದನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ದೇವರು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿದಾನೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ದೇವರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಹರಡಿ ಎಲ್ಲಿ ಯಾರು ಯಾವ ಅದ್ಭುತ ನಡೆಯಿ ತೆಂದರೂ ಇರಬಹುದು ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾಗುವುದನ್ನು ಪದ್ಧತಿ ಮಾಡಿತು. ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಅದ್ಭುತಗಳೇ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳೇ. ಹಲವು ರೀತಿಯ ಮನೋಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹಲವು ಸಾಧನಗಳು ಇವೆ ಎಂಬ ಪಾಠಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ತಿದ್ದುವುದು, ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಮೇಲಣ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದು, ಎನ್ನುವ ಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಮನುಷ್ಯನು ಬೆಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಹಲವು ಜನ್ಮಗಳಿವೆ ಎಂಬ ತತ್ತ್ವದ ಫಲವಾಗಿ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮೇಲಕ್ಕೇಳಬೇಕು ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಯನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸಿತು. ತಿಳಿದವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಷಯ ಇರಲಿ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಅವರ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವುದು, ಎನ್ನುತ್ತ

ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಾಗ ಹೆಚ್ಚಾದದ್ದು ಬೇರೆ ಇದೆ ಎಂದು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಹೇಳು ವುದನ್ನು ಮರೆತಿತು.

ಹೀಗೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಜನಾಂಗವು ತಾನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸೋತುಹೋಯಿತು ಎಂದು ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಜನಜನಕ್ಕೇ ಉತ್ತಮ ಜ್ಞಾನವು ಹರಡುವ ಮೊದಲು ಈ ಅವಸ್ಥೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಮಧ್ಯೆ ಬರಲೇ ಬೇಕು. ಜನ ಬೆಳೆಯುವ ರೀತಿಯೇ ಇದು. ಅಲ್ಲದೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವುದನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ನಿಂತಹಾಗೆ ಭಾವಿಸು ವುದು ಚರ್ಚೆಯ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರತು ನಿಜವಾಗಿ ಅದು ನಿಂತಿರುವು ದಿಲ್ಲ; ಸದಾ ಬೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ತಪ್ಪುಮಾಡಿದಾಗಲೂ ಅದು ಸರಿಯ ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಇಡುತ್ತಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ದೋಷಗಳು ಬೇಕೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದುವಲ್ಲ; ಒಳ್ಳೆಯದಕ್ಕೆಂದು ಮಾಡಿರುವ ಏರ್ಪಾಡಿ ನಿಂದ ತಾವಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರಿದುವು. ಇವುಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಲು ಈ ಮೊದಲೇ ಯತ್ನಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಈ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಮುಂದೆ ನಾವು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿ ನಮ್ಮ ಜನಾಂಗವು ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಲಿ ಎನ್ನುವುದು ಮಾತ್ರ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡುವುದು ಜನರ ಮುಖಂಡರ ಕರ್ತವ್ಯ.

ಮುಂದಿನ ಮಾತು

ಮುಖ್ಯ ನಾವು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ವಿಷಯ ಇದು. ಮಾನವ ವರ್ಗವೇ ಸತ್ಯದ ಅನ್ವೇಷಣದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದೆ; ಕಂಡಷ್ಟು ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ತನ್ನ ನಾಗರಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಆ ನಾಗರಿಕತೆಯ ತಿರುಳು ಸಂಸ್ಕೃತಿ. ಕಾಲ ಬಂದಹಾಗೆ ಆ ನಾಗರಿಕತೆ ಖಿಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಆ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು; ಬೇರೆ ದೇಹವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು. "ವಾಸಾಂಸಿ ಜೀರ್ಣಾನಿ ಯಥಾ ವಿಹಾಯ ನವಾನಿ ಗೃಹ್ಣಾತಿ ನರೋಽಪರಾಣಿ। ತಥಾ ಶರೀರಾಣಿ ವಿಹಾಯ ಜೀರ್ಣಾನ್ಯನ್ಯಾನಿ ಸಂಯಾತಿ

ನವಾನಿ ದೇಹೀ" ಎಂದು ಒಂದೊಂದು ಜೀವಾತ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಜನಾಂಗದ ಜೀವಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು. ನಾಗರಿಕತೆಯ ಹಿಂದಿನ ಏರ್ಪಾಡುಗಳು ಖಿಲವಾಗಿ ಶುಷ್ಕವಾದಾಗ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುವುದೇ ? ಜೀವವನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ನೋಡುವುದೆ ? ಕಾಷ್ಠವಾದ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜೀವವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದೇ ಸರಿ. ಹೀಗೆ ಮಾಡದೆ ವಾಡಿಕೆಯ ಮಮತೆಯಿಂದ ಈ ದೇಹ ಇರಲಿ ಎಂದು ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಇದರಲ್ಲಿದ್ದ ಜೀವವನ್ನು ಮರೆತರೆ ಭೀಮನ ಶವವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ನಡೆದ ಧರ್ಮರಾಯನಂತೆ ನಾವು ಪ್ರಧಾನ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ತೊರೆದು ಗೌಣ ವಾದದ್ದನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಮೋಹ ಸಹಜ; ಅದನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಉದ್ಧಾರವಾಗಬಹುದು. ದೇಶ ದೇಶದ ಜನರು ಸೇರಿ ಸಾವಿರಾರು ಶತಮಾನ ಕಾಲದಿಂದ ಯತ್ನಮಾಡಿ ಮಾನವ ವರ್ಗದ ಧ್ಯೇಯಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಿದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಜನರು ಸಹಾಯವಮಾಡಿದಾರೆ; ಇದೇ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಾವು ಮುಂದಕ್ಕೂ ಮಾಡಬೇಕು.

ಪ್ರಪಂಚದ ಪ್ರಕೃತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಜನರಲ್ಲಿ ಹರಡಬೇಕಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಯಾವುವೆಂದು ನಮಗೆ ತೋರುವುದು. ದೇವರಿದಾನೆ ಎನ್ನುವುದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ತರಗತಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಪರಿಚಿತ ವಾದ ಭಾವನೆ. ಅವನು ಎಲ್ಲ ಲೋಕದ ದೇವರು ಎನ್ನುವುದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದ ವಿಷಯ. ಆದರೆ ಅದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಕುಟುಂಬ. ಹಲವು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಪರ ವಸ್ತು ಒಂದೇ ; ಶಿವ ದೊಡ್ಡವನೋ ಹರಿ ದೊಡ್ಡವನೋ ಎನ್ನುವುದು ಹಸ್ತಿ ದೊಡ್ಡದೋ ಆನೆ ದೊಡ್ಡದೋ ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಹೇಗೋಹಾಗೆ ಅವಿವೇಕ ; ಭೇದವಿರುವುದು ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತ ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ; ಎಷ್ಟು ಜನ ಇದಾರೋ ಅಷ್ಟು ಭಾವಗಳು ಸಾಧ್ಯ, ಅಷ್ಟು ಮತಗಳು ಸಾಧ್ಯ ; ಆದದ್ದರಿಂದ ಒಬ್ಬೊ ಬ್ಬನೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಮತದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕು ; ಸಾಧ್ಯವಾದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅವನ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನ

ಮಾಡಬೇಕು. ಪರತತ್ತ್ವದ ಮುಖವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದೇ ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆ; ಎಲ್ಲ ನಡತೆಯೂ ಪರತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವಂತೆ ಇರಬೇಕು; ಇದೇ ಧರ್ಮ; ಇದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾದದ್ದೆಲ್ಲ ಅಧರ್ಮ. ಮನುಷ್ಯನ ಪರಮ ಸುಖ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ; ಅದೇ ಸ್ವರ್ಗ; ಧರ್ಮವೆನ್ನುವುದು ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಧರ್ಮವೆ; ಅಧರ್ಮ ನಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅಧರ್ಮವೆ. ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯದೆಹೋದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ನಿಜವಾದ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿ ತನ್ನ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾನೇ ವ್ಯರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲ; ಇಲ್ಲಿ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಶಿಕ್ಷೆ ಅಡಗಿದೆ. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನೂ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರಬೇಕು; ಎಲ್ಲ ಜನವನ್ನೂ ಸಮವಾಗಿ ಕಾಣಬೇಕು; ಇದರಿಂದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನ ಬಾಳು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವುದು. ಇದರಂತೆಯೇ ನಮ್ಮ ಜನಾಂಗದ ಬಾಳು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಬೇಕಾದರೆ ನಾವು ಈ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಹಾಯರಾಗಬೇಕು. ದೇಶವೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಒಂದಾಗಿ ನಡೆದು ಜನಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ದಕ್ಷರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ರಾಜ್ಯವೆನ್ನುವುದು ಜನವೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಮಾಡಿರುವ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆ; ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಈ ಹಿರಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿಯೂ ತೊಡಗಬೇಕು. ಇದು ನಮ್ಮ ಜನರಲ್ಲಿ ಹರಡಬೇಕಾಗಿರುವ ತಿಳಿವು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೆ ಜನಾಂಗ ಮಾಡಿರುವ ಅನ್ವೇಷಣವೆಲ್ಲ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವಂತೆ ನಾವು ಹೊಸದೊಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡು ತನ್ನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; ಭರತವರ್ಷಕ್ಕೆ ಹೆಸರನ್ನು ತರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅದು ಮಾನವ ವರ್ಗದ ಉಚ್ಚಧ್ಯೇಯಗಳ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಇದೆಲ್ಲ ಬರಿಯ ಕನಸಿನ ಮಾತೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಸಾವಿರಾರು ವರುಷದ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯುಳ್ಳ ಸಂಸಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಪೂರ್ವದೇಶದ ಭಾವ ಪಶ್ಚಿಮ

ದೇಶದ ಭಾವಗಳ ಉತ್ತಮ ಭಾಗವನ್ನು ಹೀರಿ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಈಚೆಗೆ ಅನೇಕ ಮಹನೀಯರು ದೇಶದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಾರೆ. ಇಂಥ ಅನೇಕ ರತ್ನಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಜೀವರತ್ನವಾಗಿ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯವರು ಈಗ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೇ ದೇಶವನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಅನೇಕ ಉತ್ತಮ ಭಾವಗಳು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಹರಡಿವೆ. ಹಿರಿಯ ಧ್ಯೇಯದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿರುವ ಅನೇಕರು ಕೆಲಸಮಾಡಿ ಜನತೆಯ ಏಳ್ಗೆಯನ್ನು ಮುಂದಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜನರ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬರೆದು ನುಡಿದು ಚರ್ಚಿಸಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಿಳಿವು ಹರಡುವಂತೆ ಮಾಡುವುದಾದರೆ ಬಹು ಬೇಗದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಜನಾಂಗವು ಹಿಂದಿನಂತೆ ಹಿರಿದಾಗುವುದು. ಧ್ಯೇಯದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಬೇಕು; ಅದರ ಸಾಧನೆಗೆ ದಾರಿ ಯಾವುದೆಂದು ಹುಡುಕುವ ಆತುರ ಬೇಕು. ಇವೆರಡೂ ಬಂದರೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಾಕಾದ ಜನ ಇದೆ, ಬೇಕಾದ ದಾರಿ ಇದೆ, ಎಲ್ಲ ಸಾಧನ ಸಂಪತ್ತಿಯೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಲಸ ಎಷ್ಟು ಬೇಗ ಆರಂಭವಾಗುವುದೆನ್ನುವುದು ಕನ್ನಡದ ಜನರನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಕೆಲಸ ವೇನೋ ಇಂದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾಳೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯ ನಮ್ಮದಾಗಲೆಂದು ಈ ತಲೆಮಾರಿನ ಜನ ಯತ್ನಮಾಡಬೇಕು.

ಕರ್ಣಾಟಕದ
ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್

ಜೀವನ ಕಾರ್ಯಾಲಯ
ಬೆಂಗಳೂರು

ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ ೧೯೫೬

ಎರಡನೆ ಮುದ್ರಣ ೧೯೭೯

ಸುಬೋಧ ಮುದ್ರಣಾಲಯ
ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು-೫೬೦ ೦೧೮

ಮುನ್ನುಡಿ

ಈ ಉಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ಅನೇಕ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಧಾರವಾಡದ ನಮ್ಮ ಮಿತ್ರರ 'ಗರತಿಯ ಹಾಡಿ'ನಿಂದಲೂ 'ಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ' ಪತ್ರಿಕೆಯಿಂದಲೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಅಥವಾ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಗೆಳೆಯರ ಹೆಸರನ್ನೂ ಉಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಶ್ರೀಮತಿ ದೊಡ್ಡ ಸಾಕಮ್ಮನವರೂ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಹೊಸಕೊಪ್ಪದ ಕೃಷ್ಣರಾಯರೂ ಅವರ ಪ್ರಾಂತದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿ ಬಹು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಇವರಿಗೂ ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಮಾಡಿದ ಇತರ ಮಿತ್ರರಿಗೂ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ವಂದನೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಸೋಮಪ್ಪನ ಲಾವಣಿಯನ್ನು ಬರೆದವರು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಬೆಳ್ಳಾವೆ ನರಹರಿಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಎಂದು ಮಿತ್ರರಿಂದ ಈಚೆಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಇದು ಹೌದೇ ಎಂದು ನಾನು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿಲ್ಲ. ಹೌದು ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಂದಿಸಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಉಪನ್ಯಾಸವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಅದು ಈ ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ'ದ ಕರ್ತರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು,
ಧಾತು ಸಂ॥ ಫಾಲ್ಗುಣ ಶುದ್ಧ ಪ್ರಥಮೆ } ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್

ಕರ್ಣಾಟಕದ

ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ

೧

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಲಾವಣಿ ಸಾಂಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಈಗ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಾನು ಒಂದು ಉಪನ್ಯಾಸವನ್ನು ಬರೆದೆನು. ಜನತೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತ ಕುತೂಹಲ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ವಿದ್ಯಾವಂತರಲ್ಲಿ ಆಗ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈಚೆಗೆ ನಮ್ಮ ಜನರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಹಲವು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂಬ ಹೆಸರಿಂದ ಬಹುರೀತಿಯ ಕೃತಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಯೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಮಟ್ಟದ ಒಂದೇ ಬೆಲೆಯ ಕವಿತೆಯಲ್ಲ. ಇವನ್ನು ಬರೆದವರು ಬಹುಜನ; ಅವರ ಭಾಷಾಜ್ಞಾನ ಕಾವ್ಯಸಂಸ್ಕೃತಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿದ್ದಂತೆ ಅವರ ಕವನದ ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ ಹೆಚ್ಚುಕಡಮೆ ಆಯಿತು. ವಿದ್ಯಾವಂತರ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬರೆಯುವವನ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಕಾವ್ಯದ ಯೋಗ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚುಕಡಮೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಜನತೆಯ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷ. ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಕಾವ್ಯ ಬಹು ಕಡಮೆಯ ರೀತಿಯದಾದಾಗ ಬರಿಯ ವೇಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಹು ನಿಕೃಷ್ಟವಾದ ಜನತೆಯ ಕಾವ್ಯಕ್ಕಾದರೂ ಇಂಥ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಕೈಬಿಡುವ ಸಹಜತೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಬೆಲೆಯದಾದರೂ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲದ್ದಾದರೂ ಜನತೆಯ ಕವಿತೆ ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಗಮನಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾದದ್ದು. ಅದು ಜನತೆಯ ಸಹಜವಾದ ನುಡಿ. ಜನದ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಬಯಸುವವರೆಲ್ಲ ಈ ಕವಿತೆಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟು ನೋಡಬೇಕು, ಮನಸ್ಸು ಕೊಟ್ಟು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲಾದರೂ ತಿಳಿಯಲಾಗದ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳು ನಮಗೆ ಈ ಕವಿತೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ. ಇದನ್ನು ಕುರಿತ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಜನತೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿಷಯದ ಒಂದು ಉಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಅದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಈಚೆಗೆ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ

ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೆರಡು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

೨

ಜನತೆಯ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ನೋಡುವಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಮೊದಲು ಕಾಣುವ ಲಕ್ಷಣ ಅದರ ವೈವಿಧ್ಯ. ಚೆನ್ನಪಟ್ಟಣದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ವಾಸುದೇವಯ್ಯನವರ ಬಾಲಬೋಧೆಯ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ "ಯಾಕಳುವೆ ಎಲೆ ರಂಗ" ಎಂಬ ಹಾಡಿನಿಂದ ಹೊರಟು, ಫ್ಲೀಟರು ಇಂಡಿಯನ್ ಆಂಟಿಕ್ವೆರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ, ಗೋವಿನ ಕಥೆ, ಶನಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆ, ನಳಚರಿತ್ರೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಡು, ಧಾರವಾಡದ ಗೆಳೆಯರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಗರತಿಯ ಹಾಡು ಜೀವನಸಾಂಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಸೇರುವ ವೇಳೆಗೆ ನಮಗೆ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಕವಿತೆ ಕಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಜೋಗುಳದ ಪದ, ಪ್ರಣಯದ ಗೀತ, ಪುರಾಣದ ಕತೆ, ಇತಿಹಾಸ, ನೀತಿಯ ಕತೆ, ವಿಕಟಗೀತ, ವಿಡಂಬನ ಕಾವ್ಯ, ಕೋಲಾಟದ ಪದ, ಹಚ್ಚೆಹಸೆ ಆರತಿಯ ಪದಗಳು, ಸ್ಥಳಗಳ ಕಥೆಗಳು, ಬೀಸುವ ಪದಗಳು: ಜೀವನದ ಎಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ವಸ್ತುವಿನ ವೈವಿಧ್ಯವು ಇದರ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ತ್ರಿಪದಿ, ಚೌಪದಿ, ಅಷ್ಟಪದಿ, ಗೀತ, ಹಾಡು. ನಳಚರಿತ್ರೆಯಂತಹ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲೇ ದೊರೆಯದ ಸೊಬಗಿನ ಸೋನೆ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಛಂದೋರೂಪ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ನಮ್ಮ ಜನತೆ ಸುಖದಿಂದ ಕೇಳುವ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಷಾ ವೈವಿಧ್ಯವೂ ಇದೆ. ತೆಲುಗು ಕನ್ನಡ ಬೆರೆಯುವ ಕಡೆ ತೆಲುಗಿನ ಪದಗಳು, ತಮಿಳು ಕೊಂಕಣಿ ತುಳು ಬೆರೆತಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಭಾಷೆಯ ಪದಗಳು, ಮೈಸೂರ ಕಡೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಕನ್ನಡ, ಧಾರವಾಡದ ಕಡೆ ಅಲ್ಲಿಯದು; ಜನದ ಕಾವ್ಯಲಾಲಸೆಯನ್ನು ತುಂಬುವ ಈ ಕವಿತೆ ಜನದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಇದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಜನತೆಯ ಸ್ಥಿತಿ ಗತಿ ಆಸ್ಥೆ ಅವಸ್ಥೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅನುಸರಿಸಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ರೂಪು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಕಲಿತವರ ಕವಿತೆಯದರಂತೆ ಈ ಕವಿತೆಯದೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ. ಇದರದೇ ಒಂದು ವಿಸ್ತಾರ ಉಂಟು, ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ನೀತಿ ರೀತಿ ಉಂಟು.

೩

ಜನತೆಯ ಕಾವ್ಯದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಅಭ್ಯಾಸ ಇರಬೇಕು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇದು ಹಾಡುವ ಕೇಳುವ ಕೃತಿ: ಬಲ್ಲವರು ಹಾಡಿ ಸಹೃದಯರು ಕೇಳಿ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಕವಿತೆ. ವಿದ್ಯಾವಂತ ರೆನ್ನುವ ನಾವು ಈ ಕವಿತೆಗೆ ಬಹು ವೇಳೆ ಬಲ್ಲವರೂ ಅಲ್ಲ, ಸಹೃದಯರೂ ಅಲ್ಲ. ಮೊದಲಲ್ಲೇ ನಮಗೆ ಒಂದು ಕಷ್ಟ, ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಹಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಮೌನವಾಗಿ ಓದುವುದರಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ. ಧಾರವಾಡದ ಪ್ರಾಂತದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಪದಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಬೇಂದ್ರೆ ಯವರು ಮೈಸೂರು ಸೀಮೆಯ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿ ಹೇಳಿದಾಗ ಅದನ್ನು ಮೆಚ್ಚದ ಜನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದೇ ಜನ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ತಾವೇ ಓದಿದರೆ, ಆ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಸೊಗಸನ್ನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. "ಹಾಲ್ಬೇಡಿ ಹರಿದತ್ತ, ನೀರ್ಬೇಡಿ ನಿಂತತ್ತ, ಮೊಸರ್ಬೇಡಿ ಕೆಸರು ತುಳಿದತ್ತ" ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಗಳನ್ನು ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ನೋಡಿ ಇದರ ಅರ್ಥವೇನೆಂದು ನಾವು ವೃಥಾ ಚಿಂತಿಸುತ್ತೇವೆ ಹಾಲ್ಬೇಡಿ ಹರಿದತ್ತ ಏನಾಯಿತು? ನೀರ್ಬೇಡಿ ನಿಂತಕಡೆ ಏನಾಯಿತು? ಮೊಸರು ಬೇಡಿ ಕೆಸರು ತುಳಿದಲ್ಲಿ ಏನಾಯಿತು? ಎಂದು ನಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ 'ಹರಿದತ್ತ, ತುಳಿದತ್ತ, ನಿಂತತ್ತ' ಎನ್ನುವುದನ್ನು, ಅತ್ತ ಇತ್ತ ಎತ್ತ ಎಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಸರಣಿಯಿಂದ ಓದುವುದು. ಮೊದಲು ಒಂದು ಸಲ ಓದುವಾಗ ಈ ರೀತಿ ಅದನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮನಸ್ಸು ತಪ್ಪು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿದು ಹೋಗಿ ಅರ್ಥ ನಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕದೆಯೇ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ತ ಎನ್ನುವುದು ಅಗಲವಾದ ಆಕಾರದ ಸ್ಥಳವಾಚಕ ಪದವಲ್ಲ. ಅಳು ಧಾತುವಿನ ಭೂತವಾಚಕ ಶಬ್ದ; ಕಡಮೆ ಅಗಲದ ಆಕಾರದ ಕ್ರಿಯಾಪದ. ಕೃಷ್ಣಣ್ಣಯ್ಯನು ಹಾಲು ಬೇಡಿ ಹರಿದು ಅತ್ತನು, ನೀರು ಬೇಡಿ ನಿಂತು ಅತ್ತನು, ಮೊಸರು ಬೇಡಿ ಕೆಸರು ತುಳಿದು ಅತ್ತನು. ಇಷ್ಟಾದ ಮೇಲೆ ಈ ಕೆಸರು ತುಳಿದು ಅಳುವುದು ಏನು, ಮಗು ಏನಾದರೂ ಕೆಸರಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ತುಳಿದನೋ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ತಲೆದೋರುತ್ತದೆ. ಮಗು ಹಠದ ಸ್ವಭಾವ

ದವನು. ತುಂಬ ಕೋಪ ಬಂದಾಗ ತೊಪ ತೊಪ ತೊಪನೆ ಕುಣಿಯುತ್ತ ಗಲಭೆ ಮಾಡಿ ಅಳುವುದು ಅವನ ವಾಡಿಕೆ. ಕಟ್ಟಡದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೆಸರು ತುಳಿಯುವವನು ಅದರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ತೊಪ ತೊಪ ತೊಪನೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಗು ಕೆಸರು ತುಳಿಯುವವನಂತೆ ಕುಣಿದನು. ಇದೂ ಆದ ಮೇಲೆ ಪದ್ಯದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಹೋಗುವುದೂ ಉಂಟು. ತರುಣನಾದ ಪತಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹೊಡೆದನು ; ಅವಳು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಅಳುತ್ತ ಇದ್ದರೆ ತಾನೂ ಹೋಗಿ ಅವಳನ್ನು ಸಂತೈಸಿದನು ; ಸೆರಗನ್ನು ಹಿಡಿದು "ನಿನಗೆ ನಾನು ಹೆಚ್ಚೊ, ನಿನ್ನ ತೌರು ಹೆಚ್ಚೊ" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತ ಒಂದು ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಗಂಡನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಯಾವುದೋ ಕಾರಣದಿಂದ ಹೊಡೆದನು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ ಹೊಡೆದದರ ಕಾರಣ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಅಷ್ಟೇ. ತೌರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಹೆಂಡತಿ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ತನಗೆ ಇವಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ, ಇವಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದು ಇಷ್ಟವಾಗಿದೆಯಲ್ಲ, ಎಂದು ಇವನಿಗೆ ಕೋಪ. ಆದವರಿಂದಲೇ ಅವನು ಅವಳನ್ನು ಹೊಡೆದನು. ಪದ್ಯವನ್ನು ಓದಿದವರು ಇದನ್ನು ಕಾಣದೆ ಇದ್ದರೂ ಪದ್ಯದ ಸೊಗಸಿನ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದರ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ನಡೆದ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆದ ಮೇಲೂ ತಿಳಿಯದೆ ನಿಲ್ಲುವ ಭಾಗ ಸ್ವಲ್ಪವಿದೆ. ಹೆಂಗಸೊಬ್ಬಳು ಕೆರೆಯ ಏರಿಯ ಮೇಲೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ರಸಿಕನೊಬ್ಬನು ಅವಳಿಗೆ "ಪಡಿಜೋಳ ಅಳೆಯೋಣ ಬಾ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆಂದರೆ ಏನೆಂದು ನನಗೆ ಈಗಲೂ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೆ ಏನಿರಬಹುದು ಎಂದು ಅವಳ ಉತ್ತರ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅವಳು "ಹೋಗು, ಇದು ಯಾತರ ಮಾತು, ನಿನಗಿಂತ ಚೆಲುವ ಮನೆಯ ರಾಯ" ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳು ವುದಕ್ಕೂ ನಾವು ಯಾಸ್ಕಸಾಯಣರ ಊಹೆ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ತರ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

೪

'ಗುಡ್ಡವಿಾದ ದಾನಿಲ್ಲು' ಮತ್ತು 'ಕಟ್ಟವಿಾದ ಕದಿರಿಗಾಡು' ಎಂಬ ತೆಲುಗು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹಿಂದಣ ಉಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಇವೇ ರೀತಿಯ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಮಿತ್ರರೊಬ್ಬರು ಆಮೇಲೆ ನನಗೆ ಹೇಳಿದರು :

ಬಳ್ಳಾರಿ ಸೀಮೆವಾಡಾ ಬಾರೀ ರುಮಾಲುವಾಡಾ
ಬಾರೀ ರುಮಾಲು ಪೈನ ತಗಲಿಂದಿ ನಾ ಮನಸು
ರಾ ರಾ ಮುದ್ದುಲಗುಮ್ಮಾ

ನಲ್ಲಚೀರ ಕಟ್ಟುಕೋನೀ ತೆಲ್ಲರವಿಕ ತೊಡುಕ್ಕೋನೀ
ಪಿಲ್ಲಕಾಯಿ ರಂಗನ್ನಿ ಪಿಲುಚುಕೋನಿ ವಸ್ತುಂದಿ
ರಾ ರಾ ಮುದ್ದುಲಗುಮ್ಮಾ

ಕಟ್ಟಮಿಾದ ಕದಿರಿಗಾಡೂ ಕಟ್ಟಕಿಂದ ಕದಿರಿ ಉಂದೀ
ಕಟ್ಟಕಿಂದ ಕತ್ತಾಳ್ಳೋ ಮೇಮ್ಮರಚಿ ಪೋದಾಮು
ರಾ ರಾ ಮುದ್ದುಲಗುಮ್ಮಾ

ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ನೋಡಿದರೆ ಈ ಪದ್ಯಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಅನೀತಿಯ ಕೃತಿಗಳೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇವನ್ನು ಹೇಳಿ ನಗುವ ಜನದ ಬಾಳು ಏನು ಎಂದು ಊಹಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಇವನ್ನು ಅಷ್ಟು ದುಷ್ಟಪದ್ಯಗಳೆಂದು ನಾವು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಬಳ್ಳಾರಿಯ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯ ಕಂಟ್ರಾಕ್ಟು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ನಾಲ್ಕು ಗಂಡಾಳು ಆರು ಹೆಣ್ಣಾಳು ಕಟ್ಟಡದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಗಂಡಾಳು ಒಬ್ಬನು ಬಳ್ಳಾರಿ ಸೀಮವಾಡಾ ಎಂದು ಗೀತವನ್ನು ಎತ್ತುತ್ತಾನೆ. ಆರು ಹೆಣ್ಣಾಳಿನ ಪೈಕಿ ಯಾವ ಒಬ್ಬಳು ಕಂಟ್ರಾಕ್ಟರ ಭಾರೀ ರುಮಾಲಿನ ಕಡೆ ನಾಲ್ಕು ಸಲ ನೋಡಿರುತ್ತಾಳೋ ಅಥವಾ ನೋಡಿರುವಳೆಂದು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪನೆಯೋ ಅವಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಪರಿಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಉದ್ದೇಶ. ಕಂಟ್ರಾಕ್ಟರ ಕಡೆ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಹೆಣ್ಣಾಳಿಗೂ, ನೋಡಿ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಪರಿಣತ ವಯಸ್ಸಿನ ಹೆಣ್ಣಾಳಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಇದರಿಂದ ತಮಾಷೆ, ಸಂತೋಷ. ಚೆಲುವೆ ನಾಚಿಕೊಂಡೋ ತಲೆ ಕೊಡವಿಯೋ 'ನೀವಿನ್ನೇನು ಮಾಡೀರಿ' ಎಂದು

ಹೇಳುವಳು. ತನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವರಲ್ಲ ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷ. ನಾಲ್ಕು ಜನದ ಕೌತುಕಕ್ಕೆ ವಿಷಯವಾಗುವುದೇ ಯಶಸ್ಸು, ಕೀರ್ತಿ. ಆದರೂ ಅವಳು ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನು ನಟಿಸಬೇಕು, ನಟಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಗಂಡಾಳೆಲ್ಲ ಗೊಳ್ಳೆಂದು ನಗುತ್ತಾರೆ. ಮಧ್ಯೆ ಇಟ್ಟಿಗೆ ತರುವವರು ತರುತ್ತ, ಕೆಸರನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕೊಡುವವರು ಕೊಡುತ್ತ, ಕಟ್ಟಡದ ಕೆಲಸ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಣಯದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಮಷವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಯಾಗುವುದು ಮಣ್ಣನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಇವರ ಕೈ ಮಾತ್ರ. ಈ ಹಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಇವರ ಮನಸ್ಸು ಶುಚಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲಿನ ಹೆಂಗಸರೂ ಕದಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿಯೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯರೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದದ್ದು ಹಿಂದೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಿದೆ. ಕದಿರಿಗನು ಒಂಟಿಯಾದನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುವವರು ಯಾರಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಅವರು ಈ ಮೂರನೆಯ ಪದ್ಯದಿಂದ ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಆ ಓಡಿಹೋದ ಹೆಂಗಸೋ ಬೇರೊಬ್ಬಳೋ ಕದಿರಿ ಇಲ್ಲಿ ಕದಿರಿಗನನ್ನೇ ಬಾ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾಳೆ.

೫

ಇವು ತೆಲುಗಿನ ಪದ್ಯಗಳು ; ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಒಂದು ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ದೊರೆಯತಕ್ಕವು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ದೊರೆಯುವ ಕನ್ನಡದ ಕೃತಿ ನಮಗೆಲ್ಲ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ಪರಿಚಿತವಾದದ್ದು : ಶ್ರೀಮಾನ್ ವಾಸುದೇವಯ್ಯನವರ ಬಾಲಬೋಧೆಯ ಜೋಗುಳದ ಪದ್ಯ :

ಯಾಕಳುವೆ ಎಲೆ ರಂಗ ಬೇಕಾದ್ದು ನಿನಗಿದೆ
ನಾಕೆಮ್ಮೆ ಕರೆದ ನೊರೆಹಾಲು ಸಕ್ಕರೆ
ನೀ ಕೇಳಿದಾಗ ಕೊಡುವೆನು

ಅಂಗಿಯಾ ತೊಟ್ಟರೆ ರಂಗನಾ ಸರಿಯೆಂಬೆ
ಚುಂಗುಬಿಟ್ಟರೆ ನವಿಲೆಂಬೆ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ
ಶೃಂಗಾರವಾಗೆ ದೊರೆಯೆಂಬೆ

ಅತ್ತು ಕಾಡುವನಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ಬೇಡುವನಲ್ಲ
ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳೆಂಬ ಹಠವಿಲ್ಲ ನಿನ್ನಂಥ
ಹತ್ತು ಮಕ್ಕಳು ಇರಬಹುದು

ಹಾಲ್ಬೇಡಿ ಹರಿದತ್ತ ನೀರ್ಬೇಡಿ ನಿಂತತ್ತ
ಮೊಸರ್ಬೇಡಿ ಕೆಸರು ತುಳಿದತ್ತ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ
ಹಸುರಂಗಿ ಬೇಡಿ ಹಸಿದನು

ಈ ಪದ್ಯಗಳ ಸೊಗಸನ್ನು ಕಾಣದವರು ಯಾರು? ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೊಗಳುವ ಸಮೃದ್ಧಿಗೂ ಹಾಡುವ ಮನೆಯ ಬಡತನಕ್ಕೂ ಬಹುವೇಳೆ ತುಂಬ ಅಂತರವಿರುತ್ತದೆ. ಸೊರೆಹಾಲು ಸಕ್ಕರೆಯೂ ಅಂಗಿ ಚುಂಗೂ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲಿಗೂ ಬೇಕಾದುವೇ. ಇಲ್ಲದ ಕಡೆ ಅದನ್ನು ತಾಯಿ ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು. ಅವು ಯಾವುದಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮಗು ದೊರೆಯಂತೆ ನವಿಲಂತೆ ದೇವರಂತೆ ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಕಾಣುವುದು ನಿತ್ಯಸತ್ಯ. ನಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಅದು ಬಹು ಒಳ್ಳೆಯ ಮಗುವೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ; ಇಂಥ ಮಕ್ಕಳು ಹತ್ತನ್ನು ಸಾಕಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ತಾಯಿಗೆ ಅದರ ಅಳುವೂ ಚೆನ್ನವೇ, ಹಠವೂ ಒಪ್ಪಿಗೆಯೇ. ಇದು ಬೇಕು ಅದು ಬೇಕು ಎಂದು ಮಗು ಹಗರಣಮಾಡಿದಾಗ ಅವಳಿಗೆ ಕಾಣುವುದು ತನ್ನ ಕಷ್ಟವಲ್ಲ; ಅದು ಆಯಾಸ ಪಟ್ಟು ಹಸಿಯುತ್ತದಲ್ಲಾ ಎನ್ನುವುದು. ತಾಯಿತನದ ಮುಖ್ಯ ತತ್ತ್ವ ಈ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದು ಮಾತೃಸಂಹಿತೆ, ಧಾತ್ರೀ ಉಪನಿಷತ್.

ಧಾರವಾಡದ ಮಿತ್ರರು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಗರತಿಯ ಹಾಡಿನ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಜೋಗುಳದ ಪದ್ಯಗಳು ಅನೇಕ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಮಗುವಿಗೆ ಜೋಗುಳವೆಂದರೆ ಆಸೆ:

ಜೋಗುಳಾ ಹಾಡಿದರೆ ಅಗಳೇ ಕೇಳ್ಯಾನ
ಹಾಲ ಹಂಬಲವ ಮರತಾನ ಕಂದಯಗೆ
ಜೋಗುಳಾದಾಗ ಅತಿ ಮುದ್ದ

ಮಗುವಿನ ಹಠವನ್ನು ತಾಯಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾಳೆ:

ಯಾತಕಳುತಾನೆಂದು ಎಲ್ಲಾರು ಕೇಳ್ಯಾರ
ಕಾಯಿಸ ಹಾಲ ಕೆನೆ ಬೇಡಿ ಕಂದಯ್ಯ
ಕಾಡಿ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಇಳಿಯಾನ

ಅಳುವ ಮಗು ಹೇಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ? ಈ ತಾಯಿ ಒಂದು ಚಿತ್ರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ:

ಅಳುವ ಕಂದನ ತುಟಿಯು ಹವಳದಾ ಕುಡಿ ಹಂಗೆ
ಕುಡಿಹುಬ್ಬು ಬೇವಿನೆಸಳ್ಹಂಗೆ ಕಣ್ನೋಟ
ಶಿವನ ಕೈ ಅಲಗು ಹೊಳೆದ್ಹಂಗೆ

ಮಗುವಿನ ಆಕಾರ ಹೀಗೆ:

ಕಾಡಿಗ್ಹಚ್ಚಿದ ಕಣ್ಣು ತೀಡಿಮಾಡಿದ ಹುಬ್ಬು
ಮಾವೀನ ಹೋಳ ನಿನ ಕಣ್ಣು

ಅಜ್ಜಿಯೋ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನೋ ಬಂದು ಮಗುವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾರೆ:

ತೊಟ್ಟಿಲಲದಾಗೊಂದು ತೊಳೆದ ಮುತ್ತನು ಕಂಡೆ
ಹೊಟ್ಟೆ ಮೇಲಾಗಿ ಮಲಗ್ಯಾನ ಕಂದಯಗೆ
ಮುತ್ತೀನ ದೃಷ್ಟಿ ತಗದೇನ

ಮಗುವಿನೊಂದಿಗೆ ತಾಯ ಸಖಿ ಆಟವಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಅವನು ಎತ್ತಲೋ ಹೋಗುವಾಗ ಕರೆದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ ಅವನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಬರಲು ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾರು ಕರೆದರು ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ:

ಹೌವಲ್ಲೆ ಎಂದರೆ ಹೋಗೋನು ತಿರಿಗ್ಯಾನ
ಎಲ ನಿನ್ನ ಯಾರು ಕರೆದವರು ನಾವು ನಮ್ಮ
ಗಿಣಿರಾಮನನ್ನ ಕರದೇವು

ಮಗುವಿನ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಏನೇನು ಉಪಚಾರ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ತಾಯಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾಳೆ:

ಅಡಿ ಬಾ ನನ ಕಂದ ಅಂಗಾಲ ತೊಳದೇನು
ತೆಂಗಿನಕಾಯ ತಿಳಿನೀರು ತಕ್ಕೊಂಡು
ಬಂಗಾರ ಮೋರೆ ತೊಳದೇನು

ಮಗು ಅಳುವಾಗ ಮನೆಯ ದೊಡ್ಡವರು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೆಡಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ಅವನನ್ನು ದೂರಲು ಅವನ ತಾಯಿ:

ಅತ್ತರೆ ಅಳಲವ್ವ ಈ ಕೂಸು ನನಗಿರಲಿ
ಕೆಟ್ಟರೆ ಕೆಡಲಿ ಮನೆ ಕೆಲಸ ಕಂದನಂಥ
ಮಕ್ಕಳಿರಲವ್ವ ಮನೆತುಂಬ

ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಯಾರು ಬೇಸತ್ತರೂ ಪ್ರಪಂಚ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ತಾಯಿ ಬೇಸತ್ತರೆ ಗತಿಯೇನು?

೬

ಜೋಗುಳದ ಈ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ತಾಯ ಅಕ್ಕರೆ ಮಿತಿಮೀರಿಯಿಲ್ಲದ್ದು. ಅದರ ಬಹು ವಿವರ ಕೇವಲ ಸಾಹಿತ್ಯವಾದ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣದ್ದು ; ನಿಜವಾಗಿ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ತಾಯಿ ಮಗುವಿನ ಮುಖವನ್ನು ತೊಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ತೆಂಗಿನಕಾಯ ತಿಳಿನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಎಳನೀರಲ್ಲಿ ಮುಖ ತೊಳೆದ ಮೇಲೆ ನೀರಿನಿಂದ ತೊಳೆಯದೆ ಬಿಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಎಳನೀರು ಏಕೆಂದರೆ ತೊಳೆಯುವ ಆ ಮುಖ ಬಹು ಬೆಲೆಯದಾವದ್ದರಿಂದ. ಪೇಶ್ವೆಗಳು ಪುಣ್ಯವಂತಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಲಿನಿಂದ ಕೈ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಉಳಿದವರಿಗೆ ಹಾಲು ಬೆಲೆಯ ವಸ್ತು. ತಮಗೆ ಅದು ಕೈ ತೊಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ವಿಪುಲವಾಗಿ ಉಂಟು ಎಂದು ತೋರಿಸುವುದು ಅವರ ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಅದು ಐಶ್ವರ್ಯದ ಉತ್ಕರ್ಷ. ಮಗುವಿನ ಮುಖಕ್ಕೆ ಎಳನೀರು ತರುವುದು ತಾಯ ಮಮತೆಯ ಉತ್ಕರ್ಷ.

ಹಸುಮಗು ಚಿನ್ನವೆ ಮಿಸುನಿ ಹೊಂಬಣ್ಣವೆ
ಬಸುರಿಯುರ ಹಣೆಯ ತಿಲುಕವೆ ನನ್ನಯ್ಯ
ಹೊಸ ಮುತ್ತು ಹೊನ್ನ ಕಲಶವೆ

ಎಂದು ತಾಯಿ ಮಗನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾಳೆ.

ಹಾವಿನ ಹೆಡೆ ಚೆಂದ ಮಾವಿನ ಮಿಡಿ ಚೆಂದ
ಹಾರಾಡಿ ಬರುವ ಗಿಣಿ ಚೆಂದ ಕಂದಯ್ಯ
ನೀ ಚೆಂದ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆಲ್ಲ

ಮಗುವಿನಿಂದ ಹೆಂಗಸಿನ ಹಾರೈಕೆಯೆಲ್ಲ ತುಂಬುತ್ತದೆ:

ತೋಳುದ್ದ ತಲೆದಿಂಬು ಮಾರುದ್ದ ಹಾಸಿಗೆ
ಮಾಣಿಕ್ಯದಂಥ ಮಗ ಮುಂದೆ ಮಲಗಿರಲು
ಮಾರಾಯ್ರು ಗೊಡವಿ ನನಗೇನ

ಮಗನು ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ತರತಕ್ಕವನು :

ಮಕ್ಕಳ ತಾಯವ್ವ ಕೆಟ್ಟೆನೆನ್ನಲು ಬೇಡ
ಪಕ್ಷಿ ಜಾತ್ಯಾಗೆ ಗರುಡನು ತನ್ನವ್ವನ
ಹುಟ್ಟಿದ ಸೆರೆಯ ಬಿಡಿಸ್ಯಾನು

ಸರಕಾರ ಎನ್ನೋದು ದರಕಾರ ನನಗಿಲ್ಲ
ಸರಕಾರದಾಗ ಸರಿಪಾಲು ತರುವಂಥ
ಸರದಾರ ಮಗನು ಮನೆಯಾಗ

ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ತಾಯಿ ಎಲ್ಲ ಕಷ್ಟವನ್ನೂ ಮರೆಯುವಳು :

ಜನಕರಾಯನ ಮಗಳು ವನಕೆ ತೊಟ್ಟಿಲ ಕಟ್ಟಿ
ಕುಶಲವರನಿಟ್ಟು ತೂಗ್ಯಾಳು ಸೀತಾದೇವಿ
ನಗುತ ವನವಾಸ ಕಳೆದಾಳು

ಎಂಥ ಬಡತನವಾದರೂ ತಾಯಿಗೆ ಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ಬೇಸರವಿಲ್ಲ :

ಬಡತನ ನನಗಿರಲಿ ಬಹಳ ಮಕ್ಕಳಿರಲಿ
ಮೇಲೆ ಗುರುವಿನ ದಯೆಯಿರಲಿ ನನ ಗುರುವೆ
ಬಡತನದ ಚಿಂತೆ ನಿನಗಿರಲಿ

೭

ಈ ಉತ್ಸಾಹವೆಲ್ಲ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ತುಂಬ ಪ್ರೇಮವೇ ಇವೆ. ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಈ ಕೃತಿ :

ಹೆಣ್ಣು ಹುಟ್ಟಿದ ಮನಿ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣುತ್ತಿದ್ದಾಂಗ
ಗಂಡಸಾ ಮಗ ಗಜಭೀಮ ಹುಟ್ಟಿದರೆ
ಚಿಲಕಿ ಚಿತ್ತರ ನಗತಾವ

ಎಂದು ಹೆಣ್ಣುಮಗುವನ್ನು ನಿಕೃಷ್ಟವೆಂಬಂತೆ ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇದರ ಭಾವ :

ಹೆಣ್ಣು ಹುಟ್ಟಿದೆ ಅಂತ ಹೇಳಿಕಳುವಲು ಬೇಡ
ಹೆಣ್ಣಂದರವರು ಹೆದರ್‍ಯಾರ ಕಂದವ್ವ
ಹೆಣ್ಣಲ್ಲ ನಮಗೆ ರವೆ ಚಿನ್ನ

ಎನ್ನುವ ಮಾತಿನದು. ಹೆಣ್ಣುಮಗುವೆಂದರೆ ತಂದೆ ಮಾವನಿಗೆ ಸಂತೋಷ ಕಡಮೆ. ಆದರೆ ತಾಯಿಗೆ ಅದು ರವೆ ಚಿನ್ನ. ಹೆಣ್ಣೆಂದರೆ ತಂದೆ ತಾತ ನಾದರೂ ಚಿಂತಿಸುವುದು ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡಿಗಿಂತ ಕಡಮೆ ಎನ್ನುವ ಕಾರಣ

ದಿಂದ ಅಲ್ಲ; ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವಿನ ಬಾಳ ದಾರಿ ಗಂಡಿನ ದಾರಿಗಿಂತ ತೊಡಕಾದ್ದರಿಂದ, ತಿದ್ದುವುದಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಹೋಗುವುದರಿಂದ, ಅದರ ಪರಿಣಾಮ ಶಂಕಾವಹವಾಗಿರುವುದರಿಂದ. ಮಗಳನ್ನು ಗಂಡನು ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಣದೆ ಇರಬಹುದು, ಅತ್ತೆ ಅಸೂಯೆಯಿಂದ ನೋಡಬಹುದು, ಮೈದುನ ಎರಡು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಅವಳು ಕಪ್ಪಗಿದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ಅಲಕ್ಷ್ಯ, ಕೆಂಪಗಿದ್ದರೆ ಸಂಶಯ. ಅವಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಆಗದೆ ಹೋದರೆ ಬಂಜೆತನದ ಬಂಧನ. ತೌರಿಗೆ ಹೋಗೋಣವೆಂದರೆ ತಾಯಿ ಇದ್ದಾಗ ಆಗಬಹುದು; ಅತ್ತಿಗೆಯ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಕಾಯಬೇಕಾದರೆ ಅದು ತೌರಲ್ಲ. ಅಪವಾದವೇನಾದರೂ ಬಂತೋ ನಂಟೆಲ್ಲ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಬೇಕು.

ಹೆಣ್ಣು ಹಡೆದವ್ವನ ಹೆಮ್ಮೆಯೇನು ದೊಡ್ಡದು
ಹಣ್ಣು ಬಂದಾವ ತಿನಬಾರ ಹಡದವ್ವ
ಹೆಣ್ಣೀನ ಹರಲಿ ಹೊರಬಾರ

ಈ ಕವಿತೆ ಹೇಳುವಂತೆ:

ಸೀತಾದೇವಿಯಷ್ಟು ಸಿರಿಯಸುಂಡವರಿಲ್ಲ
ದ್ರೌಪದಿಯಷ್ಟು ಹರಲಿಯ ಹೊತ್ತವರು
ಈ ಲೋಕದಾಗ ಯಾರಿಲ್ಲ

ಎಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವಂತರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಎಂಥ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕರೂ ಹೆಣ್ಣುಮಗುವಿನ ಬಾಳು ಕಷ್ಟವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲ. ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಗುಡಿಸಿಲನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಮಡದಿಯಾಗಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆತ್ತು ಲೋಕವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಇನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆ? ಜೀವನಪಥ ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟವಾದದ್ದರಿಂದಲೇ ಜನ ಅದನ್ನು ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಮಗು ತಮಗೆ ಬೇಡವೆನ್ನುವರು. ಆದರೆ ಹುಟ್ಟುವ ಮೊದಲು ಮಗು ಗಂಡಾಗಲಿ ಎಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೂ ಹೆಣ್ಣು ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಅದು ಕಡಮೆಯೆಂಬ ಭಾವನೆ ಜನಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲ. ಆ ಜೀವನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕನಿಕರ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಗನನ್ನು ಕುರಿತ ಮುಖ್ಯವಾದ ಭಾವ ಹೆಮ್ಮೆ, ಮೆಚ್ಚಿಗೆ; ಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಮುಖ್ಯವಾದ ಭಾವ ಮರುಕ, ಕನಿಕರ.

೮

ಈ ಭಾವನೆಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಹೆಣ್ಣುಜೀವದ ನಿಲುವು ಗರತಿಯ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಜಾತಿಯ ತ್ರಿಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಆ ಸಂಗ್ರಹದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವರ್ಣನೆಯಿಂದ ತಿಳಿಸಿ ಕೊಡುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ತಿಳಿಯಬೇಕೆನ್ನುವವರು ಆ ಪದಗಳನ್ನೇ ಓದ ಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಕೆಲವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ತೋರಿಸಬಹುದು. ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ತಾನು ಬೇರೆಯವರ ಪದಾರ್ಥವೆಂದು ಮೊದಲಿಂದಲೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ :

ತಾವರೆಯ ಗಿಡ ಹುಟ್ಟಿ ದೇವರಿಗೆ ನೆರಳಾಯ್ತು
ನಾ ಹುಟ್ಟಿ ಮನೆಗೆ ಎರವಾದೆ ಅಣ್ಣಯ್ಯ
ನೀ ಹುಟ್ಟಿ ಮನೆಗೆ ಹೆಸರಾದೆ

ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮಗಳು ತಂದೆತಾಯನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಾಳೆ :

ತಂದೆಯ ನೆನೆದರೆ ತಂಗಳು ಬಿಸಿಯಾಯ್ತು
ಗಂಗಾದೇವಿ ನನ್ನ ಹಡೆದವ್ವನ ನೆನೆದರೆ
ಮಾಸೀದ ತಲೆಯು ಮಡಿಯಾಯ್ತು

ಹಡೆದವ್ವ ಈ ಮಗಳಿಗೆ ಕಾಶಿಯಂತೆ :

ಕಾಶೀಗೆ ಹೋಗಲಕ ಐಸೊಂದು ದಿನ ಬೇಕ
ತಾಸ್ಹೊತ್ತಿನ ಹಾದಿ ತವರೂರು ಮನೆಯಾಗೆ
ಕುಂತಾಳೆ ಕಾಶಿ ಹಡೆದವ್ವ

ತಾಯಿತಂದೆ ತನ್ನನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಳ್ಳುವರೆಂದು ಮಗಳಿಗೆ ಧೈರ್ಯ :

ಬಂಗಾರ ಬೆಳೆಯುವರು ತಿಂಗಳ ಹಾದಿಯವರು
ನನ್ನ ಕೊಟ್ಟು ಯಾಕ ಮರತಾರ ಮಾವಿನಹಣ್ಣು
ಉಣುವಾಗ ನನ್ನ ನೆನಸಾರ

ಹಾಲುಂಡ ತವರಿಗೆ ಏನೆಂದು ಹಾಡಲೆ
ಹೊಳೆ ದಂಡಿಲಿರುವ ಕರಕೀಯ ಕುಡಿಹಂಗೆ
ಹಬ್ಬಲೇ ಅವರ ರಸಬಳ್ಳಿ

ಆದರೆ ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವುದೇ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ :

ಗಂಜೀಯ ಕುಡಿದರೂ ಗಂಡನ ಮನೆ ಲೇಸ
ಅಂದಣದ ಮೇಲಿ ಚೌರವ ಸಾರಿದರೂ
ಹಂಗೀನ ತೌರುಮನೆ ಸಾಕ

ಈ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರ ಪ್ರೇಮವೂ ಇದೇ ಮಟ್ಟದ್ದು :

ಹೆಣ್ಣೀನ ಜನುಮಾಕ ಅಣ್ಣತಮ್ಮರು ಬೇಕು
ಬೆನ್ನ ಕಟ್ಟುವರು ಸಭೆಯೊಳಗೆ ಸಾವೀರ
ಹೊನ್ನ ಕಟ್ಟುವರು ಉಡಿಯೊಳಗ

ತಮ್ಮನು ಬರುವುದನ್ನು ತಂಗಿಯು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾಳೆ :

ಸರದಾರ ಬರುವಾಗ ಸುರಿದಾವ ಮಲ್ಲೀಗಿ
ಥೊರೆ ನನ್ನ ತಮ್ಮ ಬರುವಾಗ ಯಾಲಕ್ಕಿ
ಗೊನೆಬಾಗಿ ಹಾಲು ಸುರಿದಾವ

ಮಗಳನ್ನು ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ತಂದೆ ಮರುಗುತ್ತಾನೆ :

ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಕಳುವಿ ಕಣ್ಣೀಗಿ ನೀರುತಂದು
ಸಣ್ಣ ಸೆಲ್ಲೆ ದಲಿ ಮುಸುಕು ಹಾಕಿ ಹಡೆದಪ್ಪ
ಹೆಣ್ಣು ಸಾಕೆಂದ ಜಲುಮಾಕ

ಅಣ್ಣನೂ ಹೀಗೆಯೇ :

ತಂಗೀನ ಕಳುವ್ಯಾನ ತೆವರೇರಿ ನಿಂತಾನ
ಅಂಗೀಲಿ ನೀರು ಒರಸ್ಯಾನ ನನ್ನಣ್ಣ
ಇಂದೀಗೆ ತಂಗಿ ಎರವೆಂದ

ತಾಯಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ;

ಮಗಳೆ ನಿನ್ನ ಕಳುವಿ ಮಾಳೀಗೆ ಏರೇನ
ಮಾವೀನ ಗೊಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಿ ಕಂದವ್ವ
ಮಾಣೀಕ ನಮಗೆ ಎರವಾಗಿ

ತೌರ ಪ್ರೇಮವು ಆಸಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೆ ಆಗಾಗ ಬರುತ್ತದೆ:

ಅವರಿಗೇ ಅವರಣ್ಣ ಅವಲಕ್ಕಿ ಕಳುವಿದನು
ನಮ್ಮಣ್ಣನೇನು ಬಡವೇನ ಕ್ಯಾದೀಗಿ
ಗರಿಯೊಳಗೆ ಗಳಿಗೆ ಕಳುಸ್ಯಾನ

ಒಂದೇ ಊರಿನಲ್ಲಿ ತೌರೂ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯೂ ಇರಬೇಕಾದರೆ ತಾಯಿ ಮಗಳಿಗೆ ಮಗನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾಳೆ:

ಅತ್ತಿಮನೆಯ ಊಟ ಮಟಮಟ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ
ಚಿಕ್ಕ ಕಂದಮ್ಮ ಹಸಿದಾಳ ನನ ಬಾಳಾ
ಸಕ್ಕರೆಯ ಒಯ್ಯೊ ಸೆರಗೀಲಿ

೬

ಈ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಗಂಡಹೆಂಡರ ಪ್ರೇಮದ ಭಾವನೆಯೂ ಬಹು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು. ಗಂಡನು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇರಲಾರನು:

ಅಡಗೀಯ ಮನೆಯಾಗ ಮಡದೀಯ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ
ಅಡಿಗೆ ಬಾಯಿಕೆ ರುಚಿಯಿಲ್ಲ ಹಡೆವನ್ವ
ಮಡದಿ ತವರೀಗೆ ಹೋಗ್ಯಾಳ

ಹೆಂಡತಿಯೂ ಗಂಡನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೌರಿಗೆ ಹೋಗಲಾರಳು:

ಹಚ್ಚಡದ ಪದರಾಗ ಅಚ್ಚಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂವ
ಬಿಚ್ಚಿ ನನ ಮೇಲೆ ಒಗೆವಂಥ ರಾಯರನ
ಬಿಟ್ಟ್ಹ್ಯಾಂಗ ಬರಲಿ ಹಡದವ್ವ

ಗಂಡನು ಎತ್ತಲೋ ಹೊರಟಾಗ ಹೆಂಡತಿ:

ಎಂದ ಬರತಿರಿ ನನ್ನ ಗಂಧದ ರತಿಗಾರ......
ನನ ನಲ್ಲ ಎಂದ ಬರತಿರಿ ನನಗೆ ಹೇಳ

ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಅವನು:

ಕಮ್ಮಳದ ಹೂ ನಿನ್ನ ಕಾಣದೆ ಇರಲಾರೆ
ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮಾಯೆ ಬಿಡಲಾರೆ ಕೇದಗೆಯ
ಗರಿ ನಿನ್ನನಗಲಿ ಇರಲಾರೆ

ಎನ್ನುವನು.

ಹೆಂಡತಿ ಗಂಡನ ಚೆಲುವನ್ನು ನೋಡಿ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಾಳೆ :

ಹೋಗುವ ರಾಯರ ಹೋಲಿಕೇ ನೋಡೇನು
ಕಾಲ ಹಿಮ್ಮಡಿಯ ಕಮಲಾವು ಸಂಜೆಯು
ಚಂದ್ರನಿಗಿಂತ ಬಲುಚೆಲುವು

ಅವನು ಇತರರಿಗೆ ಕಡಮೆಯ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಅವಳಿಗೆ ಅವನು ಹೆಚ್ಚೇ :

ಕೂಲಿಮಾಡಿದರೇನ ಕೋರಿ ಹೊತ್ತರೇನ
ನನಗೆ ನಮ ರಾಯ ಬಡವೇನ ಬಂಗಾರ
ಮಾಲ ಇದ್ದಾಂಗ ಮನೆಯಾಗ

೧೦

ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರು ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಧ್ಯೇಯದ ಈ ಚಿತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಈ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಅವರು ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಗಿರುವರೋ ಆ ಸ್ಥಿತಿಯ ಚಿತ್ರವೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ :

ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದಿ ರಾಯ ಸೆಲ್ಲೆ ಯಾಕೆ ಮಾಸಿಯದೆ
ಅಲ್ಲೊಬ್ಬಳ ಕೂಡ ಸಲಗೀಯ ನೀವು ಮಾಡಿ
ಇಲ್ಲೆಂಬುದೇನ ನನ ಮುಂದ

ಗಂಡನು ದಾರಿ ತಪ್ಪಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರಲು ಮರುಗುವ ಹೆಂಡತಿಯು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಾಳೆ. ಏಕೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತೀಯೋ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಹೇಳುವ ವೃದ್ಧೆಯುಂಟು ; ಎಷ್ಟು ದಿನ ಅಲೆಯುತ್ತಾನೆ, ತಾನೇ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಾನೆ, ಸುಮ್ಮನಿರು ಎಂಬ ಹಿತಚಿಂತಕಳೂ ಉಂಟು. ಗಂಡನು ಯಾರೊಂದಿಗೋ ನಗುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಬಂದು ಹೇಳುವ ಹರಟೆಗಾತಿಯೂ ಅಷ್ಟರಿಂದ ಸಂದೇಹಪಡದ ಸರಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಇಲ್ಲಿ ಉಂಟು.

ಚಿಂತಾಕನಿಟಕೊಂಡು ಚಿಪ್ಪಾಟ ಬಡಿವಾಕೆ
ಚಿಂತಿ ಇಲವೇನೆ ನಿನಗಿಷ್ಟು ನಿನ್ನ ರಾಯ
ಅಲ್ಲೊಬ್ಬಳ ಕೂಡ ನಗತಿದ್ದ

ಎಂದು ಅವಳು ಹೇಳಿದರೆ, ಇವಳು :

ನಕ್ಕಾರೆ ನಗಲವ್ವ ನಗುಮುಖದ ಕ್ಯಾದೀಗಿ
ನಾ ಮುಚ್ಚಿ ಮುಡಿವ ಪರಿಮಳದ ಹೂವನ್ನ
ಅವಳೊಂದು ಗಳಿಗೆ ನೋಡಲಿ

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ನೋಡಲಿ ಅಲ್ಲ, ಮುಡಿಯಲಿ ಎನ್ನುವ ಪಾಠವೂ ಉಂಟು ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ

ಹುಡುಗಿ ಸೇರಿದ ಸ್ಥಳ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲವೇ ಇರಲು ತಾಯಿ:

ಮಲ್ಲಿಗೆಯಂಥಾ ಮಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಿತ್ತೋ ಒಗೆತನ
ಹುಲ್ಲಾಗೆ ಬೆಂಕಿ ಒಗೆದ್ಹಾಂಗ ಗುಡ್ಡದ
ಕಲ್ಲಿಗೆ ಧಾರೆ ಎರದ್ಹಾಂಗ

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.

ಈಡಲ್ಲದ ಮುದಿಗಂಡನಿಗೆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕೊಡಲು ನೆರೆಯವಳು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:

ಹೆಸರ ಬೇಳಿ ಒಯ್ದು ಕೆಸರ ಕಲಸಿದ ಹಂಗೆ
ಹಸುಮಗಳನ್ನು ಒಯ್ದು ಮುದುಕಗೆ ಕೊಟ್ಟರೇ
ದುಸುಮಾನದವರು ತವುರವರು

ಗಂಡನು ಒಳ್ಳೆಯವನಾದರೂ ಹೊಂದಿಕೆ ಇಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಹೆಂಡತಿ ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:

ಶಾಲೇನೊ ಒಳ್ಳೇದು ಸೆರಗಿಲ್ಲ ಅಣ್ಣಯ್ಯ
ಗುಣ ಒಳ್ಳೇದು ರಿಣ ಇಲ್ಲ

೧೧

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಬಹು ಕಷ್ಟವಾಗುವುದು ಸವತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ. ಮೊದಲ ಹೆಂಡತಿಗೂ ಇದು ತೋಂದರೆ:

ಅಂಗೀಯ ಮೇಲಂಗಿ ಚಂದೇನ ನನ ರಾಯ
ರಂಬಿ ಮೇಲ ರಂಬಿ ಪ್ರತಿರಂಬಿ ಬಂದರೆ
ಚಂದೇನೊ ರಾಯ ಮನೆಯಾಗ

ಕಿರಿಯವಳಿಗೂ ಇದು ಸುಖವಿಲ್ಲ:

ಸಾವಿರಾ ಕೊಟ್ಟರೂ ಸವತೀಯ ಮನಿ ಬೇಡ
ಸಾವಿರದ ಮೇಲೆ ಐನೂರು ಕೊಟ್ಟರೂ
ಮಲಮಕ್ಕಳಿರುವ ಮನಿ ಬೇಡ

ಗಂಡನು ಸವತಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ತಂದರೆ ಏನಾಗಬಹುದು ಎಂಬುವನ್ನು ಈ ಕವಿತೆ ಶಿವನು ಗಂಗೆಯನ್ನು ತಂದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನೆತ್ತಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ:

ಹಳ್ಳದ ದಂಡ್ಯಾಗ ಹೂವು ಕೊಯ್ಯುವ ಜಾಣೆ
ದೇವರಿಗೆ ಐದು ದಯಮಾಡೆ
ದೇವರಿಗೆ ಐದ್ಹ್ವಾವ ನಾನು ದಯಮಾಡಿದರೆ
ನಮ್ಮವರು ನನ್ನ ಬೈದಾರು

ಅವರು ಬೈಯದ ಹಂಗೆ ಅವರ ಕಾಣದ ಹಂಗೆ
ಸುಮ್ನೆ ಬಾ ಗಂಗೆ ಜಡೆಯಾಗೆ
ಬಂದಾರು ಬಂದೇನು, ನಂಬೀಗಿ ಕಾಣದು
ರಂಭೆ ಇರುವಳು ನಿನ್ನ ಮನೆಯಾಗೆ

ಉಕ್ಕೋ ಹಾಲನೆ ತಾರ ಸತ್ಯಮಾಡುವೆ ಬಾರ
ರಂಭಿಲ್ಲ ಬಾರ ಮನಿಯಾಗ
ಆರಿದ್ಹಾಲನು ತಾರ ಆಣೆ ಮಾಡುವೆ ಬಾರ
ರಾಣಿಲ್ಲ ಬಾರ ಮನಿಯಾಗ

ಇದು ಮೊದಲಭಾಗ. ಇದಾದ ಮೇಲೆ:

ದೇಶ ದೇಶವ ತಿರುಗಿ ಬೇಸತ್ತು ಬಂದಿವ್ನಿ
ಉಗ್ಗರದ ಗೌರಿ ನೀರು ಕೊಡು

ಹೀಗೆಂದ ಶಿವನಿಗೆ ಗೌರಿ ಎರಡು ಗಿಂಡಿ ನೀರು ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ:

ಒಂದ್ಗಿಂಡಿ ಬೇಡಿದರೆ ಎರಡು ಗಿಂಡಿ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲೆ
ಇದು ಏನು ಗೌರಿ ನಿನ ಭಾವ

ಗೌರಿ:

ಭಾವ ಏನೂ ಬೇರಿಲ್ಲ ಬೇಳಾವ ಮಾಡೊಕಿಲ್ಲ
ಸಿರಿಗಂಗೆಗೊಂದು ನಿನಗೊಂದು

ಬಾಗಿ ಬಾ ಶಿವರಾಯ ಬಾಗಿಲು ಬಡದಾವು
ಬಾಯಾಗಿನ ಹಲ್ಲು ಉದುರಾವು ತಲೆಮೇಗಲ
ಬಾಲೆಯನಿಳುವಿ ಬರಬೇಕ

ಇದು ಮೂರನೆಯ ಭಾಗ :

ಶಿವರಾಯ್ನ ಮನೆಮುಂದೆ ಮಾವಿನ ಮರಹುಟ್ಟಿ
ಎಲೆ ಎಲೆಗೆ ಒಂದು ಗಿಳಿ ಕೂತು ಹೇಳ್ಯಾವು
ರಾಯ ನಿನ್ಮೇಲೆ ಸವತಿ ತಂದ

ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂತ್ರಣ ಪ್ರಪಂಚವೇ ಈ ನೋವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಗಿಣಿಯ ಮಾತನು ಕೇಳಿ ಮೈಮುರಿದು ಎದ್ದಾಳು
ತಣ್ಣನೀರಿನಲಿ ಮೊಕತೊಳೆದು ಸಿರಿಗಿರಿಜೆ
ಹೊರಟಾಳು ತನ್ನ ತವರೀಗೆ

ಗಿರಿಜೆ ತಣ್ಣ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಖ ತೊಳೆದಳಂತೆ. ತೌರಿನವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :

ಎಂದಿಲ್ಲ ಸಿರಿಗೌರಿ ಇಂದೇನು ಬದಿಬಂದೆ
ಕುಂಡ್ರಾಕೆ ಕೊಡಿ ಮಣಿಚೌಕಿ ಗೌರೀಗೆ
ಮೊಕತೊಳೆಯ ಕೊಡಿರೆ ಬಿಸಿನೀರ

ಗೌರಿ :

ಕುಂಡ್ರಾಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ ನಿಂದ್ರಾಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ
ರಾಯ ನನ ಮೇಲೆ ಸವತೀಯ ತಂದಾನೆಂತ
ಚಿಂತೆಯಲಿ ನಾನು ಬಂದೇನು

ತೌರಿನವರು :

ದೇಶವನಾಳುವಗೆ ಏಸು ಮಂದಿ ಹೆಂಡಿರೊ
ಈಸೊಂದು ಚಿಂತೆ ನಿನಗ್ಯಾಕೆ ಸಿರಿಗೌರಿ
ಲೇಸ್ಹೋಗು ನಿನಗೆ ನಮ್ಮಾಣೆ

ಗಂಡನು ಸವತಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ತಂದಷ್ಟೇ ಆದರೆ ಆ ಹೆಂಡತಿ ಗೌರಿಯಾದರೂ ಏನೂ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವಳ ತೌರೂ ಬೇರೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವಳಿಗೆ ತಣ್ಣೀರು ಬೇಕಾಗಿರುವಾಗ ಅವರು ಮರ್ಯಾದೆಯ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಬಿಸಿನೀರನ್ನು ತರುತ್ತಾರೆ.

೧೨

ಗಂಡನು ಇನ್ನೊಬ್ಬಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಯ ಕಾರಣ ಮೊದಲ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು. ಈ ಕಾರಣ ದಿಂದಲೂ ಮಗುವೆನ್ನುವುದು ಸಹಜವಾಗಿ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಆವಶ್ಯಕವಾಗಿರುವುದ ರಿಂದಲೂ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಜೆತನವೆನ್ನುವುದು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಕುಂದು ಎಂದು ಭಾವನೆ.

ಬಾಲಕರಿಲ್ಲದಾ ಬಾಲೆದ್ಯಾತರ ಜನ್ಮ
ಬಾಡೀಗಿ ಎತ್ತು ದುಡಿದ್ಹಂಗೆ ದುಡಿದುಡಿದು
ಕಡೆಗೊಂದುದಿವಸ ಮಡಿದ್ಹಂಗೆ

ಬಂಜೆಬಾಗಿಲ ಮುಂದೆ ಬಂಗಾರದೊರ್ಳಕಲ್ಲ
ಬಂದು ಕುಟ್ಟಾಕ ಸೊಸೆಯಿಲ್ಲ ಮಾನೋಮಿ
ಬನ್ನಿ ಮುಡಿಯಾಕ ಮಗನಿಲ್ಲ

ಧಾರವಾಡದ ಪದ್ಯಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಯಾಗಿ ಸಿಕ್ಕುವ ಈ ಪದವು ಒಂದು ಕಥೆಯ ಮೊದಲ ಪದವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ನಾವು ಕೊಡಗಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದೆವು. ಜನತೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾದರಿಯು ದಾದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪೂರ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಕಥೆ

ಬಂಜೆ

ಹೊನ್ನಮನ ಮನೆಮುಂದೇ ಚಿನ್ನಾದ ಒಳಕಲ್ಲು
ಬಂದು ಕುಟ್ಟಾಕೆ ಮಗಳಿಲ್ಲ ಸೊಸಿ ಇಲ್ಲ
ಬಂಜೆ ಮಾಡ್ಯಾಳು ಕಡು ದುಃಖಾ

ಆರು ವರಹವನೆ ಕೊಟ್ಟು ಕೂಡಬಸವನ ತಂದೆ
ಹತ್ತಿ ತಿರುಗಾಕ ಮಗನಿಲ್ಲ ಸೊಸೆಯಿಲ್ಲ
ಬಂಜೆ ಮಾಡ್ಯಾಳು ಕಡು ದುಃಖಾ

ಮೂರು ವರಹವನೆ ಕೊಟ್ಟು ಪಟ್ಟೆನ ಸೀರೆ ತಂದೆ
ಉಟ್ಟು ತಿರುಗಾಕ ಮಗಳಿಲ್ಲ ಸೊಸಿಯಿಲ್ಲ
ಬಂಜೆ ಮಾಡ್ಯಾಳು ಕಡು ದುಃಖಾ

ಒಂದು ಕಂಡುಗದ ಅಕ್ಕಿ ಅಂಗೈಲಿ ಹಸಮಾಡಿ
ಚಂದುಳದು ಅಡಿಗೆ ದುಡಿಸ್ಯಾಳೊ ಹೊನ್ನಮ್ಮ
ಕರಸ್ಯಾಳು ತನ್ನ ಹಿರಿಯೇರ

ಹಿರಿಯರನು ಕರಸ್ಯಾಳೋ ಅಣ್ಣತಮ್ಮರ ಕರಸ್ಯಾಳೋ
ಕರಸ್ಯಾಳೊ ತನ್ನ ತಾಯಿತಂದಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮ
ನೂರೊಂದು ಎಡೆಯ ಮಾಡ್ಯಾಳೋ

ನೂರೊಂದು ಎಡೆಯ ಮಾಡ್ಯಾಳೋ ಹೊನ್ನಮ್ಮ
ಕರಸ್ಯಾಳು ತನ್ನ ಹಿರಿಯೇರ
ಹಿರಿಯಾರು ಉಣಲಿಲ್ಲ ಅಣತಮ್ಮ ಉಣಲಿಲ್ಲ
ಕಾಡಾಗ್ನ ಪಕ್ಷಿ ಉಣಲಿಲ್ಲ

ಕಾಡಾಗ್ನ ಪಕ್ಷ ಉಣಲಿಲ್ಲ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ
ಚಿಕತಮ್ಮ ಬಂದು ನುಡಿದಾನೋ
ಚಿಕತಮ್ಮ ಬಂದು ಏನಂತ ನುಡಿದಾನ
ಬಂಜ್ಯಡಿಗಿ ನಾವು ಸಲಬಾರದು

ಬಂಜ್ಯಡಿಗಿ ಸಂದರೇ ನಾವು ಬಂಜೆ ಆದೇವು
ಎಡೆಯಾನ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಾರು
ಎಡೆಯಾನೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಾರು ಹೊನ್ನಮ್ಮ
ಬಂಜಿ ಮಾಡ್ಯಾಳು ಕಡು ದುಃಖಾ

ನೂರೊಂದು ಬಂಡಿ ತರಿಸಿ ಬಂಡಿ ಮೇಲೆ ಅನ್ನ ಹಾಕಿ
ಏಳು ಸಮುದರಕೆ ದೂಡಿಸ್ಯಾಳು
ಬಂಡಿ ಬರುವುದು ನೋಡಿ ಸಮುದರ ನುಡಿದಾವು
ಬಂಜ್ಯಡಿಗೆ ನಾವು ಉಣಬಾರದು

ಬಂಜ್ಯಡಿಗೆ ಸಲುವಿದರೆ ನಾವು ಬಂಜಿ ಆದೇವು
ಸಮುದರ ಬತ್ತಿ ಹೊಳೆ ಬತ್ತಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ
ಆ ಬಂಡಿ ಹಿಂದೆ ಬಂದಾವು

ಆ ಬಂಡಿ ನೂರೊಂದು ಹಿಂದಕೆ ಬಂದಾರೆ
ಹಾಳು ಭಾವೀನ ತೆಗಿಸ್ಯಾರೆ
ಹಾಳು ಭಾವೀ ನೋಡಿ ತೆಗಿಸ್ಯಾರೆ ಸುರಿಸ್ಯಾರೆ
ಬಾವಿಲಿ ಅನ್ನ ಸುರಿಸ್ಯಾರೆ

ಹಾಳು ಭಾವಿ ನೋಡಿ ಅನ್ನ ಸುರಿಸ್ಯಾರ
ಭಾವಿ ಬಂಜರವು ಹೋಗಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮ
ಬಂಜೆ ಮಾಡ್ಯಾಳು ಕಡು ದುಃಖಾ

ಬಂಜಿ ಏನ ಮಾಡ್ಯಾಳು ಎಳಕಪ್ಪನಾಗ್ಯಾಳು
ಶಿವನಿಗೆ ಶಾಪ ಕೊಡುತಾಳೆ
ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಶಾಪ ಕೊಡುತಾಳೆ ಶಿವನಿಗೆ
ನನಗೊಂದು ಫಲವ ಕೊಡಲಿಲ್ಲೆ

ನನಗೊಂದು ಫಲವ ನೀ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಶಿವರಾಯ
ನನಗೆ ನೀ ಫಲವ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಶಿವನಂದ
ಕಂಡವರ ಮಕ್ಕಳ ಕರಕೊಳ್ಳೆ

ಕಂಡ್ರ ಮಕ್ಕ ಕೊಂಡ್ರೆ ನನಗೇನ ಆದಾರು
ನನಗೊಂದು ಫಲ ನೀ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ
ನನಗೆ ಫಲ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಅಂದರೆ ಶಿವರಾಯ
ಕಂಡ್ರ ಕಲ್ಲನೆ ಒಗಿಯೆಂದ

ನಮ್ಮ ಜನ ಬಂಜೆತನವನ್ನು ಎಷ್ಟು ನಿಕೃಷ್ಟವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಬಂಜೆಮಾಡಿದ ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯವರೂ ದೂರದ ಜನರೂ ತಿನ್ನದೆ ಇರುವುದು ಹಾಗಿರಲಿ; ಅವಳ ತೌರವರೂ ಅದನ್ನು ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಡಿನ ಪಕ್ಷಿ ಅದನ್ನು ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ; ಅದು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೂ ಸಲ್ಲದು. ಅದು ಸಲ್ಲುವುದು ಹಾಳು ಬಾವಿಗೆ ಮಾತ್ರ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವಳು ದತ್ತನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಹೊನ್ನಮ್ಮನಿಗೆ ಇದು ಬೇಡ. ಅವಳು ಶಿವನಿಗೆ ಶಾಪ ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ. ಶಿವನು ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಜನಕ್ಕೆ ಬಂಜೆಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಕಲ್ಲೆಸೆಯಿರಿ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯ ಹೇಳುತ್ತದೆ:

ಕಂದನಾ ಕೊಡು ಶಿವನೆ ಬಂಧ ನಾ ಪಡಲಾರೆ
ಹಂಗೀನ ಬೋನ ಉಣಲಾರೆ ಮರ್ತ್ಯದಾಗೆ
ಬಂಜೆಂಬ ಶಬುದ ಹೊರಲಾರೆ

೧೩

ತಾಯಿ ಇದ್ದರೆ ತೌರು ಎನ್ನುವುದು ನಮ್ಮ ಜನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಾದೆ. ತಾಯಿ ಹೋದ ಮೇಲೆ ತೌರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಆದರಣೆಯಿಲ್ಲ. ಅಣ್ಣನಿಗೆ ತಂಗಿ ಬೇಡವೆಂದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಏನೂ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ; ಆಡಳಿತವೆಲ್ಲ ಅತ್ತಿಗೆಯದು.

ಹಡದವ್ವ ಇಹಳೆಂದು ಪಡಪಡ ನಾ ಬಂದೆ
ಒಳಗೆ ಅಣ್ಣಯ್ಯನ ಮಡದೀಯ ದನಿ ಕೇಳಿ
ತಲೆಬಾಗಿಲಿಂದ ತಿರುಗೀದೆ

ಅತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ತಂಗಿಗೆ ಮನಸ್ತಾಪ ಬರುತ್ತದೆ:

ಕಣ್ಣೀಗೆ ಮೂಗೀಗೆ ಎರಡೇನ ಅತ್ತೀಗಿ
ನಾ ನನ್ನ ಅಣ್ಣ ಎರಡೇನ ಅತ್ತಿಗೆಮ್ಮ
ನಿನ್ನಿಂದ ಅಣ್ಣ ಎರಡಾದ

ಆದರೂ ಆ ಮನೆ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಬೇಕು; ಅತ್ತಿಗೆ ಹೆತ್ತ ಮಗಳು ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕು:

ಅತ್ತಿಗೆ ಹಡೆಯಲಿ ಹತ್ತೆಮ್ಮೆ ಕರೆಯಲಿ
ಹಿತ್ತಲ ಬಾಳೆ ಚಿಗಿಯಲಿ ಅತ್ತೆ ಎಂದು
ಅತ್ತಿಗೆಯ ಮಗಳು ಕರೆಯಲಿ

ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅತ್ತಿಗೆ ಮಗಳನ್ನು ಹೆತ್ತರೂ ಇವಳ ಮಗನಿಗೆ ಕೊಡಲು ಒಪ್ಪದೆ ಹೋಗುವಳು:

ಅಣ್ಣನ ಮನೆಯಾಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಬೇಡಲಿ ಹೋದೆ
ಕನ್ನಡಿ ಗೋಡೆ ಮರೆಮಾಡಿ ಅತ್ತಿಗಿ
ಕಣ್ಣು ಚಿವುಟ್ಯಾಳ ಪುರುಷಗ

ಒಪ್ಪಬೇಡ ಎಂದು ಅತ್ತಿಗೆ ಗಂಡನಿಗೆ ಸನ್ನೆಮಾಡಲು, ಈ ತಂಗಿ ಅವಳಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:

ಕಣ್ಣು ಚಿವುಟಲು ಬೇಡ ನಿನ್ನೆಣ್ಣು ನಾನೊಲ್ಲೆ
ಅನ್ನಿಗರ ಮಗಳು ಅತಿ ಚೆಲುವಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು
ನಿನ್ನೂರ ಮೇಲೆ ಬರುವೇನು

ಅಣ್ಣ ಅತ್ತಿಗೆಯರ ಊರ ಮೇಲೆ ಬರುವುದು ಅತ್ತಿಗೆ ಆ ಚೆಲುವೆಯಾದ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ನೋಡಲಿ ಎಂದು.

ಈ ತಂಗಿ ಏನಾದರೂ ಇವರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾಗಿ ಬಂದರೆ ಅಣ್ಣನೂ ಅವಳನ್ನು ಕನಿಕರದಿಂದ ಕಾಣದೆ ಹೋಗಬಹುದು. ತಂಗಿ, ಭತ್ತವನ್ನು ಒಬ್ಬಳೇ ಕುಟ್ಟಲಿಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸು, ಎಂದಳು :

ದಬ್ಬಣ ಸಾಲಿನ ಬತ್ತ ಒಬ್ಬಳಿಗೆ ಸುರಿ ಒಲ್ಲದು
ಎಬ್ಬಿಸಣ್ಣ ನಿನ್ನ ಮಡದೀಯ
ಮಡದೀಗೆ ಎಬ್ಬಿಸಿದರೆ ಅರನಿದ್ದೆ ಆದಾವು
ಎರಡೊಬ್ಬಿ ಮಾಡಿ ತೊಳಸವ್ವಾ

ಎರಡೊಬ್ಬಿ ಮಾಡಿದರೆ ಕಡಿಸುಚ್ಚು ಆದಾವು
ಎಬ್ಬಿಸಣ್ಣ ನಿನ್ನ ಮಡದಿಯಾ
ಕುಟ್ಟದರೆ ಕುಟ್ಟು ತಂಗಿ ಗುರುಗೂಟನಲಿಬೇಡ
ಕೊಟ್ಟಂತ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹುವೆನೇ

ಯಾತವ ತಾರಣ್ಣ ಮುಟ್ಟವ ಬಿಗಿಯಣ್ಣ
ಕೊಟ್ಟಂತ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಣ್ಣ ಅಣ್ಣಯ್ಯ ನೀ
ತಿಪ್ಪೆಯ ನೋಡಿ ತಿರುಗಣ್ಣ

ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂಥದೇ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭ ಕಾಣುತ್ತದೆ :

ದಂಡೀಗೆ ಹೋದಣ್ಣ ದುಂಡುಮಲ್ಲಿಗೆ ತಂದ
ತಂಗಿ ಕೇಳ್ಯಾರೆ ಇಲ್ಲವೆಂದ ಅಣ್ಣಯ್ಯ
ಮಡದಿ ಕೇಳ್ಯಾರೆ ಮುಡಿಯೆಂದ

೧೫

ಮದುವೆಯ ಕಟ್ಟನ್ನು ಮೀರಿದ ಪ್ರಣಯವೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ :

ಕೋಟೆಯ ಮನೆಯವಳೇ ಕೋಗಿಲ ದನಿಯವಳೇ
ರಾಟೆಯವಾಲೆ ಕಿವಿಯವಳೇ ಗೆಣಕಾತಿ
ದಾಟ ಬರಲಾರೆ ದನಿತೋರೇ

ಅಡ್ಡಗುಡ್ಡವ ಸಾಟಿ ಕದ್ದು ಕಣಿವೆಯು ದಾಟಿ
ಬಿದ್ದೋಡಿಬಂದೆ ನಿನಗಾಗಿ ಗೆಣೆಕಾತಿ
ಕಬ್ಬಿನಂತವಳೇ ದನಿತೋರೇ
ಹಿತ್ತಲವರೇಕಾಯಿ ಮೆಟ್ಟಕ್ಕಿ ಕುಯ್ಯುವಳೇ
ಸುತ್ತ ಓಣಿಯು ಮನೆಯುವಳೇ ಮಾವನ ಮಗಳೇ
ಸುತ್ತಿ ಬರಲಾರೆ ದನಿತೋರೇ

ಇದು ಗಂಡು ಹೇಳುವ ಮಾತು. ಇದಿಷ್ಟರಿಂದ ಅವನು ಕರೆಯುವ ಹೆಣ್ಣು ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಉತ್ತರದಿಂದ ಸಂದರ್ಭ ಇದು ಅಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ :

ದನಿ ಹೇಗೆ ತೋರಲಿ ಕದ ಹೇಗೆ ತೆರೆಯಲಿ
ಮಗ್ಗಲಲಿ ರಾಯ ಮಲಗವನೆ ನನ ಗೆಣೆಯ
ಮೊಗ್ಗಾಗಿ ಬಾರೊ ತುರುಬೀಗೆ
ನಿನ್ನೊಂದಿಗಾಡಿ ತಾತಿಯನು ನಾ ಮರತೆ
ಹಾಸಿಗೇಲಿ ಮರತೆ ಹವಳವ ನನ ಗೆಣೆಯ
ಮಾತಿನಲಿ ಮರತೆ ಮನೆಯವನ

ಇನ್ನೊಂದು ಇಂಥ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀರು ತರುವುದಕ್ಕೆ ಹರವಿಯೊಂದಿಗೆ ಬಾವಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯನು ತೀರಿಹೋದನೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಚಕಿತಳಾಗಿ ಹರವಿಯನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾಳೆ; ಹೋದ ಪ್ರಿಯನಿಗಾಗಿ ಅಳುತ್ತಾಳೆ. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವವರು ಇದೇನು ಇಷ್ಟು ಅಳುತ್ತೀಯೆ ಎಂದರೆ, ಬಹುದಿನದಿಂದ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಳಸಿದ ಹರವಿ ಒಡೆದು ಹೋಯಿತು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಳು ಬಂತು, ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಪ್ರಣಯದ ಪದ ಇನ್ನೊಂದು ಹೀಗೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ:

ದಂಡೀನಾ ದಾರೀಲಿ
ದುಂಡುಮಲ್ಲಿಗೇ ಮಾರೋಳೆ
ಚೆಂಡುಮಲ್ಲಿಗೆ ಮಾರೋಳೆ
ಕೊಂಡಾನ ಕೊಳುತೀನಿ ಹೆಸರ್ಹೇಳೆ
ನೀ ಸೆರಗಾ ಬಿಡೋ

ಮೊದಲ ಮಾತು ಗೆಣೆಯನು ಸ್ನೇಹಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳುವ ಮಾತು. ಕೊನೆಯ ಮಾತು ಅವಳು ಇವನಿಗೆ ಹೇಳುವ ಉತ್ತರ. ಅವನಿಗೆ ಹೂವು

ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಇವಳ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ವ್ಯಾಪಾರ ಬೇಕಾದರೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ; ಹೇಳುತ್ತ ಸೆರಗನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅವಳು ನಿಜವಾದ ಸಿಡಿಕಿನಿಂದಲೋ ಪ್ರಣಯದ ಸಿಡುಕಿನಿಂದಲೋ ಸೆರಗನ್ನು ಬಿಡೋ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಇದೇ ರೀತಿಯ ಪದಗಳು ಬೇರೆಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೇಳಬಹುದು.

೧೫

ಈ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಒಂದೊಂದು ಸ್ಥಳವನ್ನು ಕುರಿತವು. ಅವು ಒಂದು ಊರಿನ ಚರಿತ್ರೆಯ ಯಾವುದಾವರೂ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನೋ ಅಲ್ಲಿನ ದೈವದ ಐತಿಹ್ಯವನ್ನೋ ಇಲ್ಲವೇ ಆ ಸ್ಥಳದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೋ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಇತಿಹಾಸದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಬಹು ಒಳ್ಳೆಯ ಉದಾಹರಣೆ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಪಂಜೆ ಮಂಗೇಶರಾಯರು ಶೇಖರಿಸಿದ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಲಾವಣಿ

ಏನು ಮೋಸವಾಯ್ತು ಸುಲ್ತಾನಿ ದೌಲತ್
ಯಾರ ಪಾಲಿಗೆ ಸೇರಿತು ಭಾಗ್ಯದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ
ಯಾರ ವಾಸಕೆ ನಿಂತಳೋ

ಕತ್ತಿ ಇತ್ತು ಕೋಟೆ ಇತ್ತು
ದಳವಿತ್ತು ಬಳವಿತ್ತು
ಹಾಳು ಹಾಳುಮಾಡಿ
ತೆಗೆದನಲ್ಲಾ ಹೈದರನು

ಚೆನ್ನಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಬಂದ
ಚಿನ್ನ ತೋಫಿನ ಫಾರಂಗಿ
ಮಾರಿಸತ್ತಿನ ಬಂಗ್ಲಿಯೊಳಗೆ
ಆರು ತಿಂಗಳಡಗಿದ್ದ

ಕೋಟೆಮೇಲೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು
ಅಸ್ತ್ರ ಶಸ್ತ್ರ ನಿರಿಸಿಕೊಂಡು
ವಸ್ತ್ರ ಬಿಚ್ಚಿ ಕರದನಲ್ಲಾ
ತಾಯಿಗಂಡ ಮಾರಿಸತ್ತ

ಕನ್ನೆ ಕನ್ನೆಯರೆಲ್ಲ ಕೂಡಿ
ನಿಂತು ದೇಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ
ಹಾಲು ಅನ್ನದ ಬುತ್ತಿ ಮೇಲೆ
ಬಾಸೆ ಮಾಡಿದ ಮಾರಿಸತ್ತ

ಪರಂಗರಿಗೆ ಪಟ್ಟವಾಯ್ತು
ಸುಲ್ತಾನರಿಗೆ ದೀನವಾಯ್ತು
ಯಾರ ದೌಲತ್ ಯಾರಿಗಾಯ್ತು
ರಾಣಿಗೆ ದೌಲತ್ ಆಯ್ತು

ಸ್ಥಳದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದಗಳಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಉದಾಹರಣೆ 'ಜಯಕರ್ನಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಸೀರಾ ಲಾವಣಿ. ಬಂಧುಗಳಾದ ಇಬ್ಬರು ನಾಯಕರು ಪಗಡೆಯ ಆಟದ ಭರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಕೆಟ್ಟಮಾತನ್ನಾಡಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಸೋತವನು ಬಹು ಕೊಚ್ಚೆಯಾದ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎದುರಾಳಿಗೆ ಅವಮಾನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿ, ಅವನು ಪರರಾಜ್ಯದ ಸುಲ್ತಾನನ ಹತ್ತಿರಹೋಗಿ ಆತನು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಸೀರ್ಯವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಗೆದ್ದುಕೊಡುವುದಾಗಿ ಆಸೆಕೊಟ್ಟು ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದ ಕಥೆ. ಸೀರ್ಯವು ಸುಲ್ತಾನನ ವಶವಾದ ಕಥೆ ಇದರ ವಿಷಯ. ಈ ಕಥೆಯ ಕೊಚ್ಚೆಯ ಭಾಗದಿಂದ ನಮ್ಮ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ನಯದ ಜೊತೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಗ್ರಾಮ್ಯವೂ ಸೇರಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಳದ ದೇವರ ಐತಿಹ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವುದೆಂದರೆ, ತುಂಗೋಟಿಯ ರಂಗನನ್ನು ಕುರಿತ ಹಾಡು ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ರಂಗನಾಥನು ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುತ್ತ, ಕುದುರೆಯಮೇಲೆ ಏರಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತ, ಊರಿನಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತರನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತ, ಉತ್ಸವ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಮನೆಗೂ ಬಂದು ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತ ಇರುವ ದೊರೆಯಂತೆ ಬಂಧುವಂತೆ ವರ್ಣಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇಂಥದು ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯ ನಂಜನಗೂಡಿನ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶ್ವರ ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟದ ದೇವಿಯರ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು :

ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ನಡದಾನೆ ನಂಜಯ್ಯ
ಸೇರು ಪಾವಡಕೆ ಬಿಳಿಯೆಲೆ ತಕ್ಕೊಂಡು
ಚಾಮುಂಡಿ ಕದವ ತೆಗೆಯೆಂದ

ಚಾಮುಂಡಿ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೈಯೆತ್ತಿ ಮುಗಿದು ಮುತ್ತಿನಾರತಿಯನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಪದ್ಯದ ಇತರ ಸಂಗತಿಗಳು ಏನು ಎಂದು ನನಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲ. ಕಾವೇರಿ ಕೋಪಮಾಡುತ್ತಾಳಂತೆ. ಒಂದು ಕಡೆ ಕಾವೇರಿ, ಒಂದು ಕಡೆ ಪೇವೇರಿ, ನಡುವೆ ನಂಜಯ್ಯ ಮಲಗಿದ್ದಾನಂತೆ. ಚಾಮುಂಡಿ ನಂಜಯ್ಯನನ್ನು ಒಳಗೆ ಬಿಡುವ ಮೊದಲು ಹೆಸರ ಹೇಳಿ ನಿಮ್ಮ ಕುಲ ಹೇಳಿ ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಅವನು 'ನಂಜನಗೂಡು ಕಾಣೆ। ತೆಂಗಿನ ತೋಪು ಕಾಣೆ। ಲಿಂಗಕಟ್ಟಿದವರ ಮಗು ಕಾಣೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆಮೇಲೆ ನಂಜಯ್ಯ ಕದ್ದು ಸೂಳೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. 'ಒಂದು ಕೂಗು ಹೊಡೆದರೆ ಬೆಟ್ಟೆಲ್ಲ ಕೇಳೀತು' ಎಂಬ ಮಾತು ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಕೂಗಿದವರು ಯಾರೋ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬೆಟ್ಟೆಲ್ಲ ಕೇಳೀತು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಕೂಗು ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವ ಚಾಮುಂಡಿಯದು ಎಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. 'ಯಾಕೆ ನಂಜಯ್ಯ ಹೆದರಿದ್ಯೋ' ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ 'ನಾ ಯಾಕೆ ಹೆದರಲಿ। ನಾ ಯಾಕೆ ಬೆದರಲಿ। ಚಾಮುಂಡಿಗೆ ನಂಜಯ್ಯ ಹೆದರ್ಯಾನೆ' ಎಂಬ ಉತ್ತರವೂ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಕೊನೆಗೆ ನಂಜಯ್ಯ ಕೊಡುವ ತಪ್ಪುಕಾಣಿಕೆಯ ಭೋಜನ ಎಣ್ಣೆಹೊಳೆಯ ಪಕ್ಕದ ತೋಪಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ನಂಜನಗೂಡಿನ ವೈಭವವನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಕೃತಿ ಇದೇ ರೀತಿಯ ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ:

ಅದು ಬೆಟ್ಟ ಇದು ಬೆಟ್ಟವೋ ನಂಜುಂಡ
ನಂದ್ಯಾಲಗಿರಿ ಬೆಟ್ಟವೋ
ನಂದ್ಯಾಲಗಿರಿ ಬೆಟ್ಟಕೇ ನಂಜುಂಡ
ದಾಸಾಳಗಿಡ ಹುಟ್ಟಿತೋ
ದಾಸಾಳ ಹೂವ ತಂದೂ ನಂಜುಂಡ
ದಾಂವ್ಯಾಗೆ ಪೂಜೆಮಾಡಿ
ಹೂ ಬಾಡಿ ಹೋಯಿತಯ್ಯ ನಂಜುಂಡ
ಎದ್ದು ಬಾರಯ್ಯ ಮನೆಗೆ
ಕರಣಾಟ ಸೀಮೆದವನೇ ನಂಜುಂಡ
ಕರ್ಪೂರ ವೀಳೆದವನೇ

ನಿನ ಕರುಣೆ ತಪ್ಪಿದಮೇಲೇ ನಂಜುಂಡ
ಪರದೇಶಿ ನಾನಾದೆನೋ

ಪರದೇಶಿ ಆದಮೇಲೇ ನಂಜುಂಡ
ಪರಪಂಚ ನನಗ್ಯಾತಕೇ

ಪರಪಂಚ ನನಗ್ಯಾತಕೇ ನಂಜುಂಡ
ನನ ಚಿಂತೆ ನಿನಗ್ಯಾತಕೇ

ಹಸಿವಾದರೆ ಹಾಲುಕುಡಿಯೋ ನಂಜುಂಡ
ಬಿಸಿಲಾದರೆ ಬೆಣ್ಣೆ ತಿನ್ನೋ

ನಿದ್ದೆ ಬಂದರೆ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ನಂಜುಂಡ
ತೊಡೆಮೇಲೆ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡೋ

ಸ್ವಾತೀಯ ಮಳೆ ಹುಯ್ಯಿತು ನಂಜುಂಡ
ಸಂಪಂಗಿಕೆರೆ ತುಂಬಿತು

ಸಂಪಂಗಿಕೆರೆಯ ಕೆಳಗೆ ನಂಜುಂಡ
ಕೆಂಬತ್ತಿ ನೆಲ್ಲ ಬಿತ್ತಿ

ಹಾಲು ಕೊಡೋಕೆ ಮುಂಚೆ ನಂಜುಂಡ
ಅದ ಮೂರು ಗಿಣಿ ಕೂತವು

ಹಾಲು ಕೊಡಿದ ಮೇಲೆ ನಂಜುಂಡ
ಆ ಮೂರು ಗಿಣಿ ಎದ್ದವು

ಸಾಲ್ಹಿಡಿದು ಕಬ್ಬ ನೆಟ್ಟು ನಂಜುಂಡ
ಮುಂಬಿಡಿದು ನೀರು ಕೊಟ್ಟು

ಜಲನೋಡಿ ಬಾವಿ ತೆಗೆಯೋ ನಂಜುಂಡ
ಕುಲನೋಡಿ ಹೆಣ್ಣ ತೆಗೆಯೋ

ಮೂಡಲ ಸೀಮೆದವನೇ ನಂಜುಂಡ
ಮುತ್ತಿನ ಹಾರದವನೇ

ಬಡಗಲ ಸೀಮೇದವನೇ ನಂಜುಂಡ
ಬಯಲಾಪ ರೂಪದವನೇ

ಸುತ್ತೇಳು ಮಂಟಪದವನೇ ನಂಜುಂಡ
ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರ ಪಾದದವನೇ

ಉದ್ದುದ್ದ ಮಂಡೆದವನೇ ನಂಜುಂಡ
ತಿದ್ದೂರಬೈಲದವನೇ

ಉದ್ದಂಡ ಮಂಡಲಕ್ಕೇ ನಂಜುಂಡ
ತಾನೊಬ್ಬ ಹೊರಟವನೇ
ತಾಯಿತಂದೆ ಇಲ್ಲದವನೇ ನಂಜುಂಡ
ತೊಡೆಮೇಲೆ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡು

ಸಾಲು ತೆಂಗಿನಮರ ನಂಜುಂಡ
ಮೇಲೆ ನಂಜನ ಗುಡಿಯೋ
ಹದಿನೇಳು ಪರದಕ್ಷಿಣಾ ನಂಜುಂಡ
ಹದಿನೇಳು ತಿರುದಕ್ಷಿಣ

ಈ ಪದ್ಯ ಎಲ್ಲವೂ ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ ಮಾತಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಸಂಪಗೆ ಕೆರೆಯೆಂದು ಒಂದು ಕೆರೆ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಇರಬೇಕು. ಅದರ ಗದ್ದೆಯ ಒಂದು ಚಿತ್ರವನ್ನೂ, ವ್ಯವಸಾಯದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದ ಒಂದೆರಡು ನೀತಿಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಇದು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದು ಹೇಗಾದರೂ ಇದರ ಆರಂಭದ ಮಾತಿನಿಂದ ಕಾಣುವ ವಿಶಾಲದೃಷ್ಟಿ, ಆ ವೈಶಾಲ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಬೀಸಿನ ಉಯ್ಯಾಲೆ, ನಂದ್ಯಾಲಬೆಟ್ಟ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ದಾಸಾಳದ ಹೂವಿನ ಚಿತ್ರ, ನಂಜುಂಡನನ್ನು ಕರ್ನಾಟ ಸೀಮೆಯವನೇ ಕರ್ಪೂರ ವೀಳ್ಯದವನೇ ಮೂಡಲ ಸೀಮೆಯವನೇ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರದವನೇ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಮರ್ಯಾದೆ, ಮೆಚ್ಚುಗೆ, ಕನಿಕರದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತ ವೇದಾಂತದ ಭಾವವನ್ನು ನುಡಿಯುವ ತಂದೆತಾಯಿ ಇಲ್ಲದವನೇ ಎಂಬ ಚಾತುರ್ಯ, ಇವೆಲ್ಲ ಈ ಕೃತಿಗೆ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಕಳೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ.

೧೩

ಪೈರನ್ನು ಹೀಗೆ ಹಾಕು, ಹೀಗೆ ನೀರು ಬಿಡು ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ವ್ಯವಸಾಯದ ಮತ್ತು ಸಂಸಾರದ ನೀತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಈ ಮಾತುಗಳಂತೆ ಜನತೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀತಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರಟ ಪದ್ಯಗಳು ಅನೇಕ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಧಾರವಾಡದ ಪದಗಳ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಹಲವು ಉದಾಹರಣೆ ಇವೆ.

ಬಂಗಾರ ಬಳೆಯಿಟ್ಟು ಬೈಬೇಡ ಬಡವರಿಗೆ
ಬಂಗಾರ ನಿನಗೆ ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ ಮದ್ಯಾನ
ಬಿಸಿಲು ಹೊರಳುವುದು ತಡವಲ್ಲ

ಹೆರವರ ಹೆಣ್ಣಿಗಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಮಲಗುವ ಜಾಣ
ಗಿಡದ ಮೇಲೆರಡು ಗಿಣಿ ಕೂತು ನುಡಿದಾವೆ
ಎರವನ್ನೊ ರಾಯ ನಿನ ಜೀವ

ಇಬ್ಬರ ಹೆಂಡರನಾದ ಏಡಿಯ ಮುಳ್ಳಾದ
ಕೋಡಗನಾದ ಕೊರವಾದ ಬಾಲೇರು
ಮಾಡಿಟ್ಟ ಸಿಂಬಿ ಆರಿವ್ಯಾದ

ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಈ ನೀತಿಯನ್ನು ಉಪಾಯವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ಹೇಳಿದೆ. ಚೆಲುವೆಯಾದ ಹೆಂಡತಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಲು ಯಾರಮೇಲೆಯೋ ಕಣ್ಣು ಹಾಕಿದ ಗೃಹಸ್ಥನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕುರಿತು ವೃದ್ಧೆಯೊಬ್ಬಳು ಹೀಗೆನ್ನುತ್ತಾಳೆ :

ಕಾಗೆಗೆ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟ ಕರಿಯ ಹುಬ್ಬಿನ ಜಾಣ
ಮಾವಿನಹಣ್ಣು ಮನೆಯಾಗೆ ಇಟಕೊಂಡು
ನೇರಿಲಕೆ ಯಾಕೆನದರಿಟ್ಟ

ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಮನೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಒದಗದಿದ್ದರೆ ಸಂಸಾರ ನಡೆಯುವುದು ಕಷ್ಟ. ಇದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕು. ಈ ಉದ್ದೇಶ ದಿಂದಲೇ ರಚಿತವಾದ ಪದಗಳೂ ಇವೆ. ಒಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಸಂಸಾರದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಒದಗದ ನಯವಂತರ ಸಂಗ ತನಗೆ ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ :

ಇಂಥ

ಉತ್ತಮರ ಸಂಗಾ ನನಗೆ ಘಳಿಗೆ ಹೊತ್ತು ಬೇಡಾ
ಜಾಣಾ ನಮ್ಮ ತಂದೆ

ಒಕ್ಕಳ ರಾಗಿಯ ನಾ ಬೀಸಲಾರೆ
ಕಸಬರಲ ಹಿಡಿದು ನಾ ಕಸ ತೊಡೆಯಲಾರೆ
ಮನೆ ಬಾಕಲಿಗೆ ಸಗಣಿ ನಾ ಹಾಕಲಾರೆ
ಹತ್ತರವಿ ನೀರಾ ನಾ ತರಲಾರೆ
ಹಸುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಾಲಾ ನಾನೆರೆಯಲಾರೆ

ಹತ್ತು ಮಂಕರಿ ಕಸಾ ನಾ ಹಾಕಲಾರೆ
ಉಳಿ ಆಳು ಲೆಖ್ಖ ನಾ ಇಕ್ಕಲಾರೆ
ಆಳುಕಾಳಿಗೆ ಮುದ್ದೆ ನಾ ಹೊರಲಾರೆ
ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಕಳೆಸೆತ್ತೆ ನಾ ಕೀಳಲಾರೆ

ಇಂಥಾ

ಉತ್ತಮರ ಸಂಗ ನನಗೆ ಘಳಿಗ್ಹೊತ್ತು ಬೇಡ
ಜಾಣ ನಮ್ಮ ತಂದೆ

ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಈ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದಾಗ ಅಥವಾ ಅವಳು ಸುಖದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದವಳೆನ್ನುವುದನ್ನು ಮರೆತು ಗಂಡನೋ ಅತ್ತೆಯೋ ಅವಳಿಗೆ ತಗದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ ಆಗುವ ಅವಗಡ ಕುಂಬಾರ ಹೆಣ್ಣಿನ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಕುಂಬಾರ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗ್ಯಾಕೊ ಗೊಂಬೆಮಾಟದ ಹೆಣ್ಣು
ತುಳಿ ಬಂದು ಮಣ್ಣು ಹೊರು ಅಂದ ಕುಂಬಾರ
ಹೊತ್ತು ಮಾರೆಂದ ಮಡಕೀಯ

ಹೊತ್ತು ನಾ ಮಾರೋಕೆ ಬಡವಾರ ಮಗಳಲ್ಲ
ಅರುವತ್ತು ಹಳ್ಳಿ ಕಸುಬೀನ ಗೌಡರ ಮಗಳು
ತರುವಾಗ ತಮ್ಮ ಅರಿಯಾನೆ

ನಿನ್ನನ್ನ ತರುವಾಗೆ ನೀ ಇದ್ದೆ ಸಣ್ಣವಳೆ
ಈಗೆಲ್ಲಿ ಕಲಿತೆ ಹೊಸಮಾತ
ಈಗೆಲ್ಲಿ ಕಲಿತೆ ಹೊಸಮಾತ ಬಣಜಿಗ
ಹೊರುಬಾರೊ ಹಟ್ಟಿ ಶಗಣಿಯ

೧೭

ಜನತೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾದ ಒಂದು ಭಾಗ ಹಬ್ಬ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಪ್ರಸ್ತ ಪ್ರಯೋಜನಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಪದಗಳದು. ಮನೆಯ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಕ್ಕರೆ, ಎಳಮೆ, ನಯ ಈ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದಕ್ಕಿಂತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಮೈಸೂರ ಪ್ರಾಂತದ ಹರಿಜನರಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕವೆಂದು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಬಿ. ಎಸ್. ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯವರು

'ಜಯಕರ್ನಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಎಣ್ಣೆಶಾಸ್ತ್ರದ ಈ ಪದಗಳು ಈ ರೀತಿಗೆ ಬಹು ಒಳ್ಳೆಯ ಉದಾಹರಣೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರವ ಮಾಡಿರಿ ಸೂಸ್ತ್ರದ ಬೊಂಬೆಗೆ
ಲೋಕಪಾಲಕರ ಮಗನೀಗೆ ಮದ್ಲಗಿತ್ತೀಗೆ
ಶಾಸ್ತ್ರವ ಮಾಡಿ ನಡುಮನೆಲಿ

ಅಕ್ಷತೆ ಇಕ್ಕಿರಿ ಅಚ್ಚಮುತ್ತೈದೇರು
ಪಾರುವತಿ ಪಡೆದ ಮಗನಿಗೆ ಮದ್ಲಗಿತ್ತೀಗೆ
ಅಕ್ಷತೆ ಇಕ್ಕಿ ಐವಾರು

ಆರೆಣ್ಣೆ ತೂರೆಣ್ಣೆ ಆರು ಮಾನದೊಳ್ಳೆಣ್ಣೆ
ನಾರೀರ ಕೈಯ ಉಗುರೆಣ್ಣೆ ಒತ್ತೀರಿ
ರಾಜ್ಯವಾಳುವರ ಮಗನೀಗೆ

ಐರಣಕೆ ಹೊಂಟಾರು ಐವಾರು ಚೆಲುವೇರು
ಐವತ್ತು ವರಹಾದ ತೊಡುಗೇಯ ತೊಟ್ಕೊಂಡು
ಐರಣಕೆ ಐವರ್‍ಹೊಂಟಾರು

ಚಿನ್ನದ ಕೈಕಡಗ ಚಿನ್ನೇರು ಇಟಕೊಂಡು
ಚಿನ್ನದಾಭರಣಕ್ಕೆ ನಡುಬಾಗಿ ಮುಡಿಜೋಲಿ
ಚಿನ್ನೇರು ಆಗಣಿ ಎರೆದಾರು

ಇದು ಹರಿಜನರಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಪದ್ಯ. ಯಾವ ತಪೋವನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಮಿಗಿಲಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ದೊರೆಯಲಾರದು ಮಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವನು ದೊರೆಯಲ್ಲ, ವಿಘ್ನೇಶ ಅಥವಾ ಸ್ಕಂದನಲ್ಲ ಲವಕುಶನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷತೆ ಉಂಟು, ತೂರೆಣ್ಣೆ ಉಂಟು, ಅಕ್ಕ ತಂಗಿಯರ ಕೈಯ ಉಗುರೆಣ್ಣೆ ಉಂಟು, ಚಿನ್ನೆಯರು ಎರೆಯುವ ಆಗಣಿ ಉಂಟು. ಈ ಸೇವೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ದೊರೆತನದ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪ್ರೀತಿ ಉಂಟು, ಸಂಭ್ರಮ ಉಂಟು. ಬಲ್ಲ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಸೆಯಮೇಲೆ ಕೂ ಹೆಣ್ಣೂ ಗಂಡೂ ದೇವರೇ ಸರಿ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯೂ ಉಂಟು. ಅಸಂಸ್ಕೃ ರೆನ್ನಬಹುದಾದ ಜನರಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೆರುಗನ್ನು ನೋ ಯಾರಾದರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡಬೇಕು. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ದೊರೆ

ಹೆಣ್ಣೊಪ್ಪಿಸುವ ಪದ ಕೆಲವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಇದೇ ವಿಷಯ ನಮಗೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತವೆ. ಇದು ತಾಯಿ ಹೇಳುವ ಮಾತು :

ಒಂಬತ್ತು ತಿಂಗಳು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ತಿರುಗೇನು
ಹಂಬಲಿಸಿ ನಿನ್ನ ಪಡದೇನು ಚಿತ್ರದ ಗೊಂಬಿ
ನಿನ್ನ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಡಲ್ಹೆಂಗ

ಮೊಸರು ಅನ್ನ ಕಲಸಿ ತುಸುನ ಉಣ್ಣಂತ ಹೇಳಿ
ರಾಶಿಯ ಉಣಿಸಿ ಸಲಹಿದೆ ನನ ಮಗಳೆ
ಕೂಸೆ ನನ ಮನೆಗೆ ಎರವಾದೆ

ಅಣ್ಣನು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಇದು :

ಸುಣ್ಣದಾ ಬಟ್ಟ್ಯಾಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಹುಯ್ದ್ಹಂಗ
ಅಣ್ಣನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಹುಯ್ದಾಡಿ ನನ ತಂಗಿ
ನನ್ನ ಮನೆಗಿಂದು ಎರವಾದೆ

ಸಣ್ಣ ತಮ್ಮ ಆಗಿದ್ರೆ ತಣ್ಣಗೆ ಇರುತಿದ್ದೆ
ಮಾನ್ಯ ಹೊಲದಾಗೆ ಸರಿಪಾಲು ತಕ್ಕೊಂಡು
ಚಿನ್ನ ನನ ಹಂತಿಲಿರುತಿದ್ದೆ

ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಇವನು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೂಡ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಗಂಡಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರಬಹುದಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಒಂದೇ ಆಗ ಚಿಂತೆ. ತಮ್ಮನದಾದರೂ ಇದೇ ಮಾತು :

ಒಮ್ಮನ ಮದ್ದಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಒಮ್ಮ್ಯಾಲೆ ಕೊಟ್ಟಂಗೆ
ತಮ್ಮನ ಹೊಟ್ಟೆ ತಳಮಳಿಸಿ ಅಕ್ಕ ನನಗೆ
ರಮ್ಮ್ಯಾಸಿ ಹಣ್ಣು ಕೊಡುತಿದ್ದೆ

ಹಿರಿಯ ಅಣ್ಣ ಆಗಿದ್ರೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಇರುತಿದ್ದೆ
ಎರೆಯ ಹೊಲದಾಗ ಸರಿಪಾಲು ತಕ್ಕೊಂಡು
ದೊರೆ ನನ್ನ ಹಂತಿಲಿ ಇರುತಿದ್ದೆ

ಇದು ಬಳಗದ ಸ್ಥಿತಿ :

ಯಕ್ಕೀಯ ಗಿಡದಾಗ ಹಕ್ಕಿ ಚೋರ್‍ಯಾಡಿದ್ಹಂಗ
ಅಕ್ಕ ನೀಲವ್ವನ ಬಳಗಾದ ಕಣ್ಣೀರು
ಒಕ್ಕುಂದ ಹೊಳೆಗೆ ಹರಿದಾವು

ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಈ ಒಂದು ಮಾತಿನ ಮರುಕದೊಂದಿಗೆ ಈ ಪದಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಬಹುದು :

ಹರೆಯಾಗೆ ನಮ್ಮಗಳು ಹಾಲುಬೋನ ಉಣ್ಣೋನ್ವ
ತೂಗುಮಂಚದಲಿ ಮಲಗುವಳ ನಮ್ಮಗಳು
ನಗುನಗುತ ಮನೆಯ ಬೆಳಗುವಳ

ಮುಂಜಾನೆದ್ನಮ್ಮಗಳು ತುಪ್ಪಬೋನ ಉಣ್ಣುವಳ
ಪಟ್ಟಮಂಚದಲಿ ಮಲಗುವಳ ನಮ್ಮ ಕೂಸ
ಕಟ್ಟ್ಯೊತ ಕತೆಯ ಹೇಳುವಳ

ನಿಂಬೆಯ ಹಣ್ಣನೆ ನೆಂಬಿ ಗಿಣಿ ಒಯ್ದ ಹಂಗ
ಇಂದ ನಮ್ಮ ಮಗಳ ಕೊಡುತೇವ ಅತ್ತೆವ್ವ
ಕಂದ್ನ ಸರಿಮಾಡಿ ಸಲಹವ್ವ

ಪಕ್ಕದ ಜನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :

ಅತ್ತೀನ ಕರಿರವ್ವ ಅತ್ತಿಗೀನ ಕರಿರವ್ವ
ನಾದಿನಿನ ಕರಿರ ಹೊರೆಯಾಕ ಅವರೀಗ
ಪ್ರೀತಿಯ ಮಗಳ ಕೊಡಿರವ್ವ

ನಮ್ಮ ಮಗಳಲ್ಲವ್ವಾ ನಿಮ್ಮ ಮಗಳೀಕೆಯಿಂದು
ಚನ್ನಾಗಿ ಮಗಳ ಸಲಹವ್ವ ಅನ್ನುತ
ಅತ್ತಿ ಕೈಯಾಗ ಕೊಡಿರವ್ವ

ಈ ಮಗಳು ಸುಖದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದವಳು, ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದವಳು; ಆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತೌರುಮನೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳು ಚತುರೆಯೂ ಹೌದು : ಕಲಿತ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ಇವಳು ಹೇಳುತ್ತ ಹೇಳುತ್ತ ಕತೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವಳು. ಇವಳು ಇಂದಿನಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಮಗಳು; ನಿಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಾಕಿಕೊಳ್ಳಿ. ಜನಕರಾಯನೂ ಕಣ್ವಋಷಿಯೂ ಇದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾತು ಏನನ್ನು ಹೇಳಿದರು ? ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ ಕವಿತೆ ಈ ಪದಗಳು ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಯಾವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದುವು ?

೧೮

ಬಂಜೆಯ ಕಥೆ ಅಥವಾ ನಂಜಯ್ಯನ ಕಥೆ ಇರುವಂತೆ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಕಥೆಗಳು ಈ ಪದ್ಯಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಜನರಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಬೆಳಗಾವಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಗುರುಪಾದಪ್ಪ ವೀರಪ್ಪ ಹುಲಿಕುಂದ ಎಂಬ ಲಾವಣಿಕಾರರು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಇಂಥ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಒಂದಾದ ಮೇಲೆ ಒಂದಾಗಿ ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಹೇಳಿದರು. ಸಂಗ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕತ್ತೆ ಸತ್ತುಹೋಯಿತೆಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಸಂಗ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯನು ಹೋದನೆಂದು ತಿಳಿದು ಆಗಸಗಿತ್ತಿ ಅತ್ತಳೆಂದು ಒಂದು ಕಥೆಯ ವಿಷಯ. ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಮಗುವಿಗೆ ಹೆಸರು ಏನಿಡೋಣ, ಎಂದು ಹೆಂಡತಿ ಕೇಳಲು ಗಂಡ ಆನಂದಪಟ್ಟು ಮಗುವಿನ ಹೆಸರಿಗಾಗಿ ಅವಳೊಂದಿಗೆ ಬಹಳ ಯೋಚನೆಮಾಡಿ ಕ್ಲೇಶಪಡುತ್ತಿರಲು ಆಕೆ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಪೆಚ್ಚುಬಿದ್ದನೆನ್ನುವುದು ಇನ್ನೊಂದರ ವಿಷಯ. ವಿಷಯದಷ್ಟನ್ನೇ ನೋಡಿದರೆ ಆ ಕಥೆಗಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಎಷ್ಟು ಎನ್ನುವುದು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಲಾವಣಿಕಾರನು ಕಥೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಸಭಾಭವನದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ್ದ ಮಂದಿ ನಕ್ಕುನಕ್ಕು ಆನಂದಪಟ್ಟರು. ಪ್ರಾಕ್ತನ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಫ್ಲೀಟರು ಬಹು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಈ ರೀತಿಯ ಕಥೆ ನಾಲ್ಕನ್ನು ‘ ಇಂಡಿಯನ್ ಆಂಟಿಕ್ವರಿ ’ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಅವು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಗುರುಪಾದಪ್ಪನವರು ಹಾಡಿದಂತೆ ಹಾಸ್ಯದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲ; ಆದರೂ ಜನದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಿಡಿಯತಕ್ಕವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರ ವಿಷಯ ಆಂಗ್ಲೇಯ ಸರ್ಕಾರ ತೆರಿಗೆಯ ಹಣ ಎತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಯುಕ್ತಿ, ಅದರಿಂದ ಜನಕ್ಕೆ ಆದ ತೊಂದರೆ, ಒಬ್ಬ ಸಾಹೇಬನಿಂದ ಬಂದ ಈ ತೊಂದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸಾಹೇಬನಿಂದ ನಿವಾರಣೆಯಾಯಿತು, ಎನ್ನುವುದು.

ಏನ ಹೇಳಲಿ ಜನ್ಮದ ಗೋಳ
ಇಂಗ್ರಾಜಿ ಉಪದರ ಆದಿತು ಬಾಳಾ
ಬಡವರು ಅಳುತಾರು ಗಳಗಳಾ
ಮಾಡತಾರು ಚಿಂತೀ

ಎಂದು ಅದರ ಪಲ್ಲವಿ. ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸೋತು ಬಂದ ಬಡತನಕ್ಕಿಂತ ತನ್ನದು ಏನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಹುಕಾರ ಮಾಡಿದ ವೇಷ ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು :

ಅವನು ವಸ್ತ್ರ ಒಡವೆ ತೆಗೆದಿಟ್ಟು
ಹರಕು ದೋತರ ಅಂಗಿಯ ತೊಟ್ಟು
ಬಂಗ್ಲೆಗೆ ಹೋದನು ನಾಚಿಕೆ ಬಿಟ್ಟು

ಬಾಳಾ ಕೆಟ್ಟದಣ್ಣಾ ಸರಕಾರ
ಬಡವರು ತಂದಾರ ಕಣ್ಣೀರ
ಎಂಥ ವೇಳಿ ತಂದೀ ಈಶ್ವಾರ
ನಮಗ್ಯಾರದಿಲ್ಲಾ ಆದಾರಾ

ಕಮರಿಪೇಟಿ ಮುಸಲರು ಬಳೆಗಟ್ಟಿ
ಕೊಡುದಿಲ್ಲ ಹೋಗ್ ಅಂದಾರ ಕರಕಟ್ಟಿ
ಬೇಕಾರ ತಕ್ಕೊಳ್ರಿ ದಂಡಕಟ್ಟಿ
ಇದ್ದರೆ ನಿಮ ಹುಕುಮು.

ಹೀಗಾಗಿ ಬಹಳ ಗಲಭೆಯಾಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಎಲಪಾಟ್ ಸಾಹೇಬ ಬಂದು ಇವರ ಕಷ್ಟ ನಿಜವೆಂದು ತಿಳಿದು ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಆಂಗ್ಲೇಯ ಸರಕಾರದವರು ಜನರಿಂದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು. ಕೆಲಜನರು ಆಯುಧವನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹಠಮಾಡಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಸರಕಾರದ ಸೈನ್ಯ ಬರಬೇಕಾಗಿ ಕದನದಲ್ಲಿ ಹಠಮಾಡಿದವರು ಸತ್ತದ್ದಲ್ಲದೆ ಊರು ಹಾಳಾಯಿತೆನ್ನುವುದು ಇದರ ವಿಷಯ.

ಹೊತ್ತು ಬಂದಿತು ಮತ್ತ ನೋಡಿರಿ ಕತ್ತೀಹಿಡಿಯುವ ಜನಕ
ಶಿಟ್ಟಿನ ಮಂದಿ ಭಂಟರ ಹಲಗಲಿ ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ ದಡಕ

ಎಂದು ಇದು ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಥೆ ಹೇಳಿರುವ ರೀತಿ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಹೊತ್ತು ಬಂದಿತು ಮತ್ತ ನೋಡಿರಿ ಕತ್ತೀಹಿಡಿಯುವ ಜನಕ
ಶಿಟ್ಟಿನ ಮಂದಿ ಭಂಟರ ಹಲಗಲಿ ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ ದಡಕ

ವಿಲಾತಿಯಿಂದ ಹುಕುಮು ಕಳವಿದರ ಕುಂಪಣಿ ಸರಕಾರಾ :
ಎಲ್ಲ ಜನರನಾ ತರಿಸಿ ಜೋರಿನಾಡಿ ತರಬೇಕ ಹತಾರಾ :
ಕತ್ತಿಕಟಾರಿ ಕೈಚುರಿ ಬಾಕು ಗುರ್ದಿ ಸುರಾಯಿಚಕ್ರಾ
ಬಾಲಿಯ ಬರ್ಚಿ ಬಿಚ್ಚುಗತ್ತಿಯು ನೋಡ ಬಾಣಬಿಲ್ಲಿನವರಾ
ಪಟಾಕ ಪಿಸ್ತುಲ ಕರಲಿ ತೇಗಾ ಚಾಪಗೊಡ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರಾ
ತೋಪು ತುಬಾಕಿ ಹೊಡವು ಮದ್ದ ಗುಂಡ ಬಿಡಬ್ಯಾಡರಿ ಚೂರಾ ;
ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟವರಿಗೆ ಮೂರು ವರ್ಷವ ಬೇಡಿಹಾಕರಿ ಪೂರಾ ;
ಕೊಡದೆ ದಿಟಾಯಿ ಮಾಡಿದವರನಾ ಕಡದಹಾಕರಿ ತಾರಾ ;
ಬೇಡಿದಕ್ಷಣಕ ತಾವು ತಂದು ಕೊಡತಾರ ಹಿಡಿಹಿಡಿರ್ ಎಂದು
ವತ್ನ ಕೊಡತೇವ್ ಅನ್ನರಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ತಂದು ಕೊಡತಾರ ತಮ್ಮ ಕುಸಿಲಿಂದು.
ಬಂದೀತು ಹುಕುಮ ಹೀಂಗ್ ಎಂದು ಡಂಗರಸಾರಿದರ ಮುಂದು
ಶೂರ ಶಿಪಾಯಿ ಜನರ ತಾವು ತಿಳಿದು ಅಳತಾರು ಕಣ್ಣಿಗೆ ನೀರ್ ತಂದು
ಬಹಳ ಚಿಂತಿಯಾಗಿ ದುಃಖದಿಂದ ಆವರು ಬಿದ್ದರಣ್ಣಾ ನೆಲಕ ॥ ೧ ॥

ಕೇಳುತ ಹುಕುಮಾ ಕೆಲವರ ತಂದ ತಂದ ಕೊಟ್ಟಾರ ಆವಾಗ.
ಬಹಳ ಬೆಲೀವು ಹೆಚ್ಚಿನ ಹತಾರಾ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟರ ವೊಳಗ :
ಸಾಲ ಸಮದಮಾಡಿ ದನಕರ ಮಾರಿ ತಂದಿವ್ನಿ ಹಬ್ಬದಾಗ
ನೋಡ ನೋಡ ಹ್ಯಾಂಗೆಕೊಡುನ್ ಅಂತ ಹುಗಿದಿಟ್ಟರ ನೆಲದಾಗ.
ಶೂರಚಟೇಗಾರು ಜಾಯಿರ್ ಸಾಹೇಬ ಬಂದಾರ ಆವಾಗ,
ಸಂದಿಯಗೊಂವಿ ವೊಂದು ಉಳಿಯದ್ ಹಂಗ ಹೊಕ್ಕ ಹುಡಿಕೆರ ಮನಿಯಾಗ.
ತೆಪ್ಪಿತ್ ಉಪಾಯಿ ಇನ್ನ ಯಾತರ ಮಾಡುನ್ ಅಂತರ ಹ್ಯಾಂಗ ;
ವೊಬ್ಬರಮೇಲ್ ಒಬ್ಬರ ಚ್ಯಾಡ ಹೇಳತಾರ ವರ್ಮಸಾಧಿಸಿದ ಹಾಂಗ.
ಜ್ಯಾಡಸಿಹೋದವೊ ಎಲ್ಲಾ ನಾಡ್ ಒಳಗೆ ಏನು ಉಳಿಲಿಲ್ಲಾ
ಅಚ್ಚ ಮುತ್ತೀಕ ಹಿಡುವ ಪಿಸ್ತುಲ ಕಸದು ಹೋದರ ಕಟ್ಟಿಯ ಡಾಲಾ
ಕವಚ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಮಕಮಾಲಾ ರತ್ನದ ಹಿಡಿಕಿವ ಹೋದವು ಎಲ್ಲಾ
ಹೋದ ಹತಾರಕ ಹೊಟಬ್ಯಾನಿ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡ ನಿಂತರ ಸಾವುದಕ ॥ ೨ ॥

ಹಲ್ಲಕಿತ್ತಿದಾ ಹಂಬಿನ ಪರಿಯು ನಮಗೆ ಆದಿತ್ ಅಲ್ಲ,
ರಂಡಿ ಮುಸುಕ ಹಾಕಿ ತಿರಿಗಿದರ ನಮ ಮಾನ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲಾ,
ಮಗ್ಗಲದಾಗಿನ ಹೆಣತಿ ಕೊಟ್ಟಂಗ ಆತಿ ಹೇಡಿ ಆದೇವ್ ಅಲ್ಲಾ,
ಸತ್ತ ಹೆಣಕ ಶ್ರಿಂಗಾರ ಮಾಡಿದ ಪರಿ ಆದಿತ್ ಅಲ್ಲಾ,
ಸಾವಕಾರು ನಮ್ಮ ಜೀವ ಹೋದೀತ್ ಅಂತ ಚಿಂತಿ ಮಾಡೇರ್ ಅಲ್ಲ,

ಬಗಲುಮನೆ ಹೊಕ್ಕು ಹಣಾ ಪ್ರೋಪರ ಕೇಳವರ್ ಯಾರ್ ಇಲ್ಲಾ,
ಪುಂಡ ಪಾಳೆಯಗಾರ ಬಾಜ್ಯ ವಜೀರದು ಪಂತ ಹಿಡಿಯಲಿಲ್ಲ,
ದಂಡನ್ ಆಳುವ ಧೊರೆ ದೌಲತರು ಅಂಜಿ ಕುಳಿತರ್ ಅಲ್ಲಾ :
ದೇವರ ತಂದ ಪಡಿಪಾಟಾ ಚಿಂತಿ ಹತ್ತಿ ಆದರೊ ನಷ್ಟಾ
ಅಧಿಕಾರ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಯೆಳ್ ಅಷ್ಟಾ ಕೇಡಗಾಲ ಬಂದಿತು ಕನಿಕಷ್ಟಾ
ಹೆಂಗಸ್ ಆಗಿ ಶೀರಿಯ ವುಟ್ಟಾ ಸೋಂಡ್ ಒಣಗಿ ಆದೀತೋ ಬೊಜ್ಜಾಟಾ
ಆದ್‌ಹಂಗ್ ಅತಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕ್ರೀಡಾರ್ ಆಟಾ ಭಂಟರಿಗೆ ಬಂದಿತೋ ಬಿಕಷ್ಟಾ
ಪಕ್ಕಾಕಿತ್ತ ಪಕ್ಷಿಗತಿ ಆಗಿ ಚಿಂತಿ ಆದರ ಮನಕ || ೩ ||

ಹಲಗಲಿ ಎಂಬುವ ಹಳ್ಳಿ ಮುಧೋಳ ರಾಜ್ಯದಾಗ ಇತ್ತು.
ಪೂಜೇರಿ ಹನುಮಾ ಬಾಲ ಜಡಗ ರಾಮ ಮಾಡ್ಯಾರ ಮಸಲತ್ತು :
ಕೈನ ಹತಾರ ಕೊಡಬಾರದೊ ನಾವು ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಜತ್ತು ;
ಹತಾರ ಹೋದ್ ಇಂದ ಬಾರದ ನಮ್ಮ ಜೀವ ಸತ್ ಓಗುದು ಗೊತ್ತು.
ಸುತ್ತಿನ ಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತ ಧೊರಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಶಿರ ಹೀಂಗ್ ಅಂತು :
ಮಾಡರಿ ಜಗಳಾ ಕೂಡ್ ಇರತೇವು ಕುಮಕಿ ಯಾವತ್ತು.
ಒಳಗಿಂದ್ ಒಳಗೆ ವಚನಕೊಟ್ಟರೊ ಬ್ಯಾಡರ್ ಎಲ್ಲ ಕಲತು.
ಕಾರಕೂನನ ಕಪಾಳಕ ಬಡದರ ಶೀಪಾಯಿ ನೆಲಕ ಬಿಟ್ಟು.
ದುಃಖದಿಂದ ಅವರು ಅಲ್ಲಿಗ್ ಹೋಗಿ ಸಾಹೇಬರ ಹೇಳಿದರ ಕೂಗಿ.
ಕೇಳಿ ಸಾಹೇಬ ಯುದ್ಧ ಸಿಟ್ಟಿಗಿ ತಿರಿಗಿ ಹೋದ ಆವಾಗ ಕಲಾದಗಿ
ಕರ್ಸಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಾಯಕ ಗೌಡ ಕುಂದರಗಿ ಕನಶ್ಯಾನ ಸಂಧಾನಕ್ ಆಗಿ
ಹಟಾ ಮಾಡಬಾರದು ನಿಮ್ಮ ಹತಾರ ಕೊಡಿರಿ ಸಾಹೇಬನ್ ಇಶಾಕ || ೪ ||

ಹತಾರ ಕೊಡಲಿಕೆ ಹೆಂಗಸ್ ಆಗಿ ಬಳಿ ಇಟ್ಟಿಲ ಕೈಯಾಗ,
ಯಾವ ಬಂದೀರಿ ಜೀವ ಹೋದರೂ ಕೊಡುದಿಲ್ಲ ಸುಮ್ಮನ್ ಹೋಗರಿ ಈಗ,
ಅಂದ ಮಾತ ಎಲ್ಲ ಬಂದ ಹೇಳಿದಾನ ಆವಾಗ ಸಾಹೇಬನ.
ಶಿಟ್ಟಲಿ ಮುಂಗೈ ಕಟ್ಟನೆ ಕಡಕೊಂಡ ಹುಕುಮ ಕೊಟ್ಟರ್ ಆಗ
ಕುದರಿಯ ಮಂದಿ ಕೂಡಿ ಮುಟ್ಟಕೊ ಹಲಗಲಿ ಸ್ತಳದ ಮೇಗ
ಒಳಗಿನ ಮಂದಿ ವೊತ್ತರಲೆ ಹೊಡೆದರ ಮುಂಗಾರಿ ಮಳೆ ಸುರದ್ ಹಂಗ.
ಹೊರಗಿನ ಮಂದಿ ಗುಂಡಹತ್ತಿ ಕೆರ ತಿರಗೆರ ಆವಾಗ,
ಕಾಗದ ಬರದ ಕಳವೆರ ಬೇಗನ ದಂಡ ಬರಲ್ ಎಂತ ಹೀಂಗಾ.
ದಂಡ ಬಂತ ಸೂಡ ತಯಾರ್ ಆಗಿ ಜಲದ ಮಾಡಿ ಬಂತ ಹಲಗಲಿಗಿ,
ಅರ ತಾಸ ರಾತ್ರಿಯಾಗ ಹೋಗಿ ಊರಿಗಿ ಹಾಕಿದಾರ ಮುತ್ತಿಗಿ.

ಗುಂಡ ಹೊಡೆಹಾರ ವಿಪರೀತ ಸೂರಿ ಆಗಿ ಅಂಜಿ ಓಡಾಕ್ ಹತ್ತಿತ ಮುಂಬ್ ಆಗಿ;
ಬೆನ್ನಹತ್ತಿ ನೋಡಿದಾರ ಇವರ್ ಆಗಿ ಬಿದ್ದಾವ ಹೆಣಗೋಳು ಸೂರ್ವೆ ಆಗಿ,
ಮುತ್ತಿಗೆಹಾಕಿ ಆವರು ಕತ್ತಿಲಿ ಕಡದರ ಅಂಜಲಿಲ್ಲ ಯಾತ್ ಎತಕ ॥ ೫ ॥

ಬೆನ್ನಹತ್ತಿ ತಿರಿತಿರಿವಿ ಕಡದರೊ ಏನು ಉಳಿಯವಾಂಗ;
ನಡವಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಹೊಡವರ ಗುಂಡದ ರಜ ಇಲ್ಲದ್ ಹಾಂಗ;
ಕವಾತ ಫೈರಾ ಸುತ್ತಗಟ್ಟಿ ತಂಬು ನುಡಿಸಾರ ಆವಾಗ;
ತೋಪು ತುಬಾಕಿ ಕುರುಳಿ ಪಿಸ್ತುಲ ಬಾಕ ನಡವಿನಾಗ;
ಶಿಡಿಲಿನಹಂತ ಗುಂಡ ಹೊಡೆವುತ ಕತ್ತಿಲಿ ಕಡದರ ಒಳತಾಂಗ;
ನಡಗಿತು ಬ್ಯಾಡಕಿ ಕೆನ್‌ಧೂಳ ಹಾರಿದಾಂಗ ಕಡವಾಟವು ಹ್ಯಾಂಗ.
ಕೆಡಗಾಲ ಬಂದಿತ ನಡವಿ ಶಿಕ್ಕಾರೊ ಬಿಡಿಸವರ್ ಯಾರ್ ಈಗ?
ಚಟೇಕಾರರು ಚೌಕಿಮಾಡುತ ನಡದರ ಗುಡದಾಗ.
ಅಗಸಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತೀತು ಹೆಬಲಕ್ ಸಾಹೇಬ ಬಂದು ತಾವು ನಿಂತು
ಹೇಳತಾರ ಬುದ್ಧಿಯ ಮಾತು ಕೊಡತೆವೆ ಕವಲ ಈ ಹೊತ್ತು
ಹೋಗಬೇಡಿರಿ ವೆರ್ರಾ ನೀವು ಸತ್ತು
ಯೆಂಬು ಮಾತಿಗೆ ನಂಬಿಗೆ ಸಾಲದ ಹನಮಾ ಬಂದ ಮುಂದಕ ॥ ೬ ॥

ಜಡಗ ಹೇಳತಾನ ಹೊಡಿ ಇವರನಾ ಈಗ ಘಾತಕರೊ ಇವರಾ;
ಇಸವಸ ಘಾತಾ ಮಾಡಿ ನೆಂಬಿಗೆಲೆ ಮಾಡತಾರು ಫಿತೂರಾ;
ಮಾಸ ಮಾದಿ ಬಲದೇಶತಗೋತರ ಮುಂಪ ನಮಗ ಗೋರಾ;
ಆಂಪ ಹೊಡೆದರೊ; ಒಂದು ಗುಂಡಿಗೆ ಆದ ಸಾಹೇಬ ಟಾನಾ.
ಕಾರ್ ಸಾಹೇಬ ಬೆಂಕಿಚೂರ ಆಗಿ ತಾನು ಲೂಟಿ ಮಾಡ್ ಅಂದ ಊರ.
ಹುನಪಿಲಿ ಹೊಡೆದರ ಮಳಿ ಆದ ಹಾಂಗ ಗುಂಡ ಸುರದವು ಬರಪೂರಾ.
ಹನಮಾ ಹೇಳತಾನ ಗುಂಡ ಹೊಡೆದ ಕೆರಕೆಡವುನ್ ಆಷ್ಟಬಾರಾ.
ಮುನ್ನೂರ ಮಂದಿ ಎನ್ನಮೇಗೆ ಬಿಟ್ಯಾ ಆಗ ನೋಡರಿ ಜೋರಾ
ಭೀಮನು ಇದಿರಿಗೆ ನಿಂತಾ ಐನೂರ ಮಂದಿಗೆ ಮಲತಾ
ಬಾಲನು ಮಾಡಿದ ಕಸರತ್ತಾ ಕುದರಿಯು ಕಡದನು ಹತ್ತಾ
ರಾಮುನ ಕಡತ ವಿಪರೀತಾ ಕಾವಲಿ ಹರಿತೊ ರಕ್ತಾ
ಸಾವಿರ ಆಳಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಮಲತಾ ಕೂಗುತಾನೊ ಕಡಿಕವೀರ್ ಎಂತಾ
ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಹೀಂಗ ಕಡದ ಸತ್ತರೊ ಭಂಟರ್ ಅನಸೆರ ಜನಕ ॥ ೭ ॥

ಯಾರು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ ಆರು ಗುಂಡ ತಾಕಿ ಹನುಮಾ ಬಿದ್ದ ನೆಲಕ.
ಚೀರ್ಯಾಡುತ ಜನ ಸುತ್ತಗಟ್ಟಿತೊ ಅಂಜಿಕೊಂಡ ಜೀವಕ.

ಶೂರ ಒಬ್ಬ ಬಹಳ ಜೋರಮಾಡಿದನ ಹತಾರ ತಗೊಳುವಕ
ಏರಿಬರು ಕುದರಿ ಕಾಲ ಕಡದನೆ ಸ್ವಾರ ಬಿದ್ದ ನೆಲಕ.
ರಾಮಿ ಗುಂಡಲಿ ಜೋರ ಮಾಡಿ ಹೊಡೆದಳೊ ಮೂರ ಮಂದಿ ಶಿರಕ ;
ಆರು ಕುದರಿಯ ಕಡದ ಹಿಡಿದಳೊ ಬಾಲನ ಸೂರಾಯಕ.
ಯಾರ್‍ಯಾರು ಇಲ್ಲದಾದೀತು ಊರೆಲ್ಲಾ ಲೂಟಿ ಆಗಿ ಹೋತು,
ಮಂದಿ ಮನಿ ಹೊಕ್ಕ ಹುಡಕೀತು ದನಕರಾ ಲಯ ಆದೀತು,
ಸಣ್ಣ ಕೂಸುಗಳು ಹೋದವ್ರ ಸತ್ತು ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಯಾರ ಊರ ಸುಟ್ಟೀತು,
ನಷ್ಟ ಅತಿ ನೋಡರಿ ಈವತ್ತು ನಾ ಹೇಳತೇನ ಈ ಮಾತು,
ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಅಳವಾಗಿ ಹೋದಿತೂ ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ ಯಾತೆತಕ ॥ ೮ ॥

ಕತ್ತಿ ಕುದರಿ ಮುತ್ತು ಮಾಣಿಕ ಯಾವದು ಬಿಡಲಿಲ್ಲಾ :
ಬೆಳ್ಳಿ ಭಂಗಾರಾ ಹರಳಿನುಂಗರಾ ಹೊನ್ನುಂಗರ ಗೋಲಾ,
ಸರಗಿ ಸರ್ವಾಳಿ ಬುಗುಡಿ ಬಾವಲಿ ಬಿಡಲಿಲ್ಲಾ ;
ಕಡಗ ಕಂಕಣಾ ನಡವಿನ ಡಾಬಾ ನಡುಕಟ್ಟು ರುಮಾಲಾ,
ಕುಬಸ ಶೀರಿ ಹಪ್ಪಳ ಸಂಡಿಗಿ ಕರ್ಚಿಗಿ ಕುಡುಗೋಲಾ,
ಕೊಡಲಿ ಕೋರೆ ಕುಡಕಬ್ಬಿಣಾ ಮೊಸರು ಬೆಣ್ಣಿ ಹಾಲಾ,
ಉಪ್ಪ ಎಣ್ಣಿ ಅರಿಶಿನ ಜೀರಿಗಿ ಆಕ್ಕಿ ಸಕ್ಕರಿ ಬೆಲ್ಲಾ ;
ಗಂಗಳ ಚರಗಿ ಮಂಗಳಸೂತ್ರಾ ; ತಕೊಂಡ ಹೋದರ ಬಿಸುಕಲ್ಲಾ.
ಹಾಳಾಗಿ ಹೋದಿತೊ ಇಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳಲು ಎಷ್ಟು,
ತಗೊಂಡರೊ ಶಿಕ್ಕಷ್ಟು ಸರ್ದ ನಿಂತರೊ ಊರಿಗೆ ಕೊಳ್ಳಿಕೊಟ್ಟು,
ಬೂದಿಮಾಡೆರ ಹಲಗಲಿ ಸುಟ್ಟು ಹಲಗಲಿ ಗುರ್ತು ಯೆಳ್ಳಷ್ಟು
ಕಾಣಸ್ತ ಹೋದಿತೊ ಕೆಟ್ಟು ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳಿದೆನು ಇಷ್ಟು,
ಕುರ್ತಕೋಟಿ ಕಲ್ಮೇಶನ ದಯದಿಂದ ಹೇಳುವ ಕೇಳುವದಕ ॥ ೯ ॥

ಕಥೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ನುಡಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸುವ, ಆರಂಭಿಸುವ, ಎತ್ತುಗಡೆ ನಿಲುಕಡೆಯ ಸೊಗಸಿನಲ್ಲಿ, ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದು ಅಲೆಅಲೆಯಾಗಿ ಬರುವಂತೆ ಹೇಳುವ ದಿಟ್ಟತನದಲ್ಲಿ, ಮನುಷ್ಯರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವ ಸಹಜತೆಯಲ್ಲಿ, ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ, ಮಾತಿನ ಔಚಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಕವಿತೆಯೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು.

೧೯

ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲಿನ ಪದ, ಹಕ್ಕಿ ಹಚ್ಚುವ ಪದ, ಕೋಲಾಟದ ಪದದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಮುಗಿಸುವುದು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಈ ಕತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವ ಜನರ ಕಥೆಯಂಥ ಕಥೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ವರ್ಣನೆಯೂ ಕಥನವೂ ವಿವರವೂ ವಿಸ್ತಾರವೂ ಆಗುವುದು ಪದ್ಧತಿ. ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸು ತಾನು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿರುವೆನೆಂದು ಬಯಕೆಯನ್ನು ನಟಿಸಿ ಗಂಡನು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ತಂದುಕೊಟ್ಟ ತಿಂಡಿಯ ಸಾಮಾನನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಂದು ಅತ್ತೆಯ ಕೈಯಿಂದ ಉಪಚಾರಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮೋಸ ಬಯಲಾಗಲು ದಿಕ್ಕುಗೆಟ್ಟು ಪರದೇಶಿಯಾದದ್ದು ಒಂದು ವಿಡಂಬನದ ಕಥೆಯ ವಿಷಯ. ಕಥೆಗಾರನು ಅದನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ರೀತಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತಿದೆ. ಅವನು ನಿಷ್ಕರುಣೆಯಿಂದ ಆ ಹೆಂಗಸಿನ ಆಟವನ್ನೆಲ್ಲ ವರ್ಣಿಸಿದಾನೆ ಕೊನೆಗೆ ಅದೇ ನಿಷ್ಕರುಣೆಯಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಸಿಗಿದು ಒಗೆದಿದಾನೆ. ಆದರೆ ಆ ಬರವಣಿಗೆಯ ಬಲ ಬಾಳನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಕ್ಷಾಮವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಈ ಪದದ ಶಕ್ತಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ: ಕವಿಯು ನಿಜವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದರಿಂದ ಬಂದದ್ದು. ಕವಿ ಮಳೆರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:

ಬಣ್ಣದ ಗುಬ್ಬಿಯಂತ ಮಣ್ಣಾಗಿ ಹೋದರು
ಅನ್ಯಾಯದ ದಿನ ಬಂದು ಮಳೆರಾಜ

ಒಕ್ಕಲಗೇರ್ಯಾಗ ಮಳೆರಾಜ
ಮಕ್ಕಳ ಮಾರ್‍ಯಾರು ಮಳೆರಾಜ
ಮಕ್ಕಳ ಮಾರಿ ರೊಕ್ಕ ಹಿಡಕೊಂಡು
ಭತ್ತ ಎಂತ ತಿರುಗ್ಯಾರು ಮಳೆರಾಜ

ಸೂಲಗಿ ಹಿಟ್ಟಿನಾಗ ಮಳೆರಾಜ
ಸುಣ್ಣಾನ್ನು ಕೂಡಿಸ್ಯಾರು ಮಳೆರಾಜ
ಹಸ್ದು ಬಂದು ಕೇರಿ ಗಪಗಪಾನೆ ತಿಂದು
ಒದ್ದಾಡಿ ಸತ್ತಾರು ಮಳೆರಾಜ

ಗಿಡ್ಡ ಅಕ್ಕ್ಯಾಗ ಮಳೆರಾಜ
ಅಪುವನ್ನು ಕೂಡಿಸ್ಯಾರು ಮಳೆರಾಜ
ಸಣ್ಣ ಕೂಸೀಗೀ ಮನ್ನಿಸಿ ಉಣಿಸ್ಯಾರು ಅವು
ಕಣ್ಣನೆ ಮುಚ್ಚ್ಯಾವು ಮಳೆರಾಜ

ಗಂಡುಳ್ಳ ಬಾಲೇರು ಮಳೆರಾಜ
ಭಿಕ್ಷಾಕೆ ಹೊರಟಾರು ಮಳೆರಾಜ
ಗಂಡುಳ್ಳ ಬಾಲ್ಯೇರು ಭಿಕ್ಷಾಕೆ ಹೊರಟಾರು
ಅನ್ಯಾಯದ ದಿನ ಬಂದು ಮಳೆರಾಜ

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆದಮೇಲೆ :

ಸ್ವಾತೀಯ ಮಳೆ ಬಂದು ಮಳೆರಾಜ
ಸುತ್ತ ದೇಶಕೆ ಆಗ್ಯಾದೆ ಮಳೆರಾಜ
ಹಳ್ಳಕೊಳ್ಳ ಹೆಣ ಹರದಾಡಿ ಹೋದಾವು
ಯಾವಾಗ ಬಂದ್ಯಪ್ಪ ಮಳೆರಾಜ

ಅದು ಒಂದು ಅತಿ. ಇದು ಒಂದು ಅತಿ. ಇವನ್ನು ಬರೆದವನು ಹಿಂದಣ ಧಾತು ಈಶ್ವರ ಸಂವತ್ಸರದ ಕ್ಷಾಮವನ್ನೂ ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ಮಳೆಯನ್ನೂ ನೋಡಿದ್ದನೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಕುಣಿಗಲ ಕೆರೆಯ ವರ್ಣನೆಯ ಈ ಕೆಲವು ಮಾತು ಈ ಕೃತಿಗಳ ಕಾವ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ನಿದರ್ಶನ.

ಮೂಡಲು ಕುಣಿಗಲ ಕೆರೆ ನೋಡೋಕ್ಕೊಂದ್ವೈಭೋಗ
ಮೂಡಿಬರ್ತಾನೇ ಚಂದ್ರಾಮ
ನಿಂಬೆಯು ಹಣ್ಣಿನಂತೆ ತುಂಬಿದ್ಕುಣಿಗಲು ಕೆರೆ
ಅಂದ ನೋಡಲು ಶಿವ ಬಂದ ಶಿವಮುಗ್ಗಿ
ಕಬ್ಬಕ್ಕಿ ಬಾಯ ಬಿಡುತಾವೆ
ಹಾಕೋದೊಂದಾರುಗೋಲು ನೂಕೋಕೊಂದೂರುಗೋಲು
ಬೊಬ್ಬೆ ಹೊಡೆದಾವೆ ಬಾಳೆಮೀನು ಕೆರೆಯಾಗೆ
ಗುಬ್ಬಿಸಾರಂಗ ನಗುತಾವೆ

ಕೆರೆ ತುಂಬಿದಾಗ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಶಿವ ಬರುವಷ್ಟು ಅಂದ. ತುಂಗಾ ನದಿಯು ಕಬ್ಬಕ್ಕಿ ಇದರ ಜಲವೈಭವವನ್ನು ಅತಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಹರವಿನ ಮೇಲೆ ತೆಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದು ಒಂದು ಸೊಗಸು. ಬಾಳೇಮೀನು ನೀರು ತುಂಬಿರುವುದರಿಂದ ವಿಜೃಂಭಿಸಿ ಆಡುತ್ತವೆ. ನೀರ ಗುಬ್ಬಿಯೂ ಸಾರಂಗವೂ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ನಗುತ್ತವೆ.

೨೦

ಇದುವರೆಗೆ ಹೇಳಿರುವ ಪದಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ತ್ರಿಪದಿಯ ಪದಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು. ಜನತೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಈ ರೂಪ ಬಹು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಭಾಗವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಹುಭಾಗದ ಪದಗಳು ಕೋಲಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೂ ಮತ್ತು ತ್ರಿಪದಿ ಕೋಲಾಟದ ಗೀತಕ್ಕಾಗಿ ಹದವಾಗಿ ಒದಗುವುದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲಿನ ಪದ, ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚುವ ಪದ ಎನ್ನುವುದೆಲ್ಲ ಕೋಲಾಟದ ಪದವೂ ಹೌದು. ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕೋಲಾಟಕ್ಕೆಂದೇ ಬರೆದಿರುವ ಪದಗಳೂ ಅನೇಕವಾಗಿವೆ. ಕೋಲಾಟ ನಮ್ಮ ಜನರಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಿಯವಾದ ವಿನೋದವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಯ ಹುಡುಗರು, ದೀವಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು, ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಊರ ಕೋಲಾಟದ ಜನ ಈ ಆಟವನ್ನಾಡುತ್ತ ಊರು ಸುತ್ತುವುದು ಪದ್ಧತಿ. ಬಂದು ಆಟವಾಡಿದವರಿಗೆ ಊರ ಮುಂದಾಳುಗಳು ಸತ್ಕಾರಮಾಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಉಚಿತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸುವರು. ಇದನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ತಾವು ಮಾಡುವ ಗೌರೀ ಪೂಜೆಗೆ, ಸರಸ್ವತೀ ಪೂಜೆಗೆ, ದೊಡ್ಡವರು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ದೇವರ ಪೂಜೆಗೆ, ವಿನೋದ ಕೂಟಕ್ಕೆ, ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೋಲಾಟವಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಹಣಕಾಸು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಬಟ್ಟೆಬರೆಯೂ ಉಚಿತವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನ್ನು ಕೋಲಾಟದ ಆಟಗಾರರು ತಮ್ಮ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಗೆ ಕೊಡುವುದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಉಳಿದುವನ್ನು ತಾವು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೋಲಾಟದ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರ ಸ್ತೋತ್ರದ ಪದಗಳು, ತತ್ವಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಪದ್ಯಗಳು, ಸ್ಥಳದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಪದ್ಯಗಳು, ಆಯಾ ಹಬ್ಬ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಪ್ರಸ್ತ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಕುರಿತ ಪದ್ಯಗಳು, ಧಣಿಯನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಮೆಚ್ಚನ್ನು ಬೇಡುವ ಪದ್ಯಗಳು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಉದ್ದೇಶದ ಕೃತಿಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಪದವಿದು :

ಕೋಲು ಕೋಲೆನ್ನ ಕೋಲೇ ಶ್ರೀಗಂಧದ
ಕೋಲು ಕೋಲೆನ್ನ ಕೋಲೇ

ಮುಡಕೇರಿ ಮಲ್ಲೇಗೌಡ್ರು ದಾರದವಳ್ಳಿ ಕೆಂಚೇಗೌಡ್ರು
ಬಣಕಲ್ಲು ಸುಬ್ಬೇಗೌಡ್ರು ಮೂರು ಜನ ಸೇರಿದರಂತೆ
ಕೋಲೂ ಕೋಲೆನ್ನ

ಅವರು ಮೂರೂ ಜನ ಸೇರಿದ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ
ಮೈಸೂರು ರಾಣಿಗೇ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತೋ
ಕೋಲೂ ಕೋಲೆನ್ನ

ಮೈಸೂರು ರಾಣಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದದ್ದು ಕೇಳಿ
ಒಡ್ಡರ ದಂಡೆದ್ದು ಓಡಿಬಂದಿತೋ

ಒಡ್ಡರ ದಂಡೆದ್ದು ಓಡಿಬಂದದ್ದು ಕೇಳಿ
ತುರುಕರ ದಂಡು ತುದಿಕಾಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಿತೋ

ತುರುಕರ ದಂಡೆದ್ದು ತುದಿಕಾಲಲ್ನಿಂತದ್ದು ಕೇಳಿ
ಅರೇರ ದಂಡೆದ್ದು ಹಾರಿಬಂದಿತೋ

ಅರೇರ ದಂಡೆದ್ದು ಹಾರಿಬಂದದ್ದು ಕೇಳಿ
ಬೇಲೂರ ದಂಡು ಬೆನ್ನತ್ತಿ ಹೋಯಿತೋ

ಅಡಿಕೇಲಿ ಆರು ಸಾವ್ರ ಮುಡಕೇಲಿ ಮೂರು ಸಾವ್ರ
ಕೊಡಿಗೇ ಹನ್ನೆರಡು ಸಾವ್ರ ಸರಿಮಾಡಿ ನಮ್ಮಯ್ಯ
ಇಂದಿನ ಮಾತೇ ನಿಜವುಂಟೇ

ಕಳ್ಳವುಳ್ಳೀ ಹುಂಜ ಯಾಕಂತ ಕೂಗಿತು
ಕಳ್ಳಸೂಳೇರಿಗೆ ಕಳ್ಳನಾಮ ಹಚ್ಚೋಕೆ

ಕಳ್ಳಸೂಳೇರಿಗೆ ಕಳ್ಳನಾಮ ಹಚ್ಚಿತ್ತುಹುಂಜ
ಕಡಿಗತ್ತಿ ತಕ್ಕೊಂಡು ಕಡಿದಾರು ಹುಂಜನ

ಮುಕ್ಕನಾಡು ಶೀಮೇವ್ರು ಅವರು ಮೂರೂ ಜನ
ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬಡಾಯಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಲಡಾಯ
ಬಗಲಲ್ಲಿ ದೊಣ್ಣೆ ಇಟ್ಟರಂತಯ್ಯೋ

ಬಗಲಲ್ಲಿ ದೊಣ್ಣೆ ಇಟ್ಟರೆಂಬುದು ಕೇಳಿ
ತಾಯಿಗಂಡರೆಂದು ಹೇಳ್ಯಾರಂತಯ್ಯೋ

ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೇಲೂರ ದಂಡಿನವರೆಗೆ ಅರ್ಥ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಸಂಗತಿ ಅಷ್ಟು ವಿಶದವಾಗಿಲ್ಲ. ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನು ಚಾಡಿ ಹೇಳಿ ಹಗೆ

ಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದನೆಂದು ಅವನನ್ನು ಕಡುಗತ್ತಿಯಿಂದ ಕಡಿದರೆಂದು ಅರ್ಥ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬಡಾಯಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಲಡಾಯಿ ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಮೊದಲು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹಾಡುತ್ತ ಹಾಡುತ್ತ ಕೋಲಾಟದವರಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿವಂತನು ಸೇರಿಸಿದ ಮಾತಿರಬೇಕು ಇವು. ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯವೂ ಒಂದು ಕದನವನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು.

ಈರಾಮೋ ಲಚ್ಮಯ್ಯ ರಂಗ ಮುರಾರಿ
ಕೋಮಲಾಂಗಿ ಕೋಟೇಮೇಲೆ ಜಾಜೀ ವೈಯಾರಿ

ಈ ಮಾತುಗಳಿಗೂ ಮುಂದೆ ಬರುವ ಮಾತುಗಳಿಗೂ ಅಷ್ಟು ಸಂಬಂಧ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನೂ ರಂಗಮುರಾರಿಯನ್ನೂ ಕೋಟೆ ಯೊಳಗೆ ಇರುವ ಜಾಜಿ ಪ್ರಾಯಶಃ ಕೋಲಾಟದ ಅಧಿದೇವತೆಯನ್ನೂ ನೆನೆದು ಕೋಲಾಟವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವ ಪಲ್ಲವಿ ಮಾತ್ರ ಇದು ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಜಾಜಾ ಜಾಣರಿಗೆಲ್ಲ ಜಾಜಾ ಕಾಣ್ರೋ ನಮ್ಮಯ್ಯ
ಜಾಜೀಯ ಹೂವ ಬೆಲೆಮಾಡಿ

ಜಾಜೀಯ ಹೂವ ಬೆಲೆಮಾಡಿ ನಮ್ಮಯ್ಯ
ಸೊದಾರತ್ತೆ ಮಗಳಿಗೆ ಮುಡಿಸ್ಯಾನೆ

ಇದು ಧಣಿಯನ್ನೂ ಅವನ ರಾಣಿಯನ್ನೂ ಹೊಗಳುವ ಮಾತು. ಆಮೇಲೆ ಕದನದ ವರ್ಣನೆ.

ದೊಡ್ಡಾನ ಮಳಲಲ್ಲಿ ಒಡ್ಯಾರೆ ಕಾಳಗ
ದೊಡ್ಡಾ ದೊಡ್ಡವ್ರ ತಲೆ ಬಿದ್ದು ನಮ್ಮಯ್ಯ
ದೊಡ್ಡವ್ರ ಮಾತು ಗೆಲಿಸಯ್ಯ

ಸಣ್ಣಾನ ಮಳಲಲ್ಲಿ ಹಣ್ಯಾರೆ ಕಾಳಗ
ಸಣ್ಣಾ ಸಣ್ಣವ್ರ ತಲೆಬಿದ್ದು ನಮ್ಮಯ್ಯ
ಸಣ್ಣವ್ರ ಮಾತು ಗೆಲಿಸಯ್ಯ

ಸಣ್ಣ ನಮ್ಮಯ್ಯ ಹುಲಿ ಬೇಟೆ ಹೋಗುವಾಗ
ಹತ್ತೆಂಟು ಹೆಣ್ಣೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ

ಇದು ಒಂದು ಸರಸದ ಪದ್ಯ :

ಎಲೆಯೋ ಎಲೆಯೋ ಯಲಿಯ ಬಳ್ಳ್ಯಂದೆಲೆಯೊ
ಈ ಬಳ್ಳಿ ಮೆಟ್ಟೀ ಯಲೆಯ ಕುಯ್ಯ್ಯೋಣ್ಯಾರೆ
ನಾ ಕಾಜೋ ಬಾವಾ ನಿನ ಸೋದಾರತ್ತೆ ಮಗಳು
ನೀ ಸೋವರತ್ತೆ ಮಗಳಾದ್ರೆ ಸೋತಲೆ ಕುಯ್ಡೆಣ್ಣೆ
ಸೋತಲೆ ಕುಯ್ಯೋಕೆ ನೀ ತಂದ್ನೆಂಗುಸು ನಾ ಅಲ್ಲ

ಇದೇ ಸರಸಕ್ಕೆ ಆರಂಭ. ಇದಾದಮೇಲೆ ಈ ಗಂಡೂ ಹೆಣ್ಣೂ ಚಮತ್ಕಾರದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಚೆಂಡಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಹಾ ಹೋ ಹೆಣ್ಣೆ ನೀ ದಿಂಡೆಕಾರ್ಹೆಣ್ಣೆ
ನನಗ್ಯಾಕೊ ದಿಂಡು ನಿನ ಬಾಳೀಗೆ ದಿಂಡು
ಹಾ ಹೋ ಹೆಣ್ಣೆ ನೀ ಸೊಕ್ಕೀನ ಹೆಣ್ಣೆ
ನನಗ್ಯಾಕೊ ಸೊಕ್ಕು ನಿನ್ನಡಕೀಗೆ ಸೊಕ್ಕು
ಹಾ ಹೋ ಹೆಣ್ಣೆ ನೀ ರೂಪೀನ್ಹೆಣ್ಣೆ
ನನಗ್ಯಾಕೊ ರೂಪು ನಿನ ಗೊಂಬೆಗೆ ರೂಪು
ಹಾ ಹೋ ಹೆಣ್ಣೇ ನೀ ಚದುರಿನ್ಹೆಣ್ಣೆ
ನನಗ್ಯಾಕೊ ಚದುರು ನಿನ ಸೂಳಿಗೆ ಚದುರು
ಹಾ ಹೋ ಹೆಣ್ಣೆ ನೀ ಮದಕಿನ ಹೆಣ್ಣೆ
ನನಗ್ಯಾಕೊ ಮದಕು ನಿನ್ನ ಆನೆಗೆ ಮದಕು
ಹಾ ಹೋ ಹೆಣ್ಣೆ ನೀ ತೊಡಕೀನ್ಹೆಣ್ಣೆ
ನನಗ್ಯಾಕೊ ತೊಡಕು ನಿನ್ನೂಲಿಗೆ ತೊಡಕು
ಹಾ ಹೋ ಹೆಣ್ಣೆ ನೀ ಮುಲಕೀನ್ಹೆಣ್ಣೆ
ನನಗ್ಯಾಕೊ ಮುಲಕು ನಿನ್ನೊಡ್ಯಾಣ್ಕೆ ಮುಲಕು
ಹಾ ಹೋ ಹೆಣ್ಣೆ ನೀ ಚಬಕೀನ ಹೆಣ್ಣೆ
ನನಗ್ಯಾಕೋ ಚಬಕು ನಿನ್ನ ಕುದರೀಗೆ ಚಬಕು
ಹಾ ಹೋ ಹೆಣ್ಣೆ ನೀ ಕೊಟ್ಟೀನ ಹೆಣ್ಣೆ
ನನಗ್ಯಾಕೊ ಕೊಟ್ಟು ನಿನ ಹಾಳೀಗೆ ಕೊಟ್ಟು

ಇದೇ ಚಮತ್ಕಾರ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇದು ಒಬ್ಬ ಚತುರೆಯೂ ಅವಳ ಜೊತೆಯ ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸೂ ಹೇಳುವ ಮಾತಿನಂತೆ

ಇದೆ. ಚತುರೆಯ ಮೊದಲ ಮಾತು ಅವಳ ನಡತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತಿರುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯದು ಅದನ್ನು ನಿವಾರಿಸುತ್ತದೆ.

ಒಬ್ಬನನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದೆ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ
ಒಬ್ಬನನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಒಳಗ್ಹೋದೆ
ಯಾರನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದೆ ಯಾರನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ
ಯಾರನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಒಳಗ್ಹೋದೆ
ದನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದೆ ಕರುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ
ಹಾಲನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಒಳಗ್ಹೋದೆ
ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಕಾಲುಕೊಟ್ಟೆ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಕೈಕೊಟ್ಟೆ
ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಸೀರೆಯನೇ ಕೊಟ್ಟೆ
ಯಾವೋನಿಗೆ ಕಾಲುಕೊಟ್ಟೆ ಯಾವೋನಿಗೆ ಕೈಕೊಟ್ಟೆ
ಯಾವೋನಿಗೆ ಸೀರೆಯನೇ ಕೊಟ್ಟೆ
ಕಂಚಿಗಾರಗೆ ಕಾಲುಕೊಟ್ಟೆ ಬಳೆಗಾರಗೆ ಕೈಕೊಟ್ಟೆ
ಅಗಸರವನಿಗೆ ಸೀರೆಯನೇ ಕೊಟ್ಟೆ
ಒಬ್ಬನನ್ನು ಹಾಸಿದ್ದೆ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಹೊದ್ದಿದ್ದೆ
ಒಬ್ಬನ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದೆ

ಇವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹಾಸಿಗೆ, ಜಮಖಾನೆ, ತಲೆದಿಂಬು. ಹಾಗೆಯೇ ಹಾಕಿದ್ದು ಒಬ್ಬನನ್ನು, ದೂಡಿದ್ದು ಒಬ್ಬನನ್ನು, ಒಳಗೆ ಹೋಗುತಾ ಕರಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದು ಒಬ್ಬನನ್ನು: ಇವು ಬಾಗಿಲು, ತಾಳು, ಜ್ಯೋತಿ. ಹೀಗೆ ಈ ಹೆಂಗಸು ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾತನಾಡಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ್ದು ಯಾವುದೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲನೆಂದು ಆಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿ ಮರ್ಯಾದೆಯಾಗಿ ಪಾರಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಶ್ಲೇಷೆಯೂ ಚಮತ್ಕಾರವೂ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಇರುವ ಕಾವ್ಯೋಪಕರಣಗಳು. ಬಹು ಸಲ ಕಾಣುವುದರಿಂದ ಅವು ಅಲ್ಲಿ ಬೇಸರವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ: ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ಅವಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲವೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ಜುಗುಪ್ಸೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅವು ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಂದು ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಫಲಗಳು. ಆದಕಾರಣ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವಕ್ಕೆ ಎಡೆ ಉಂಟು. ಆದರೆ ನಂಜಿಕೊಳ್ಳುವ ಪದಾರ್ಥದಂತೆ ಅವು ಮಿತವಾಗಿ ಬರಬೇಕು. ಜನತೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಇಂಥ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದೆ.

೨೧

ಕೋಲಾಟದ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಮೆಚ್ಚನ್ನು ಬೇಡುವ ಪದಗಳು. ಇದು ಒಂದು ಹೊಗಳಿಕೆಯ ಹಾಡು.

ಸುತ್ತುಗೋಲು ಸುಗುಣದ ಕೋಲು ಸುತ್ತಾ ಮದ್ದಾಳೆ ಕೋಲು
ನಾಗಾಬೆತ್ತದ ಕೋಲು ಮದಲಿಂಗಗೆ

ಜಾಣಾ ಜಾಣರಿಗೆಲ್ಲ ಜಾಣಾ ಕಾಣ್ರೋ ನಮ್ಮಯ್ಯ
ಜಾಜೀಯ ಹೂವಾ ಬೆಲೆಮಾಡೀ
ಜಾಜೀಯಾ ಹೂವಾ ಮತ್ತೆ ಬೆಲೆಮಾಡಿ
ಸೋದಾರತ್ತೆಯ ಮಗಳೀಗೆ

ಸೋದರತ್ತೇಯಾ ಮಗಳು ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಯು
ಏಳಂಕಣಾದ ತುರುಬೀಗೆ
ಏಳಂಕಣಾದ ತುರುಬೀಗೆ ಮುಡಿಸ್ಯಾನೆ
ಸೋದರತ್ತೆಯ ಮಗಳೀಗೆ

ಬೀರೂರಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಉದುರ್‍ಯಾವೆ ಮಲ್ಲೀಗೆ
ಕುದುರೀಗೆ ಹೂಗಳು ಕಾದಾವೆ
ಕುದುರೀಗೆ ಹೂಗಳು ಕಾದಾವೆ ನಮ್ಮಯ್ಯ
ಮಾಡೋವಲ್ಲಾವೆ ಜಗಳಾವ

ಮಂಚದ ಕಾಲಿಗೆ ಬೊಂಬೇನ ತೂಗಹಾಕಿ
ಚಿಂತೆಮಾಡ್ಯಾರೆ ಸೂಳೇರಿಗೆ
ಚಿಂತೇಮಾಡ್ಯಾರೆ ಸೂಳೇರಿಗೆ ನಮ್ಮಯ್ಯ
ಮಂಚಕೆ ಮುಡದೆ ಬರಲೆಂದು

ಕಲ್ಲು ಕುಣಿದಾವು ಕಗ್ಗಲ್ಲು ಕುಣಿದಾವು
ಬಿಲ್ಲು ಕುಣಿದಾವು ಬಿಸಲಾಗೆ
ಬಿಲ್ಲು ಕುಣಿದಾವು ಬಿಸಿಲಾಗೆ ನಮ್ಮ
ಜಲ್ಲು ಕುಣಿದಾವು ಜಗಳಾಕೆ

ಜಲ್ಲು ಕುಣಿದಾವು ಜಗಳಾಕೆ ನಮ್ಮಯ್ಯ
ಕತ್ತಿ ಕುಣಿದಾವು ಕಲಿಯಾಕೆ
ಕತ್ತಿ ಕುಣಿದಾವು ನಮ್ಮಯ್ಯ ಕಲಿಯಾಕೆ
ಕತ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಾರು ದೊರೆಗಾಳು

ಈ ಧಣಿ ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವನು, ಅವನ ರಾಣಿ ಎಷ್ಟು ಚೆಲುವೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಈ ಪದ್ಯದ ಉದ್ದೇಶ. ಜಾಣರಿಗೆಲ್ಲ ಜಾಣನಾದ ಇವನು ಜಾಜಿಯ ಹೂವನ್ನು ತಂದು ಸೋದರತ್ತೆಯ ಮಗಳು ತನ್ನ ಮಡದಿಯ ಏಳಕಂಣದ ತುರುಬಿಗೆ ಮುಡಿಸಿದ್ದಾನೆ ತುರುಬನ್ನು ಏಳಂಕಣದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಮಡದಿ ಎಂಥ ಚೆಲುವೆಯೆಂದು ಕವಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮಹಾರಾಯನ ಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ವಾರಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯೆಯರನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹಿರಿಮೆಯ ಲಾಂಛನವಾಗಿತ್ತು. ಈಗಲೂ ಈ ಭಾವನೆ ತೀರಾ ಅಳಿದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇದರ ಅವಶೇಷವೇ ದೇವರ ಉತ್ಸವದ ಮುಂದೆ ದಾಸೀಗಣ ನಡೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ. ಆ ಮೇಲಣ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿ ಈ ಧಣಿಗಾಗಿ ಕುಣಿಯುವುದು, ಕಾದುವುದನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು, ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಹೋರುವುದು, ಅವನ ಪರಿಜನರಿಗೆ ಬಹಳ ಇಷ್ಟವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ನಮ್ಮ ಧಣಿಗಾಗಿ ಕಲ್ಲು ಕಗ್ಗಲ್ಲು ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ ಕುಣಿದಾವು, ನಾವು ಕುಣಿಯುವುದೇನು ಹೆಚ್ಚು ಎಂದು ಆ ಜನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮೆಚ್ಚನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹೇಳುವ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯವು ಬಹು ಮುದ್ದಾಗಿದೆ.

ಹೂವೇ ಮಾತಾಡು ಮಲ್ಲಿಗೇ
ಕೇಳು ನನ್ನ ಮೊಗ್ಗೇ ಸಂಪಿಗೆ ಮಾತಾಡು ಮಲ್ಲಿಗೆ

ಆಯುಳ್ಳ ಅಂಗಳ ಚಾಯುಳ್ಳ ಚಾವಡಿ
ಗಂಧ ನೀರುಂಡ ನೆಲಗಟ್ಟು ಹೂವೇ

ಗಂಧಾ ನೀರುಂಡ ನೆಲಗಟ್ಟಿನ ಭಾಮಕ್ಕೆ
ಹೇಳಿ ಕಟಿಶಾರೆ ಅರಮನೆ ಹೂವೇ

ಹುಬ್ಬೀನ ಭಾಮಕ್ಕೆ ಗುಬ್ಬಿಗೂಡನ್ಹಾಕಿ
ಹೆಬ್ಬುಲಿ ಕರಡೀ ಮಕಮಾಡಿ ಹೂವೇ

ಅವರ ಕೊಟಾದ ಗೂಳಿ ಕೊಂಬೀನ ಪನಿ ಕೇಳಿ
ಕೂಟಾಕ್ಷಮ್ಮಯ್ಯನ ಬರಹೇಳಿ ಗಳಿಗೇಲಿ
ಕೂಟಾ ನಿಮ್ಹಿಂದೆ ಹಿರಿಯಾಲೀ

ಕೂಟಾಕ್ಕೆ ಬರಹೇಳಿ ಗಂಗೇಲಿ ನಮ್ಮಯ್ಯನ
ಪಾಟೇದ ಭೂಮಿ ಬೆಳೆಯಾಲೀ ನಮ್ಮಯ್ನ
ಹೊನ್ನಿನ ಜನಿವಾರ್ಕೆ ಬೆಲೆಯುಂಟೆ

ಹೊನ್ನಿನ ಜನಿವಾರಕ್ಕೆ ಬೆಲೆಯುಂಟೆ ನಮ್ಮಯ್ನ
ಹುಬ್ಬು ತಿದ್ದ್ಯಾಳೆ ಶಿರಿದೇವಿ ಹೂವೇ

ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯ ನೆಚ್ಚು ಕೈಗೆ ಸೇರುವುದನ್ನೇ ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಕೋಲನಾಡ್ತೇವೆ ಕೊನೆಯ ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲೆ
ನವಿಲಿಂಗೆ ನಂಬೋ ಬೈಲಲ್ಲಿ
ನವಿಲಿಂಗೆ ನಂಬೋ ಬೈಲಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಯ್ಯ
ತಾವು ಕೂತು ಕೋಲ ಹೊಡೆಸ್ಯಾರು

ಕಟ್ಟೇದ ಮುಂಡಾಸ ಕರಿಯವಗೆ ಕೊಟ್ಟ್ಯಾರೆ
ಯೋಚನೆ ಮಾಡೀ ನಗತಾರೆ
ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿ ನಗತೀರಿ ನಮ್ಮಯ್ಯ
ಕೊಡಬೇಕು ನಿಮ್ಮಾ ಮಗನೀಗೆ

ಕೊಡಬೇಕು ನಿಮ್ಮ ಮಗನೀಗೆ ಕೊಟ್ಟ್ಯಾರೆ
ಊರು ಮಂದ್ಯೆಲ್ಲ ಹೊಗಳ್ಯಾರೆ
ಊರು ಮಂದ್ಯೆಲ್ಲ ಹೊಗಳಾರೆ ನಮ್ಮಯ್ಯ
ಕೇರಿ ಮುಂದೆಲ್ಲ ಮೆರದಾರೆ
ಕೇರಿ ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ಏನೆಂದು ಮೆರೆದಾರೆ
ದೊರೆಯ ನಮ್ಮಯ್ಯಾ ಬಿರುದೆಂಟೆ

ಆಟ್ಯಾನೆ ಹತ್ಯಾರೆ ಪೆಟ್ಯಾನೆ ಬಿಚ್ಯಾರೆ
ಶ್ಯಾರೆಗೊಂದು ಮಾರು ಇಳಿಮಾರು
ಶ್ಯಾರಗೊಂದು ಮಾರೂ ಇಳಿಮಾರು ನಮ್ಮಯ್ಯ
ಬಿಚ್ಚಿ ಒಗೆದಾರೇ ಮೈಮೇಲೆ

ಒಂದು ದುಡ್ಡಂಬೋದು ಬಂಡ್ಯೆಲ್ಲ ಗಾಳ್ಯೆಲ್ಲಿ
ಪಾವಾಣಿ ನಂಬೋದು ಹೊದಿಕ್ಯೆಲ್ಲ
ಪಾವಾಣಿ ನಂಬೋದು ಹೊದಿಕ್ಯೆಲ್ಲ ನಮ್ಮಯ್ಯ
ವಸ್ತ್ರ ಒಗೆದಾರೇ ನಮ್ಮಯ್ಯ

೨೨

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಾಡಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಪರಿವಾರದ ಜನಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಈ ಕೋಲಾಟದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಇವರೇ ಸೈನಿಕರು ; ಊರಿನಲ್ಲಿ ಇವರೇ ಜೀತಗಾರರು ; ಹಬ್ಬ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಇವರೇ ಕೋಲಾಟದವರು ಈ ಏರ್ಪಾಡಿನಲ್ಲಿ ಈಗ ಉಳಿದಿರುವುದು ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ. ಈಗ ನಾಡುನಾಡಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧಣಿ ಇಲ್ಲ; ಅವನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಿದ್ದರೂ ಅವನಿಗೆ ಧಣಿಯ ಪದವಿ ಇಲ್ಲ. ಮುಖವಿಲ್ಲದೆ ಬರೆದ ಒಂದು ಮೂಗಿನಂತೆ ಈ ಕೋಲಾಟದ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಈಗ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿದೆ. ಅದರ ಏರ್ಪಾಡೆಲ್ಲ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋಲಾಟ ಜನತೆಯ ವಿನೋದವನ್ನೂ ವ್ಯಾಯಾಮವನ್ನೂ ಒಕ್ಕಟ್ಟನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಪದಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಈ ವಿಷಯ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಜೀತದ ಈ ಕುಣಿತವಲ್ಲದೆ ನಾಡಿಗರ ಕುಣಿತ ಬೇರೆ ಇತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಜೀತದವರು ತಾಳ ತಮ್ಮಟೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದೂ ಕೂಡ ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ವಾಡಿಕೆಯಿರುವ ಕುಣಿತ. ಆದರೆ ಜನ ಇದನ್ನು ಒಂದೆರಡು ತಲೆಮಾರಿನಿಂದ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮಲೆನಾಡಿನ ಕೋಲಾಟದಲ್ಲಿ ಮುರುಕಾಗಿ ಮಾತ್ರ ದೊರೆಯುವ ಈ ಕುಣಿತ ಕೊಡಗಿನಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ನೊಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹಬ್ಬ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜನರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಕುಣಿಯುವುದು ಕೊಡಗರಲ್ಲಿ ಪದ್ಧತಿ. ಕೆಲವು ಕುಣಿತ ಪ್ರಬುದ್ಧರಾದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ; ಅದು ವೀರರ ಕುಣಿತ. ಮಡಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಲನ ನೆರೆದಾಗ ಕೊಡಗಿನ ನಮ್ಮ ಬಂಧುಗಳು ಬೊಳಕಾಟ ಎಂಬ ಒಂದು ಆಟವನ್ನು ಆಡಿದರು. ಇದು ಒಂದು ಮರಕ್ಕೆ ದೀಪಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಮಾಡುವ ಕುಣಿತ. ಈ ಆಟದಲ್ಲಿ ಯೋಧರು ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವಾಗಿ ಸುತ್ತಿ ವಂದಿಸುವರು. ಆಮೇಲೆ ಎರಡು ಪಂಗಡವಾಗಿ ಒಂದು ಆಟದ ಕಾಳಗವನ್ನು ನಡೆಯಿಸುವರು. ತಮಟೆ ತಾಳ ಓಲಗದ ವಾದ್ಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುತ್ತ ಮುಂದುವರಿದು ಇವರು ಅತ್ತ, ಅವರು ಇತ್ತ, ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಗುಂಪು ತೂರಿಹೋಗಿ ತಿರುಗಿ ಎದುರಾಗಿ ನಿಂತು ನಡೆಯಿಸುವ ಈ ನೃತ್ಯವು ಆವೇಶವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ ಬೊಳಕಾಟ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಲ

ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜನವೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ವೀರ ನೃತ್ಯವೆಂದು ಇದರಿಂದ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈ ಕುಣಿತದಲ್ಲಿ ಹಾಡು ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆ, ನಮ್ಮ ತಾಯಿ, ನಮ್ಮ ಕುಲದ ದೈವ ಎಂದು ಕೂಗುವ ಆವೇಶದ ಹೂಂಕಾರ ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರ ಹಿಂದೆ ತಮಟೆಯ ಆರ್ಭಟ. ಈ ಕುಣಿತದ ಸೊಗಸನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕೆನ್ನುವವರು ಕೊಡಗಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆಟವನ್ನೇ ನೋಡಬೇಕು. ಹೀಗೆಯೇ ಮೈದಾನದ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ವೀರ ಮಕ್ಕಳ ಕುಣಿತ, ಪಟದ ಕುಣಿತ, ನಾಯಕರ ಕುಣಿತ ಎಂಬ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯ ಹೆಸರಿನ ಕುಣಿತಗಳು ವಾಡಿಕೆಯಲ್ಲಿವೆ.

೨೩

ಈ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ವರ್ಣನೆಗಳ ಕಲೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಎರಡು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಆವಶ್ಯಕ. ಈ ಕವಿಗಳು ಒಂದು ಮಾತು ಎರಡು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಥಳದ, ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದ ಮುಖವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸುವರು. ಇವರಿಗೆ ಕುಡಿಹುಬ್ಬು ಬೇವಿನೆಸಳು, ಕಣ್ಣು ಮಾವಿನ ಹೋಳು. ನಗುನಗುತ ಮಗಳು ಮನೆಯನ್ನು ಬೆಳಗುವುದು ಇವರಿಗೆ ಬರಿಯ ರೂಪಕವಲ್ಲ, ವಾಸ್ತವವಾದ ಸಂಗತಿ; ಕುಣಿಗಲ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಗುಬ್ಬಿ, ಸಾರಂಗ ನಗುವುದು, ಅವರ ವೈಭವವನ್ನು ನೋಡಿ ಶಿವಮುಗ್ಗಿಯ ಕಬ್ಬಕ್ಕಿ ಬಾಯಿ ಬಿಡುವುದು, ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲ; ನಿಜ. ಇವೆಲ್ಲ ಸಣ್ಣ ಚಿತ್ರಗಳು. ಕೃತಿಗೆ ಆವಶ್ಯಕವಾದಾಗ ವರ್ಣನೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದರೂ ಚಿತ್ರದ ವಿವರ ಹೀಗೆಯೇ ಯಾವುದೋ ಮಾತಿನಿಂದ ಜೀವಂತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸೂರೆ ಮಾಡಿದವರು ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲನ್ನೂ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಈ ಕವಿಗಳು ಚಿತ್ರವನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಕೇವಲ ವರ್ಣನೆಗೆಂದೇ ಹೊರಟ ನಾಲ್ಕು ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದು.

ಇದು ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ ಜಾತ್ರೆಯ ವರ್ಣನೆ:

ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ ಒಳಗೆ ಸೆಲ್ಯೆಲ್ಲ ಮಲ್ಲಿಗಿ
ಹಾಸುಮಂಚ್ಯೆಲ್ಲ ಹವಳದ ಸಿದರಾಮನ
ದಂಡುಕೋಲೆಲ್ಲ ದವನದ

ಇದು ಬೆಟ್ಟದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವಾಲಯದ ಪೂಜೆಯ ವರ್ಣನೆ:

ಆಕಾಶದಡವ್ಯಾಗ ಧೂಪದ ಹೊಗೆಯೆದ್ದು
ಆಯ್ತು ಮಲ್ಲಯ್ಯನ ಶಿವಪೂಜೆ ಆಗಾಗ
ಆಕಾಶದ ಗಂಟೆ ಗಳಲೆಂದು

ಇದು ಹಲಸಂಗಿಯ ಜಕ್ಕವ್ವ ದೇವರ ವರ್ಣನೆ:

ಮೂಗಿನಾಗ ಮೂಗುತಿ ಸಕ್ಕರೆ ಕರಿಹಲ್ಲು
ಅಕ್ಕ ನೀನ್ಯಾರ ಮಗಳವ್ವ ಹಲಸಂಗಿ
ಗಚ್ಚೀನ ಗುಡಿಯ ಜಕ್ಕವ್ವ

ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಥಳ, ಒಂದು ಪೂಜಾ ಕ್ರಮ, ಅಥವಾ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿ, ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಎದುರಿಗೆ ಬರುವುದು. ಕವಿಗೆ ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಷಯದಿಂದ ಸ್ಥಳ, ಕಾರ್ಯ, ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಯಿತೋ ಆ ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಅವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುವುದೂ ಅಷ್ಟೇ. ಕವಿ ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಅವನ ಮನೋಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆ ಕೆಲವು ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಬರುವುದು. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಪಟದ ಮೇಲೆ ಕೆಲವು ವಿವರ ಒತ್ತಿ ಚಿತ್ರವಾಗುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಮುಟ್ಟಿ ಮರೆಯುತ್ತವೆ. ಅವನು ಸೊಲ್ಲಾಪುರವನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಬಹುದು. ಮನೆಮಾಳಿಗೆ ಜನಜಾತ್ರೆ ಯಾವುದೂ ಅವನಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಕಾಣುವುದು ಸೆಲ್ಲೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮಲ್ಲಿಗೆ. ಹಾಸು ಮಂಚ ಎಲ್ಲ ಹವಳ, ದಂಡು ಕೋಲೆಲ್ಲ ದವನ. ಹಾಗೆಯೇ ಮಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಪೂಜೆ ಆದಾಗ ತುಂಬ ಧೂಪದ ಹೊಗೆ ಸಂತತವಾಗಿ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಏಳುತ್ತಿರಲು ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಗಂಟೆಯ ಶಬ್ದ. ಹಲಸಂಗಿಗೆ ಹೋದರೆ ಇಷ್ಟು ಮುಖ್ಯ: ಗುಡಿ ಗಚ್ಚಿನದು; ಒಳಗೆ ಒಬ್ಬಾಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ; ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಮೂಗುತಿ, ಹಲ್ಲು ಕಪ್ಪು, ಮಾತನಾಡಿಸುವಷ್ಟು ನಿಜವಾಗಿ ಕುಳಿತಿವೆ ಮೂರ್ತಿ; ಅದು ಜಕ್ಕವ್ವ. ಅವನ ಗ್ರಹಿಕೆಗೆ ಬರುವುದು ರೂಪ, ರಸ, ಗಂಧ, ಶಬ್ದ ಇವು. ಒಟ್ಟು ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಇವು ಯಾವುವು ಮುಖ್ಯವೋ ಅವು ಮಾತ್ರ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ, ಉಳಿದುವು ಮರೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಉಳಿದ ಅಂಶಗಳು ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಆದರೆ

ಜಕ್ಕವ್ವನ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖವೆಲ್ಲ ಇರುವುದಾದರೂ, ಕಾಣುವುದು ಕರಿಹಲ್ಲು, ಮೂಗು ಮೂಗುತಿ. ಮೂಗುತಿ ಇರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಮೂಗು, ಹೊಳೆಯುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಮೂಗುತಿ, ಕಪ್ಪಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಹಲ್ಲು ಇವನ ಕರಣಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕವಿತೆಯ ವರ್ಣನೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಅನುಭವವನ್ನು ಬಿಡಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಅಥವಾ ಇತರ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕಂಡರೂ ಕವಿ ಅದನ್ನು ಉದ್ದೇಶ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಇರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಧರಿಧೂಳ ಇರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದೆ :

ಗುಡ್ಡದ ವಾರ್‍ಯಾಗ ಗುಲಗಂಜಿ ವನದಾಗ
ಒಬ್ಬನೆ ಹ್ಯಾಂಗಿದ್ದೆ ಧರಿಧೂಳ ನಿನ ಮುಂದೆ
ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಗಂಗೆ ಹರಿದಾಳ

ತಮ್ಮನು ಕುರಿ ಕಾಯುವುದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದೆ :

ಎಳೆ ಹುಲ್ಲು ಅಡವ್ಯಾಗ ತಿಳಿನೀರು ಕೊಳದಾಗ
ಬಲವುಳ್ಳ ನಾಯಿ ಸಾಕ್ಯಾನು ನನ್ನ ತಮ್ಮ
ಓನಿಸೀಲೆ ಕುರಿಯ ಕಾಯ್ದಾನು

ಇದು ಧೀರನಾದ ಮಗನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಮಾತು :

ರಾಮನಂಥಾ ಕಣ್ಣು ಭೀಮನಂತಾ ಹುಬ್ಬು
ಕಾಮಣ್ಣನಕಿಂತ ನಡು ಸಣ್ಣ ನನ ಬಾಲ
ಹುಲಿಯೆ ನಿನಸ್ಯಾರು ಕೆಣಕ್ಯಾರ

ಇದು ಬೆಳಗನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದು :

ಬೆಳ್ಳಾನ ಬೆಳಗಾಗಿ ಬೆಳ್ಳಿ ಮೂಡಲವಾಗಿ
ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆ ಮೀನ ಗರಿ ತೆಗೆದು ಆದ್ಯಾವ
ಗರತಿ ಗಂಗವ್ವನ ಉಡಿಯಾಗ

ಈ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇದೇ ಪದ್ಧತಿಯ ಉತ್ಕೃಷ್ಟರೂಪವು ನಮಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮುಧೋಳ ರಾಜ್ಯದ ಹುಲಗಲಿಯ ಕೈದನ ಜಗಳದ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಧತಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇರೆ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅದು ವಿವರವನ್ನು

ತುಂಬಿ ಹೇಳಿ ಕೇಳುವವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡ ತಕ್ಕದ್ದು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಕವಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು ಗೆರೆಯಿಂಪ ಮುಖವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವನು. ಜಂಗಮನು ಹೇಗಿದ್ದಾನೆ ?

ದೇವರು ಬಂದಾನ ನೋಡಿರೋ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿ ಬಂದಾನಾ ನೋಡೀರೋ
ಅಂಗೈ ಜೋಗುಳ ಮುಂಗೈ ಚಿತ್ತ ತುದಿಬೆರಳೀಬತ್ತಿ ಹಚ್ಯಾನ

೨೪

ಈ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಸಮಯೋಚಿತವಾದ ಮಿತವೂ ವಿಸ್ತಾರವೂ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಚತುರ ರೂಪಣವೂ, ಉಚಿತ ಪದ ಪ್ರಯೋಗವೂ ಈ ಕವಿತೆಯ ಇತರ ಭಾಗದಲ್ಲೂ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ತಾವರೇ ಗಿಡ ಹುಟ್ಟಿ ದೇವರಿಗೆ ನೆರಳಾತು ಎಂದು ತನ್ನನ್ನು ತಾವರೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹೆಣ್ಣು ಮಗು, ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವ ವ್ಯಥೆಯೊಂದಿಗೆ ಆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದರ ಉದ್ದೇಶ ಎಷ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದೆಂದೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಶಾಲೆ ಏನೋ ಒಳ್ಳೇದು ಸೆರಗಿಲ್ಲೊ ಅಣ್ಣಯ್ಯ, ಗುಣ ಒಳ್ಳೇದು ಮಣ ಇಲ್ಲ, ಎಂದು ತನ್ನ ಸಂಸಾರದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ, ಗಂಡನು ಗಂಡನೇನೋ ಹೌದು. ಆದರೆ ಸೆರಗಿಲ್ಲದ ಬಟ್ಟೆಯಂತೆ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಉಳಿಸುವಷ್ಟ ಕ್ಕೇನೋ ಆದನು, ಬದುಕು ಚೆನ್ನಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಣ ಇರಬೇಕಾಗಿತ್ತು, ಎಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಮಮತೆಯಿಲ್ಲದ ಬದುಕು ಒಂದು ಮೊಳ ಸೆರಗಿಲ್ಲದ ಹದಿನಾರು ಮೊಳದ ಉಡುಗೆಯಂತೆ ಕಾರ್ಪಣ್ಯದ್ದು. ಬಂಗಾರ ಮೋರೆ, ಹಚ್ಚಡದ ಪದರ, ಕರಿಯ ಹುಬ್ಬಿನ ಜಾಣ, ಒಂಬತ್ತು ತಿಂಗಳೂ ತುಂಬಿಕೊಂಡು, ನಾರಿಯರ ಕೈಯ ಉಗುರೆಣ್ಣೆ, ಎಂಬ ರೀತಿಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕವಿತೆ ಚೆಲುವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ; ಅದನ್ನು ಚೆಲುವಾದ ವಸ್ತುಗಳ ನೆನಪಿನಿಂದ ಸೃಜಿಸುತ್ತದೆ. ಜಾಜೀಯ ಹೂವ ಬೆಲೆಮಾಡಿ, ನಗುಮುಖದ ಕೇದಗೆ, ಗಂಧದ ಮುಡು, ಯಾಲಕ್ಕಿ ಗೊನೆ, ಕೊನೆಯ ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲೆ ನವಿಲಿಂಗೆ ನಂಬೋಬ್ಬೆಲು, ಹೂವೇ ಮಾತಾಡು ಮಲ್ಲಿಗೇ, ಕೇಳು ನನ್ನ ಮೊಗ್ಗೇ ಸಂಪಿಗೇ, ಹಾಸು ಮಂಚ್ಯೆಲ್ಲ ಹವಳ ಎನ್ನುವ ಕವಿ ಚೆಲುವಿನೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬೆಳಸುವ ಆಸೆ ಉಳ್ಳವನು. ಅವನು

ನಮಗೂ ಅದರೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ; ವಿರಸ ನೀರಸದಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ರಸವೂ ಇದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನಮಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮಾತು ಇಲ್ಲಿ ತಳೆಯುವ ಮಿತವೂ ಚೆಲುವೂ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕವಿಗೆ ಕಾಣುವ ಮಿತದ ಫಲ, ಚೆಲುವಿನ ಫಲ; ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ಮಿತದ ಮತ್ತು ಚೆಲುವಿನ ವ್ಯಂಜನ. ಮಿತವೂ ಚೆಲುವೂ ಆದರೂ ಈ ಮಾತು ಬಲವುಳ್ಳದ್ದೂ ಆಗಿದೆ. ತೌರನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತ ಹೆಣ್ಣು ಮಗು, ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಸತ್ಯರು, ನೂರಕ್ಕೆ ಧರ್ಮರು, ಆಗ ಬಿತ್ತಿ ಆಗ ಬೆಳೆದಾರು ನಮ್ಮವರು ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ತೌರಿನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆ ಐವತ್ತು ಮಾತಿನಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿದಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಬೇಸರ ವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ಯಾರೀಗೆ ಯಾರಿಲ್ಲ, ಈ ಮನಕೆ ಧೀರಿಲ್ಲ, ಆಯರ್ಾಣದಾಗ ಪರದೇಶಿ ಸತ್ತರೆ ಯಾರೀಗೆ ದುಃಖ ಹಡೆದವ್ವ, ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ ನಿರಾಶೆ ಕೊನೆಯ ಹಂತವನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಕೊಂಚ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು ಈ ಕವಿತೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಬಂದದ್ದಲ್ಲ. ಮನದ ಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕು; ತಿಳಿಸುವುದು ಇಷ್ಟರಿಗೆ; ಸೂಚಿಸಿದರೆ ಸಾಕು, ಅವರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ; ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಇವರಿಗೂ ಮನಸ್ಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾತು ಕಡಮೆಯಾಗಿರು ವುದೂ ಭಾವ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೊಳೆಯುವುದೂ ಸಹಜವೇ ಆಗಿದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಸಹಜವಾಗಿ ಈ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಕೇತ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಗಂಡೂ ಹೆಣ್ಣೂ, ಹೂವು, ಚಿನ್ನ, ಚಂದ್ರ, ಗಿಣಿ, ಹುಲಿ, ಹೀಗೆ ಆ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯ ಒಂದು ವಸ್ತುವಾಗುತ್ತದೆ. ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಂಕೇತದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಒಂದು ಪದ್ಧತಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದೆ. ಸೀಯರ್ದ ನಾಯಕರ ಮನೆಯ ಇಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಎರಡು ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಅವರಿಂದ ಅವು ಬೆಳೆದುವು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕವಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:

ಸೀರೇದ ಊರ್ಮುಂದೆ ಸಿರಿಗಂಧ ಮರ ಹುಟ್ಟಿ
ನಿಡುಗಲ್ಗೆ ಬೇರು ಹರಿದಾವು ರತ್ನಗಿರಿಯ
ಪೇಟೇಗೆ ನೆರಳು ತಿರಿಗ್ಯಾವು

೨೫

ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಒಂದು ಹಿರಿಯ ಗುಣವೆಂದರೆ ಅದು ನೀರಸದಲ್ಲಿ ಸರಸವನ್ನು ಕಾಣುವುದು, ನೋವಿನ ಪಟದ ಮೇಲೆ ನಗೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚುವುದು. ಜನತೆ ಕಾರ್ಪಣ್ಯದ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹರ್ಷವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ: ಸಾಮಾನ್ಯದ ಹದಿನಾರು ಮೊಳದ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೊಳವನ್ನು ಸೊಗಸಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಹಳ್ಳಿಯ ಬಾಳಿನಲ್ಲಾದರೂ ನಗರದ ಬಾಳಿನಲ್ಲಾದರೂ ಹರ್ಷ ಮೂಡುವುದು ಈ ಸೆರಗಿನಿಂದ. ಇದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಸವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ. ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಾಸ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹಿಂದಣ ಉಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಈಗ ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೆರಡು ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಮಗಳನ್ನು ತನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಮಾಡೆಂದು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ತಮ್ಮನು ಅಕ್ಕನ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಆತುರವನ್ನು ಅವಳು ಹೀಗೆಂದು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಸಣ್ಣಶಾಮಿಗೆ ಒಲ್ಲ ಚಿನ್ನಿಸಕ್ಕರೆ ಒಲ್ಲ
ಹೆಣ್ಣಂಬ ಶಬುದ ಬಿಡಒಲ್ಲ ನನ್ನ ತಮ್ಮ
ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡತೀನಿ ಉಣ ಏಳೋ

ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ನಡಿಗೆಯನ್ನು ರಸಿಕನೊಬ್ಬನು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಗಿಡ್ಡರು ನಡದರ ಗಿಣಿ ಹಿಂಡು ನಡದಹಂಗ
ಉದ್ದನ ಬಾಲಿ ನನ ತಂಗಿ ನಡದರ
ರುದ್ದರನ ತೇರು ಎಳೆದ್ಹಂಗ

ಒಳ್ಳೆ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವೆಂದು ವೃದ್ಧೆಯೊಬ್ಬಳು ಓಲೆಕಾರನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.

ಓಲೆಕಾರ ನಿನಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಹೆಂಡರು ಯಾಕೊ
ನೀ ಹೋದಿ ರಾಜ್ಯ ತಿರುಗೂತ ಆ ಬಾಲಿ
ಬಾಡ್ಯಾಳು ಬಾಳೆ ಸುಳಿಯಾಗಿ

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿರುವ ಗಂಡ ಹೆಂಡರು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ನಿದ್ದೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಸರಡಿನ ಮಲಗಟಕೆ ಸರಗೀಯ ಕೊಂಡಿ ಒತ್ತಿ
ಕಾಲುಂಗುರೊತ್ತಿ ಬಳೆ ಒತ್ತಿ ರಾಯರ
ನಕ್ತು ಒತ್ತಿ ನಿದ್ದೆ ಬಾರದ

ಜಾಡಿ ಜಮಕಾನೊತ್ತಿ ಕಂಬಳಿಯ ಕರಿ ಒತ್ತಿ
ಉಂಗುರುಡುಗೂಡಿ ಕಳೆ ಒತ್ತಿ ಸತಿಯಳ
ಮುಸುವೊತ್ತಿ ನಿದ್ದೆ ಬಾರದ

ಪ್ರಪಂಚ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬಂದ ಈ ಮಾತಿನ ಹಾಸ್ಯ ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯದು.

ಅರಸ ಒಳ್ಳೆವರಂತ ವಿರಸವಾಡಲಿಬೇಡ
ವರುಷದ ಮಾತು ಮನದಾಗ ಇಟಕೊಂಡು
ಪರಿಸೆಗ್ಹೋದಾಗ ತೆಗೆದಾರ

ಇದು ಗಂಡಿನ ಸ್ವಭಾವ. ಹೆಂಗಸು ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ಎಚ್ಚರದಿಂದಿರಬೇಕು. ರಾಗಿಯನ್ನು ಜೋಳವನ್ನು ನೆರೆಯವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಸಿ ಮುಗಿಸಿದಾಗ ಕಲ್ಲು ಕೊಟ್ಟವಳನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಅವಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಬಯಸಿ ಹೇಳುವ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಯವಾದ ಹಾಸ್ಯವಿದೆ.

ಅದ ಮುಕ್ಕಿಗೆ ನನ್ನ ಸೋದರನ ಹಾಡುವೆನು
ಸೋದರನ ತಂಗಿ ಹಡದಮ್ಮ ನಿನ್ನ ಹಾಡಿ
ಜಾಡೀಸಿ ರಥವ ನಿಲಿಸೇನ

ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲು ಈ ವೀರರನುಣಿ ನಡೆಸುವ ರಥ. ಬೀಸಿದ್ದೆಲ್ಲ ಅದ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇದು ಕಾರಣ.

ಅಡಾವು ನಮ್ಮ ಜೋಳ ಉಳಿದಾವು ನಮ್ಮ ಹಾಡು
ಈಗ ಸಾಕವ್ವ ನಿನ ಕಲ್ಲು ಕೈಯಾನ
ಹಾಕಿದುಂಗುರ ಸಮದಾವು

ಒಬ್ಬರು ಹೇಳಿದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೇ ತೋರುವ ಮಾತು ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಹೇಳಿದಾಗ ಹಾಸ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. ತಾಯಿ ಬಂದು ಒಂದು ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಯತ್ನಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ಇವಳು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ ಆ ದಿನ ರಾಗಿ ಬೀಸುವಾಗ ಅವಳ ಗೆಳತಿ

ಹಚ್ಚಡದ ಪದರಾಗೆ ಅಚ್ಚಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂವು
ಬಿಚ್ಚಿ ನನ ಮೇಲೆ ಚೆಲುವಂಥ ಪುರುಷರನ
ಬಿಟ್ಟಂಗೆ ಬರಲಿ ಹಡೆಹವ್ವ

ಎಂದು ಹೇಳುವಳು. ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲಿನ ಹಾಡುಗಾರರು ತುಂಬ ನಗುವುದು ಒಬ್ಬರನ್ನು ಕುರಿತು ಒಬ್ಬರು ಮಾಡುವ ಈ ರೀತಿಯ ಪ್ರೇಮದ ಹಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಂದು ನಾವು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಈ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಗಣ ಸಂಪತ್ತು ಅಷ್ಟಷ್ಟೇ. ಆದರೆ ಒಳಗಣ ಹರ್ಷದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಗಣ ಅಲ್ಪ ಸಂಪತ್ತೇ ಹೊರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅವರ ಸಂತೋಷದ ಹೊನ್ನ ದಾರದಿಂದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸೆರಗನ್ನು ತಾವೇ ನೆಯ್ದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

೨೬

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ದೈವಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಆವಶ್ಯಕ.

ಗುಲಗಂಜಿ ವನದ ಧರಿಧೂಳನೂ, ನಂದಿಪಾಲದಿಂದ ಬರುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಂಜುಂಡನೂ, ನಂಜನಗೂಡಿನ ನಂಜುಂಡ ಚಾಮುಂಡಿಯ ಬೆಟ್ಟದ ಚಾಮುಂಡಿ ಇವರೂ ಈ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವಕ್ಕೆ ಬಹು ಹತ್ತಿರವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಇದು ಈ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ವಿಶೇಷ ಗುಣ. ದೇವರು ಬಹು ಹಿರಿಯನೆಂಬುವನ್ನು ಈ ಕವಿಗಳು ಬಲ್ಲರು. ಆದರೂ ಅವನು ತಮ್ಮವನೆಂಬುದು ಅವರಿಗೆ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದ ವಿಷಯ.

ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲುಗಡೆ ಇಪ್ಪರು ಯಾರುಂಟು
ಶ್ರೀಷ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ನಮ್ಮಾವ ಆದರ
ಇಷ್ಟಾರ್ಥವಿತ್ತು ಕಾಯುವ

ಹೀಗೆಯೇ ನಂಜನಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ನಂಜಪ್ಪ ನಮ್ಮವನಾಗಬೇಕು. ಜೊತೆಗೆ ಈ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಪುಣ್ಯಸ್ಥಳಗಳ ಅರ್ಚಾವತಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ವಿಶೇಷದ ಅರಿವು ಬೇರೆ: ಬೇಲೂರ ಚೆನ್ನಿಗ, ಯದುಗಿರಿಯ ನಾರಾಯಣ, ನಾಗಮಂಗಲದ ನರಸಿಂಹ ಚೆಲುವರಂತೆ. ಇದನ್ನು ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ನಾನು ಶೃಂಗೇರಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರ

ಪ್ರೇಮದೊಂದಿಗೆ ದೈವವನ್ನು ಕುರಿತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಚಾರವೂ ಸೇರಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಗೊರೂರು ರಾಮಸ್ವಾಮಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರವರು ಈಚೆಗೆ ನನಗೆ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟರು.

ಎಲ್ಲವನೊ ಶಿವನೆಲ್ಲವನೊ ಸ್ವಾಮೆಲ್ಲವನೋ ಗುರುವೆಲ್ಲವನೊ
ಅಲ್ಲ್ಯವನಿಲ್ಲ್ಯವನೆಲ್ಲ್ಯ ಅವನೊ ಸ್ವಾಮಿಲ್ಲ್ಯವನೋ ಗುರುವಿಲ್ಲ್ಯವನೊ
ಅನ್ನದಾನೀ ಶಿವನೆಲ್ಲವನೊ ಒಳ್ಳೆ ಉಗ್ರ ನರಸಿಂಹ ಎಲ್ಲವನೊ
ಅನ್ನದಾನೀ ಶಿವನೆಲ್ಲ್ಯವನೊ ಆದಿ ಚುಂಚನಗಿರಿಯಲ್ಲ್ಯವನೊ
ಅರೆ ಮೇಲೆ ಅಂದಾನಿ ಎಲ್ಲವನೊ ಒಳ್ಳೆ ಗಿರಿ ಮೇಲೆ ವಿಭೂತಿಯಲ್ಲವನೊ
ಕೋಡುಗಲ್ಲಿನ ಒಡೆಯ ಎಲ್ಲವನೊ ಒಳ್ಳೆ ನವಿಲುಗರಿಕಂತೆಯಲ್ಲವನೋ
ಖಂಡುಗ ವಿಭೂತಿ ಧರಿಸೋನು ಎಲ್ಲೊ ಮರುಗಮಲ್ಲಿಗೆ ಜಾಜಿಯಲ್ಲ್ಯವನೊ
ಎಲ್ಲವನೋ ಶಿವನೆಲ್ಲವನೊ ಸ್ವಾಮೆಲ್ಲ್ಯವನೊ ಗುರುವೆಲ್ಲ್ಯವನೊ

ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಹರರನ್ನು ಕುರಿತು ಭೇದದ ಭಾವನೆಯಿಲ್ಲ. ಸ್ಥಳದ ದೇವರು ಉಳಿದ ದೇವರಿಂದ ಬೇರೆಯೆಂಬ ಸಂಕುಚಿತನವಿಲ್ಲ. ದೇವರು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ ಎಂಬ ತಿಳಿವಿದೆ. ಭಕ್ತನು ಅವನಿಗೆ ಸೇರಿದವನು ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವ ವಿಭೂತಿ ಚಂದನ ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿದೆ. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೋಲಾಟದವರು ಮೋಹಿನಿಯ ಆಟ ಎಂದು ಒಂದು ನಾಟ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಎರಡು ಪಂಗಡವಾಗಿ ಕೋಲಾಟದವರು ನಿಂತಿರಲು ಒಬ್ಬನು ವಿಷ್ಣು ಎಂದು ಅವರ ಮಧ್ಯೆ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಓಡಿಯಾಡಿ ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ಸೀರೆಯನ್ನು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೊರವಂಜಿಯಾಗಿ ಕುಣಿಕುಣಿಯುತ್ತ ಓಡಿಯಾಡುವನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅವನು ಗೌಡನ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಹಾಗೆ, ಹೆಗ್ಗಡಿತಿಗೆ ಶಕುನ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ, ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಗ್ಗಡಿತಿಯ ತಮ್ಮ ಅವಳನ್ನು ಕಂಡ ಹಾಗೆ, ಮೋಹಿಸಿದ ಹಾಗೆ, ಆಮೇಲೆ ಅವಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ ನಾಟ್ಯ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಾದ ಮೇಲೆ ಈ ಮೋಹಿನಿಯೂ ಆ ಮೋಹಿತನೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಿಡಿಯುವ ಆಟವನ್ನು ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಕೊನೆಗೆ ಅವನು ಅವಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ನಾಟ್ಯವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಜನರೆಲ್ಲ ತುಂಬ ನಕ್ಕರು. ಕೊರವಂಜಿಯ ವೇಷ ಹಾಕಿದವನ ಅಲುಕು ಕುಲುಕು ಆ ರೀತಿಯದು. ನಾಟ್ಯವು ಸ್ತ್ರೀಯ

ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜನರ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ತಿದ್ದುವುದಕ್ಕೆಂದು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈಗ ಅದು ಆ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದೆಯೇ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಆಕಾರವೂ ದೇವರು ಧರಿಸಿದ್ದು ಎನ್ನುವ ಸಿಧಾಂತ ವೇದಾಂತವು ಇದರಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಹಿರಿಯ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಜನತೆಗೆ ಕಷ್ಟವೆಂದು ಈ ಕವಿತೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಲಿಲ್ಲ; ಕೊನೆಯ ಮೆಟ್ಟಲಲ್ಲಿ ಯೋಗಿಯಾದವನು ಕಾಣುವ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮೊದಲ ಮೆಟ್ಟಲಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಳ ಮಧ್ಯೆ ಇಟ್ಟಿತು. ಇದರಿಂದ ಸತ್ಯ ಕೆಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈ ಕವಿಗಳು ತಿಳಿದಿದ್ದರು ಅದರ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಲಿ ತೊಂದರೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಇವರು ನಂಬಿದ್ದರು. ಜನತೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹಿರಿಯ ಸೂತ್ರವಿಲ್ಲ. ಮುಂದಕ್ಕಾದರೂ ಈ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದೇ ಬಲ್ಲವರೆನ್ನುವವರು ಜನತೆಯನ್ನು ಮುಂದೊಯ್ಯಬೇಕು.

೨೭

ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಯಾರು ಮಾಡಿದರು ಯಾವಾಗ ಮಾಡಿದರು ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ಬಹು ವೇಳೆ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯದಂತೆ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಒಂದೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದಷ್ಟು ಒಂದಿಷ್ಟು ಆಗಿರಬೇಕು. ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಸಂಗತಿಯಿಂದ ಅದರ ಕಾಲವು ಸುಮಾರು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಸೀರ್ಯದ ಕಥೆ, ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಕಥೆ, ಕೈದುಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಕಥೆ, ಇವು ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳು. ಕೈದಿನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದವನ ಪರಿಚಯವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಇದು ಲಾವಣಿಯ ಜಾತಿಯ ಪದ್ಯ. ಲಾವಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕಿ, ತುರಾ ಎಂದು ಎರಡು ಜಾತಿ ಇವೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾತುಗಳ ಅರ್ಥವೇನೆಂದು ಮಿತ್ರರು ಈ ಮೊದಲೇ ವಿಮರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಎರಡು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕಿಯವರು ಪೂರ್ವದಿಂದ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಹೇಳುವರೆಂದೂ, ತುರಾದವರು ಸಭೆಯ ಮುಂದೆಯೇ ಕವನಮಾಡಿ ಹಾಡುವರೆಂದೂ, ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹೇಳುತ್ತದೆ ಪದ್ಧತಿಯ ಹೆಸರು ಕಲಿತು ಹೇಳುವ ಲಾವಣಿ, ತ್ವರೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ ಹೇಳುವ ಲಾವಣಿ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರೂ ಸೂಚಿಸಬಹುದು. ಒಂದು

ಕಲಿಕೆ, ಒಂದು ತ್ವರ. ಕಲಿಕೆಯ ಲಾವಣಿಗಾದರೆ ಕಾಲ ಒಂದು ಕರ್ತೃ ಒಬ್ಬನೇ ಇರುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ತ್ವರೆಯ ಲಾವಣಿ ಹಾಡುವ ದಿನದ್ದು, ಹಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನದು. ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು ಪದವನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ನಮಗೆ ಸಂದೇಹ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಕಟ್ಟುವುದೆನ್ನುವುದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮಾತನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಗ ಯೋಚಿಸಿ ಸೇರಿಸು ತ್ತಾನೆಂದಲ್ಲ. ಲಾವಣಿಗಾರನಿಗೆ ಯಾವ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಬೇಕಾದರೂ ಆವಶ್ಯಕವಾದ ಮಾತೆಲ್ಲ ತಲೆಯ ತುಂಬ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಅವನು ತಾನು ಚಿತ್ರವನ್ನು ಊಹಿಸಿಕೊಂಡು ನೋಡುತ್ತ ವರ್ಣಿಸುತ್ತ ಹೋಗು ತ್ತಾನೆ. ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸೊಗಸು ಕಾಣುವಂತೆ, ತ್ವರೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯ ಸೊಗಸು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲಿನ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೂ, ಕೋಲಾಟವಾಡುತ್ತಿರುವ ಆಟಗಾರರೂ, ಹಚ್ಚಿ ಹಚ್ಚುವ ಹೆಂಗಸರೂ, ಆಗಾಗ ತಮಗೆ ತೋರಿದಂತೆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಈಗಲೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಮಾತು. "ಕಟ್ಟೋತ ಕತೆಯ ಹೇಳುವ" ಶಕ್ತಿ ವಾಡಿಕೆಯಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಬಂದುಬಿಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ರಚಿಸಿದ ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಕಾಲಕರ್ತೃಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಮಾಡಿ ಹೇಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಅಲ್ಲ. ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಿಷಯದಿಂದ ಅದರ ಕಾಲವನ್ನು ಊಹಿಸ ಬಹುದು. ಕ್ಷಾಮವನ್ನೂ ಅತಿವೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿರುವ ಪದ್ಯ ಪ್ರಾಯಶಃ ಹಿಂದಿನ ಧಾತು, ಈಶ್ವರ, ಬಹುಧಾನ್ಯ ಸಂವತ್ಸರಗಳನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಸುಮಾರು ಕ್ಷಾಮ ಮುಗಿದ ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಬರೆದಿರಬೇಕು. ಸರಕಾರದಲ್ಲಿ ಮಗನು ಸಿಪಾಲು ತರುವನೆಂದು ಹೇಳಿದ ಪದ್ಯ ಸರಕಾರ ಬಟಾಯಿ ಶಿಸ್ತಿನಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡಿಸು ತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಕವಿಯನ್ನೂ ಅವನ ಕಾಲವನ್ನೂ ಗುರುತಿಸುವ ಸಲಕರಣೆ ಈ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಕೀರ ಕಡಮೆ. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಹಿನಿ ಜನವಾಹಿನಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡುಬಂದಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಮಟ್ಟದ ಜನರೂ ತಮ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

೨೮

ಜನತೆಯ ಕವಿಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕರ್ತೃಗಳು ಅವಿದ್ಯಾವಂತರೆಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸಬಾರದು. ಕವಿಯಾದವನು ಪಂಡಿತನಾಗಿದ್ದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪಂಡಿತ ಮಂಡಲಿಗಾಗಿ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದರೂ ಜನತೆಯ ಜೀವನದ ಸರಳತನಕ್ಕೆ ಮನಸೋತು ಜನತೆಗಾಗಿ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದೂ ಉಂಟು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೆ ಕವಿತೆ ಮಾಡುವುದು ಕನ್ನಡದ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಹೊಸದೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಇಂಥ ಕೆಲಸ ಈಗ ಸಾವಿರ ವರುಷದಿಂದ ನಡೆದುಬಂದಿದೆ. ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಅವರಿಗೆ ಮೆಚ್ಚುವ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಬರೆಯಲು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದ ರತ್ನಾಕರ ಕವಿಯು ಭರತೇಶವೈಭವವನ್ನು ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದನು. ಹೆಂಗಸರು ಇದನ್ನು ಹಾಡಲಿ ಎನ್ನುವುದು ಅದರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ. ಹೆಂಗಸರು ಮನೆಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಹಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ತತ್ವವನ್ನು ತ್ರಿಪದಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಟ್ಟರು. ಪಂಡಿತನಾದ ಕವಿ ಇಂಥ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಜನತೆಯ ರೀತಿಯನ್ನು ಅನುಕರಿಸಿರುವುದೂ ಉಂಟು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಪರೂಪಣ ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ಪೊತ್ತದಲ್ಲಿ ಕವಿ ಜನತಾವತ್ಸಲನಾದುದರಿಂದ ಕಾವ್ಯ ಸೊಗಸಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಬೆಳ್ಳಾವೆ ಸೋಮಪ್ಪನ ಜಾತ್ರೆಯ ಲಾವಣಿ. ಇದು 'ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೈಭವ'ದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತಂತೆ. 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ'ವು ಅದನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಅದರ ಮೊದಲ ಎಂಟು ಪಂಕ್ತಿ ಹೀಗೆ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ:

ಮುಕ್ಕಣ್ಣನೆಲ್ಲರೂ ಕೊಂಡಾಡಿರೋ । ಸರ
ಚಿಕ್ಕಿ ಸೋಮೇಶನ್ನ ಕೊಂಡಾಡಿರೋ

ಶಿಕ್ಕಣ್ಣ ಶಿಂಗಣ್ಣ ಶೀರಣ್ಣ
ಲಕ್ಕಣ್ಣ ಲಿಂಗಣ್ಣ ಕಾಮಣ್ಣ ಕಾಳಣ್ಣ

ಸ್ತ್ರೀಟಾರ ಯಿಗ್ಗೇಶ ಶರಣು । ಯಲ್ಲ
ಲೋಕರಕ್ಸಕ ದ್ಯಾವ ಸರಣು

ಸ್ರೀಕಂಟ ಪುತ್ರನೆ ಸರಣು ನಮ್ಮ
ಯಾಕಥಂತನೆ ಸರಣು ಸರಣು

ಇದು ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗುವ ಏಕತಾರಿನವನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಮಾತನ್ನು ಬಂದಹಾಗೆ ಬರೆದಿಟ್ಟಿರುವ ರೀತಿ. ಮುಕ್ಕಣ್ಣು, ಕೊಂಡ್ಡಾಡಿ, ಶಿಕ್ಕಣ್ಣು, ಸ್ತ್ರೀಖಾರ, ಯಾಕಥಂತ, ಎನ್ನುವುದನ್ನೇ ಮೇಲೆ ಅಪರೂಪಣ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಈ ಅತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಾಡಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದರೆ, ಈ ಪದ್ಯ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಿತವರ ಕವಿತೆ ಎನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮುಕ್ಕಣ್ಣನ್ನೆಲ್ಲಾರು ಕೊಂಡಾಡಿರೋ ಶರ
ಣಿಕ್ಕ ಸೋಮೇಶನ್ನ ಕೊಂಡಾಡಿರೋ
ಶಿಕ್ಕಣ್ಣ ಶಿಂಗಣ್ಣ ಶೀರಣ್ಣ
ಲಕ್ಕಣ್ಣ ಲಿಂಗಣ್ಣ ಕಾಮಣ್ಣ ಕಾಳಣ್ಣ

ಶ್ರೀಕರ ವಿಘ್ನೇಶ ಶರಣು ಎಲ್ಲ
ಲೋಕರಕ್ಷಕ ದೇವ ಶರಣು
ಶ್ರೀಕಂಠ ಪುತ್ರನೆ ಶರಣು ನಮ್ಮ
ಏಕದಂತನೆ ಶರಣು ಶರಣು

ಬೆಳ್ಳಾವಿ ಸೋಮಪ್ಪನ ಜಾತ್ರೆ ಆಗ
ಬೆಳ್ಳಾನೆ ಬೆಳುದಿಂಗ್ಳ ರಾತ್ರೆ ನಮ
ಗೆಲ್ಲಾ ಗುರ್ಜ ಪಾನಕದ ಪಾತ್ರೆ ಸೋಮಪ್ಗೆ
ಮಲ್ಲೀಗೆ ಹೂವು ಬಿಲ್ಪತ್ರೆ

ವೀಬೂತಿ ಅರಿಸಿನ ಇಕ್ಕಿ ಒಳ್ಳೆ
ಸೋಬಾನವಾಡ್ತಾಳೆ ಲಕ್ಕೀ
ಊಬತ್ತಿ ದೀಪಾವನಿಕ್ಕಿ ಆರ್ತೀಗೆ
ತಾ ಬಿಳೇ ಕಣಿಗೊಳ್ಳುವ ಸೆಕ್ಕೀ

ಒಂಬಾಳೆ ಕಳಸಾವ ನೋಡಿ ಅಕ್ಕ
ತೊಂಬಿಟ್ನ ಕೀರ್ತಿಯ ನೀಡೀ ಕವಡೆ
ಸಾಂಬ್ರಾಣೆ ಇಕ್ಕೀ ಶರಣ್ಮಾಡಿ ದೇವ
ರ್ನಂಬಿ ಪ್ರಸಾದವ ಬೇಡೀ

ಎಂಡ್ರು ಮಕ್ಳೆಲ್ಲಾರು ಉಂಡು ಶಾನೆ
ಚೆಂಡ್ಹೂವು ಜವನ ಮುಡ್ಕೊಂಡು
ಉಂಡೆ ಅಡಿಕೆಲೆ ಅಕ್ಕೊಂಡು ಕುರಿ
ಹಿಂಡ್ನ ಕೇಸರ್ಕತ್ತ ಬಿಟ್ಕೊಂಡು

ಇದನ್ನು ಬರೆದವರು ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಕವಿತ್ವವನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಮೂರು ಕಾರಣ. ಮೊದಲನೆಯದು ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು ಮರೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಂಡ್ಹಾಡು, ಸ್ತ್ರೀಚಾರ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ಗ್ರಾಮ್ಯದ ಪ್ರಯೋಗದ ಅತಿ; ಎರಡನೆಯದು ತಪ್ಪದೆ ಬಂದಿರುವ ಎರಡನೆಯ ಅಕ್ಷರದ ಪ್ರಾಸ; ಆಮೇಲೆ ಕುರುಬನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದರೆ ಲಕ್ಕವ್ವ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಂಗಸು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಲಕ್ಕೀ ಆಗಿರುವುದು; ಕೊನೆಗೆ ಅಕ್ಷರದ ಪ್ರಾಸದ ಸಲುವಾಗಿ ಊಬತ್ತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಲಕ್ಕಿ ಆರ್ತೀಗೆ ತಾ ಬಿಳಿ ಕಣಿಗ್ಲೂವನ್ನು ಸೆಕ್ಕಿರುವುದು. ನಿಜವಾದ ಜನತೆಯ ಕವಿತೆ ವಿಷಯವೂ ನಿಯಮವೂ ಸಹಜವಾಗಿ ಹೊಂದದ ವೇಳೆ ವಿಷಯವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ನಿಯಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಆಚೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಕವಿತೆ ನಿಯಮ ವನ್ನು ಬಿಡಲಾರದು; ಅದರ ಸಲುವಾಗಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಇತ್ತ ಎಳೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕರ್ತೃವು ಪಂಡಿತನಾದ ಕಾರಣದಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ಈ ಕೆಲವು ವಿವರದಿಂದ ಈ ಕವಿತೆಯ ಬೆಲೆ ಕಡಮೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಜನತೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ; ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಪಂಡಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ; ತತ್ವದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇವೆರಡರ ಅಂತರ ಎಷ್ಟು ಕಡಮೆಯೆಂದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಕುರಿ ಸಾಕುವ ತನ್ನ ಸೋದರನನ್ನು ಹೀಗೆ ಚಿತ್ರಿಸಬಲ್ಲ ಕವಿ ಜನತಾವತ್ಸಲನು. ಬೆಳದಿಂಗಳ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ತೇರಿನ ಬಳಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಭಕ್ತರಿಗಾಗಿ ಸೋಮಪ್ಪನಾಗಿರಲು ಲಕ್ಕವ್ವ ಹಾಡುವ ಸೋಬಾನವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ, ದೇವರ ಸೇವೆಯ ಆರ್ತಿ ಕೀರ್ತಿಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಊಟ ಮಾಡಿ, ಚೆಂಡುಮಲ್ಲಿಗೆ ದವನವನ್ನು ಮುಡಿದುಕೊಂಡು, ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ಆಗಿಯಬಹುದಾದ ಉಂಡೆ ಅಡಕೆಯನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಎಲೆಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲುತ್ತ, ತನ್ನಂತೆಯೇ ಇದೂ ಒಂದು ಜೀವ ಎಂಬ

ಮರುಕದಿಂದ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕುರಿಯನ್ನೂ ತನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ತೇರು ಸುತ್ತ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವ ಈ ಕುರುಬನು ಧನ್ಯನು. ಸರಳ ಚೇತನನಾದ ಅವನ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತನ್ನದಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕವಿ ಯಾದರೂ ಪುಣ್ಯವಂತನೇ.

೨೯

ಬಲ್ಲವರು ಬರೆದ ಇಂಥ ಕೃತಿಯಿಂದ ಜನತೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಯೋಗ್ಯತೆ ಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಿತೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಜನದ ಮಧ್ಯೆ ಕೆಲಸಮಾಡಿ ಜನಕ್ಕಾಗಿ ಬರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಈ ಕವಿಗಳಿಗೂ ಶಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯಿತೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಒಳ್ಳೆಯ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳಿಂದಲೂ ದೇಶ್ಯ ಪದಗಳ ಶುದ್ಧರೂಪದಿಂದಲೂ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬ ಭಾವ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಅದು ಮಾಯವಾಗಬೇಕು. ಇಂಥ ತಿಳಿವು ಬಂದ ಮೇಲೆ ಕವಿ ಮಾಡುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಜನದ ಮಾತು ಅವರ ಬಾಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಬರುವುದು ನಿಶ್ಚಯ. ಮಾತಿನ ಸೊಗಸೆಲ್ಲ ನುಡಿಯುವುದರ ಸೊಗಸು. ಜನದ ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಾತು ಹೇಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿದವನು ಅದರ ಸೊಗಸಿಗೆ ಮರುಳಾಗುವನು. ಜನದ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಬರದೆ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುವ ಪದದ ಜೋಡಣೆ ಅವನಿಗೆ ಈ ಸಜೀವವಾದ ಮಾತಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ರುಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ. 'ಪ್ರೋದ್ಯತ್ತರಂಗೋಚ್ಚರದಪರ ನದೀಶೀಕರೋದಾರತಾರಾ' ಎಂಬ ಮಾತು ಪಂಡಿತರದು. 'ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಗಂಗೆ ಹರಿದಾಳ' ಎನ್ನುವುದು ಜನದ್ದು. ಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಎರಡೂ ಚೆನ್ನವೇ. ಆದರೆ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಪಂಡಿತನ ಅರ್ಥ ಆ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹರಡಿ ಮುಳ್ಳಿನ ಮೇಲೆ ಹರವಿದ ಒಲ್ಲಿಯಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಹರಿಯದೆ ಇರಬೇಕಾದರೆ ಅದನ್ನು ಉಪಾಯವಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಜನತೆಯ ಕವಿತೆಯ ಅರ್ಥ ಮಾತು ಒಪ್ಪದೆ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಚಿನ್ನದ ತುಣುಕಿನಂತೆ ಆಗಬಹುದು. ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಕವಿ ಜನತೆಯ ಬಾಳಿಗೆ

ಸವಿಾಪದಲ್ಲಿರುತ್ತ ಬರೆದ ಕವಿತೆ ಎರಡು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಚೆನ್ನಾಗುವುದು. ಜನತೆಯು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಿಚಯದಿಂದ. ಪಂಡಿತನ ಕವಿತೆ ಭಾಷೆಯ ಸಹಜ ವಾದ ದಾರಿಗಳನ್ನು ಸೇರುವುದಾದರೂ ಅದರ ಕಾವ್ಯಯೋಗ್ಯತೆ ಕಡಮೆ ಯಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಕೂಡದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಜನತೆಯು ಈ ಕವಿತೆ ದೊಡ್ಡ ಮಾತನ್ನು ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ ಹೊರತು ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಕವಿತೆಯ ಇನ್ನು ಯಾವ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂಬ ಗುಣವನ್ನಾಗಲಿ ಸಾಧಿಸದೆ ಇಲ್ಲ. ಇದರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಔಚಿತ್ಯವಿದೆ, ಧ್ವನಿ ಇದೆ. ಇದರ ಉಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಕು ಇದೆ, ಕುಸುರಿ ಇದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಬಾಳಿನಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಉಪಮಾನ ಉಪಮೇಯವಿದೆ; ನುಡಿಯ ಇತರ ಅಲಂಕಾರವಿದೆ. ಇದರ ವಾಕ್ಯ ಸಮಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಗರಗಸದಂತೆ ಬಳುಕುತ್ತ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಬಿಗುವಿಲ್ಲ ಎಂದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಕವಿತೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ ಹೊರತಾಗಿ ಸಡಿಲವೇನೂ ಅಲ್ಲ. ವ್ಯರ್ಥವಾದ ಮಾತೇ ಇಲ್ಲದ ಕವಿತೆ ಬಿಗುವಿಲ್ಲದೆ ಸಡಿಲ ಹೇಗಾದೀತು? ಇನ್ನು ಸಡಿಲವೆನ್ನುವುದಾದರೆ ಛಂದಸ್ಸಿನ ನಿಯಮವನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಮಾತನ್ನಾದರೂ ಅನಾವಶ್ಯಕವಾಗಿ ತರಬೇಕಾಗುವ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಕೃತಿ ಸಡಿಲವಾಗುವುದು ಸಹಜ. ಎಡೆಬಿಡದೆ ಪದಗಳನ್ನು ಹೆಣೆದು ಅರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಅವನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು ಆವಶ್ಯಕವಾಗುವಂತೆ ರಚಿಸುವುದು ಬಿಗಿಯಾದ ರಚನೆಯಲ್ಲ. ಅದು ಬರಿಯ ಬಿಗುಮಾನ. ಮಾತೆಲ್ಲ ಗಟ್ಟಿ ಯಾಗಿರುವುದೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಟ್ಟಡ, ಬಿಗಿಯಾದ ಕಟ್ಟಡ. ಜನತೆಯು ಕವಿತೆ ಚೆನ್ನಾದಾಗ ಈ ಬಿಗುವಿಗೆ ನಿದರ್ಶನವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಮಿತವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಕೃತಿ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಆದರ್ಶ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ತ್ರಿಪದಿ ಒಂದೊಂದೂ ರಸ ಒಸರುವ ಕಾವ್ಯದ ಜೇಪತ್ತುಂಡ. ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕವಿತೆ ಒಂದು ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಕಾಲು ಕಣ್ಣು ಮೂಗನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ತೋರಿಸಬಲ್ಲದು; ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಜನತೆಯು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ತುಂಡು ಒಂದು ಜೀವಕಣ ದಂತೆ ಸ್ಫುರಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರ ಚಟುವಟಿಕೆ ಒಂದು ಇರುವೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆ.

ಇರುವೆಯುಲ್ಲಾದರೂ ಅವಯುವಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟು ದೇಹವೇ ಎಲ್ಲ ಕರಣವೂ : ಇದರ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಕಣ್ಣು.

೩೦

ಹತ್ತು ವರ್ಷದಿಂದೀಚೆಗೆ ಜನತೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಕಟ ಆಗಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಬೇಕಾದದ್ದು ತುಂಬ ಇರಬೇಕು. ಇದು ವರೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಕೃತಿಗಳನ್ನಾದರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಒಂದು ಸಂಗ್ರಹ ವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಒಡನೆಯೇ ಆಗಬೇಕಾದ ಕೆಲಸ. ಇದರಿಂದ ಕನ್ನಡದ ನುಡಿ ಜನದ ಬಾಳುವೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಕೆಲಸಮಾಡಿದೆ ಎನ್ನುವುದೂ ನಮ್ಮ ಜನತೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಷ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದೆನ್ನುವುದೂ ತಿಳಿಯುವುದು. ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಕನ್ನಡವು ನಾಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ; ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕಿರಿದಲ್ಲ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಈ ಕೃತಿ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಬರೆಯುವ ಕವಿಗಳಿಗೆ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು. ಧಾರವಾಡದ ಮಿತ್ರರ 'ಗರತಿಯ ಹಾಡ'ನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುವ ಮಾತು ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಗೆಲ್ಲ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಮ್ಮ ಜನದ ವಿನಯದ ಚಿತ್ರ, ನಮ್ಮ ನುಡಿಯ ಗೆಲವಿನ ಕಳ, ನಮ್ಮ ಹೊಸ ಕವಿತೆಯ ಪೈಂಗೆ ರಸ.